

Regionalna Dyrekcja Lasów
Państwowych w Łodzi

PLAN URZĄDZENIA LASU DLA NADLEŚNICTWA SKIERNIEWICE

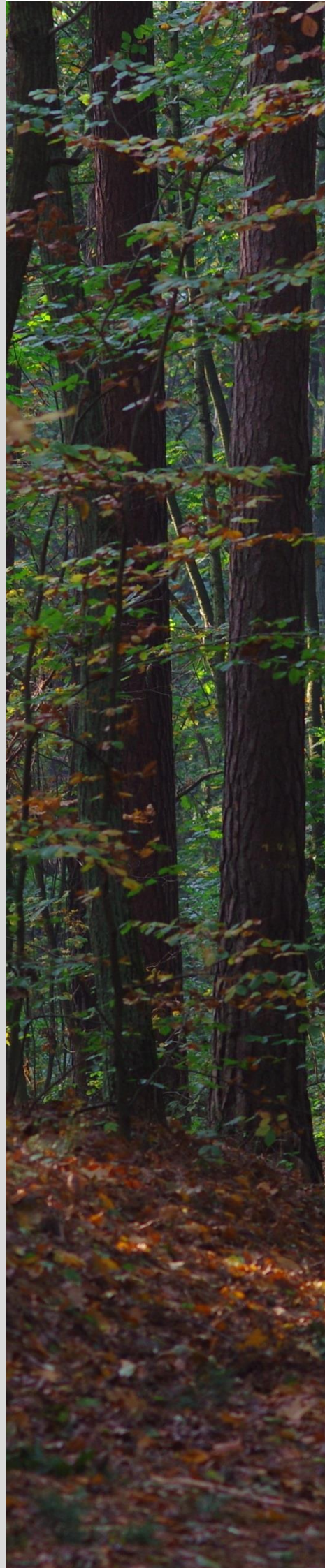
na lata 2023-2032

wg stanu lasu w dniu 1 stycznia 2023

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

Wykonawca:
Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej
Oddział w Warszawie
Sękocin Stary ul. Leśników 21
05-090 Raszyn

Pracownia KUS-3

Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej

Oddział w Warszawie

Kierownik projektu: Łukasz Kustra

Autor: Katarzyna Michalak

Spis treści

1.	WSTĘP	13
2.	HISTORIA ZIEM, GOSPODARKI LEŚNEJ I OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE NADLEŚNICTWA	17
3.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA	18
3.1.	POŁOŻENIE I CHARAKTERYSTYKA.....	18
3.2.	UMIEJSCOWIENIE NADLEŚNICTWA W PRZESTRZENI PRZYRODNICZEJ.....	20
4.	FORMY OCHRONY PRZYRODY	25
4.1.	PODSTAWY PRAWNE	25
4.2.	OBSZARY CHRONIONE NA TERENIE NADLEŚNICTWA SKIERNIEWICE	25
4.3.	REZERWATY PRZYRODY	26
4.3.1.	Rezerwat „Trębaczew”	27
4.3.2.	Rezerwat „Babsk”	31
4.3.3.	Rezerwat „Kopanicha”	34
4.3.4.	Rezerwat „Ruda Chlebacz”	37
4.3.5.	Rezerwat „Źródła Borówki”	40
4.3.6.	Rezerwat „Uroczysko Bażantarnia”	43
4.3.7.	Rezerwat „Rawka”	46
4.3.8.	Rezerwat „Polana Siwica”	47
4.3.9.	Rezerwat „Bukowiec” – poza gruntami Nadleśnictwa	50
4.3.10.	Rezerwat „Kwaśna Buczyna” – poza gruntami Nadleśnictwa	51
4.4.	OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU	51
4.4.1.	Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej	52
4.4.2.	Obszar Chronionego Krajobrazu Bolimowsko-Radziejowicki z Doliną Środkowej Rawki.....	53
4.4.3.	Obszar Chronionego Krajobrazu Górnej Rawki.....	55
4.5.	POMNIKI PRZYRODY	55
4.6.	UŻYTKI EKOLOGICZNE	69
4.7.	ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE.....	77
4.7.1.	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Zwierzyniec Królewski	77
4.7.2.	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Nieborów – poza gruntami Nadleśnictwa.....	78
4.8.	OBSZARY NATURA 2000.....	79
4.8.1.	PLH100028 „Polany Puszczy Bolimowskiej”	79
4.8.2.	PLH100015 „Dolina Rawki”	82
4.9.	PARKI KRAJOBRAZOWE	86
4.9.1.	Bolimowski Park Krajobrazowy.....	86
4.10.	OCHRONA GATUNKOWA	91
4.10.1.	Ochrona gatunkowa roślin.....	92
4.10.2.	Ochrona gatunkowa grzybów.....	96
4.10.3.	Ochrona gatunkowa zwierząt.....	97
5.	WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE OBSZARU NADLEŚNICTWA SKIERNIEWICE	107
5.1.	WARUNKI KLIMATYCZNE	107
5.2.	BUDOWA GEOMORFOLOGICZNA I RZEŻBA TERENU	112
5.3.	GLEBY	112
5.3.1.	Gleby w nadleśnictwie	112
5.3.2.	Glebowe powierzchnie wzorcowe.....	115

5.4.	WODY	117
5.5.	EKOSYSTEMY WODNO-BŁOTNE.....	120
5.6.	ROŚLINNOŚĆ	123
5.6.1.	<i>Zarys ogólny</i>	123
5.6.2.	<i>Porencjalne zbiorowiska roślinne</i>	124
5.6.3.	<i>Siedliska przyrodnicze</i>	129
5.7.	TYPY SIEDLISKOWE LASU	133
5.8.	DRZEWOSTANY.....	134
5.8.1.	<i>Ogólna charakterystyka drzewostanów</i>	134
5.8.2.	<i>Bogactwo gatunkowe i struktura pionowa</i>	137
5.8.3.	<i>Struktura wiekowa</i>	142
5.8.4.	<i>Pochodzenie drzewostanów</i>	144
5.8.5.	<i>Lasy ochronne</i>	145
5.8.6.	<i>Starodrzewy</i>	147
5.8.7.	<i>Drewno martwych drzew</i>	149
6.	WALORY HISTORYCZNO-KULTUROWE	153
6.1.	OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW	154
6.2.	ZESPOŁY PAŁACOWO-DWORSKIE	168
6.3.	WALORY HISTORYCZNO-KULTUROWE	173
6.4.	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE.....	174
7.	ZAGROŻENIA I PRZEKSZTAŁCENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	177
7.1.	FORMY ZNIEKSZTAŁCENIA EKOSYSTEMÓW LEŚNYCH	177
7.1.1.	<i>Stan siedlisk leśnych</i>	177
7.1.2.	<i>Borowacenie</i>	178
7.1.3.	<i>Monotypizacja</i>	180
7.1.4.	<i>Neofityzacja</i>	180
7.2.	ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA LEŚNEGO.....	181
7.2.1.	<i>Zagrożenia abiotyczne</i>	183
7.2.2.	<i>Zagrożenia biotyczne</i>	185
7.2.3.	<i>Zagrożenia antropogeniczne</i>	191
8.	TURYSTYKA I EDUKACJA	201
8.1.	TURYSTYKA	202
8.2.	EDUKACJA PRZYRODNICZA.....	207
9.	PLAN DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OCHRONY PRZYRODY	209
9.1.	KSZTAŁTOWANIE STREF EKOTONOWYCH.....	209
9.2.	KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH	211
9.3.	OCHRONA GLEB LEŚNYCH.....	213
9.4.	OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ	214
9.5.	OCHRONA RZADKICH I CHRONIONYCH GATUNKÓW.....	215
9.6.	OCHRONA SIEDLISK PRZYRODNICZYCH	224
9.7.	ZBIORCZE ZESTAWIENIE WSKAZAŃ Z ZAKRESU OCHRONY PRZYRODY	227
10.	LITERATURA.....	235
11.	ZAŁĄCZNIKI.....	239
	ZAŁĄCZNIK 1. ZESTAWIENIE PRZEDMIOTÓW OCHRONY, DLA KTÓRYCH WYZNACZONO OBSZARY NATURA 2000	239
	ZAŁĄCZNIK 2. WYKAZ WYDZIELEŃ ZE STWIERDZONYM SIEDLISKIEM PRZYRODNICZYM Z ZAŁ. I DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ NA TERENIE NADLEŚNICTWA SKIERNIEWICE	243

Załącznik 3. Wykaz drzewostanów uznanych powyżej 100 lat w Nadleśnictwie Skierniewice	261
Załącznik 4. Wykaz drzewostanów przekraczających wiek rębności.	269
Załącznik 5. Wykaz ekosystemów wodno-błotnych.	281
Załącznik 6. Wykaz adresów Bolimowskiego Parku Krajobrazowego na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Skierniewice.	307
12. OPINIE WYMAGANE PRZEPISAMI PRAWA.....	315

Spis tabel

Tab 1.	Zestawienie zbiorcze form ochrony przyrody znajdujących się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice.....	26
Tab 2.	Działania ochronne zapisane w planie ochrony rezerwatu Trębaczew. Działania wykonywane przez Nadleśnictwo Skierniewice.....	28
Tab 3.	Działania ochronne zapisane w planie ochrony rezerwatu Babsk. Działania wykonywane przez Nadleśnictwo Skierniewice	32
Tab 4.	Działania ochronne zapisane w planie ochrony rezerwatu Ruda Chlebacz. Działania wykonywane przez Nadleśnictwo Skierniewice.....	38
Tab 5.	Działania ochronne zapisane w zarządzeniu w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu Uroczysko Bażantarnia, Zadania ochronne na 2020-2023. Działania wykonywane przez Nadleśnictwo Skierniewice.....	44
Tab 6.	Działania ochronne zapisane w zarządzeniu w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu Polana Siwica. Wykonawcą jest RDOŚ po porozumieniu z Nadleśnictwem.	49
Tab 7.	Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Skierniewice	56
Tab 8.	Użytki ekologiczne Nadleśnictwa Skierniewice	70
Tab 9.	Obszary siedliskowe Natura 2000 w Nadleśnictwie Skierniewice.....	79
Tab 10.	Zestawienie ilościowe chronionych gatunków w nadleśnictwie.....	91
Tab 11.	Wykaz chronionych gatunków roślin występujących na gruntach Nadleśnictwa Skierniewice.....	92
Tab 12.	Wykaz chronionych gatunków grzybów występujących na terenie Nadleśnictwa Skierniewice.....	97
Tab 13.	Wykaz chronionych gatunków zwierząt występujących na terenie Nadleśnictwa Skierniewice.....	98
Tab 14.	Udział typów gleb w Nadleśnictwie Skierniewice.	113
Tab 15.	Ekosystemy wodno-błotne Nadleśnictwa.	123
Tab 16.	Porównanie występowania zbiorowisk rzeczywistych w ramach zasięgów zbiorowisk potencjalnych.	126
Tab 17.	Wykaz siedlisk przyrodniczych stwierdzonych w Nadleśnictwie Skierniewice po pracach fitosocjologicznych.	131

Tab 18.	Składy gatunkowe dla typów drzewostanów ustalone dla siedlisk przyrodniczych Natura 2000	132
Tab 19.	Zestawienie powierzchni leśnej Nadleśnictwa Skierniewice wg typów siedliskowych lasu (dot. pow. leśnej zalesionej i niezalesionej).....	133
Tab 20.	Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg gatunków panujących (dot. powierzchni leśnej zalesionej).....	135
Tab 21.	Aktualny udział powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice według gatunków rzeczywistych (dot. powierzchni leśnej zalesionej).....	136
Tab 22.	Zestawienie powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego (dot. powierzchni leśnej zalesionej)	138
Tab 23.	Zestawienie powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg grup wiekowych i struktury (dot. powierzchni leśnej zalesionej)	141
Tab 24.	Powierzchnia i udział drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice w klasach wieku	143
Tab 25.	Zestawienie powierzchni gruntów leśnych według kategorii ochronności	146
Tab 26.	Miąższość drewna martwych drzew w Nadleśnictwie Skierniewice.....	150
Tab 27.	Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków, występujących w granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Skierniewice.....	155
Tab 28.	Wykaz obiektów na gruntach Nadleśnictwa Skierniewice wg. danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa (nid.pl)	167
Tab 29.	Wykaz parków podworskich istniejących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice	169
Tab 30.	Wykaz zabytkowych kapliczek w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice	173
Tab 31.	Zestawienie zabytków archeologicznych na gruntach Nadleśnictwa Skierniewice wg. danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa (nid.pl).....	176
Tab 32.	Zestawienie powierzchni leśnej zalesionej Nadleśnictwa Skierniewice wg stanu siedlisk oraz grup wiekowych drzewostanów.....	177
Tab 33.	Zestawienie powierzchni zalesionej Nadleśnictwa Skierniewice wg form zniekształcenia lasu – borowacenie	179
Tab 34.	Zestawienie powierzchni i liczby wydzieleń Nadleśnictwa Skierniewice, w których stwierdzono występowanie gatunków obcych geograficznie (pogrubieniem zaznaczona gatunki ekspansywne).....	181

Tab 35.	Występowanie szkód od czynników abiotycznych – dane z Nadleśnictwa.....	185
Tab 36.	Zestawienie szkód od imago chrabąszczy, dane z Nadleśnictwa.	187
Tab 37.	Powierzchnia występowania jemioty – wyniki inwentaryzacji ZOL.....	188
Tab 38.	Zestawienie zinwentaryzowanych uszkodzeń drzewostanów	190
Tab 39.	Klasy strefy łódzkiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia i ochrony roślin.. ..	194
Tab 40.	Stan głównych jednolitych części wód powierzchniowych z terenu Nadleśnictwa Skierniewice.....	195
Tab 41.	Statystyki zebranych śmieci na przestrzeni ostatnich lat.....	198
Tab 42.	Wskazania w zakresie modyfikacji działań gospodarczych, mających na celu ograniczenie/eliminację negatywnych oddziaływań Planu.....	228

Spis map i wykresów

Ryc. 1.	Położenie Nadleśnictwa Skierniewice na tle podziału administracyjnego województw: łódzkiego i mazowieckiego.....	18
Ryc. 2.	Podział obszaru Nadleśnictwa Skierniewice na leśnictwa	19
Ryc. 3.	Położenie gruntów Nadleśnictwa Skierniewice na tle podziału przyrodniczo-leśnego	21
Ryc. 4.	Nadleśnictwo Skierniewice na tle jednostek fizyczno-geograficznych Kondrackiego (2000; zaktualizowany przez Solon i in. 2018).....	22
Ryc. 5.	Położenie Nadleśnictwa Skierniewice na tle sieci ECONET-PL.....	24
Ryc. 6.	Mapa rezerwatu „Trębaczew”	30
Ryc. 7.	Mapa rezerwatu „Babsk”	33
Ryc. 8.	Mapa rezerwatu „Kopanicha”	36
Ryc. 9.	Mapa rezerwatu „Ruda Chlebacz”	39
Ryc. 10.	Mapa rezerwatu „Źródła Borówki”	42
Ryc. 11.	Mapa rezerwatu „Uroczysko Bażantarnia”	45
Ryc. 12.	Mapa rezerwatu „Polana Siwica”	50
Ryc. 13.	Zestawienie średnich rocznych temperatur powietrza °C w latach 1951-2020 wg IMGW (dane stacji IMGW w Skierniewicach).....	108
Ryc. 14.	Zmiany średniej temperatury maksymalnej i minimalnej (liczonej ze maksymalnych i minimalnych temperatur miesięcznych) na przestrzeni 70 lat (dane stacji IMGW w Skierniewicach)	108
Ryc. 15.	Amplitudy liczone ze średnich maksymalnych i minimalnych temperatur miesięcznych na przełomie 70 lat (dane stacji IMGW w Skierniewicach).....	109
Ryc. 16.	Zestawienie rocznych sum opadów (w mm) w latach 1951-2020 wg IMGW (dane stacji IMGW w Skierniewicach)	109
Ryc. 17.	Sumy opadów wg pór roku oraz pięcioletnich okresów (dane stacji IMGW w Skierniewicach)	110
Ryc. 18.	Przeciętna prędkość wiatru w miesiącach z okresu 1951-2020 (dane stacji IMGW w Skierniewicach)	111
Ryc. 19.	Zmiany średniej prędkości wiatru w okresie 1951-2020 (dane stacji IMGW w Skierniewicach)	111

Ryc. 20.	Udział procentowy typów gleb na powierzchni leśnej Nadleśnictwa Skierniewice.....	113
Ryc. 21.	Udział procentowy potencjalnych zbiorowisk leśnych w Nadleśnictwie Skierniewice.....	126
Ryc. 22.	Udział potencjalnych typów zbiorowisk w ramach wyróżnionych zbiorowisk rzeczywistych.	128
Ryc. 23.	Udział poszczególnych siedlisk przyrodniczych w Nadleśnictwie Skierniewice	132
Ryc. 24.	Procentowy podział typów siedliskowych lasu na powierzchni leśnej zalesionej i niezalesionej.....	134
Ryc. 25.	Porównanie procentowego udziału gatunków rzeczywistych do panujących w Nadleśnictwie.....	137
Ryc. 26.	Udział stopni zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem w Nadleśnictwie Skierniewice.....	137
Ryc. 27.	Udział powierzchniowy drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg bogactwa gatunkowego.....	139
Ryc. 28.	Zmiany udziału powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg bogactwa gatunkowego w grupach wiekowych (porównanie danych z lat 2013 i 2023)	140
Ryc. 29.	Udział powierzchniowy drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg budowy pionowej	141
Ryc. 30.	Zmiany udziału powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg budowy pionowej (porównanie lat 2013 i 2023)	142
Ryc. 31.	Rozkład powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice w klasach wieku	144
Ryc. 32.	Udział powierzchniowy drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg ich pochodzenia	144
Ryc. 33.	Porównanie zmian powierzchni starodrzewi w ciągu 10 lat.	148
Ryc. 34.	Mięszość drewna martwych drzew w drzewostanach Nadleśnictwa Skierniewice	150
Ryc. 35.	Stan siedlisk leśnych w poszczególnych obrębach Nadleśnictwa Skierniewice	178
Ryc. 36.	Udział powierzchni ze stwierdzonym borowaceniem w Nadleśnictwie Skierniewice	179
Ryc. 37.	Porównanie aktualnego udziału powierzchni ze stwierdzonym borowaceniem w grupach wiekowych w Nadleśnictwie Skierniewice	180
Ryc. 38.	Wykres obrazujący tendencję spadkową ilości zbieranych śmieci w nadleśnictwie.....	198

1. WSTĘP

Lasy zaliczane są do odnawialnych zasobów przyrody. Ekosystemy leśne, z całym bogactwem wzajemnych zależności i powiązań pomiędzy elementami biocenozy i biotopu stanowią dobro, o charakterze zarówno materialnym, jak i niematerialnym. Funkcja produkcyjna lasów gospodarczych związana jest z dostarczaniem wartościowego surowca drzewnego, wykorzystywanego w wielu dziedzinach. Jednocześnie lasy pełnią funkcje pozaprodukcyjne, wśród których wyróżnia się ich udział w „produkcji” tlenu, pochłanianie dwutlenku węgla i oczyszczanie powietrza atmosferycznego, wpływ na mikroklimat, warunki glebowe, retencję wodną, czy wreszcie stwarzanie warunków występowania dla niezliczonej liczby różnorodnych organizmów związanych z lasami, od drobnych organizmów jednokomórkowych począwszy, na dużych ssakach roślinożernych i drapieżnych skończywszy. Nie do przecenienia jest także rola lasów jako miejsca uprawiania turystyki, rekreacji i wypoczynku społeczeństwa, a także edukacji ekologicznej.

Gospodarka leśna prowadzona na podstawach ekologicznych stanowi narzędzie dla wzmocnienia i uwypuklenia określonych funkcji lasów. Gospodarka leśna w Polsce prowadzona jest wg trzech głównych zasad:

- zasady trwałości i ciągłości wykorzystania wielostronnych funkcji lasów,
- zasady powiększania zasobów leśnych i wzmaganie ich korzystnego wpływu na warunki życia człowieka oraz funkcjonowania całości przyrody,
- zasady powszechnej trwałości lasów.

Działania człowieka w zakresie ochrony przyrody, w tym przyrody leśnej, powinny koncentrować się na następujących elementach:

- zachowaniu lasów i ich korzystnego wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka,
- ochronie lasów, zwłaszcza lasów i ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych,
- ochronie gleb i terenów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia lub uszkodzenia oraz o specjalnym znaczeniu społecznym,
- ochronie wód powierzchniowych i głębinowych, retencji zlewni, w szczególności na obszarach wododziałów i na obszarach zasilania wód podziemnych.

Często dyskutowaną kwestią jest wypełnianie przez dany fragment lasu różnorodnych funkcji, w określonym miejscu i czasie, któremu to modelowi przeciwstawia się model przestrzennego rozdziału poszczególnych funkcji lasu. Jednocześnie takie funkcje jak wpływ na klimat czy stosunki wodne pełnią wszystkie lasy, bez względu na to, jaką funkcję uzna się w ich przypadku za priorytetową. Należy przy tym podkreślić, iż w hierarchii celów gospodarowania w leśnictwie funkcje ochrony przy-

rody nabrały w ostatnim okresie większego znaczenia. Z dominującej wciąż idei wielofunkcyjnego gospodarstwa leśnego wynika, że nie ma ścisłego i ostrego podziału między lasami pełniącymi funkcje ochronne, a lasami gospodarczymi. Natomiast w lasach objętych ochroną rezerwatową funkcje ochronne spełniają rolę wiodącą.

Podstawowym zadaniem planu urzędzenia lasu jest projektowanie takiego gospodarowania zasobami drzewnymi, aby zachowana była idea wielofunkcyjności lasów oraz zapewnione było ich trwałe użytkowanie. Oznacza to z jednej strony konieczność korzystania z zasobów leśnych w oparciu o obliczone wskaźniki rozmiaru użytkowania, a z drugiej - zadbanie o jak najmniejszy negatywny wpływ zaprojektowanych działań na środowisko przyrodnicze.

Wskaźniki przeciętnej zasobności i przeciętnego wieku lasów Nadleśnictwa świadczą o tym, że stosowane zasady regulacji i sposób gospodarowania gwarantują trwałość produkcji leśnej. Dotychczasowe (powojenne) trendy w zmianach tych parametrów obejmowały głównie dynamiczny wzrost zasobów, zasobności, wieku i powierzchni drzewostanów. Logiczne jest, że w lasach wzrost ten nie może zachodzić w nieskończoność. Aktualnie w wielu Nadleśnictwach następuje spowolnienie, a wręcz wyhamowanie dynamiki dotychczasowych zmian, co przejawia się właśnie ustabilizowaniem parametrów drzewostanów, a czasami, w konkretnych miejscach i okresach, wręcz zmniejszaniem przeciętnego wieku drzewostanów czy ich zasobności. Wynika to głównie ze struktury wiekowej drzewostanów, prowadzonego użytkowania, ale także ze zmian z przyczyn naturalnych.

Zasadnicze znaczenie dla racjonalnego planowania ma prawidłowe rozpoznanie i określenie możliwości użytkowania, pozwalające na zapewnienie ciągłości użytkowania i trwałości drzewostanów.

Rozmiar pozyskania drewna regulowany w formie etatu cięć użytków rębnych jest pochodną:

- struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów,
- potrzeb w zakresie przebudowy drzewostanów z tytułu niezgodności ich składu gatunkowego z warunkami siedliskowymi,
- potrzeb odnowieniowych drzewostanów użytkowanych w niezrębowych sposobach zagospodarowania,
- ograniczeń wynikających z realizacji funkcji ochronnych i społecznych.

Obowiązujące zasady regulacji wielkości użytkowania rębного są ściśle powiązane ze sposobem zagospodarowania, odzwierciedlonym w podziale na gospodarstwa.

Użytkowanie przedrębne jest ważnym narzędziem kształtowania struktury gatunkowej oraz form mieszania w drzewostanach młodszych i średnich klas wieku. Wśród działań związanych z utrzymaniem stabilności i odporności drzewostanów duże znaczenie odgrywają zabiegi hodowlane. Tworzenie odporności biologicznej winno być inicjowane już na etapie szkółkarstwa poprzez wykorzystywanie, jako bazy nasiennej, rodzimych ekotypów drzew. Istotnym elementem dla zachowania

trwałości lasów, a nie tylko samych drzewostanów, i osiągnięcia przez ekosystem leśny odporności na wpływ zmieniających się w czasie czynników biotycznych i abiotycznych jest umiejętnie zharmonizowanie składu florystycznego zbiorowiska leśnego z właściwościami gleb.

Aktualizacja programu ochrony przyrody została sporządzona w ramach prac nad planem urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032, którego jest integralną częścią. Celem programu jest opisanie walorów przyrodniczych obszaru Nadleśnictwa, określenie zagrożeń dla ochrony przyrody wynikających ze źródeł zewnętrznych i wewnętrznych, określenie koniecznych do wprowadzenia modyfikacji zabiegów gospodarczych oraz zaprojektowanie zadań z zakresu ochrony przyrody. Program ochrony przyrody ma spełniać również rolę edukacyjną, zwłaszcza w odniesieniu do lokalnych społeczności oraz osób zainteresowanych ochroną przyrody.

W programie ochrony przyrody przedstawiono kierunkowe wytyczne mające na celu poprawę lub zachowanie w odpowiednim stanie cennych zasobów przyrodniczych. Celem opracowania jest również przedstawienie podstawowych założeń umożliwiających prowadzenie na tym terenie racjonalnej gospodarki leśnej w powiązaniu z potrzebami ochrony przyrody.

Oprócz charakterystyki form ochrony przyrody i innych obiektów cennych przyrodniczo, opisano podstawowe walory historyczne i kulturowe.

Wszechstronna charakterystyka walorów przyrodniczych, kulturowych, krajobrazowych i wypoczynkowych Nadleśnictwa, pozwoli określić możliwości i kierunki rozwoju turystyki na tym terenie.

Podstawę formalną do sporządzenia programu stanowiła umowa nr ER.271.6-3.2021 z 01.03.2021 roku zawarta pomiędzy Skarbem Państwa – Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Łodzi, a Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie. Program został sporządzony zgodnie z obowiązującymi przepisami, w szczególności z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach, obowiązującą Instrukcją urządzania lasu, wprowadzoną w życie zarządzeniem nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 roku, oraz Instrukcją sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie z 1996 r. Dokument uwzględnia również wytyczne i ustalenia Komisji Założeń Planu, Narady Techniczno – Gospodarczej.

W toku prac nad aktualizacją Programu uwzględniono m.in. następujące akty prawne i dokumenty:

- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r., poz. 672);
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2022 r., poz. 916);
- ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029);

- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r., poz. 2556);
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r., poz. 503);
- ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2022 r., poz. 1990);
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2409);
- ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz. U. z 2022 r., poz. 1173);
- ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2022 r., poz. 2057);
- ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840);
- przepisy wykonawcze do ww. ustaw;
- Polityka leśna Państwa z dnia 22 kwietnia 1997 r.;
- Instrukcja urządzania lasu. Zarządzenie nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie Instrukcji urządzania lasu (ZU-7019-72/2011);
- Zasady hodowli lasu. Zarządzenie nr 53 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Zasad hodowli lasu” w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (ZH-710-56/11);
- Instrukcja ochrony lasu. Zarządzenie nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 22 listopada 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji ochrony lasu” w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych (ZO-727-4-34/11);
- wytyczne i ustalenia Komisji Założeń Planu oraz Narady Techniczno-Gospodarczej.

Wykorzystano również dane i materiały uzyskane z następujących źródeł:

- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Łodzi;
- Nadleśnictwo Skierniewice;
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Łodzi;
- Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego;
- Narodowy Instytut Dziedzictwa;
- Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Warszawski Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej
- baza ornitho.pl oraz Atlas Ssaków Polski;
- Publikacje i materiały niepublikowane, których wykaz zamieszczono na końcu opracowania;
- Materiały zebrane podczas opracowywania planu urządzania lasu na lata 2024-2033.

2. HISTORIA ZIEM, GOSPODARKI LEŚNEJ I OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE NADLEŚNICTWA

Nowoczesna ochrona przyrody zaczęła się kształtować wraz z rozwojem nauk przyrodniczych w XIX w. Nie mamy informacji z opisywanego terenu o ochronie przyrody z tamtego okresu. W okresie I Wojny Światowej lasy skierniewickie były rabunkowo eksploatowane przez administrację niemiecką. Nadleśnictwo Skierniewice zostało utworzone pod koniec I Wojny Światowej z lasów Księstwa Łowickiego. Zniszczenia wojenne i wieloletnia gospodarka podporządkowana wyłącznie łowiectwu i hodowli zwierzyny spowodowały duże szkody w drzewostanach. W roku 1918 lasy objęła administracja polska. W roku 1919 Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych przekazało lasy skierniewickie SGGW w Warszawie. Prowadzona była tu gospodarka w oparciu sporządzone plany urzędniowe. W okresie II wojny światowej okupanci w ciągu 6 lat wycięli tyle drzewostanów, ile zaplanowane było na 27 lat. Dopiero po II wojnie światowej zaczęto zajmować się ochroną przyrody. Celem pierwszych planów urządzania tego obszaru było uporządkowanie i odnowienie lasów. Z biegiem czasu zrębowy sposób zagospodarowania zaczęto coraz częściej zastępować rębiami częściowymi i gniazdowymi. Po II wojnie światowej, w latach 1945-47 utworzono Nadl. Skierniewice i Rawa Mazowiecka. Obecny kształt Nadleśnictwa Skierniewice nabrało w 1992 roku, kiedy to Zarządzeniem nr 21 Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych z 1 stycznia 1992 r., przyłączono do niego Obręb Rawa Mazowiecka (z Nadl. Spała) i odłączono Obręb Radziwiłłów i Sochaczew, z których to utworzono Nadl. Radziwiłłów.

Utworzonych zostało 8 rezerwatów przyrody: • Trębaczew i Babsk w 1958 r. • Kopanicha i Ruda Chlebacz w 1980 r. • Uroczysko Bażantarnia w 1982 r. • Rawka w 1983 r. • Źródła Borówki w 1989 r. • Polana Siwica w 1998 r. Powołano 170 pomników przyrody, w tym grupę drzew i głązy narzutowe, z czego 70 drzew, głównie dębów w 2021 roku, 80 użytków ekologicznych, trzy obszary chronionego krajobrazu, dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, park krajobrazowy, 2 obszary Natura 2000. Prowadzona jest ochrona gatunkowa flory i fauny.

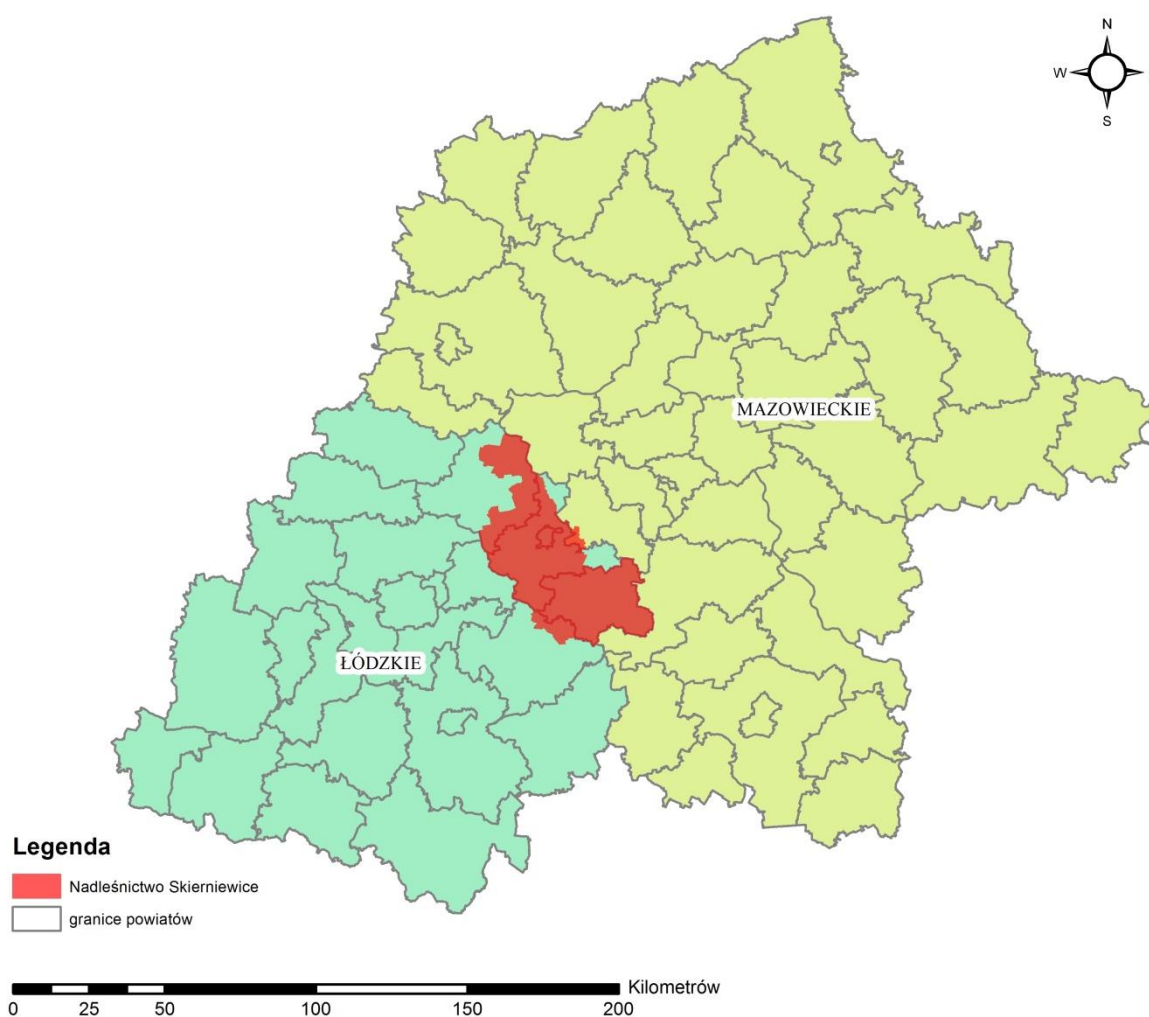
Dłuższy zarys historii Nadleśnictwa Skierniewice znajduje się w Elaboracie.

Wszystkie istniejące formy ochrony przyrody zostały opisane w dalszych rozdziałach niniejszego opracowania.

3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA

3.1. Położenie i charakterystyka

Grunty Nadleśnictwa Skierniewice położone są między 19°49'48" a 20°39'33" długości geograficznej wschodniej oraz 51°37'51" a 52°16'13" szerokości geograficznej północnej. Administracyjnie Nadleśnictwo Skierniewice położone jest na terenie dwóch województw; łódzkiego w powiatach: łowickim, rawskim, skierniewickim, tomaszowskim, Skierniewice Mieście i mazowieckiego w powiecie żyrardowskim. Nadleśnictwo Skierniewice jest dwuobróbowe, z obrębami Rawa Mazowiecka i Skierniewice, wchodzi w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi. Sąsiaduje z Nadleśnictwami: Grójec (RDLP Radom), Radziwiłłów, Spała, Brzeziny, Kutno, Łąck (RDLP Łódź).

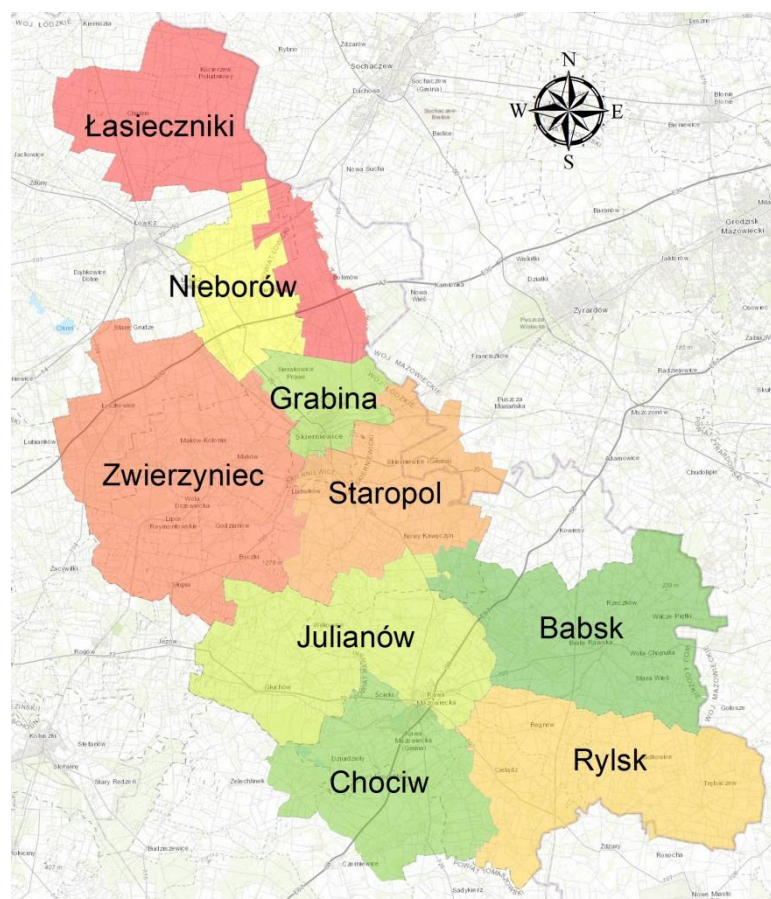

Ryc. 1. Położenie Nadleśnictwa Skierniewice na tle podziału administracyjnego województw: łódzkiego i mazowieckiego

Nadleśnictwo jest podzielone na 9 leśnictw: Babsk, Julianów, Chociw, Ryłsk (obręb Rawa Mazowiecka), Łasieczniki, Nieborów, Grabina, Staropól, Zwierzyniec (obręb Skierniewice).

Zasięg terytorialny Nadleśnictwa Skierniewice został ustalony zarządzeniem Nr 81 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie określenia zasięgu terytorialnego nadleśnictw nadzorowanych przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Łodzi (znak: OR-0151-11/14).

Powierzchnia ewidencyjna gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Skierniewice wynosi 14 407,0869 ha. Powierzchnia ta, zaokrąglona do arów, wynosi 14 407,09 ha. Różnica wynika stąd, że powierzchnię Nadleśnictwa w arach uzyskuje się poprzez podsumowanie zaokrąglonej powierzchni poszczególnych wydziełów. Grunty leśne zajmują 14 097,15 ha, a grunty nieleśne – 309,94 ha.

Ryc. 2. Podział obszaru Nadleśnictwa Skierniewice na leśnictwa

Lesistość w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice jest dość niska i wynosi 19% (Dane GUS2021). Dla porównania lesistość (wg. raportu o stanie lasów 2020; dane GUS2020) w województwie łódzkim wynosi 21,4%, mazowieckim 23,4%, a lesistość Polski 29,6%.

3.2. Umiejscowienie Nadleśnictwa w przestrzeni przyrodniczej

Według podziału przyrodniczo-leśnego, uwzględniającego ekologiczne i fizjograficzne elementy przyrody i krajobrazu (Tramplera i in. 1990), Nadleśnictwo Skierniewice w przeważającej części położone jest w

- IV Krainie (Mazowiecko-Podlaskiej)
 - dzielnicę Równiny Warszawsko-Kutnowskiej (IV.3),
 - mezoregionie Równiny Kutnowsko-Błońskiej (IV.3.b)

Kraina o cechach klimatu kontynentalnego, nasilającego się ku wschodowi. Krainę charakteryzuje mało urozmaicona powierzchnia terenu, w większości starogłacjalna rzeźba. Występują tu słabe siedliska, głównie borowe a w dolinach rzecznych olsowe i łęgowe. Krainę, z racji niskich opadów, charakteryzuje niewielki udział w naturalnych składach drzewostanów gatunków drzew związanych z klimatem wilgotnym: jodły, świerka i buka.

Niewielka część Nadleśnictwa położona jest w

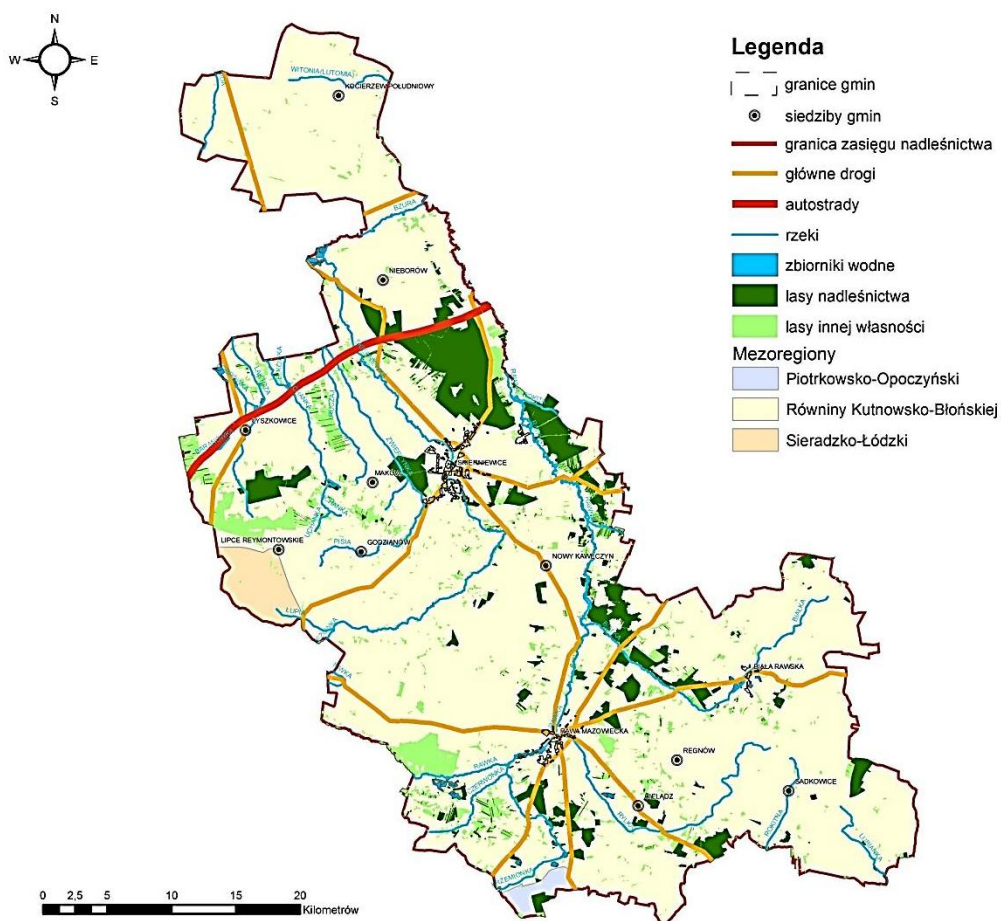
- VI Krainie (Małopolskiej),
 - dzielnicę Równiny Łódzko-Opoczyńskiej (VI.1),
 - mezoregionie Sieradzko-Łódzkim (VI.1.a).

Kraina VI Małopolska charakteryzuje się większą lesistością oraz występowaniem jodły i buka oraz świerka w zasięgu południowym. W mezoregionie Sieradzko-Łódzkim dominują siedliska borowe a gatunkiem panującym jest sosna.

Regionalizacja przyrodniczo-leśna (Zielony, Kliczkowska 2012) lokalizuje Nadleśnictwo Skierniewice w:

- Krainie Mazowiecko-Podlaskiej (4)
 - Mezoregionie Równiny Kutnowsko-Błońskiej (4-11)
- Krainie Małopolskiej (6)
 - • Mezoregionie Sieradzko-Łódzkim (6-1)
 - • Mezoregionie Piotrkowsko-Opoczyńskim (6-2)

Obszar Nadleśnictwa niemal w całości pokrywa się z mezoregionem Równiny Kutnowsko-Błońskiej Krainy Mazowiecko-Podlaskiej. Dominują w nim naturalne krajobrazy peryglacjalne równinne i faliste rzadko pagórkowate. Pokryty jest glinami zwałowymi, piaskami i żwirami lodowcowymi zlodowacenia Warty. W dolinach rzecznych występują utwory holoceniowe. Krajobrazy roślinne są zróżnicowane. Na południu przeważa krajobraz dąbrów świetlistych i grądów.

Ryc. 3. Położenie gruntów Nadleśnictwa Skierniewice na tle podziału przyrodniczo-leśnego

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej (Kondracki 2000; Solon i in. 2018) Nadleśnictwo Skierniewice położone jest na obszarze:

- Prowincji Nizy Środkowoeuropejskiego (31):
 - Podprowincji Nizin Środkowopolskich (318):
 - Makroregionu Niziny Środkowomazowieckie (318.7)
 - Mezo-regionu Równiny Kutnowskie (318.71)
 - Mezo-regionu Równiny Łowicko-Błońskiej (318.72)
 - Makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie (318.8):
 - Mezo-regionu Wzniesienia Łódzkie (318.82)
 - Mezo-regionu Wysoczyzna Rawska (318.83)
 - Mezo-regionu Równina Piotrkowska (318.84)

Ryc. 4. Nadleśnictwo Skierniewice na tle jednostek fizyczno-geograficznych Kondrackiego (2000; zaktualizowany przez Solon i in. 2018)

Odrębnym podziałem opartym na zróżnicowaniu przestrzennym typów roślinności, jest podział geobotaniczny (Matuszkiewicz 2008). Według tego podziału obszar Nadleśnictwa położony jest w granicach:

- Działu Mazowiecko-Poleskiego (E),
 - Krainy Południomazowiecko-Podlaskiej (E.3),
 - Podkrainy Południowomazowieckiej (E.3a), okręgów:
 - Łowicko-Warszawskim (E.3a.1)
 - Podokręgu Kiernoskim (E.3a.1.b)
 - Podokręgu Błońskim (E.3a.1.c)
 - Podokręgu Skierniewickim (E.3a.1.f)
 - Wysoczyzny Rawskiej (E.3a.2)
 - Podokręgu Rogowsko-Rawskim (E.3a.2.a)
 - Podokręgu Mszczonowskim (E.3a.2.b)
 - Podokręgu Grójecko-Kaleńskim (E.3a.2.c)

Podsumowując powyższe podziały przestrzeni przyrodniczej na terenie Nadleśnictwa, trzeba stwierdzić, że teren Nadleśnictwa różnicuje się jedynie na poziomie najniższych rangą jednostek podziału,

wobec czego zróżnicowanie przyrodnicze jest tu duże. Dwa podziały na obręby ustalają granice jednostek:

- południową, z rozdrobnionymi kompleksami leśnymi. W obszarze dominują siedliska żyzne na glebach gliniastych.
- północną, tworzącą duże kompleksy leśne. Dominują tu drzewostany sosnowe rosnące na siedliskach borowych i olszowe położone w obniżeniach terenu.

W przestrzeni przyrodniczej ważną rolę spełniają korytarze ekologiczne. System obszarów obejmuje przede wszystkim doliny i pradoliny rzek, którymi mogą przemieszczać się organizmy zwierzęce i diaspory roślinne oraz rozległe tereny (puszcze, duże kompleksy łąk, bagien), w których skupia się znaczna część różnorodności biologicznej.

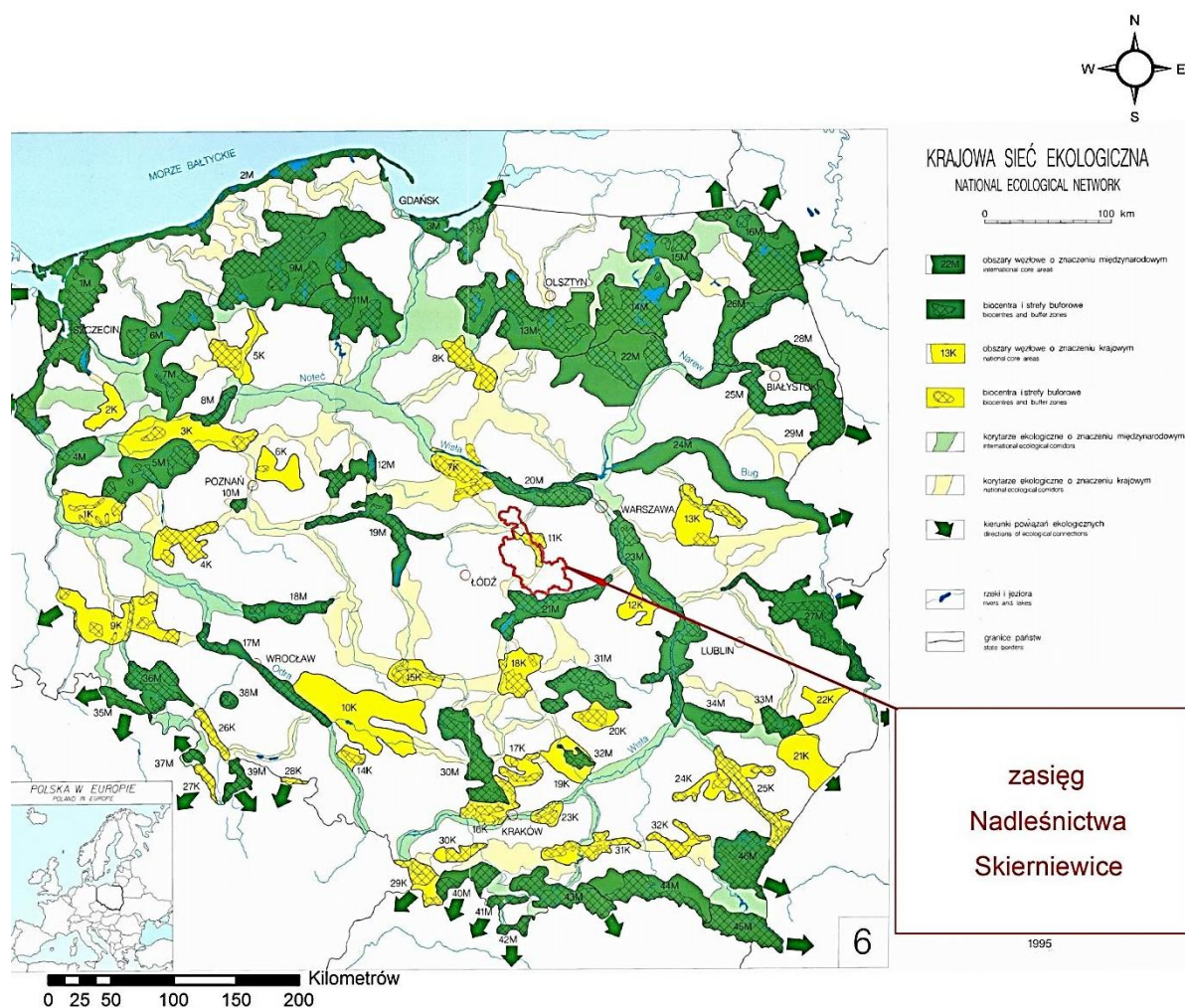
Kraje Unii Europejskiej dążąc do współpracy w zakresie ochrony przyrody utworzyły w 1992 r. Europejską Sieć Ekologiczną EECNET (European Ecological Network). Jest to spójny przestrzennie i funkcjonalnie system obszarów o wysokich walorach przyrodniczych. Sieć ma sprzyjać integracji działań poświęconych ochronie różnorodności biologicznej i krajobrazowej Europy.

Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET POLSKA została opracowana w celu poszerzenia sieci EECNET na kraje Europy Wschodniej i Centralnej oraz realizacji zaleceń Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUNC). Koncepcja ta nie ma umocowania prawnego, a jest tylko zbiorem pewnych wytycznych.

Sieć ECONET PL podobnie jak i sieć EECNET tworzą:

- obszary węzłowe (biocentra i strefy buforowe),
- korytarze ekologiczne,
- obszary wymagające unaturalnienia.

Obszary węzłowe wyróżniają się z otoczenia bogactwem różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Często tworzą ważne ostoje dla gatunków rodzimych i wędrownych, w tym wielu rzadkich i zagrożonych wyginięciem.

Ryc. 5. Położenie Nadleśnictwa Skierniewice na tle sieci ECONET-PL.

Sieć korytarzy ekologicznych została wytypowana w ramach wdrażania koncepcji Econet-PL, realizowanej przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody (IUCN), polegającej na przygotowaniu naukowych podstaw planowania przestrzennego. Sieć Econet-PL nie posiada umocowania prawnego, jednakże jest wykorzystywana w procesach planowania przestrzennego, głównie na poziomie regionalnym. W zasięgu Nadleśnictwa Skierniewice znajduje się 1 obszar węzłowy i 2 korytarze o znaczeniu krajowym. 11K – Puszczy Bolimowskiej, 39k – Bzury, 42k – Rawki. Przy południowej części Nadleśnictwa przebiega obszar węzłowy 21 M – Puszczy Pilickiej o znaczeniu międzynarodowym. Utrudnieniem w przemieszczaniu zwierzyny są inwestycje liniowe jak autostrada-A2, linie kolejowe oraz trasa katowicka, droga krajowa S-8. Są zbudowane przejścia dla zwierzyny, ale i tak dużo zwierząt ginie pod kołami samochodów i pociągów. Przy autostradzie zbyt niską siatkę przeskakują łośie, dla których bardzo ważnym jest obszar węzłowy, 42k – Rawki o znaczeniu krajowym.

4. FORMY OCHRONY PRZYRODY

4.1. Podstawy prawne

Zasady ochrony przyrody w Polsce, w tym w lasach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe, regulowane są przede wszystkim przepisami ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r., poz. 55) oraz rozporządzeń wykonawczych. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ww. ustawy, ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody: 1) dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; 2) roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową; 3) zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; 4) siedlisk przyrodniczych; 5) siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; 6) tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt; 7) krajobrazu; 8) zieleni w miastach i wsiach; 9) zadrzewień.

Cele ochrony przyrody są realizowane m.in. poprzez obejmowanie zasobów, tworów i składników przyrody formami ochrony przyrody. Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, formami ochrony przyrody są: 1) parki narodowe; 2) rezerваты przyrody; 3) parki krajobrazowe; 4) obszary chronionego krajobrazu; 5) obszary Natura 2000; 6) pomniki przyrody; 7) stanowiska dokumentacyjne; 8) użytki ekologiczne; 9) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe; 10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Powierzchniowe formy ochrony przyrody tworzą krajowy system obszarów chronionych, mający na celu zachowanie najcenniejszych ekosystemów i elementów środowiska przyrodniczego oraz powiązanie ich ze sobą i zapewnienie przepływu tych elementów (gatunków, genów) między różnymi obszarami. Ważną rolę spełnia tu sieć korytarzy ekologicznych, które łączą ze sobą w funkcjonalną całość obszary chronione.

4.2. Obszary chronione na terenie Nadleśnictwa Skierniewice

Obszar Nadleśnictwa Skierniewice cechuje się dużym bogactwem form ochrony przyrody, co potwierdza wysokie walory przyrodnicze opisywanej jednostki. Znajdują się tutaj: rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, użytki ekologiczne oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Grunty Nadleśnictwa stanowią ponadto miejsce występowania wielu chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Tab 1. Zestawienie zbiorcze form ochrony przyrody znajdujących się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice

Forma ochrony przyrody	W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa		W tym na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa	
	Liczba	Pow. [ha]	Liczba	Pow. [ha]
Rezerваты przyrody	10	830,6	8	402,68
Parki Krajobrazowe	1	12858	1	6 257,66
Obszary chronionego krajobrazu	3	25503,14	3	6 046,13
Obszary Natura 2000 (obszary mające znaczenie dla Wspólnoty - "siedliskowe")	2	2284,68	2	414,77
Pomniki przyrody	-	-	170	-
Użytki ekologiczne	-	-	80	83,26
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	2	616,83	1	570,48
Ochrona gatunkowa - strefowa	-	-	1	37,30
Chronione gatunki roślin	-	-	51	-
Chronione gatunki grzybów	-	-	12	-
Chronione gatunki zwierząt	-	-	216	-

Poszczególne formy ochrony mają określone cele, dla których są ustanawiane, a sposoby postępowania ochronnego i ewentualne ograniczenia regulowane są zapisami ustawowymi lub indywidualnymi aktami prawnymi.

4.3. Rezerваты przyrody

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, „rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi”.

Na gruntach Nadleśnictwa Skierniewice znajduje się osiem rezerwatów przyrody: Trębaczew, Babsk, Kopanicha, Ruda Chlebacz, Uroczysko Bażanciarńia, Źródła Borówki, Polana Siwica, Rawka, dodatkowo w zasięgu terytorialnym kolejne dwa: Bukowiec i Kwaśna Buczyna.

Rezerваты projektowane , czyli powierzchnie ujęte w takiej formie w aktualnych wykazach właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska, dla których dokumentacja została przekazana do uznania za rezerwat, według informacji z RDOŚ, nie występują na terenie Nadleśnictwa Skierniewice.

4.3.1. Rezerwat „Trębaczew”

Rezerwat utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 15 września 1958 r., ogłoszonego w Monitorze Polskim nr 73 poz. 731, z 1958 r. Podstawę funkcjonowania rezerwatu określa Rozporządzenie Nr 24 Wojewody Łódzkiego z dnia 1 czerwca 2007 r. ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego nr 183/1728 z 2007 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Aktualnie, według Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi, z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Trębaczew” powierzchnia wynosi **174,12 ha** i jest zgodna z powierzchnią zinwentaryzowaną podczas prac urzędowych. Powierzchnia w akcie powołującym wynosiła 164,91ha, różnica (+9,21) w stosunku do stanu obecnego wynika z powiększania i regulowania granic rezerwatu wraz z kolejnymi rozporządzeniami. W skład rezerwatu wchodzi oddziały: 89 - a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, ~a, ~b 90 - a, b, c, d, f, g, h, ~a, ~b, 91 - a, b, c, d, f, g, h, ~a, ~b, 92 - a, b, c, ~a, ~b, 93 - b, c, ~c, 94 - a, b, c, d, f, ~a, ~b, 95 - a, b, c, ~a, 97 - d, f, ~b, w tym obszar ochrony ścisłej o łącznej powierzchni 70,42 ha, który obejmuje pododdziały 89 d, k, ~a (część), 90 a, b, c, d, f, g, h, ~a, ~b, 91 a, b, c, d, f, g, h, ~a, ~b w obrębie Rawa Mazowiecka, w leśnictwie Ryłsk, w gminie Sadkowie.

Dla rezerwatu określono rodzaj – Leśny (L).

- ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – Fitocenotyczny (PFi), podtyp – zbiorowisk leśnych (zl);
- ze względu na główny typ ekosystemu: typ – Leśny i borowy (EL), podtyp – lasów mieszanych nizinnych (lmn).

Rezerwat posiada aktualny plan ochrony –na lata 2018-2038 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 4 stycznia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Trębaczew”.

Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony są:

- konieczność ochrony cennego fragmentu ekosystemu grądu z udziałem modrzewia polskiego oraz zapewnienie warunków do zachodzenia w nim naturalnych procesów przyrodniczych, w tym spontanicznych procesów regeneracji, sukcesji i dynamiki fitocenoz, a także kształtowania się struktury wiekowej i gatunkowej drzewostanów w lasach wyłączonych z gospodarowania;
- potrzeba zachowania w warunkach naturalnych zróżnicowanej przestrzeni i wiekowo populacji modrzewia polskiego *Larix decidua subsp. polonica*;
- położenie rezerwatu w całości na gruntach należących do Skarbu Państwa, zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Skierniewice;

- występowanie rzadkich, chronionych i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- znaczna powierzchnia rezerwatu umożliwiającą równoczesną realizację różnych celów ochrony;
- wysoka wartość naukowa i edukacyjna obiektu.

Rezerwat, położony 3 km na północ od miejscowości o tej samej nazwie, został utworzony w celu zachowania na Wysoczyźnie Rawskiej fragmentu lasu sosnowo-dębowego z dużym udziałem modrzewia polskiego naturalnego pochodzenia. Gatunek ten, bardzo podobny do modrzewia europejskiego, u nas często uważany za odrębny, obecnie uznawany jest za podgatunek modrzewia europejskiego. Pod względem zalet hodowlanych jest on mniej wymagający, dzięki czemu nadaje się lepiej niż modrzew europejski do uprawy w drzewostanach mieszanych. W rezerwacie rośnie ponad 2000 dorodnych modrzewi w wieku 100-150 lat, o obwodzie pnia 2,5-3,5 m, osiągających wysokość nawet 40 metrów. Część drzew uległa wiatrołomom. W konkursie na najgrubsze drzewa Lasów Państwowych w grupie 20 najgrubszych modrzewi znalazło się 9 drzew z Rezerwatu Trębaczew o obwodach pni od 3,6 do 3,9 metra. Las w rezerwacie reprezentuje przenikające się wzajemnie zespoły grądu subkontynentalnego, dąbrowy świetlistej i kontynentalnego boru mieszanego. Modrzew stanowi domieszkę, a zarazem najwyższą warstwę drzew w drzewostanie sosnowo-dębowym. W Trębaczewie zwraca uwagę obecność czereśni ptasiej, która występuje tu na granicy swojego północnego zasięgu. Obszar charakteryzuje się bujnym rozwojem podszytu, którego głównymi składnikami są leszczyna pospolita, dąb szypułkowy, kruszyna pospolita, jarząb pospolity, trzmielina brodawkowata, grab pospolity i kalina koralowa. W rezerwacie naliczono ponad 230 gatunków roślin, wiele grzybów i porostów, osiem ssaków, kilkanaście gatunków ptaków, płazy i gady.

Tab 2. Działania ochronne zapisane w planie ochrony rezerwatu Trębaczew. Działania wykonywane przez Nadleśnictwo Skierniewice.

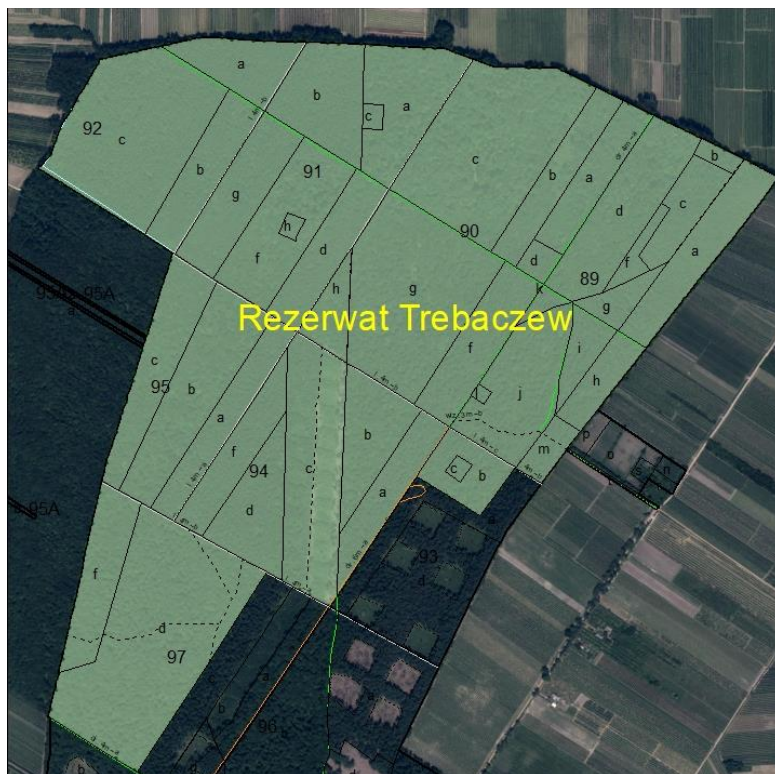
Rodzaj	Zakres	Lokalizacja
Sztuczne odnowienie modrzewia polskiego w wyniku zabiegów ochrony czynnej. (zadanie nr 2)	a) Rozrzedzenie drzewostanu poprzez usunięcie brzozy i osiki. Powierzchnia zabiegu około 4 ha. b) Usunięcie graba z 10 gniazd o pow. ok. 0,1 ha. Powierzchnia zabiegu około 1,0 ha. c) Wyhodowanie około 2000 – 3000 sadzonek w wieku 2 – 3 lat z nasion pozyskanych w rezerwacie. d) Nasadzenia modrzewia polskiego, w ilości 100 szt./gniazdo, w nieregularnej więźbie ok. 1,5 x 1,5 m. Termin wykonania - pierwsze pięciolecie. obowiązywania planu ochrony, wycinki w okresie od początku grudnia do końca lutego, nasadzenia w marcu lub kwietniu, niezwłocznie po odstąpieniu gniazd.	Pododdział 94 c
Pielęgnacja odnowień modrzewia polskiego uzyskanych w wyniku realizacji zadania 2.	Ograniczanie konkurencji roślinności zielonej poprzez wydeptywanie (1 – 2 rok po posadzeniu, dwukrotnie, w czerwcu i sierpniu) wokół sadzonek modrzewia polskiego, zabezpieczenie repelentami przed zgryzaniem przez zwierzynę (1 – 3 rok po posadzeniu). Powierzchnia zabiegu – 1 ha.	Pododdział 94 c

Rodzaj	Zakres	Lokalizacja
Pielęgnacja odnowień dębu uzyskanych w wyniku zabiegów ochronnych.	Regulacja zagęszczenia w obrębie istniejących odnowień dębowych w obrębie gniazd, zabieg o charakterze czyszczeń wczesnych, dwukrotnie, w pierwszym i drugim dziesięcioleciu obowiązywania planu, pow. zabiegu ok. 2 ha.	Pododdział 94 c
Ograniczenie konkurencji graba poprzez jego eliminację w obrębie odnawianych powierzchni z odnowieniem modrzewia polskiego.	Eliminacja nalotów i podrostów graba z powierzchni z odnowieniem modrzewia polskiego. Dwukrotna wycinka nalotów zacięniających odnowienia, w pierwszym i drugim pięcioleciu obowiązywania planu ochrony.	Pododdział 94 c
Poprawa warunków rozwoju modrzewia polskiego oraz konkurencyjności gatunków grądowych w drzewo-stanie poprzez ograniczenie zagęszczenia modrzewia.	Zabieg o charakterze trzebieży, z usunięciem około 20% masy modrzewia w wieku 71-76 lat, ukierunkowany na rozrzedzenie drzewostanów i odsłonięcie gatunków liściastych, przede wszystkim dęba. W pierwszym dziesięcioleciu obowiązywania planu ochrony, w okresie od początku grudnia do końca lutego, zrywka w kierunku skraju rezerwatu. Powierzchnia zabiegu 19,01 ha.	Pododdziały 92 a, b, c
Odtworzenie struktury lasu nawiązującej do świetlistej dąbrowy, rozrzedzenie drzewostanu, wprowadzenie kontrolowanego eksperymentalnego przetrzymywania bydła, koni lub owiec.	Zabieg o charakterze trzebieży, z usunięciem około 40% masy sosny (w wydz. 89h) i modrzewia (w wydz. 89 m) w wieku 86 lat, oraz całkowite usunięcie graba ze wszystkich warstw drzewostanu, ukierunkowany na rozrzedzenie drzewostanów i odsłonięcie dna lasu.	Pododdziały 89 h, m
	Całkowite usunięcie nalotu i podrostu drzew oraz krzewów, za wyjątkiem dębu.	
	Jednorazowo na całej powierzchni, w pierwszym pięcioleciu obowiązywania planu ochrony, w okresie od początku grudnia do końca lutego, zrywka w kierunku skraju rezerwatu.	
Wprowadzenie sztucznych odnowień modrzewia w naturalnych lukach powstających w drzewostanie.	W przypadku pojawienia się naturalnych luk o pow. co najmniej 0,1 ha w drzewostanie, nasadzenia modrzewia polskiego (2 – 3 letnie sadzonki wyhodowane w ramach zadania 2, w ilości 100 - 200 szt./gniazdo, w nieregularnej więźbie ok. 1,5 x 1,5m) łącznie ok. 1000 – 2000 szt. W razie potrzeby eliminacja nalotów i podrostu graba z powierzchni z odnowieniem modrzewia polskiego poprzez wycinkę nalotów zacięniających odnowienia.	Obszar ochrony czynnej

Szczegółowa identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu; określenie działań ochronnych na obszarze ochrony ścisłej oraz czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji znajduje się w Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 4 stycznia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Trębaczew”.

Fot. 1. Rezerwat „Trębaczew”

Ryc. 6. Mapa rezerwatu „Trębaczew”

4.3.2. Rezerwat „Babsk”

Rezerwat utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 1 października 1958 r., ogłoszonego w Monitorze Polskim nr 81 pozycja 468 z 1958 r. Podstawę funkcjonowania rezerwatu określa Zarządzenie Nr 3/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 3 lutego 2010 r. ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego nr 49/373 z 2010 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Aktualnie, według Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi, z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Babsk” powierzchnia wynosi **10,63 ha** i jest zgodna z powierzchnią zinwentaryzowaną podczas prac urzędzeniowych. Powierzchnia w akcie powołującym wynosiła 10,97ha, różnica (-0,34) w stosunku do stanu obecnego wynika z kosmetycznego regulowania granic rezerwatu zgodnie z działkami ewidencyjnymi i faktycznego przebiegu. W skład rezerwatu wchodzi oddziały 14-f, ~d obręb Rawa Mazowiecka, w leśnictwie Babsk, w gminie Biała Rawska.

Rezerwat posiada aktualny plan ochrony – na lata 2018 – 2038 (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 4 stycznia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Babsk”). Cały obszar rezerwatu podlega ochronie czynnej.

Dla rezerwatu określono rodzaj – Leśny (L).

- ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – Fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk leśnych (ZI);
- ze względu na główny typ ekosystemu: typ – Leśny i borowy (EL), podtyp – lasów nizinnych (Lni).

Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony są:

- potrzeba ochrony cennego fragmentu ekosystemu grądu z udziałem lipy;
- położenie rezerwatu w całości na gruntach należących do Skarbu Państwa, zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Skierniewice;
- położenie rezerwatu w obrębie zwartego kompleksu leśnego;
- naturalny charakter rezerwatu, niewielkie natężenie antropopresji i znaczna dynamika naturalnych procesów przyrodniczych zachodzących w jego ekosystemach;
- występowanie rzadkich, chronionych i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Rezerwat przyrody leży w widłach rzeki Białki i jednego z jej bezimiennych dopływów, około 1 km na zachód od miejscowości Babsk. Obszar ten został utworzony w celu zachowania, ze względów naukowych i dydaktycznych, starego drzewostanu liściastego z domieszką lipy. Obejmuje ochroną jeden z największych w północno-wschodniej części województwa łódzkiego płatów zespołu grądowego

z udziałem lipy drobnolistnej. Na szczególną uwagę zasługują, wyróżniające się na tle drzewostanu, niemal dwustuletnie dęby.

Płaska na ogół rzeźba obszaru rezerwatu zmienia się w części północno-zachodniej, gdzie teren opada stromym stokiem ku płynącemu tam strumieniowi. Powoduje to za sobą zmianę warunków grunto-wo-wodnych, a co za tym idzie – szaty roślinnej. Fauna rezerwatu na tle miejscowego kompleksu leśnego nie wyróżnia się szczególnymi walorami. Występuje tam zarówno zwierzyna łowna, tj. jeleń, sarny i dziki, jak i drobne kręgowce owadożerne oraz gryzonie. Płazy koncentrują się w obrębie doliny śródleśnego strumienia wpływającego nieopodal do rzeki Białki. Ptaki rezerwatu to główne gatunki związane ze starymi lasami obfitującymi w dziuplaste drzewa, przede wszystkim dzięcioły, kowaliki, sikory i pełzaczki.

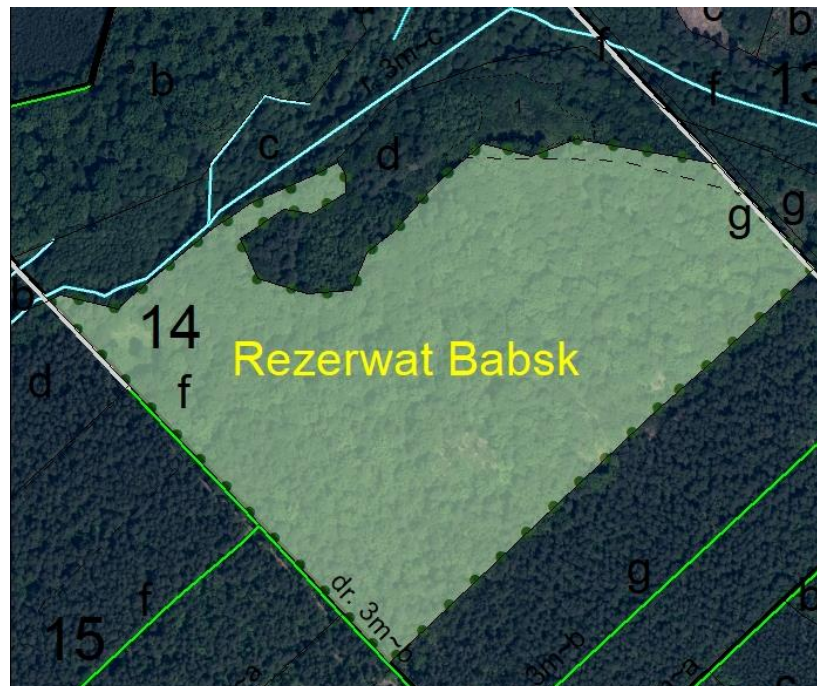
Tab 3. Działania ochronne zapisane w planie ochrony rezerwatu Babsk. Działania wykonywane przez Nadleśnictwo Skierniewice

Rodzaj	Zakres	Lokalizacja
Prace wspierające naturalne odnowienie dębu i lipy. Usunięcie nalotu graba.	Usunięcie poprzez wycinkę nalotów graba. Powierzchnia 0,4 ha, dwukrotnie, pierwszy raz w pierwszym pięcioleciu, drugi raz w trzecim lub czwartym pięcioleciu obowiązywania planu ochrony.	Pododdział 14 f
Prace wspierające naturalne odnowienie dębowe i lipowe. Usunięcie nalotu graba. Ochrona przed zgryzaniem przez zwierzynę.	Usunięcie poprzez wycinkę nalotów graba. Powierzchnia 0,42 ha, sześciokrotnie - w pierwszym pięcioleciu (trzykrotnie), drugim (dwukrotnie) i trzecim pięcioleciu (jeden raz) obowiązywania planu. Utrzymanie ogrodzeń, rozgrodzenie powierzchni w czwartym pięcioleciu obowiązywania planu.	Pododdział 14 f

Mapka ze szczegółową lokalizacją działań znajduje się w Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 4 stycznia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Babsk”.

Fot. 2. Drzewostany rezerwatu „Babsk”

Ryc. 7. Mapa rezerwatu „Babsk”

4.3.3. Rezerwat „Kopanicha”

Rezerwat utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 11 sierpnia 1980 r., ogłoszonego w Monitorze Polskim nr 19 pozycja 94 z 1980 r. Podstawę funkcjonowania rezerwatu określa Zarządzenie Nr 6/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 3 lutego 2010 r. ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego nr 49/376 z 2010 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Aktualnie, według Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi, z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Kopanicha” powierzchnia wynosi **43,74 ha** i jest zgodna z powierzchnią zinwentaryzowaną podczas prac urzędowych. Powierzchnia w akcie powołującym wynosiła 42,53ha, różnica (+1,21) w stosunku do stanu obecnego wynika z kosmetycznego regulowania granic rezerwatu zgodnie z działkami ewidencyjnymi i faktycznego przebiegu. W skład rezerwatu wchodzi oddziały 143-a, b, c, d, f, g, h, i, ~a, ~b 144 -b, c, d, f, ~c, 156 - a, b, c, d, f, g, h, ~a 157 - a, b, c, ~b, 169 - a, b, c, d, f, ~b, w obrębie Skierniewice, w leśnictwie Grabina, w gminie Skierniewice.

Rezerwat posiada aktualny plan ochrony – na lata 2018 – 2038 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 4 stycznia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Kopanicha”. Cały obszar rezerwatu podlega ochronie ścisłej.

Dla rezerwatu określa się rodzaj – Leśny (L).

- ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – Fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk leśnych (zl);
- ze względu na główny typ ekosystemu: typ – Leśny i borowy (EL), podtyp – lasów nizinnych (lni).

Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony są:

- potrzeba ochrony cennego kompleksu lasów bagiennych, łęgowych i grądowych;
- położenie rezerwatu w całości na gruntach należących do Skarbu Państwa, zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Skierniewice;
- naturalny charakter rezerwatu, niewielkie natężenie antropopresji i znaczna dynamika naturalnych procesów przyrodniczych zachodzących w jego ekosystemach;
- występowanie rzadkich, chronionych i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- położenie rezerwatu na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego;
- położenie rezerwatu na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Rawki PLH100015.

Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie lasu naturalnego pochodzenia w dolinie rzeki Rawki z mozaiką zróżnicowanych zbiorowisk roślinnych. Położony jest w granicach Bolimowskiego Parku

Krajobrazowego. Obszar obejmuje ochroną zatorfione i zabagnione zagłębienie u podnóża krawędzi doliny Rawki. Otoczony jest atrakcyjną przyrodniczo i krajobrazowo stromą skarpą. Wykształciły się na niej fragmenty grądu. Porasta ją lipa drobnolistna, grab pospolity, sosna zwyczajna, brzoza brodawkowata. Spotyka się nieliczne stare, okazałe dęby. Spośród krzewów występują leszczyna pospolita, szakłak pospolity, trzmieliny; w runie zaś częste gatunki lasów grądowych: gwiazdnica wielkokwiatowa, przylaszczka pospolita, fiołek leśny, zawilec gajowy, kokoryczka wielokwiatowa. U podnóża skarpy, w najbardziej podtopionej części rezerwatu rozwinął się ols porzeczkowy. Oprócz olszy czarnej, kruszyny pospolitej i porzeczek czarnej występują liczne gatunki zielne, m.in. zachyłnik błotny, dzięgiel leśny, ostrożeń, kosaciec żółty oraz knieć błotna, turzyce i sitowie. W środkowej części rezerwatu ukształtowały się płaty łągu jesionowo-olszowego, który zajmuje największą powierzchnię obszaru. Drzewostan tego zbiorowiska tworzy przede wszystkim olsza czarna. W domieszce występuje brzoza brodawkowata i świerk pospolity. Wśród krzewów jest czeremcha zwyczajna, leszczyna pospolita oraz kruszyna i trzmieliny. W południowej części rezerwatu występuje dość duży płat zbiorowiska o charakterze brzeziny bagiennej, powstałej w miejscu dawnego pogorzelska po trwającym dwa tygodnie pożarze w 1992r. Spośród roślin chronionych rosną m.in. lilia złotogłów, listera jajowata, kukułka szerokolistna oraz bagno zwyczajne. Dzięki korzystnemu mikroklimatowi oraz obecności sędziwych dębów zachowała się tu bogata flora porostów. Stwierdzono występowanie płazów: żaby trawnej i moczarowej, ropuchy szarej, rzekotki i traszki zwyczajnej, z gadów – jaszczurki żyworodnej i zaskrońca. Ptaki reprezentuje 35 gatunków, w tym dzięcioł czarny i dzięcioł średni. Ssaki rezerwatu to m.in. nornica ruda, kret, ryjówka aksamitna, rzęsorek rzeczek, jak również sarna, dzik, rzadko łoś.

W Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 4 stycznia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Kopanicha”, oprócz prowadzenia monitoringu naturalnych procesów przyrodniczych i zabezpieczenia rezerwatu od niekorzystnych wpływów zewnętrznych na terenie rezerwatu nie planuje się podejmowania jakichkolwiek działań z zakresu ochrony czynnej.

Fot. 3. Lasy olszowe rezerwatu „Kopanicha”

Ryc. 8. Mapa rezerwatu „Kopanicha”

4.3.4. Rezerwat „Ruda Chlebacz”

Rezerwat utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 11 sierpnia 1980 r., ogłoszonego w Monitorze Polskim nr 19 pozycja 94 z 1980 r. Podstawę funkcjonowania rezerwatu określa Rozporządzenie Nr 11/2002 Wojewody Łódzkiego z dnia 11 września 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Aktualnie, według Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi, z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Ruda Chlebacz” powierzchnia wynosi **12,40 ha** i jest zgodna z powierzchnią zinwentaryzowaną podczas prac urzędzeniowych. Powierzchnia w akcie powołującym wynosiła 12,58ha, różnica (-0,18) w stosunku do stanu obecnego wynika z kosmetycznego regulowania granic rezerwatu zgodnie z działkami ewidencyjnymi i faktycznego przebiegu, jak również fakt, że w akcie powołania błędnie zaliczono linię oddziałową W skład rezerwatu wchodzi oddziały 210 - a, b, d, ~b 222 - a, b, ~c w obrębie Skierniewice, w leśnictwie Grabina, w gminie Skierniewice.

Rezerwat posiada aktualny plan ochrony – na lata 2018 – 2038 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 4 stycznia 2018 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Ruda Chlebacz”.

Dla rezerwatu określono rodzaj – Leśny (L).

- ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – Florystyczny (PFI), podtyp – roślin zarodnikowych (rz);
- ze względu na główny typ ekosystemu: typ – Leśny i borowy (EL), podtyp – lasów nizinnych (lni).

Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony są:

- potrzeba ochrony cennego fragmentu lasów bagiennych i łągowych;
- położenie rezerwatu w całości na gruntach należących do Skarbu Państwa, zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Skierniewice;
- naturalny charakter rezerwatu i duża dynamika naturalnych procesów przyrodniczych zachodzących w jego ekosystemach;
- występowanie rzadkich, chronionych i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- położenie rezerwatu na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego;
- położenie rezerwatu na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Rawki PLH100015.

Nazwa rezerwatu jest dwuczłonowa. Pochodzi od wydobywanej tu niegdyś rudy darniowej oraz od „chlibotania” wody w uginającym się, podmokłym, miękkim podłożu rezerwatu. Rezerwat obejmuje lokalne obniżenie terenu przy krawędzi doliny Rawki o charakterystycznym kolistym kształcie.

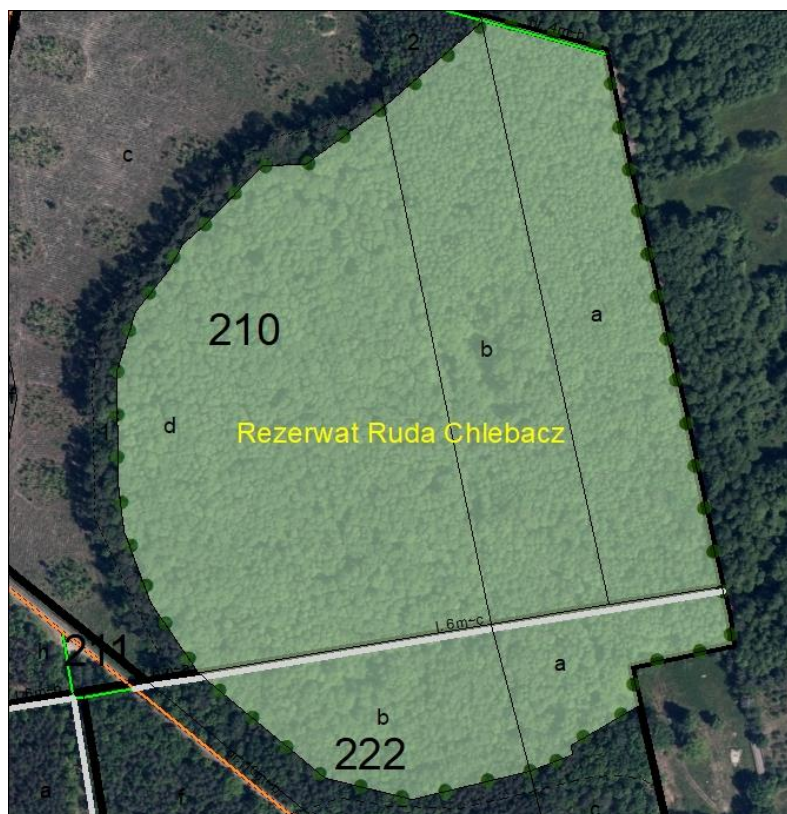
Krawędź ta stanowi od strony południowej, zachodniej i północnej naturalną granicę rezerwatu. Przedmiotem ochrony jest jeden z nielicznie występujących w Puszczy Bolimowskiej fragmentów naturalnych, wilgotnych lasów liściastych o urozmaiconej strukturze i bogatej florze. **Celem ochrony rezerwatu zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu łągu olszowego ze stanowiskiem widłaka wronca *Huperzia selago*.** drzewostan tworzy ponad stuletnia olsza czarna z domieszką dębu szypułkowego i sporadycznie sosny zwyczajnej. Pod ich koronami świetnie sobie radzi czeremcha zwyczajna, trzmielina zwyczajna, dereń świdwa. Runo jest bujnie rozwinięte. Ze szczególnie interesujących roślin występują tam czartawa drobna, nerecznice, ostrożeń błotny, karbieniec pospolity, przytulia błotna oraz wiele gatunków turzyc. Licznie występuje tojeść pospolita, kniec błotna, kuklik pospolity. Pnie drzew i krzewy oplata psianka słodkogórz i chmiel zwyczajny. Największą zaś osobliwością rezerwatu jest stanowisko wspomnianego wcześniej wronca widlastego. Warto wspomnieć, że w przeszłości dominował tu zespół bagiennego lasu olszowego. Rośliny rosły na kępach otoczonych wodą, na torfiastym, uginającym się podłożu. Od tego wzięta się pierwotna nazwa lasu Chlibocz. Jednak sukcesywne obniżanie się poziomu wód gruntowych doprowadziło do przekształcenia się olsu w zbiorowisko łągu jesionowo-olszowego, które obecnie zajmuje niemal całą powierzchnię rezerwatu. Fauna bezkręgowców jest zróżnicowana. Zaobserwowano ważki, jętki, chruszciki, niektóre muchówki i chrząszcze. Stwierdzono kilkanaście gatunków ślimaków. Odnotowano pięć gatunków płazów (żaba trawna, żaba moczarowa, traszka zwyczajna, ropucha szara, rzekotka). Występują ptaki łągowe, m.in. drozdy, świstunki, dzięcioły, sikory, muchołówki. Ze ssaków spotkać można nornicę rudą, łasicę, mysz leśną, sarnę, dziką oraz bobra.

Tab 4. Działania ochronne zapisane w planie ochrony rezerwatu Ruda Chlebacz. Działania wykonywane przez Nadleśnictwo Skierniewice.

Rodzaj	Zakres	Lokalizacja
Ograniczenie występowania czeremchy amerykańskiej	W przypadku stwierdzenia wzrostu liczebności czeremchy amerykańskiej i pokrycia terenu przekraczającego 5%, wycinka wszystkich osobników z całej powierzchni z usuwaniem odrostów lub karczowaniem szyi korzeniowej (zakresi wybór metody do ustalenia w trakcie lustracji rezerwatu).	cały obszar rezerwatu

Fot. 4. Tablica informacyjna rezerwatu „Ruda Chlebacz”

Ryc. 9. Mapa rezerwatu „Ruda Chlebacz”

4.3.5. Rezerwat „Źródła Borówki”

Rezerwat utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 3 marca 1989 r., ogłoszonego w Monitorze Polskim nr 9 pozycja 77 z 1989 r. Podstawę funkcjonowania rezerwatu określa Zarządzenie Nr 21/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 15 marca 2010 r. ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego nr 89/704 z 2010 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Aktualnie, według Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi, z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Źródła Borówki” powierzchnia wynosi **21,77 ha** i jest zgodna z powierzchnią zinwentaryzowaną podczas prac urzędowych. Powierzchnia w akcie powołującym wynosiła 21,99ha, różnica (-0,22) w stosunku do stanu obecnego wynika z kosmetycznego regulowania granic rezerwatu zgodnie z działkami ewidencyjnymi i faktycznego przebiegu. W skład rezerwatu wchodzi oddziały 267 - c, 268 - b, c, d, ~b, ~c, 269 - ~c, 281 - c, d, ~b 282 - a, ~b, ~c obrębie Skierniewice, w leśnictwie Zwierzyniec, w gminie Maków.

Dla rezerwatu określono rodzaj – Leśny (L).

- ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – Fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk leśnych (zl);
- ze względu na główny typ ekosystemu: typ – Leśny i borowy (EL), podtyp – lasów wyżynnych (lwż).

Rezerwat nie posiada aktualnego planu ochrony. Ostatnie opracowanie, sporządzone na lata 1993–2002 straciło ważność. Wydane zostało Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody "Źródła Borówki", ważne do końca 2024 roku. Działania ochronne, które są w nim zawarte i odnoszą się do Nadleśnictwa Skierniewice to prowadzenie nadzoru całego obszaru pod kątem zaśmiecania terenu oraz monitorowania dawnego miejsca zrzutu ścieków z zakładu utylizacji odpadów zwierzęcych (268d) Cały obszar rezerwatu jest objęty ochroną czynną. **Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie zbiorowisk leśnych grądu i boru mieszanego oraz swoistych cech krajobrazu.**

Rezerwat znajduje się we wschodniej części uroczyska Pszczonów, przy drodze łączącej Lipce Reymontowskie z Pszczonowem. Obejmuje ochroną interesujący i źródłowy odcinek Borówki. Został powołany w celu zachowania zbiorowisk leśnych grądu i boru mieszanego oraz swoistych cech krajobrazu. Źródła Borówki położone są na krań strefie Wzniesień Łódzkich. Rezerwat znajduje się na wysokości 140 się urozmaiconą rzeźbą terenu i malowniczym krajobrazem. W najwyższej, południowej części zachowały się nieczynne już nisze źródłowe. Teren z południa na z kilkoma odgałęzieniami. Specyficzny układ topograficzny i różnorodność podłoża spowodowały, że na małej powierzchni wy-

kształciło się kilka zbiorowisk leśnych. Wysoczyzną porasta bór Program ochrony przyrody w Nadleśnictwie Skierniewice 31. Wydane zostało Zarządzenie Wojewody Łódzkiego ustanawiające zadania ochronne nr /2006 z dnia 22 maja 2006 r. Rezerwat znajduje się we wschodniej części uroczyska Pszczonów, przy drodze łączącej Sierpcę Reymontowskie z Pszczonowem. Obejmuje ochroną interesujący źródłowy odcinek Borówki. Został powołany w celu zachowania zbiorowisk leśnych grądu i boru mieszanego oraz swoistych cech krajobrazu. Źródła Borówki położone są na krańcu Wzniesień Łódzkich. Rezerwat znajduje się na wysokości 140–160 m n.p.m. Charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu i malowniczym krajobrazem. W najwyższej, południowej części e już nisze źródłowe. Teren z południa na północ, z kilkoma odgałęzzeniami, przecina głęboki wąwóz. Specyficzny układ topograficzny i różnorodność podłoża spowodowały, że na małej powierzchni wykształciło się kilka zbiorowisk leśnych. Wysoczyzną porasta bór. Wydane zostało Zarządzenie Wojewody Łódzkiego ustanawiające zadania ochronne nr Mapa rezerwatu „Źródła Borówki”. Rezerwat znajduje się we wschodniej części uroczyska Pszczonów, przy drodze łączącej Lipce Reymontowskie z Pszczonowem. Obejmuje ochroną interesujący fragment starego lasu źródłowy odcinek Borówki. Został powołany w celu zachowania zbiorowisk leśnych grądu i boru Błońskiej, w przykrawędziowej 160 m n.p.m. Charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu i malowniczym krajobrazem. W najwyższej, południowej części północ przecina głęboki wąwóz. Specyficzny układ topograficzny i różnorodność podłoża spowodowały, że na małej powierzchni wykształciło się kilka zbiorowisk leśnych. Wysoczyzną porasta bór świeży, ze starym, ponad stutrzydziestoletnim drzewostanem sosnowym. Nieco niżej występuje bór mieszany z równie okazałymi, wiekowymi sosnami zwyczajnymi oraz domieszką dębu szypułkowego, buka zwyczajnego, brzozy brodawkowatej i topoli osiki. Na dnie wąwozu oraz niższych partiach jego zboczy znajduje się las grądowy. Najpiękniej wygląda on wiosną, kiedy to przez nieulistnione korony drzew do dna lasu dociera światło. Rozkwita wówczas zawilec gajowy, zawilec żółty, przylaszczka pospolita, bluszcz kurdybanek, gwiazdnica wielkokwiatowa i fiołki. Na zboczach wąwozu można podziwiać niezwykle efektowne kępy paproci, zwłaszcza nerecznicy samczej. „Najdziksza” i zarazem trudno dostępna jest środkowa część wąwozu, którego dno jest wąskie, grząskie, a boki strome. Pośród bujnego podszytu i zmurszałych pni drzew początek bierze rzeka Borówka, która wpływa do prawobrzeżnego dopływu Bzury – Uchańki. Wzdłuż rzeczki Borówki rosną około dziewięćdziesięcioletnie olsze czarne sąsiadujące z wyjątkowej urody drzewiastymi okazami czeremchy zwyczajnej i dzikiego bzu czarnego.

Fot. 5. Lasy rezerwatu „Źródła Borówki”

Ryc. 10. Mapa rezerwatu „Źródła Borówki”

4.3.6. Rezerwat „Uroczysko Bażantarnia”

Rezerwat utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 października 1982 r., ogłoszonego w Monitorze Polskim nr 25 pozycja 234 z 1982 r. Podstawę funkcjonowania rezerwatu określa Zarządzenie Nr 20/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 15 marca 2010 r. ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego nr 89/703 z 2010 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Aktualnie, według Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi, z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Uroczysko Bażantarnia” powierzchnia wynosi **45,06 ha** i jest zgodna z powierzchnią zinwentaryzowaną podczas prac urzędowych. Powierzchnia w akcie powołującym wynosiła 44,52ha, różnica (+0,54) w stosunku do stanu obecnego wynika z kosmetycznego regulowania granic rezerwatu zgodnie z działkami ewidencyjnymi i faktycznego przebiegu. W skład rezerwatu wchodzi oddziały 301 - a, b, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, ~c, ~b, ~a, 302 - a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, ~g, ~f, ~d w obrębie Skierniewice, w leśnictwie Zwierzyniec, w gminie Skierniewice.

Dla rezerwatu określa się rodzaj – Leśny (L).

- ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – Fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk leśnych (zl);
- ze względu na główny typ ekosystemu: typ – Leśny i borowy (EL), podtyp – lasów nizinnych (lni).

Rezerwat nie posiada aktualnego planu ochrony. Ostatnie opracowanie, sporządzone na lata 1993–2002 straciło ważność. Wydane zostało Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 30 grudnia 2019 r. r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody "Uroczysko Bażantarnia", ważne do końca 2024 roku. **Cały obszar rezerwatu objęty jest ochroną czynną. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie grądu, olsu, łągi jesionowo-olszowego oraz licznych drzew pomnikowych, między innymi buków na granicy zasięgu.**

Rezerwat wyróżnia się nieprzeciętnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i historycznymi. Został wyznaczony w celu zachowania grądu, olsu, łągi jesionowo-olszowego oraz licznych drzew pomnikowych. Ma ciekawą przeszłość historyczną. Co najmniej od XVIII w. las ten służył celom łowieckim jako „bażantarnia” związana z rezydencją skierniewicką arcybiskupów gnieźnieńskich, a w XIX w. – carów rosyjskich. Tu i w pobliskim Zwierzyncu odbywały się reprezentacyjne polowania monarsze. Z uwagi na ukształtowanie terenu i wcześniej prowadzoną gospodarkę las jest zróżnicowany wewnętrznie. Występują głównie grądy, a w północnej części rezerwatu, wzdłuż strumienia, łągi jesionowo-olszowe. Drzewostan to przede wszystkim olsza czarna, brzoza brodawkowata, rzadziej grab pospolity, dąb szypułkowy i sosna zwyczajna. W skład podszytu wchodzi najczęściej lesz-

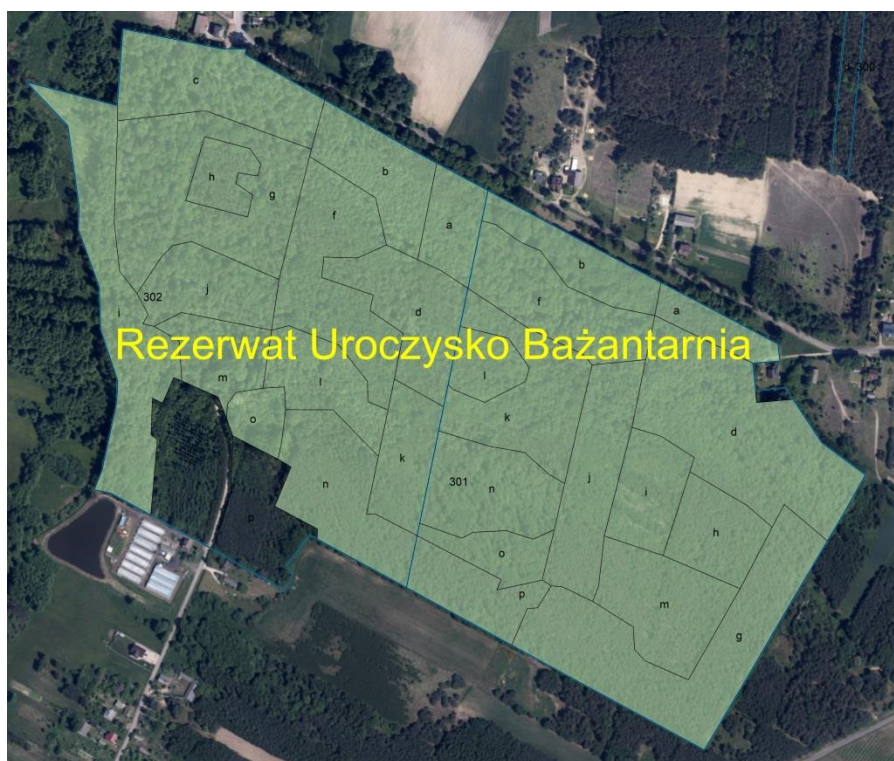
czyna pospolita i kruszyna pospolita. Latem i wczesną wiosną grądy i łągi są mroczne i wilgotne, ale mimo to runo jest rozwinięte i bogate w gatunki. Spotykamy tu m.in. rozległe płaty kopytnika pospolitego, bluszczka kurdybanka, gajowca żółtego, podagrycznika pospolitego. Rośnie czyściec leśny, kwitną kokoryczki, jaskry, dzwonek pokrzywolistny oraz konwalia majowa. Wczesną wiosną runo mieni się barwami kwitnących geofitów. Występuje m.in. zdrojówka rutewkowata, złoć żółta, kokorycz pełna, zawilec żółty, ziarnopłon wiosenny, fiołki (w tym rzadko spotykany fiołek przedziwny), przylaszcza pospolita, zawilec gajowy, miodunka ćma, groszek wiosenny. W południowo-wschodniej części rezerwatu dawne żwirownie, wykorzystywane do budowy linii kolejowej warszawsko-wiedeńskiej, porasta świetlista dąbrowa. To widny las z luźnym drzewostanem sosnowo-dębowym i z wieloma gatunkami ciepłolubnych roślin m.in. groszkiem czerniejącym, dziewannami, pierwiosnkim lekarskim, dzwonkiem skupionym, rozchodnikiem wielkim. W zachodniej części rezerwatu, przy drodze do Słomkowa, znajdują się płaty olsu. Zagłębienia terenu wypełnia woda, a drzewa, krzewy, tużycy i inne rośliny rosną na kępach. O szczególnych walorach krajobrazowych i estetycznych rezerwatu decydują okazałe, ponad trzystuletnie dęby szypułkowe.

Tab 5. Działania ochronne zapisane w zarządzeniu w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu Uroczysko Bazantarnia, Zadania ochronne na 2020-2023. Działania wykonywane przez Nadleśnictwo Skierniewice.

Rodzaj i opis zadań ochronnych	Lokalizacja
Selekcyjna wycinka zbyt przegęszczonego drzewostanu sosnowego. Prace zmierzające do prawidłowego rozwoju i wzmocnienia sosny, jak również do rozwoju gatunków pożądaných, a także zwiększenia odporności drzewostanu na negatywne działanie czynników abiotycznych i biotycznych	301g, 302h
Całkowite usunięcie dojrzałych osobników dęba czerwonego oraz eliminacja gatunku w warstwie podszytu	301g
Sukcesywne prowadzenie eliminacji dęba czerwonego	301m,i
Prowadzenie nadzoru, ewentualne okresowe sprzątanie terenu rezerwatu	cały obszar

Fot. 6. Tablica informacyjna rezerwatu „Uroczysko Bażantarnia”

Ryc. 11. Mapa rezerwatu „Uroczysko Bażantarnia”

4.3.7. Rezerwat „Rawka”

Rezerwat krajobrazowo-wodny utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 24 października 1983 r., ogłoszonego w Monitorze Polskim nr 39 pozycja 230 z 1983 r. Powierzchnia rezerwatu została zmieniona z 487ha na **526,31 ha** Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 29 grudnia 2022 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie rezerwatu przyrody „Rawka”. Powierzchnia rezerwatu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa wynosi 407,16ha, w tym na gruntach Nadleśnictwa **26,74 ha** i jest zgodna z powierzchnią zinventaryzowaną podczas prac urządzeniowych. Powierzchnia w akcie powołującym wynosiła 487ha, na terenie Nadleśnictwa 26,69ha różnica (+0,04) w stosunku do stanu obecnego wynika z regulowania granic rezerwatu zgodnie z działkami ewidencyjnymi i faktycznego przebiegu i dodaniu nowych działek przez Nadleśnictwo. W skład rezerwatu wchodziły oddziały obrębów Rawa Mazowiecka: 67 - f, i, k, n, 67A - b, d, 134 - o, 195 - c, l, 196 - a, b, g, l, m, n, ~b, 197 - c, ~d, ~f, 199 - b, 208 - i, k, 209 - a, 214A - c, h, j, a w obrębie Skierniewice: 4C-c, 67A-a, m, 310-l, 317-j, 323-k, o, p, w, 329-f, 335-g, j, k, l, n, 353A-m, n, 355A-k, 366A-cx, 369-k, l, 371-j, k, l

Dla rezerwatu określono rodzaj – Krajobrazowy (K).

- ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – Biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), podtyp – biocenozy naturalnych i półnaturalnych (bp);
- ze względu na główny typ ekosystemu: typ – Wodny (EW), podtyp – rzek i ich dolin, potoków i źródeł (rp).

Rezerwat nie posiada aktualnego planu ochrony. Ostatnie opracowanie, sporządzone na lata 1996–2015 straciło moc w 2004 r. w dniu wejścia w życie ustawy o ochronie przyrody, nakazującej zatwierdzanie planów ochrony dla rezerwatów przez wojewodę (obecnie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska). Obszar nie posiada również obowiązujących zadań ochronnych. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych w naturalnym stanie typowej rzeki nizinnej średniej wielkości wraz z krajobrazem jej doliny oraz środowiska życia wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Rezerwat obejmuje rzekę Rawkę o długości ponad 100 km od źródeł jej obu ramion po ujście do Bzury pod Kęszycami. Poza korytem rzeki, w granicach rezerwatu leżą ujściowe odcinki prawobrzeżnych dopływów (Krzemionki, Korabiewki, Rokity i Grabinki), starorzecza, odnogi i pas terenu o szerokości 10 m na obu brzegach. Problemem jest wyznaczenie granicy rezerwatu na mapie leśnej (zakwalifikowanie wyłączeń lub ich części), ponieważ rzeka zmienia swoje koryto. Rawka stanowi główną oś przyrodniczą Bolimowskiego Parku Krajobrazowego. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie w naturalnym stanie typowej rzeki nizinnej średniej wielkości wraz z krajobrazem jej doliny oraz środowiska życia wielu rzadkich i chronionych zwierząt i roślin. Rawka to rzeka o szybkim nurcie i czystych wo-

dach, silnie meandrująca. Na uwagę szczególnie zasługuje środkowy i dolny jej odcinek, z ostro zarysowanymi krawędziami i dużą zmiennością szerokości. W obrębie rezerwatu wyróżniono kilkadziesiąt zespołów i zbiorowisk roślinności nieleśnej oraz kilka zespołów leśnych i zaroślowych. Występuje tam ponad 540 taksonów roślin naczyniowych, w tym 27 chronionych, m.in. wroniec widlasty i starodub łąkowy. W obrębie doliny rzeki gniazduje 100 gatunków ptaków, zaś w wodach można spotkać 18 gatunków ryb. Bytują tam także wydra, piżmak i rzęsorek rzeczek. Od wielu lat obserwowany jest wzrost populacji bobra, reintrodukowanego tam w 1983 r. w liczbie jedenastu osobników. Rawka jest także bardzo atrakcyjnym miejscem ze względu na walory turystycznorekreacyjne, szczególnie w granicach Bolimowskiego Parku Krajobrazowego. Przebiega tam kilka szlaków turystycznych i ścieżek przyrodniczych, zaś w środkowym i dolnym odcinku rzeki odbywają się spływy kajakowe. Spływy rzeką są możliwe po uzyskaniu zgody RDOŚ w Łodzi. Część środkowa rezerwatu, od Żydomic do Bolimowa, wchodzi w skład obszaru europejskiej sieci Natura 2000 PLH100015 Dolina Rawki.

Fot. 7. Rezerwat „Rawka”

4.3.8. Rezerwat „Polana Siwica”

Rezerwat utworzony na mocy Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 21 grudnia 1998 r., ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym nr 161 pozycja 1097 z 1998 r. Podstawę funkcjonowania rezerwatu określa Zarządzenie Nr 25/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 1 czerwca 2007 r. ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego nr 183/1729 z 2007 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie wojewódz-

stwa łódzkiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Aktualnie, według Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi, z dnia 29 grudnia 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Polana Siwica” powierzchnia wynosi **68,22 ha** i jest zgodna z powierzchnią zinwentaryzowaną podczas prac urzędniowych. Powierzchnia w akcie powołującym wynosiła 68,55ha, różnica (-0,33) w stosunku do stanu obecnego wynika z kosmetycznego regulowania granic rezerwatu zgodnie z działkami ewidencyjnymi i faktycznego przebiegu. W skład rezerwatu wchodzi oddziały 79-h, 80 I, i, 93- b, c, g, k, 94-a, d, f, 95-c, f, g, i, l, m, 110 – b, c, g, 111 – a, b, d, h, i, 126A-c, g, ~d w obrębie Skierniewice, w leśnictwie Nieborów, w gminie Nieborów.

Dla rezerwatu określono rodzaj – Torfowiskowy (T).

- ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ – Fitocenotyczny (PFI), podtyp – zbiorowisk nieleśnych (zn);
- ze względu na główny typ ekosystemu: typ – łąkowy, pastwiskowy, murawowy i zaroślowy (EŁ), podtyp – łąk hydrofilnych (łh).

Rezerwat nie posiada aktualnego planu ochrony. Wydane zostały dwa Zarządzenia Wojewody Łódzkiego ustanawiające zadania ochronne nr 112/2006 z dnia 22 maja 2006 r. i 490/2006 z dnia 12 grudnia 2006 r. oraz sześć Zarządzeń Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi; nr 25/2009 z dnia 13 października 2009 r. , nr 9/2012 z dnia 10 lipca 2012 r., z dnia 16 grudnia 2014 r., z dnia 7 lutego 2019 r. Aktualne jest Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 26 lipca 2022 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Polana Siwica”. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych charakterystycznej dla Puszczy Bolimowskiej śródleśnej polany ze zbiorowiskami roślinności łąkowej i torfowej.

Głównym celem ochrony przyrody na Polanie Siwicy jest zachowanie śródleśnej polany ze zbiorowiskami roślinności łąkowej i torfowiskowej. Rezerwat obejmuje jedną z największych polan w Bolimowskim Parku Krajobrazowym. Jej nazwa pochodzi prawdopodobnie od wieczornych i porannych mgieł unoszących się nad mokradłami. Położona jest w rozległym, dość płaskim i mokrym terenie. Wąskie, zalane wodą doły potorfowe są świadectwem prowadzonej tam działalności człowieka – wydobywania torfu.

Obszar jest silnie uwilgotniony, (choć w różnym stopniu), trudno dostępny i znacznie oddalony od siedzib ludzkich. Warunki te umożliwiły rozwój flory o skrajnych wymaganiach siedliskowych oraz różnorodnej fauny. Występują tam zbiorowiska łąkowe, szuwarowe, zaroślowe i wodne, a na obrzeżach – leśne. Stwierdzono ponad 220 gatunków roślin naczyniowych, w tym wiele rzadkich i ginących. Rosną tam, m.in. kosaciec syberyjski, goryczka wąskolistna, goździk pyszny, trzęślica modra, kruszczyk błotny, kukułka szerokolistna oraz starodub łąkowy. Rezerwat jest miejscem bytowania wielu zwi-

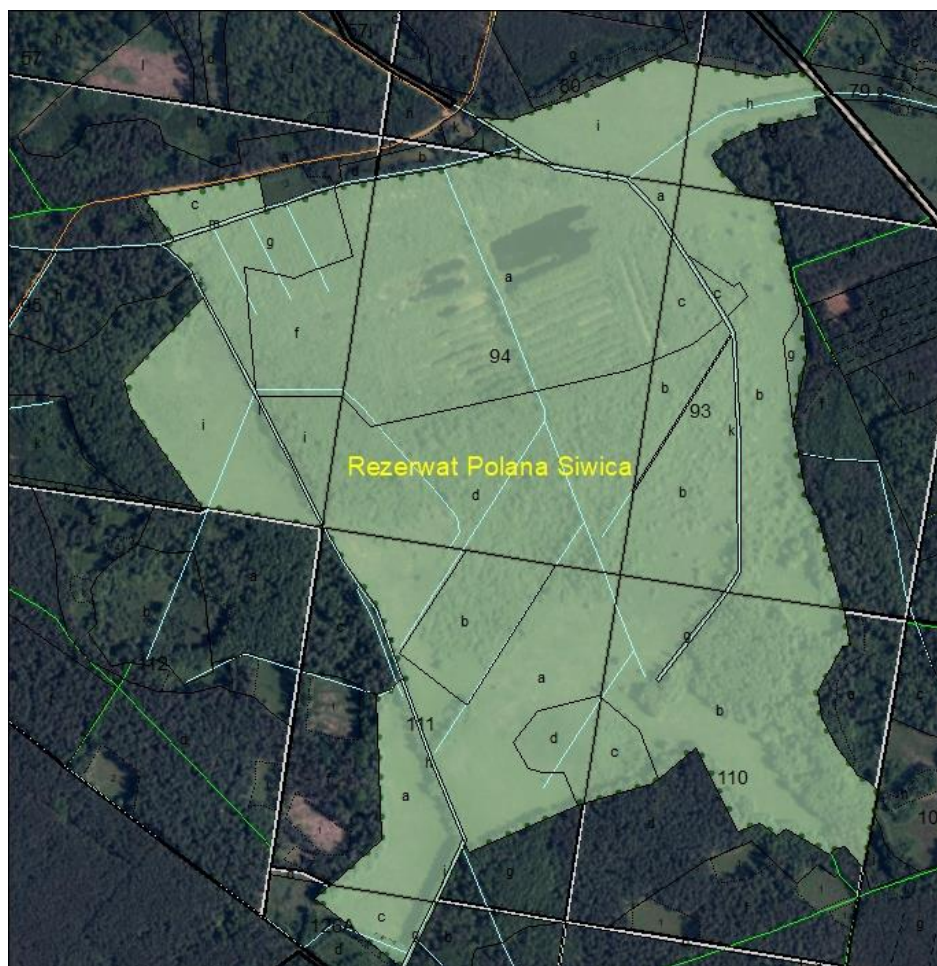
rząt, w tym charakterystycznych dla podmokłych łąk, zarośli oraz gatunków leśnych. Szczególnie teren ten upodobały sobie ptaki, zwłaszcza gatunki wodno-błotne. Na Polanie Siwicy gniazdują płaskonos, głowienka, dwa gatunki perkoza, bekas kszyk, derkacz, bąk, łabędź, czapla siwa i wiele innych. Żeruje tam bocian czarny oraz żuraw. Spośród ssaków można tam spotkać sarnę, dziką, łosia oraz nietoperze – mopka i nocka dużego. Z wilgotnymi siedliskami związanych jest kilka gatunków żab, zaskroniec zwyczajny i żmija zygzakowata. Na szczególną uwagę zasługuje bogaty świat owadów, zwłaszcza motyli. Są to m.in. modraszek telejus, modraszek nausitous, czerwoczyk nieparek, szlaczkoń szafraniec, przeplatka aurinia. Polana Siwica stanowi część, należącego do sieci Natura 2000, obszaru PLH100028 Polany Puszczy Bolimowskiej.

Tab 6. Działania ochronne zapisane w zarządzeniu w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu Polana Siwica. Wykonawcą jest RDOŚ po porozumieniu z Nadleśnictwem.

Rodzaj i opis zadań ochronnych	Lokalizacja
Koszenie mechaniczne i/lub ręczne roślinności zielnej	79h, 80i, 93b, c, 110b, 111a, b, d, 126Ac
Usuwanie drzew, krzewów oraz nalotu drzew (brzoza, olcha) wyrosłych wskutek naturalnej sukcesji	
Wyniesienie biomasy poza teren rezerwatu	

Fot. 8. Rezerwat „Polana Siwica”

Ryc. 12. Mapa rezerwatu „Polana Siwica”

4.3.9. Rezerwat „Bukowiec” – poza gruntami Nadleśnictwa

Rezerwat w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa, utworzony na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 maja 1954 r., ogłoszonego w Monitorze Polskim nr 54 pozycja 748 z 1954 r. Aktualną podstawę funkcjonowania rezerwatu określa Zarządzenie Nr 4/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 3 lutego 2010 r. ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego nr 49/374 z 2010 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Rezerwat o powierzchni 6,58 ha położony w leśnictwie Lipce Zarządu Lasów Doświadczalnych Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Rogowie w miejscowości Bobrowa, w gminie Łyszkowice, powiecie łowickim w województwie łódzkim. Celem ochrony jest zachowanie lasu mieszanego z udziałem buka, występującego na granicy zasięgu. Przedmiotem ochrony nie są zbiorowiska leśne z udziałem tego gatunku, lecz tylko lokalna populacja tego gatunku. Fitosocjologicznie rezerwat buduje jeden zespół roślinny – kresowa postać kwaśnej buczyny niżowej *Lusulo pilosae-Fagetum* oraz jeden siedliskowy typ lasu – Las świeży. W drzewostanie rezerwatu dominują buki w wieku 130-160 lat, spośród których

rosną 130-letnie sosny. Buk w całym uroczysku dobrze się odnawia i występuje we wszystkich piętrach drzewostanu. Roślinność runa jest uboga, co wynika z dużego zaciemnienia w dnie lasu.

Rezerwat posiada Plan Ochrony uchwalony Zarządzeniem nr 24/2013 przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 25 czerwca 2013, w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Bukowiec”, z późniejszymi zmianami - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 15 stycznia 2015 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Bukowiec”

4.3.10. Rezerwat „Kwaśna Buczyna” – poza gruntami Nadleśnictwa

Rezerwat w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa, utworzony na mocy Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 23 grudnia 1998 r., ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym nr 166 pozycja 1221 z 1998 r. Aktualną podstawę funkcjonowania rezerwatu określa Zarządzenie Nr 7/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 3 lutego 2010 r. ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Województwa łódzkiego nr 49/377 z 2010 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. Rezerwat położony w leśnictwie Lipce Zarządu Lasów Doświadczalnych Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Rogowie w miejscowości Bobrowa, w gminie Łyszkowice, powiecie łowickim w województwie łódzkim o powierzchni 14,19 ha. Projekt planu ochrony jest w trakcie konsultacji społecznych. Rezerwat „Kwaśna Buczyna” jest rezerwatem „bliźniaczym” dla rezerwatu „Bukowiec”. Przedmiotem ochrony jest kwaśna buczyna niżowa *Lusulo pilosae-Fagetum*, na granicy zasięgu. W drzewostanie występują starodrzewy bukowe i dębowe. Są one naturalnymi dostarczycielami nasion, z których pojawia się nowe pokolenie.

Rezerwat posiada Plan Ochrony uchwalony Zarządzeniem Nr 23/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 25 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody "Kwaśna Buczyna", z późniejszymi zmianami - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 15 stycznia 2015 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Kwaśna Buczyna”

4.4. Obszary chronionego krajobrazu

Zgodnie z art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, „obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełniącą funkcję korytarzy ekologicznych”.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa znajdują się trzy obszary chronionego krajobrazu.

Fot. 9. Obszary chronionego krajobrazu obejmują różnorodne ekosystemy

4.4.1. Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej

Aktualnie obszar funkcjonuje na podstawie Uchwały NR LXI/1686/10 Wojewody Łódzkiego z dnia 26 października 2010 r. (unieważniającej dwa wcześniejsze rozporządzenia: 6/2009, 18/2009 oraz 24/2010), w sprawie OChK Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej położonego na terenie gmin: Bolimów, Nieborów, Miasto Łowicz, Łowicz, Domaniewice, Bielawy, Bedlno, Krzyżanów, Piątek, Góra Św. Małgorzaty, Kutno, Witonia, Miasto Łęczycza, Łęczycza, Wartkowice, Świnice Warckie, Grabów i Uniejów o powierzchni 36650 ha. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa znajduje się 4487,29 ha, z tego 309,59 ha gruntów w zarządzie Nadleśnictwa, położonych głównie w uroczyskach: Nieborów i Mokra.

Przedmiotem ochrony Obszaru jest zachowanie walorów przyrodniczych części pradoliny powstałej w okresie plejstoceniowym, łączącej dolinę Wisły z doliną Warty. Wyznaczony Obszar wchodzi w skład sieci obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych. Według obowiązującej Uchwały, na obszarze wprowadza się ustalenie dotyczącej czynnej ochrony ekosystemów, w celu zachowania ich trwałości oraz zwiększenia różnorodności biologicznej. Punkty dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych są zgodne z działalnością nadleśnictwa, a są to:

- utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych,
- sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych,
- tworzenie i odtwarzanie stref ekotonowych, celem zwiększenia różnorodności biologicznej

- utrzymanie i tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków,
- zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i piaskowych oraz polan o wysokiej różnorodności biologicznej,
- utrzymywanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych na obszarach leśnych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych,
- zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- działania na rzecz czynnej ochrony oraz reintrodukcji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

4.4.2. Obszar Chronionego Krajobrazu Bolimowsko-Radziejowicki z Doliną Środkowej Rawki

OChK Bolimowsko-Radziejowicki z doliną środkowej Rawki został utworzony na mocy Uchwały nr XIV/93/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Skierniewicach z dnia 26 września 1986 r. kolejno zmieniony Rozporządzeniem nr 36 Wojewody skierniewickiego z dnia 28 lipca 1997 r., a następnie Rozporządzeniem NR 21 Wojewody Mazowieckiego z dnia 25 sierpnia 2006 r, oraz Uchwałą Nr 34/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 lutego 2013r. zmieniającą niektóre rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego dotyczące obszarów chronionego krajobrazu. Obszar leży w dwóch województwach – łódzkim i mazowieckim, zajmuje powierzchnie 25753 ha. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa w gminach: Nowy Kawęczyn, Biała Rawska i Rawa Mazowiecka znajduje się 15659,18 ha, z tego 5325,50 ha gruntów w zarządzie Nadleśnictwa, położonych głównie w uroczyskach: Las Babski i Las Konopniński. Obszar jest podzielony na dwa województwa, całość gruntów w zarządzie Nadleśnictwa leży w województwie łódzkim.

Ustalenia z Rozporządzenia nr 21 Wojewody Mazowieckiego z dnia 25 sierpnia 2006r. dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych:

- utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych poprzez niedopuszczanie do ich nadmiernego użytkowania,
- wspieranie procesów sukcesji naturalnej przez inicjowanie i utrwalanie naturalnego odnowienia o składzie i strukturze odpowiadającej siedlisku, na obszarach, gdzie nie są możliwe odnowienia naturalne - używanie do odnowień gatunków miejscowego pochodzenia przy ograniczaniu gatunków obcych rodzimej florze, czy też modyfikowanych genetycznie,
- zwiększanie udziału gatunków domieszkowych i biocenotycznych, tworzenie układów ekotopowych z tych gatunków,
- pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, przestojów, drzew dziuplastych oraz części drzew obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu,
- zwiększanie istniejącego stopnia pokrycia terenów drzewostanami, w szczególności na terenach porolnych, na obszarze, gdzie z przyrodniczego i ekonomicznego punktu widzenia jest to możliwe, sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych o racjonalnej granicy polnole-

- śnej, tworzenie i utrzymywanie leśnych korytarzy ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków,
- utrzymywanie, a w razie potrzeby podwyższanie poziomu wód gruntowych, w szczególności na siedliskach wilgotnych i bagiennych: w borach bagiennych, olsach i łęgach, budowa zbiorników małej retencji jako zbiorników wielofunkcyjnych, w szczególności podwyższających różnorodność biologiczną w lasach,
 - zachowanie i utrzymywanie w stanie zbliżonym do naturalnego istniejących śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk oraz muraw napiaskowych, niedopuszczanie do ich nadmiernego wykorzystania dla celów produkcji roślinnej lub sukcesji, h
 - zwalczanie szkodników owadzych i patogenów grzybowych, a także ograniczanie szkód łowieckich poprzez zastosowanie metod mechanicznych lub biologicznych; stosowanie metod chemicznego zwalczania dopuszcza się tylko przy braku innych alternatywnych metod,
 - stopniowe usuwanie gatunków obcego pochodzenia, z wyjątkiem zalecenia ich stosowanie w ramach przyjętych zasad hodowli lasu,
 - ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w przypadkach stwierdzenia obiektów i powierzchni cennych przyrodniczo (stanowiska rzadkich i chronionych roślin, zwierząt, grzybów oraz pozostałości naturalnych ekosystemów) wnioskowanie do właściwego organu o ich ochronę,
 - kształtowanie właściwej struktury populacji zwierząt, roślin i grzybów stanowiących komponent ekosystemu leśnego,
 - opracowanie i wdrażanie programów czynnej ochrony oraz reintrodukcji i restytucji gatunków rzadkich, zagrożonych,
 - wykorzystanie lasów dla celów rekreacyjno-krajoznawczych i edukacyjnych w oparciu o wyznaczone szlaki turystyczne oraz istniejące i nowe ścieżki edukacyjnoprzyrodnicze wyposażone w elementy infrastruktury turystycznej i edukacyjnej zharmonizowanej z otoczeniem,
 - prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej, w szczególności poprzez dostosowanie liczebności populacji zwierząt łownych związanych z ekosystemami leśnymi do warunków środowiskowych;

4.4.3. Obszar Chronionego Krajobrazu Górnej Rawki

Aktualnie obszar funkcjonuje na podstawie Rozporządzenia NR 36/1997 Wojewody Skierniewickiego (unieważniającej wcześniejszą Uchwałę NR XIV/93/86 Rady Narodowej), w sprawie OChK Górnej Rawki położonego na terenie gmin: Koluszki, Jeżów, Głuchów, Rawa Mazowiecka o powierzchni 8400 ha. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa znajduje się 5356,67 ha, z tego 411,04 ha gruntów w zarządzie Nadleśnictwa, położonych głównie w uroczyskach: Las Głuchowski i Las Pruski. Zapisy dotyczące obszarów chronionego krajobrazu w uchwale są ogólne i dotyczą wszystkich obszarów w niej wymienionych. Zapisy dotyczące ekosystemów leśnych, to:

- wprowadzanie różnego rodzaju zalesień, zadrzewień,
- uwzględnienie, przy sporządzaniu operatów urządzeniowych dla prywatnych lasów chłopskich konieczności zwiększania lesistości województwa i zalesiania gleb najniższych klas.

4.5. Pomniki przyrody

Stosownie do treści art. 40 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, „*pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie*”.

Zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi, na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa znajduje się 135 pomników przyrody. Są to głównie pojedyncze drzewa lub ich grupy, a także dwa głązy narzutowe i bluszcz pospolity. Pomnikami są okazałe wierzby, lipy, graby, buki, wiązy, sosny i ponad 150 dębów szypułkowych. Lista wraz z lokalizacją i aktem powołującym znajduje się w tabelce poniżej. Według Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (<https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>), który nie jest zaktualizowany po dodaniu nowych pomników przyrody w Nadleśnictwie, na obszarze terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice znajdowało się 308 pomników przyrody.

Tab 7. Wykaz pomników przyrody na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Skierniewice

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzo- wy	Wyso- so- kość	Ob- wód
1	Babsk	06-18-1-01-16-f-00	Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Skierniewickiego z dnia 7 maja 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 9, poz. 74 / Uchwała nr XLV/360/14 Rady Miejskiej w Białej Rawskiej z dnia 26 czerwca 2014r. W sprawie pomnika przyrody Babskie dęby w granicach administracyjnych gminy Biała Rawska	grupa drzew dęba szypułkowego "Babskie dęby"	26	A91/PP 1	32	245
		06-18-1-01-16-i-00					28	274
		06-18-1-01-16-b-00					37	239
							22	220
							37	383
							35	292
							35	286
							35	710
							35	352
							36	345
							33	273
							33	258
							27	195
							35	265
							36	285
							27	285
	35	218						
	33	285						
	28	250						
	26	250						
	37	282						
	30	238						
	28	244						
	30	225						
	36	276						
	27	280						
2	Babsk	06-18-1-01-1-c-00	Rozporządzenie Nr 4 Wojewody Łódzkiego z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody	głaz narzutowy	1	A91/PP 2	wys. 110 cm	obwód 700 cm
3	Chociw	06-18-1-03-142-i-00	Rozporządzenie Nr 29 Wojewody skierniewickiego z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 23, poz. 268	dąb szypułkowy	1	A91/PP 3	26	626
4	Nieborów	06-18-2-06-5-j-00	Rozporządzenie Nr 29 Wojewody skierniewickiego z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 23, poz. 268	dąb szypułkowy	1	A91/PP 4	28	503
5	Nieborów	06-18-2-06-16-b-00	Rozporządzenie Nr 29 Wojewody skierniewickiego z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 23, poz. 268	dąb szypułkowy	1	A91/PP 5	27	625
6	Nieborów	06-18-2-06-16-b-00	Rozporządzenie Nr 29 Wojewody skierniewickiego z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 23, poz. 268	dąb szypułkowy	1	A91/PP 6	27	5 pni powyżej 150cm
7	Nieborów	06-18-2-06-109-g-00	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 2, poz. 9	dąb szypułkowy	1	A91/PP 7	25	393
8	Nieborów	06-18-2-06-109-k-00	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 2, poz. 9	lipa szero- kolistna	1	A91/PP 8	26	361
9	Nieborów	06-18-2-06-109-k-00	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 2, poz. 9	lipa szero- kolistna	1	A91/PP 9	22	468

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzewy	Wyso-kość	Ob-wód
10	Nieborów	06-18-2-06-137-b-00	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 2, poz. 9	dąb szy-putkowy	1	A91/PP 10	25	349
11	Grabina	06-18-2-07-220-b-00	Rozporządzenie Nr 29 wojewody skier-niewickiego z dnia 31 grudnia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 1, poz. 5 /UCHWAŁA NR XXX/186/2017 Rady Gminy Skierniewice z dnia 27 października 2017 r. w sprawie pomników przyrody na tere-nie gminy Skierniewice	dąb szy-putkowy	1	A91/PP 11	17,8	315
12	Grabina	06-18-2-07-220-a-00	Rozporządzenie Nr 29 wojewody skier-niewickiego z dnia 31 grudnia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 1, poz. 5 /UCHWAŁA NR XXX/186/2017 Rady Gminy Skierniewice z dnia 27 października 2017 r. w sprawie pomników przyrody na tere-nie gminy Skierniewice	dąb szy-putkowy	1	A91/PP 12	16,6	375
13	Grabina	06-18-2-07-215-b-00	Rozporządzenie Nr 6 Wojewody Skiernie-wickiego z dnia 3 marca 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. skier-niewickiego Nr 3, poz. 66 /UCHWAŁA NR XXX/186/2017 Rady Gminy Skierniewi-ce z dnia 27 października 2017 r. w sprawie pomników przyrody na terenie gminy Skierniewice	głaz narzu-towy	1	A91/PP 13	wymiary głazu 100 cm x 400 cm x 400 cm	
14	Grabina	06-18-2-07-207-a-00	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skiernie-wickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 2, poz. 9 /UCHWAŁA NR XXX/186/2017 Rady Gminy Skierniewice z dnia 27 października 2017 r. w sprawie pomników przyrody na tere-nie gminy Skierniewice	dąb szy-putkowy	1	A91/PP 14	26,5	365
15	Grabina	06-18-2-07-209-c-00	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skiernie-wickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 2, poz. 9 /UCHWAŁA NR XXX/186/2017 Rady Gminy Skierniewice z dnia 27 października 2017 r. w sprawie pomników przyrody na tere-nie gminy Skierniewice	dąb szy-putkowy	1	A91/PP 15	24,5	410
16	Grabina	06-18-2-07-157-c-00	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skiernie-wickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 2, poz. 9 /UCHWAŁA NR XXX/186/2017 Rady Gminy Skierniewice z dnia 27 października 2017 r. w sprawie pomników przyrody na tere-nie gminy Skierniewice	dąb szy-putkowy	1	A91/PP 16	26	340
17	Staropol	06-18-2-08-323-b-00	Rozporządzenie Nr 29 wojewody skier-niewickiego z dnia 31 grudnia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 1, poz. 5/UCHWAŁA NR XXX/186/2017 Rady Gminy Skierniewice z dnia 27 października 2017 r. w sprawie pomników przyrody na terenie gminy Skierniewice	dąb szy-putkowy	1	A91/PP 17	32	440

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzo- wy	Wysokość	Obwód
18	Staropol	06-18-2-07-318-a-00	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 18 stycznia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 2, poz. 9 /UCHWAŁA NR XXX/186/2017 Rady Gminy Skierniewice z dnia 27 października 2017 r. w sprawie pomników przyrody na terenie gminy Skierniewice	dąb szypułkowy	2	A91/PP 19	25,5 24,5	380 330
19	Staropol	06-18-2-08-335-a-00; 06-18-2-08-335-d-00; 06-18-2-08-335-f-00	Rozporządzenie Nr 29 wojewody skierniewickiego z dnia 31 grudnia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 1, poz. 5/UCHWAŁA NR XXX/186/2017 Rady Gminy Skierniewice z dnia 27 października 2017 r. w sprawie pomników przyrody na terenie gminy Skierniewice	dąb szypułkowy	10	A91/PP 20	19,5 31,5 26 29 25,5 30 26 30 31 24	320 430 360 360 300 390 350 380 465 420
20	Zwierzyniec	06-18-2-09-247-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 23	26	387
21	Zwierzyniec	06-18-2-09-247-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 24	25	378
22	Zwierzyniec	06-18-2-09-247-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 25	26	413
23	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-d-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 28	25	347
24	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-d-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 29	24	471
25	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-d-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 30	25	372
26	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-d-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 31	24	409
27	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-d-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 32	26	470

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzu	Wysokość	Obwód
28	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-g-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 33	29	353
29	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 35	29	350
30	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 36	28	440
31	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 37	29	376
32	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-h-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 38	28	388
33	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-h-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 39	29	338
34	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 40	27	390
35	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-h-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 41	28	376
36	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-h-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 42	28	356
37	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 43	27	360
38	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 44	28	402
39	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 45	29	347

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzo- wy	Wysokość	Obwód
40	Zwierzyniec	06-18-2-09-255-f-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 52	26	408
41	Zwierzyniec	06-18-2-09-255-f-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 53	27	360
42	Zwierzyniec	06-18-2-09-258-h-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	Wiąz szy- pułkowy	1	A91/PP 55	32	453
43	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-g-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 59	25	474
44	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-g-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 60	26	402
45	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-g-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 61	28	335
46	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-g-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 62	27	317
47	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-g-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 63	26	343
48	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-g-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 64	28	326
49	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 65	25	526
50	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 66	24	330
51	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szy- pułkowy	1	A91/PP 67	25	380

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzu	Wysokość	Obwód
52	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 68	24	315
53	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 69	26	343
54	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-m-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 71	28	386
55	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-m-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 73	29	327
56	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-m-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 74	27	500
57	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-m-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 75	29	515
58	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-m-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 78	27	403
59	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-l-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 80	30	485
60	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-l-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 81	31	458
61	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-f-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	buk zwyczajny	1	A91/PP 88	31	403
62	Staropól	06-18-2-08-239-a-00; 06-18-2-08-239-b-00	Rozporządzenie Nr 28 Wojewody Skierniewickiego z dnia 7 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody	bluszcz pospolity	1	A91/PP 90	Pow. 0,156 Pow. 0,215	
63	Zwierzyniec	06-18-2-09-291-j-00	Rozporządzenie Nr 29 Wojewody skierniewickiego z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 23, poz. 268	lipa drobnolistna	1	A91/PP 91	18	261

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzo- wy	Wysokość	Obwód
64	Zwierzyniec	06-18-2-09-291-j-00	Rozporządzenie Nr 29 Wojewody skierniewickiego z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 23, poz. 268	lipa drobnolistna	1	A91/PP 92	19	399
65	Zwierzyniec	06-18-2-09-291-k-00	Rozporządzenie Nr 29 Wojewody skierniewickiego z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. woj. Skierniewickiego Nr 23, poz. 268	lipa drobnolistna	1	A91/PP 94	17	226
66	Zwierzyniec	06-18-2-09-247-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 96	25	366
67	Zwierzyniec	06-18-2-09-247-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 97	24	328
68	Zwierzyniec	06-18-2-09-247-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 98	25	366
69	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 99	29	340
70	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 100	28	320
71	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 101	29	327
72	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-g-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	sosna zwyczajna	1	A91/PP 102	27	253
73	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-g-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 103	27	325
74	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-m-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 104	29	370
75	Zwierzyniec	06-18-2-09-248-y-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 105	25	375

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzu	Wysokość	Obwód
76	Zwierzyniec	06-18-2-09-248-r-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 106	24	614
77	Zwierzyniec	06-18-2-09-248-r-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 107	24	402
78	Zwierzyniec	06-18-2-09-250-n-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 108	25	351
79	Zwierzyniec	06-18-2-09-247-f-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 109	24	366
80	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-h-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 110	28	386
81	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-h-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 111	29	358
82	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-h-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 112	27	344
83	Zwierzyniec	06-18-2-09-255-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 113	25	346
84	Zwierzyniec	06-18-2-09-255-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 114	26	385
85	Zwierzyniec	06-18-2-09-255-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	grab pospolity	1	A91/PP 115	21	244
86	Zwierzyniec	06-18-2-09-255-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	grab pospolity	1	A91/PP 116	20	210
87	Zwierzyniec	06-18-2-09-255-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 117	26	410

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzo- wy	Wysokość	Obwód
88	Zwierzyniec	06-18-2-09-255-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 118	26	612
89	Zwierzyniec	06-18-2-09-255-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 119	26	445
90	Zwierzyniec	06-18-2-09-255-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 120	27	337
91	Zwierzyniec	06-18-2-09-245-d-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 121	30	380
92	Zwierzyniec	06-18-2-09-260-a-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 122	24	385
93	Zwierzyniec	06-18-2-09-260-a-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 123	23	373
94	Zwierzyniec	06-18-2-09-260-a-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 124	25	400
95	Zwierzyniec	06-18-2-09-245-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	sosna zwyczajna	1	A91/PP 125	25	257
96	Zwierzyniec	06-18-2-09-245-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	sosna zwyczajna	1	A91/PP 126	24	274
97	Zwierzyniec	06-18-2-09-258-b-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 127	33	322
98	Zwierzyniec	06-18-2-09-258-h-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	Wiąz szypułkowy	1	A91/PP 128	33	347
99	Zwierzyniec	06-18-2-09-258-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 129	26	337

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzony	Wysokość	Obwód
100	Zwierzyniec	06-18-2-09-258-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 130	24	379
101	Zwierzyniec	06-18-2-09-258-i-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 131	25	360
102	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 132	29	340
103	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 133	30	321
104	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 134	29	358
105	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 135	28	342
106	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 136		465
107	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 137	29	381
108	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 138	27	410
109	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 139	28	360
110	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 140	28	372
111	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 141	27	322

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzo- wy	Wysokość	Obwód
112	Zwierzyniec	06-18-2-09-258-c-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	buk zwyczajny	1	A91/PP 142	33	434
113	Zwierzyniec	06-18-2-09-251-h-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 143	30	338
114	Zwierzyniec	06-18-2-09-251-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 144	27	351
115	Zwierzyniec	06-18-2-09-256-g-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 145	27	362
116	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-d-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 146	27	370
117	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-d-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 147	26	364
118	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-d-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	wierzba	1	A91/PP 148	23	303
119	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-f-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 149	29	358
120	Zwierzyniec	06-18-2-09-301-j-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 150	25	418
121	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-d-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 151	23	303
122	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-k-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 152	27	326
123	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-f-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 153	28	350

Lp.	Leśnictwo	Adres	Akt powołania	Obiekt ochrony	Ilość	Nr inwentarzu	Wysokość	Obwód
124	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-f-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 154	28	350
125	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-f-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 155	28	349
126	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-j-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 156	28	376
127	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-j-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 157	28	371
128	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-o-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 158	27	478
129	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-o-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 159	26	394
130	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-o-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 160	28	460
131	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-o-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 161	27	316
132	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-o-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 162	28	325
133	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-o-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 163	28	376
134	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-j-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 164	28	362
135	Zwierzyniec	06-18-2-09-302-j-00	UCHWAŁA NR XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128	dąb szypułkowy	1	A91/PP 165	27	330

Najwięcej pomników przyrody znajduje się w leśnictwie Zwierzyniec. Część leśnictwa leży na terenie Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego Zwierzyniec Królewski. Pierwotnie las zwierzyniecki wchodził w skład dóbr Kasztelanii Łowickiej, która od 1136 roku należała do arcybiskupów gnieźnieńskich. Ważnymi i bardzo cennymi elementami przyrodniczymi uroczyska Zwierzyniec są stare, pomnikowe egzemplarze drzew, z których część posiada status pomników przyrody. Drzewa te są starymi nasiennikami pozostawianymi na powierzchniach zrębowych podczas wykonywania zrębów zupełnych na przestrzeni wieków, dlatego dotrwały do obecnych czasów. W 2021 roku zinwentaryzowano i zakwalifikowano do drzew pomnikowych 70 okazów, które na mocy Uchwały nr XXVII/161/21 Rady Gminy Maków z dnia 21 kwietnia 2021 r. w sprawie pomników przyrody w granicach administracyjnych Gminy Maków DZ. URZ. WOJ. ŁÓDZ. 2021.2128, zostały pomnikami przyrody. Są to: 1 buk zwyczajny, 2 graby pospolite, 3 sosny zwyczajne, 1 wiąz szypułkowy, 1 wierzba i 62 dęby szypułkowe.

Fot. 10. Grupa drzew – Babskie dęby w leśnictwie Babsk

Oprócz formalnie objętych ochroną pomników przyrody, na terenie Nadleśnictwa rośnie wiele starych drzew o znacznych rozmiarach. Informacja o obecności pomników przyrody i drzew cennych została zamieszczona w opisach taksacyjnych.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice, poza terenami w zarządzie Lasów Państwowych, znajdują się również inne pomniki przyrody. Rosną one na terenach miejskich i wiejskich, w obszarze prywatnych posesji, bądź też jako przydrożne pomnikowe aleje lub grupy drzew.

Ochrona pomników przyrody jest ochroną indywidualną, polegającą głównie na okresowych kontrolach ich stanu, prawidłowym oznakowaniu, zabezpieczeniu przed przypadkowym uszkodzeniem podczas prac leśnych, czy zgłaszaniu organowi nadzorującemu stwierdzonych potencjalnych zagrożeń względem pomników. W trakcie wykonywania prac leśnych w otoczeniu pomnika należy zapewnić nadzór, aby nie nastąpiło przypadkowe uszkodzenie pomnika w trakcie śinki i zrywki. Jeżeli pomnik przyrody występuje w wydzielaniu gdzie zaplanowano rębnię (07-207c, 220a,b; 09-247f, 248r, 255c,f, 256d; 08-318a), to wokół pomnika należy pozostawić co najmniej 5 arów kępę drzewostanu, tak aby zabezpieczyć go przed działaniem niekorzystnych czynników. W przypadku wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych w wydzielaniach z pomnikiem przyrody (zwłaszcza trzebieży w wydz: 01-16b; 06-5j, 16b, 109g,k; 07-207a; 09-248y, 250n, 251k, 256c,f,h, 258b, 261d; 08-323b) należy zadbać o zabezpieczenie pomnika przed przypadkowym uszkodzeniem podczas śinki i zrywki.

Należy pamiętać, że drzewo będące pomnikiem przyrody jest nim do całkowitego rozkładu; co oznacza, że w drzewo przewrócone, złamane itp. nadal ma status pomnika przyrody.

4.6. Użytki ekologiczne

Stosownie do treści art. 42 ustawy o ochronie przyrody, „*użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania*”.

Na terenie Nadleśnictwa znajduje się 80 użytków ekologicznych: 7 w obrębie Rawa Mazowiecka i 73 w obrębie Skierniewice. Wśród nich znajdują się zadrzewienia, małe bagienka, zarastające oczka wodne i podmokłe łąki. Są to użytki ekologiczne na zadrzewieniach (56), na lesie (13), na łąkach (2) oraz na nieużytkach (9), zajmują łącznie 83,26ha. Rębnie zupełne, planowane w pobliżu użytków ekologicznych mają zmniejszony procent pozyskania, do takiej ilości, aby zachować bufor pomiędzy użytkowaniem a wycinanym fragmentem o szerokości do 30m.

Tab 8. Użytki ekologiczne Nadleśnictwa Skierniewice

Lp	Pow.	Leśnictwo	Adres	Nr inwentarzu roszowy	Rodzaj użytku	Lokalizacja (miejscowość)	Akt utworzenia	Wskazanie użytku ekologicznego, zgodnie z art. 42 ustawy o ochronie przyrody
1	1,85	Grabina	06-18-2-07-172 -i -00	A91/U47	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Mokra Prawa	Uchwała nr XXX/188/2017 Rady Gminy Skierniewice z dnia 17 października 2017 r. w sprawie użytków ekologicznych na terenie gminy Skierniewice (Dz. Urz. Woj. Łódz. Poz. 4692)	kępy drzew, bagno
2	1,09	Grabina	06-18-2-07-173 -f -00	A91/U48	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Mokra Prawa		kępy drzew i krzewów
3	0,23	Grabina - Polana Strojyska	06-18-2-07-177 -i -00	A91/U49	E-N	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Mokra Prawa		kępy drzew i krzewów
4	0,11	Grabina - Polana Strojyska	06-18-2-07-177 -j -00	A91/U50	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Mokra Prawa		kępy drzew i krzewów
5	3,22	Grabina	06-18-2-07-186 -a -00	A91/52	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Mokra Prawa		kępy drzew i krzewów, bagno
6	0,26	Grabina	06-18-2-07-188 -f -00	A91/U53	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Mokra Prawa		płat nieużytkowanej roślinności
7	0,39	Staropol	06-18-2-08-325 -g -00	A91/U57	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Ruda		śródlądne oczko wodne, bagno
8	1,38	Staropol	06-18-2-08-340 -g -00	A91/U60	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Ruda		płat nieużytkowej roślinności
9	3,02	Staropol	06-18-2-08-340 -h -00	A91/U62	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Ruda		kępy drzew i krzewów
10	0,12	Staropol	06-18-2-08-351E -b -00	A91/U63	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Samice		kępy drzew i krzewów
11	0,49	Staropol	06-18-2-08-313 -h -00	A91/U54	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Ruda		śródlądne oczko wodne, bagno, płat nieużytkowanej roślinności

Lp	Pow.	Leśnictwo	Adres	Nr inwentarzewy	Rodzaj użytku	Lokalizacja (miejscowość)	Akt utworzenia	Wskazanie użytku ekologicznego, zgodnie z art. 42 ustawy o ochronie przyrody
12	0,64	Staropol	06-18-2-08-318 -b -00	A91/U55	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Ruda		śródlądne oczko wodne, bagno, płat nieużytkowanej roślinności
13	0,58	Staropol	06-18-2-08-319 -a -00	A91/U56	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Ruda		śródlądne oczko wodne, bagno, płat nieużytkowanej roślinności, kępy drzew i krzewów
14	1,58	Staropol	06-18-2-08-336 -d -00	A91/U58	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Ruda		bagno, płat nieużytkowanej roślinności, kępy drzew i krzewów
15	0,45	Staropol	06-18-2-08-337 -j -00	A91/U59	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Ruda		kępy drzew i krzewów
16	0,30	Staropol	06-18-2-08-236 -d -00	A91/U67	E-N	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Strobów		kępy drzew i krzewów
17	0,50	Staropol	06-18-2-08-237 -c -00	A91/U68	E-N	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Strobów		kępy drzew i krzewów
18	0,48	Staropol	06-18-2-08-340 -l -00	A91/U61	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Skierniewice, wieś Ruda		płat nieużytkowanej roślinności
19	0,40	Zwierzyniec	06-18-2-09-248 -w -00	A91/U75	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Maków, wieś Maków	Uchwała nr XVII/100/16 Rady Gminy Maków z dnia 30 marca 2016 r. w sprawie ustanowienia użytków ekologicznych na terenie gminy Maków (Dz. Urz. Woj. Łódz. Poz. 1921)	śródlądna podmokła łąka z silną sukcesją wierzb
20	2,13	Zwierzyniec	06-18-2-09-250 -d -00	A91/U76	E-Ł	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Maków, wieś Maków		śródlądna świeża łąka z sukcesją wierzb i brzoź
21	0,16	Zwierzyniec	06-18-2-09-257 -h -00	A91/U80	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Maków, wieś Maków		okresowo zalewana łąka
22	1,97	Łasieczniki	06-18-2-05-2A -l -00	A91/U9	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Bolimów	Uchwała nr XVII/92/2016 Rady Gminy Bolimów z dnia 17	teren zadrzewiony, podmokły, 0,03 ha trzcinowisko

Lp	Pow.	Łeśnictwo	Adres	Nr inwentarzo-rzowy	Rodzaj użytku	Lokalizacja (miejscowość)	Akt utworzenia	Wskazanie użytku ekologicznego, zgodnie z art. 42 ustawy o ochronie przyrody
23	0,15	łasiczniki	06-18-2-05-2 -f -00	A91/U8	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka	października 2017 r. w sprawie użytków ekologicznych na terenie gminy Skierniewice (Dz. Urz. Woj. Łódz. Poz. 4692)	śródleśna podmokła polana
24	0,23	łasiczniki	06-18-2-05-3 -h -00	A91/U10	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśne bagno zarośnięte wierzbami
25	1,61	łasiczniki	06-18-2-05-13 -d -00	A91/U11	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		podmokłe zadrzewienia (brzoza i olcha)
26	0,16	łasiczniki	06-18-2-05-22 -b -00	A91/U12	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		podmokła polana, trzcinowisko, sukcesja wierzb
27	0,70	łasiczniki	06-18-2-05-31 -g -00	A91/U13	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśna podmokła polana, na środku zagłębienie (babrzysko), na obrzeżach sukcesja wierzb
28	0,39	łasiczniki	06-18-2-05-37 -b -00	A91/U14	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśne bagno, zadrzewione (dąb, sosna i brzoza)
29	0,77	łasiczniki	06-18-2-05-37 -f -00	A91/U15	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		łąka o niewielkim stopniu uwilgotnienia, silna sukcesja wierzby
30	1,58	łasiczniki	06-18-2-05-37 -o -00	A91/U16	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		zadrzewienie (brzoza, olsza i wierzby)
31	3,85	łasiczniki	06-18-2-05-38 -m -00	A91/U17	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśna podmokła łąka, sukcesja wierzb
32	0,50	łasiczniki	06-18-2-05-39 -l -00	A91/U18	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśna podmokła łąka, trzcinowisko, na obrzeżach sukcesja wierzb
33	0,26	łasiczniki	06-18-2-05-42 -g -00	A91/U19	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka	podmokłe zadrzewienie (olsza)	

Lp	Pow.	Leśnictwo	Adres	Nr inwentarzewy	Rodzaj użytku	Lokalizacja (miejscowość)	Akt utworzenia	Wskazanie użytku ekologicznego, zgodnie z art. 42 ustawy o ochronie przyrody
34	2,94	Łasieczniki	06-18-2-05-42 -l -00	A91/83	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		drzewostan (płaty zimoziołu północnego)
35	1,00	Łasieczniki	06-18-2-05-42 -m -00	A91/U21	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		drzewostan (płaty zimoziołu północnego)
36	0,69	Łasieczniki	06-18-2-05-44 -c -00	A91/U20	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		trzciniowisko z występującymi kępowo wierzbami
37	0,34	Łasieczniki	06-18-2-05-132 -g -00	A91/U45	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		zadrzewienie, trzciniowisko
38	0,91	Łasieczniki	06-18-2-05-48 -k -00	A91/U23	E-ł	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		zadrzewienie (brzoza, olsza)
39	0,28	Łasieczniki	06-18-2-05-49 -c -00	A91/U24	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśna podmokła łąka, trzciniowisko, na obrzeżach sukcesja wierzb
40	0,36	Łasieczniki	06-18-2-05-52 -d -00	A91/U25	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		zadrzewienie, w południowo-wschodniej części wyrowsko
41	1,10	Łasieczniki	06-18-2-05-72 -h -00	A91/U26	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		trzciniowisko
42	0,25	Łasieczniki	06-18-2-05-89 -a -00	A91/U27	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśna łąka, sukcesja wierzb
43	0,48	Nieborów	06-18-2-06-91 -i -00	A91/U30	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		podmokłe zadrzewienie (olsza i brzoza)
44	1,36	Łasieczniki	06-18-2-05-105 -g -00	A91/U37	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		zadrzewienie - stanowisko wawrzynka wilczetyko

Lp	Pow.	Leśnictwo	Adres	Nr inwentarzo-rzowy	Rodzaj użytku	Lokalizacja (miejscowość)	Akt utworzenia	Wskazanie użytku ekologicznego, zgodnie z art. 42 ustawy o ochronie przyrody
45	1,38	Łasieczniki	06-18-2-05-105 -h -00	A91/U38	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśna łąka, sukcesja wierzb
46	1,48	Łasieczniki	06-18-2-05-105 -i -00	A91/U39	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśna łąka, sukcesja wierzb
47	0,64	Łasieczniki	06-18-2-05-106 -h -00	A91/40	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		sukcesja wierzb, teren wilgotny
48	6,95	Nieborów	06-18-2-06-107 -d -00	A91/U41	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		trzciniowisko, sukcesja wierzb
49	1,94	Łasieczniki	06-18-2-05-121 -f -00	A91/U42	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		teren zadrzewiony, podmokły
50	0,58	Nieborów	06-18-2-06-123 -d -00	A91/U43	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		podmokłe zadrzewienie
51	0,57	Nieborów	06-18-2-06-123 -i -00	A91/U44	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśna łąka, sukcesja wierzb
52	0,34	Łasieczniki	06-18-2-05-47 -f -00	A91/U22	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		śródleśny zbiornik wodny, sukcesja trzciny
53	0,30	Łasieczniki	06-18-2-05-135 -c -00	A91/U46	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Bolimów, wieś Wólka Łasiecka		podmokłe zadrzewienia
54	1,58	Nieborów	06-18-2-06-9 -d -00	A91/U31	E-N	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Nieborów, wieś Nieborów	Rozporządzenie Nr 30 Wojewody Skierniewickiego z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za	
55	1,47	Nieborów	06-18-2-06-18A -d -00	A91/32	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Nieborów, wieś Bobrowniki	użytki ekolo-	

Lp	Pow.	Leśnictwo	Adres	Nr inwentarzewy	Rodzaj użytku	Lokalizacja (miejscowość)	Akt utworzenia	Wskazanie użytku ekologicznego, zgodnie z art. 42 ustawy o ochronie przyrody
56	5,37	Babsk	06-18-1-01-15 -c -00	A91/U1	E-Lz	województwo łódzkie, powiat rawski, gmina Biała Rawska obszar wiejski, wieś Babsk	giczne Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 23, poz. 269	
57	0,75	Nieborów	06-18-2-06-8 -g -00	A91/30	E-N	województwo łódzkie, powiat łowicki, gmina Nieborów, wieś Nieborów	Rozporządzenie Nr 2 Wojewody Skierniewickiego z dnia 15 stycznia 1997 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego z 1997 r. Nr 1, poz. 2)	
58	0,46	Nieborów	06-18-2-06-25 -h -00	A91/U33	E-Lz	województwo łódzkie, powiat łowicki, gmina Nieborów, wieś Nieborów		
59	2,60	Nieborów	06-18-2-06-59 -k -00	A91/U34	E-Lz	województwo łódzkie, powiat łowicki, gmina Nieborów, wieś Nieborów		
60	2,27	Nieborów	06-18-2-06-112 -b -00	A91/U36	E-Lz	województwo łódzkie, powiat łowicki, gmina Nieborów, wieś Nieborów		
61	0,30	Nieborów	06-18-2-06-91 -f -00	A91/U32	E-Lz	województwo łódzkie, powiat łowicki, gmina Nieborów, wieś Nieborów		
62	0,22	Nieborów	06-18-2-06-92 -h -00	A91/U35	E-Lz	województwo łódzkie, powiat łowicki, gmina Nieborów, wieś Nieborów		
63	0,74	Zwierzy-niec	06-18-2-09-242 -h -00	A91/U71	E-N	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Maków, wieś Maków		
64	1,21	Zwierzy-niec	06-18-2-09-244 -j -00	A91/U72	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Maków, wieś Maków		
65	0,29	Zwierzy-niec	06-18-2-09-244 -k -00	A91/U73	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Maków, wieś Maków		
66	0,80	Zwierzy-niec	06-18-2-09-248 -o -00	A91/U74	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Maków, wieś Maków		
67	1,39	Zwierzy-niec	06-18-2-09-252 -b -00	A91/U77	E-N	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Maków, wieś Maków		
68	1,06	Zwierzy-niec	06-18-2-09-252 -g -00	A91/U78	E-N	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Maków, wieś Maków		
69	1,15	Zwierzy-niec	06-18-2-09-252 -h -00	A91/U79	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Maków, wieś Maków		

Lp	Pow.	Leśnictwo	Adres	Nr inwentarzo-rzowy	Rodzaj użytku	Lokalizacja (miejscowość)	Akt utworzenia	Wskazanie użytku ekologicznego, zgodnie z art. 42 ustawy o ochronie przyrody
70	0,54	Zwierzy-niec	06-18-2-09-291 -g -00	A91/U81	E-Lz	województwo łódzkie, powiat łowicki, gmina Łyszkiwice, wieś Bobrowa		
71	0,44	Zwierzy-niec	06-18-2-09-291 -i -00	A91/U82	E-Lz	województwo łódzkie, powiat łowicki, gmina Łyszkiwice, wieś Bobrowa		
72	0,95	Chociw	06-18-1-03-142 -j -00	A91/U4	E-Lz	województwo łódzkie, powiat rawski, gmina Rawa Mazowiecka, wieś Podlas		
73	0,79	Julianów	06-18-1-02-67 -d -00	A91/U2	E-Lz	województwo łódzkie, powiat rawski, gmina Rawa Mazowiecka, wieś Żydymice		
74	0,50	Julianów	06-18-1-02-67 -g -00	A91/U3	E-Lz	województwo łódzkie, powiat rawski, gmina Rawa Mazowiecka, wieś Żydymice		
75	0,21	Rylsk	06-18-1-04-101 -h -00	A91/U5	E-Lz	województwo łódzkie, powiat rawski, gmina Sadkowice, wieś Jajkowie		
76	0,32	Rylsk	06-18-1-04-102 -d -00	A91/U6	E-Lz	województwo łódzkie, powiat rawski, gmina Sadkowice, wieś Paprotnia		
77	0,66	Rylsk	06-18-1-04-108 -b -00	A91/U7	E-Lz	województwo łódzkie, powiat rawski, gmina Sadkowice, wieś Przyłuski		
78	0,92	Staropol	06-18-2-08-239 -f -00	A91/U69	E-Ls	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina M.Skierniewice, Miasto Skierniewice		
79	0,47	Staropol	06-18-2-08-239 -d -00	A91/U70	E-N	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina M.Skierniewice, Miasto Skierniewice		
80	0,36	Staropol	06-18-2-08-363 -i -00	A91/U65	E-Lz	województwo łódzkie, powiat skierniewicki, gmina Nowy Kawęczyn, wieś Suliszew		

4.7. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Stosownie do treści art. 43 ustawy o ochronie przyrody, „zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne”.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa znajdują się dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, z czego jeden na gruntach Nadleśnictwa, a drugi w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

4.7.1. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Zwierzyniec Królewski

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Zwierzyniec Królewski został utworzony 23 września 1994 roku na podstawie rozporządzenia nr 22 Wojewody Skierniewickiego. Obszar objęty tą formą ochrony obejmuje całe uroczysko Zwierzyniec (oddz. 240-262, obręb Skierniewice) o powierzchni 570,48 ha oraz 1,84 ha gruntów innej własności. Według dokumentacji projektowej cele ochrony tego obszaru są następujące:

- utrzymanie wartości przyrodniczych, a w szczególności mozaiki siedlisk i drzewostanów, starych drzew, flory i fauny leśnej;
- pielęgnowanie wartości historyczno-krajobrazowych;
- propagowanie kultury leśnej i przyrodniczej.

Las „zwierzyniecki” jest położony na terenie równinnym, nachylonym ku północnemu zachodowi; deniwelacja tego obszaru wynosi 11 m. Teren poprzecinany jest płytkimi dolinkami kilku okresowo płynących strumieni. Występują tu również małe zbiorniki wodne pochodzenia lodowcowego. Przez obszar ten przepływa całoroczny ciek wodny nazywany Pisią lub Zwierzynką. Gleby na tym obszarze zbudowane są z dwóch warstw gliny oddzielonej od siebie pokładem piasków i żwirów. Występowanie ciężkich nieprzepuszczalnych warstw powoduje silnie zawilgotnienie tego terenu.

Fot. 11. Fragment ścieżki „Zwierzyniec Królewski”

4.7.2. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Nieborów – poza gruntami Nadleśnictwa

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Nieborów został utworzony Rozporządzeniem Wojewody Skierniewickiego nr 21 z dnia 6 października 1998 r. W skład zespołu wchodzi: łąki i pastwiska (9,42 ha), lasy (4,66 ha), rowy i ciek (0,82 ha), role (31,22 ha), nieużytki (0,23 ha). Całkowita powierzchnia tego terenu wynosi 46,35 ha. Obszar zespołu położony jest w granicach terytorialnego zasięgu Nadleśnictwa Skierniewice, na gruntach niestanowiących jego własności. A będących własnością Województwa Łódzkiego, w zarządzie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego. Zespół ten częściowo położony jest w strefie ochrony konserwatorskiej Zespołu Pałacowo Dworskiego w Nieborowie, który z nim graniczy. Obszar Zespołu Decyzją nr WUOZ-ZRR.5140.57.2018.PU z dnia 24 lipca 2019 r. wpisano do rejestru zabytków województwa łódzkiego tzw. „Pole Nieborowskie” położone w Nieborowie. Decyzja ta podkreśla znaczenie tego obszaru pod względem historycznym i krajobrazowym. Przesłanką wpisu do rejestru był fakt, iż obszar ten stanowi ważny element kompozycji przestrzennej wsi i zespołu pałacowo-ogrodowo-folwarcznego w Nieborowie, jako fragment historycznej osi kompozycyjnej przebiegającej w kierunku północ-południe pomiędzy wsią Nieborów a Puszcza Bolimowską.

4.8. Obszary Natura 2000

Zgodnie z art. 5 pkt 2b oraz art. 25 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, obszar Natura 2000 to obszar „utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty”. Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje 2 rodzaje takich terenów tj.: obszary specjalnej ochrony ptaków (dla ochrony ptaków) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk i obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (dla ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków innych niż ptaki).

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa znajdują się - w całości lub w części – dwa obszary sieci Natura 2000.

Tab 9. Obszary siedliskowe Natura 2000 w Nadleśnictwie Skierniewice

Lp.	Kod obszaru	Nazwa	Pow. Ogólna [ha]	Pow. w zarządzie Nadleśnictwa [ha]	Procentowy udział w powierzchni Nadleśnictwa
1.	PLH 100015	Dolina Rawki	2525,40	322,94	2,3
2.	PLH100028	Polany Puszczy Bolimowskiej	132,28	91,83	0,6
razem			-	414,77	2,9

Jak wynika z powyższej tabeli obecnie obszary Natura 2000 zajmują 3% powierzchni Nadleśnictwa.

Szczegółową charakterystykę obszarów Natura 2000 opracowano na podstawie Standardowego Formularza Danych (SDF) zamieszczonego na stronach: natura2000.gdos.gov.pl i natura2000.eea.europa.eu. oraz Planów Zadań Ochronnych (PZO) dla obszarów Dolina Rawki i Polany Puszczy Bolimowskiej.

4.8.1. PLH100028 „Polany Puszczy Bolimowskiej”

Powierzchnia całego obszaru wynosi 132,28 ha. Został zatwierdzony w styczniu 2012 roku, jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW), Standardowy Formularz Danych zaktualizowano w styczniu 2023. Obszar składa się z czterech, starych, śródleśnych polan, z których dwie najcenniejsze mają pochodzenie autogeniczne (Strożyńska, Siwica), a dwie – antropogeniczne (Olszówka, Biela-wy). Zaproponowane do objęcia ochroną polany to ostatnie refugia półnaturalnych łąk ze związków *Molinion* i *Arrhenatherion* tak starych, że odznaczają się stabilnością pozwalającą im trwać mimo permanentnego niedoboru wód gruntowych i wieloletniego braku użytkowania. Na wszystkich polanach zaznacza się sukcesyjna presja zbiorowisk zaroślowych i leśnych. Jest to spowodowane obniżeniem poziomu wód gruntowych i wieloletnim brakiem tradycyjnego, kośnego użytkowania. Właściwa polanom śródleśnym przyroda najlepiej zachowała się na polanach autogenicznych (Siwica, Stroży-ska). Przyczyny tego stanu rzeczy to: – wyższa odporność polan autogenicznych na procesy sukcesyjne; – zabiegi ochrony czynnej (późne koszenie, podniesienie poziomu wód gruntowych) wykonywane w rezerwacie „Polana Siwica” przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Łodzi w porozumie-

niu z zarządcą – Nadleśnictwem Skierniewice; koszenie części polany Strożyska przez prywatnych właścicieli gruntów. Bardzo istotnym aspektem ochrony charakteryzowanego obszaru jest fakt, iż położone wśród lasów Puszczy Bolimowskiej polany, chronione w granicach Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, są poddawane stosunkowo znikomej antropopresji; fakt ten sprzyja zachowaniu bogatej różnorodności biologicznej polan oraz może dodatkowo wzmocnić efekt ochrony czynnej. Zachowane w nienajlepszym stanie ekosystemy łąkowe i ziołoroślowe, ustabilizowane wielowiekowym użytkowaniem łąkarskim terenu. Na uwagę zasługują tu, zanikające w szybkim tempie w całej Europie, łąki trzęślicowe, z zestawem gatunków charakterystycznych: kosaćca syberyjskiego, goryczki wąskolistnej i goździka pysznego. Na trzech polanach (Siwica, Strożyska i niepotwierdzone stanowisko na polanie Olszówka)) stwierdzono występowanie unikalnego w regionie Polski Środkowej staroduba łąkowego – gatunku z zał. II Dyrektywy Siedliskowej (na polanie Strożyska znajdują się jedne z ostatnich w rejonie Puszczy Bolimowskiej stanowiska kosaćca syberyjskiego i goryczki wąskolistnej). Funkcjonujące tu populacje modraszków: *alkona* (na polanie Strożyska, dzięki występowaniu tu goryczki wąskolistnej), *telejusa* i *nausitosa* (na polanach Strożyska i Siwica, dzięki występowaniu krwiścięga lekarskiego) są silne, liczne i niepowtarzalne w skali Polski Środkowej. Stabilna jest również populacja czerwończyka nieparka. Towarzyszy im szereg innych cennych i ginących owadów, również tych zapisanych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt i na Polskiej Czerwonej Liście Zwierząt, m.in. smukwy kosmatej i gniewosza. Ciekawostką związaną z przyrodą nieożywioną charakteryzowanego obszaru jest obecność w północnej części polany Bielawy, na powierzchni gleby, różnej wielkości brył rudy darniowej. Omawiany obszar w całości położony jest w granicach Bolimowskiego Parku Krajobrazowego. Większość powierzchni obszaru „Polany Puszczy Bolimowskiej” – teren polan Siwica, Olszówka, Bielawy, znajduje się w zarządzie Lasów Państwowych (ok. 88 ha – 65% powierzchni obszaru), natomiast grunty położone w granicach polany Strożyska są w większości własnością prywatną (ok. 40 ha – 30% powierzchni). Na polanie Strożyska ok. 10% powierzchni łąk jest własnością Województwa Łódzkiego w zarządzie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego. Stan ten jest efektem podejmowanych kilka lat temu prób wykupu gruntów od właścicieli (są to głównie mieszkańcy wsi Mokra Prawa, gm. Skierniewice). Przeszkodą w realizacji tego zamierzenia stała się obojętność właścicieli i trudność w ustaleniu licznych spadkobierców porzuconych łąk. W chwili obecnej członkowie lokalnej społeczności wyrażają większe zainteresowanie sprzedażem gruntów na cele ochrony przyrody. Obszar OZW zajmuje w zasięgu Nadleśnictwa Skierniewice powierzchnię 132,28 ha, w tym w zarządzie Nadleśnictwa 91,83 ha.

Obszar posiada plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi w dniu 17 grudnia 2020.

Przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 PLH100028 „Polany Puszczy Bolimowskiej”, według Standardowego Formularza Danych są (pogrubieniem zaznaczono gatunki/siedliska występujące na terenie Nadleśnictwa):

- Typy siedlisk wymienione w załączniku I:
 - **6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)**,
 - 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)
 - **6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*)**

- Rośliny wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG (1):
 - **1617 Starodub łąkowy *Angelica palustris***.

- Bezkręgowce wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG (3):
 - 6179 Modraszek nausitolus *Phengaris nausithous*,
 - 6177 Modraszek telejus *Phengaris telejus*

Obligatoryjne działania ochronne zapisane w planie zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Polany Puszczy Bolimowskiej. Działania wykonywane przez RDOŚ, w porozumieniu z Nadleśnictwem Skierniewice.

- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*).
 - Wycinka roślinności drzewiastej, usuwanie biomasy. Koszenie i usuwanie biomasy co 2-3 lata. Pierwsze działanie w 2-4 roku obowiązywania planu zadań ochronnych. w miejscach, gdzie jest usuwana roślinność drzewiasta, wycinkę należy powtórzyć w kolejnym roku.
Lokalizacja: Polana Siwica, Polana Olszówka, Polana Strojyska – płaty siedliska, powiększone o bufor 20 m w granicach obszaru (7ee9, 23f7, 1fca, 9911)
Wykonawca: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z PGL Lasy Państwowe.
- 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*).
 - Coroczne koszenie płatów siedliska, w trybie ekstensywnym.
Lokalizacja: Polana Strojyska, Polana Bielawy (dbd3, 29f9, 86d1)
Wykonawca: Użytkownicy terenu, w przypadku zaniechania użytkowania – organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z PGL Lasy Państwowe.
- 1617 starodub łąkowy *Angelica palustris*; 6179 modraszek telejus *Phengaris telejus*; 6177 modraszek nausitolus *Phengaris nausithous*.
 - Utrzymanie w dobrym stanie siedliska gatunków, zapobieganie zarastaniu siedliska, usuwanie biomasy co 2-3 lata. Pierwsze działanie w 2-4 roku obowiązywania planu zadań ochronnych.
Lokalizacja: Polana Siwica, Polana Olszówka, Polana Strojyska – płaty siedliska, powiększone o bufor 20 m w granicach obszaru. Część działań zawiera się w działaniach dla siedliska 6410 (93ec, 1258, b6a7, 834e, 47c9).
Wykonawca: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z PGL Lasy Państwowe

Z działań fakultatywnych –

- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*); 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*) 1617 starodub łąkowy *Angelica palustris*; 6179 modraszek telejus *Phengaris telejus*; 6177 modraszek nausitous *Phengaris nausithous*.
 - Utrzymanie wykoszeń na Polanie Siwicy zwiększających powierzchnie łąkowe. Powiększanie obszaru niepokrytego wierzbami na Polanach Strożyskiej i Olszówce. Lokalizacja: Polana Siwica, Polana Olszówka, Polana Strożyska – powierzchnia, na którą wkraczają zakrzewienia (7ee9, 23f7, 1fca, 9911, 93ec, 1258, b6a7, 834e, 47c9, dbd3, 29f9, 86d1).
Wykonawca: Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 w porozumieniu z PGL Lasy Państwowe

Fot. 12. Tablica informacyjna Obszaru Natura 2000 Polany Puszczy Bolimowskiej PLH100028

4.8.2. PLH100015 „Dolina Rawki”

Powierzchnia całego obszaru wynosi 2525,38 ha. Został zatwierdzony w styczniu 2009 roku, jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW). Standardowy Formularz Danych zaktualizowano w marcu 2022. Obejmuje obszar leżący między Żydomicami a Bolimowem, położony w centralnej części Niziny Środkowopolskiej, na obszarze granicznym dwóch mezoregionów: Równiny Łowicko-Błońskiej

oraz Wysoczyzny Rawskiej. Głównym elementem tego obszaru jest rzeka Rawka i jej dolina. 42. km odcinek obszaru „Dolina Rawki” znajduje się na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego (BPK). Rzeka Rawka wraz ze swą doliną stanowi naturalną oś, przecinającą obszar parku w układzie południkowym. Jest to jednocześnie bardzo ważny element hydrologiczny, biocenotyczny i krajobrazowy BPK. Rawka należy do nielicznych w Polsce niżowych rzek o naturalnym, meandrującym korycie oraz brzegach porośniętych roślinnością łągową i łąkową. Liczne starorzecza i zagłębienia są miejscem występowania interesującej roślinności: wodnej, bagiennej, szuwarowej i zaroślowej. Średnia szerokość koryta Rawki wynosi ok. 10 m, a głębokość 1,5 m. Wzdłuż całej Rawki występują gleby bagienne, mułowo-bagienne, torfowe i murszowe. „Dolina Rawki” znajduje się na obszarze trzykrotnego nasunięcia lądolodów plejstoceniowych. Najistotniejszym był okres zlodowacenia Warty. Zlodowacenie to uformowało złożoną glacialną rzeźbę i budowę geologiczną warstw przypowierzchniowych. Interglacja mazowiecka uformowała głęboką i szeroką dolinę Rawki, wypełnioną osadami rzecznyymi. Obszar „Dolina Rawki” obejmuje trzy rezerваты przyrody: krajobrazowo-wodny „Rawka” oraz leśne: „Ruda Chlebacz” i „Kopanicha”. Celem ochrony obszaru Dolina Rawki PLH100015 jest ochrona, zachowanie lub odtworzenie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gruntów będących przedmiotami ochrony, cele te realizują się poprzez działania ochronne podejmowane w stosunku do każdego przedmiotu ochrony.

Usytuowanie „Doliny Rawki” w środkowej części kraju, między Łodzią a Warszawą, nadaje temu obiektowi szczególną rangę. Centralne położenie, ale przede wszystkim walory przyrodnicze tego terenu, zdecydowały o jego miejscu w sieci ekologicznej ECONET-PL, jako ważnego węzła ekologicznego. Rzeka Rawka wraz z doliną i dopływami jest jednym z najcenniejszych elementów przyrody w tej części Polski. Duże zróżnicowanie siedlisk decyduje o jej bogactwie i różnorodności flory i fauny. W dolinie Rawki stwierdzono ponad 540 gatunków roślin naczyniowych, a wśród nich, co najmniej 27 gatunków chronionych i kilkadziesiąt rzadkich w skali krajowej lub regionalnej.

Najcenniejsze z nich to starodub łąkowy (Załącznik II DS) – nie stwierdzony podczas lustracji terenu w 2012 r. i widłak wroniec. Roślinność doliny Rawki buduje: 5 zespołów leśnych, 3 zespoły zaroślowe oraz 54 zespoły i zbiorowiska nieleśne. Według projektu PZO zbiorowiska łąkowe zubożały, uległy zniekształceniu, zmniejszeniu lub całkowitemu zanikowi. Obszar „Dolina Rawki” to także siedlisko wielu cennych gatunków zwierząt. W Rawce żyje 18 gatunków ryb i 1 gatunek minoga. Kilka z nich jak: głowacz białopłetwy, koza, piskorz czy minóg strumieniowy, są wymienione w Załączniku II DS. Rezerwat „Rawka” to także miejsce lęgu dla około 100 gatunków ptaków. Na szczególną uwagę zasługują tu: bąk, bocian czarny, bocian biały, błotniak stawowy, derkacz, kropiatka czy zimorodek. Wśród ssaków (Załącznik II DS) związanych z rzeką występują tu bobry (reintrodukowane z powodzeniem w 1983 r.) i wydry. Wypłycone starorzecza oraz płytkie rozlewiska dość licznie zasiedla kumak nizinny. Niektóre gatunki płazów, jak np.: traszka grzebieniasta (Załącznik II DS), traszka zwyczajna, żaba trawna czy moczarowa, gromadzą się tu licznie w okresie godowym. Około 50% obszaru „Dolina

Rawki” znajduje się w granicach Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, utworzonego w 1986 r. dla ochrony rozległego kompleksu dawnych puszc królewskich i doliny Rawki. Istnieją plany jego powiększenia. Około 30% obszaru „Dolina Rawki” stanowi teren rezerwatu „Rawka”, utworzonego w 1983 r. Około 2% obszaru „Dolina Rawki” znajduje się na terenie rezerwatów: „Kopanicha” i „Ruda Chlebacz”. Obszar OZW zajmuje w zasięgu Nadleśnictwa Skierniewice powierzchnię ok. 2152,40 ha, w tym w zarządzie Nadleśnictwa 322,94 ha.

Przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 PLH100015 „Dolina Rawki”, według Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi w sprawie ustanowienia planu zadań ochronny obszaru, z dnia 31 marca 2014r, ze zmianami według Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 1 lipca 2016r oraz zmianami wprowadzonymi Zarządzeniem z dnia 30 września 2022r (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2022r. poz. 5334, Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego z 2022r. poz. 10002), oraz Standardowego Formularza Danych są: (pogrubieniem zaznaczono gatunki/siedliska występujące na terenie Nadleśnictwa)

- Typy siedlisk wymienione w załączniku I (*siedliska priorytetowe):
 - 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*
 - 3270 Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością *Chenopodion rubri p.p.* i *Bidention p.p.*
 - 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)
 - 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)
 - **9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)**
 - ***91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe**
- Rośliny wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG (1):
 - **1617 Starodub łąkowy *Angelica palustris*.**
- Zwierzęta wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG (2):
 - **1337 bóbr europejski *Castor fiber***
 - **1355 wydra *Lutra lutra***
 - **1188 kumak nizinny *Bombina bombina***
 - **1166 traszka grzebieniasta *Triturus cristatus***
 - **1096 minóg strumieniowy *Lampetra planeri***
 - **1145 piskorz *Misgurnus fossilis***
 - **1149 koza *Cobitis taenia***
 - **1163 głowacz białopłetwy *Cottus gobio***

Zagrożenia

Do najważniejszych zagrożeń obszaru należy zaliczyć

- Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe – głównie dzikie ścieżki, którymi chodzą wędkarze, znajdują się bezpośrednio przy korycie rzeki, przebiegając przez płaty ziołorośli otaczających starorzecza, ułatwiając potencjalne wnikanie gatunków obcych,
- Drogi krajowe w tym TGV – Wpływ linii kolejowej Skierniewice – Warszawa, na odcinku Skierniewice – Rawka Radziwiłłów Mazowiecki na stosunki wodne w rejonie starorzecza, w tym wpływ remontu tejże linii kolejowej,
- Obce gatunki inwazyjne – zagrożenie potencjalne dla zbiorowisk będących celem ochrony obszaru.
- Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie
- Wędkarstwo – łączące się bezpośrednio z powyższym zagrożeniem – wydeptywanie przez wędkarzy ścieżek bezpośrednio przy korycie rzeki, zrywanie pnączy i niszczenie ziołorośli aby dostać się do brzegu rzeki.
- Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie.
- Wszelkie zmiany składu gatunkowego – sukcesja na łąkach, zaprzestanie użytkowania kosznego.
- Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych.
- Turystyka piesza, jazda konna, jazda na pojazdach niezmotoryzowanych.
- Pojazdy zmotoryzowane.
- Wandalizm – w tym dzikie kąpieliska.
- Zanieczyszczenia wód powierzchniowych.
- Nawożenie – pogorszenie jakości wody w Rawce, dotyczy całej zlewni Rawki. Powoduje okresowe spływy silnie zeutrofizowanej wody.
- Odpady, ścieki.
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych.
- W stosunku do zwierząt objętych celem ochrony – chwytanie, trucie, kłusownictwo.

Obligatoryjne zadania ochronne znajdujące się w Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi; Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 25 marca 2014 r. z poprawkami według Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 1 lipca 2016 r. oraz zmianami wprowadzonymi Zarządzeniem z dnia 30 września 2022r (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2022r. poz. 5334, Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego z 2022r. poz. 10002), dotyczące działań Nadleśnictwa Skierniewice:

brak

Wśród fakultatywnych zadań ochronnych są te wpisane w działalność nadleśnictwa – w grądach (9170) i łęgach (*91E0) – pozostawianie w lasach martwych i umierających drzew oraz prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej, kontynuacja stosowanych dotychczas metod gospodarowania.

Fot. 13. *Obszar Natura 2000 PLH100015 „Dolina Rawki”*

4.9. Parki Krajobrazowe

4.9.1. Bolimowski Park Krajobrazowy

Bolimowski Park Krajobrazowy (BPK) został utworzony na podstawie Uchwały nr XIV/93/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Skierniewicach z dnia 26 września 1986 roku. Pierwotna powierzchnia parku wynosiła 17 900 ha. W 1995 roku, na podstawie Rozporządzenia Wojewody Skierniewickiego nr 31 z dnia 19 czerwca 1995 roku, park został powiększony; jego powierzchnia wynosiła 23 130 ha. Plan ochrony BPK proponuje powiększenie parku o gminy: Biała Rawska, Rawa Mazowiecka, Kowiesy, Nowy Kawęczyn, Nieborów, Skierniewice, Puszcza Mariańska oraz Wiskitki. Aktualnie, w województwie łódzkim Park funkcjonuje na podstawie Rozporządzenia Nr 31 Wojewody Skierniewickiego z dnia 19 czerwca 1995 r. w sprawie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego nr 9, poz. 78), w zakresie w jakim nie jest sprzeczne z obowiązującą ustawą o ochronie przyrody. Nowelizacja tego przepisu jest w trakcie procedowania. Oraz w województwie Mazowieckim, według Rozporządzenia Nr 9 Wojewody Łódzkiego z dnia 4 kwietnia 2005 r. w sprawie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego leżącego częściowo w granicach województwa mazowieckiego (Dz.U. Woj. Maz. Nr 75, poz. 1978). 26 października 2010 r. została podjęta Uchwała NR LXI/1684/10 Sejmiku

Województwa Łódzkiego w sprawie powiększenia obszaru Bolimowskiego Parku Krajobrazowego znajdującego się w granicach województwa łódzkiego (Dz.Urz. Woj. Łódzkiego Nr 342, poz. 3013). Otulinę Bolimowskiego parku Krajobrazowego tworzy dwustu-metrowy pas wokół jego granic. Aktualnie powierzchnia parku, wraz z otuliną wynosi 23 614 ha. Wydane zostało Rozporządzenie Nr 4/2008 Wojewody Łódzkiego z dnia 27 lutego 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 73, poz. 733. Plan ochrony BPK sporządzono na lata 2008–2027. Obecnie północno-wschodnia część parku znajduje się w woj. mazowieckim, na terenie części gmin: Puszcza Mariańska i Wiskitki, natomiast południowo-zachodnia część parku znajduje się w woj. łódzkim, na terenie części gmin: Nieborów, Bolimów, Skierniewice, Kowiesy i Nowy Kawęczyn. W obszarze BPK znajduje się przede wszystkim duży, zwarty kompleks lasów znany, jako Puszcza Bolimowska. Lasy tego obszaru składają się głównie z drzewostanów sosnowych ze znacznym udziałem podszytowego dębu, graba oraz innych gatunków. Najcenniejsze, zachowane fragmenty wielogatunkowych lasów puszczańskich są obecnie objęte ochroną w formie rezerwatów przyrody. Na obszarze parku występują również cenne przyrodniczo i krajobrazowo formy ukształtowania terenu – do najcenniejszych z nich należy dolina Rawki. W granicach terytorialnego zasięgu Nadleśnictwa Skierniewice znajduje się południowozachodnia część BPK. Obszar ten obejmuje dwa największe kompleksy leśne obrębu Skierniewice. Tworzą je cztery uroczyska: Nieborów, Mokra, Ruda Kamion i Suliszew. Łączna powierzchnia Bolimowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną w zasięgu terytorialnym wynosi 12858 ha, w tym na gruntach Nadleśnictwa Skierniewice 6257,66 ha (6713,68 z otuliną) (5861,02 ha w województwie łódzkim i 396,64 ha w województwie mazowieckim, wykaz wydzieleni BPK stanowi załącznik nr 69). Do najważniejszych i najcenniejszych przyrodniczo, kulturowo i krajobrazowo obszarów parku, położonych w granicach terytorialnego zasięgu Nadleśnictwa Skierniewice należą: - dolina rzeki Rawki – wyróżniająca się dużym stopniem naturalności i wysokimi walorami florystycznymi i faunistycznymi - rezerваты przyrody leżące w granicach BPK: Polana Siwica, Kopanicha i Ruda Chlebacz – obejmujące ochroną zbiorowiska fitosocjologiczne opisywanego obszaru. - polany Puszczy Bolimowskiej jako relikty historyczno-kulturowe. Plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023–2032 uwzględnia ustalenia Planu ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego.

W Planie ochrony parku nie ma zadań obligatoryjnych skierowanych do nadleśnictwa, są jedynie ogólne zalecenia, takie jak:

- Wykluczanie nasadzeń gatunków obcych,
- Poprawa retencji wód poprzez spowalnianie ich odpływu za pomocą progów ograniczających odpływ wody, zaniechanie lub ograniczenie konserwacji części rowów melioracyjnych, blokowanie odpływu wód ze śródpolnych nieużytków (oczek wodnych i mokradeł) oraz zachowanie śródleśnych i śródpolnych oczek wodnych, młynówek i mokradeł.

- Minimalizowanie skutków negatywnego oddziaływania układów komunikacyjnych poprzez realizację przejeżdż dla zwierząt, ograniczenie prędkości pojazdów, tworzenie roślinnych stref buforowych.
- Utrzymywanie ekosystemów łąkowych i murawowych poprzez czynną ochronę (koszenie, wypas).
- Utrzymanie i zwiększanie powierzchni lasów.

Według działu IV Planu Ochrony BPK, paragraf 13:

„1. Określa się następujący zakres i sposoby ochrony ekosystemów leśnych dla wszystkich typów własnościowych lasów:

1) ustala się utrzymanie istniejącej powierzchni lasów i niedopuszczenie do zmiany ich przeznaczenia na cele nieleśne, z zastrzeżeniem § 19 ust. 8 pkt 1; ustalenie nie dotyczy gruntów leśnych, dla których uzyskano zgodę właściwego organu na zmianę przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne przed dniem wejścia w życie rozporządzenia;

2) dopuszcza się powiększanie zasobów leśnych, jeśli jest to uzasadnione względami przyrodniczymi i ekonomicznymi, za wyjątkiem obszarów wyłączonych z zalesień wskazanych w § 9 pkt 2, § 12 pkt 2 oraz § 19 ust. 7 pkt 3 rozporządzenia, przy czym powinno ono sprzyjać tworzeniu zwartych kompleksów leśnych o racjonalnej granicy polno - leśnej oraz zwartego systemu przyrodniczego łącznie z innymi obszarami o funkcjach ekologicznych. Za szczególnie pożądane do zalesień uznaje się tereny:

- a) rolne, nieprzydatne dla funkcji rolniczej,
- b) łączące istniejące kompleksy leśne,
- c) wzdłuż najważniejszych wododziałów,
- d) wskazane w rozporządzeniu;

3) zalesienia gruntów porolnych powinny prowadzić do kształtowania drzewostanów docelowych o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem;

4) preferuje się rodzime gatunki drzew zgodne z naturalnym zasięgiem geograficznym oraz nie dopuszcza się nasadzeń gatunków obcych;

5) nie dopuszcza się zrywki wzdłuż linii spływu oraz wzdłuż stałych i okresowych cieków;

6) ustala się wykonywanie zrywki na siedliskach wilgotnych i podmokłych w sposób minimalizujący naruszenie warstwy powierzchniowej gleby;

7) zaleca się, w miarę możliwości, prowadzenie prac leśnych poza okresem lęgowym ptaków;

8) zaleca się zachowanie drzew dziuplastych, drzew tworzących komponowane układy przestrzenne, w tym alei i szpalerów oraz drzew o unikatowych kształtach lub związanych z miejscową kulturą;

9) zaleca się zwalczanie gradacji owadzych i masowego występowania patogenów grzybowych metodami mechanicznymi lub biologicznymi; środki chemiczne należy ograniczyć do sytuacji krytycznego zagrożenia trwałości lasu oraz przypadków, gdy pozostałe metody są nieskuteczne.

2. Określa się następujący zakres użytkowania, hodowli, ochrony i zwiększania różnorodności biologicznej w lasach państwowych:

- 1) preferuje się przerębowy i zrębowo - przerębowy sposób użytkowania;
- 2) zaleca się przebudowę drzewostanów zgodnie z rodzajem siedliska;
- 3) zaleca się zakładanie pasów drzew i krzewów złożonych z gatunków domieszkowych i biocenotycznych na obrzeżach upraw leśnych;
- 4) zaleca się zwiększenie udziału ilościowego martwego drewna, poprzez rezygnację z cięć i pozyskiwania wykrotów i złomów oraz pozostawienie jałowego posuszu liściastego i iglastego w ilościach uniemożliwiających inicjowanie ognisk gradacji owadzych;
- 5) zaleca się wykonanie i realizację programu gospodarki wodnej regulującego zagadnienia układu stosunków wodnych, melioracji i małej retencji, zmierzającego do ograniczenia odpływu i przywrócenia naturalnych form retencji wody, w tym w postaci śródleśnych mokradeł w obniżeniach terenu;
- 6) zaleca się uznawanie za obszary specjalnej ochrony włączone do Gospodarstwa Specjalnego najlepiej zachowanych fragmentów olsów i wilgotnych borów trzęślicowych;
- 7) zaleca się następujący zakres i sposoby ochrony borów bagiennych:
 - a) wyłączenie z gospodarki leśnej i objęcie ochroną w formie rezerwatów przyrody lub włączenie do Gospodarstwa Specjalnego,
 - b) stosowanie rębni przerębowej,
 - c) usunięcie brzoź, zredukowanie podszytu oraz przywrócenie, o ile jest to możliwe, właściwych stosunków wodnych;
- 8) zaleca się następujący zakres i sposoby ochrony grądów:
 - a) stosowanie rębni stopniowych z wydłużonym okresem odnowienia zamiast rębni częściowej,
 - b) przebudowę sztucznych drzewostanów sosnowych z rozważeniem wykorzystania spontanicznego wkraczania graba,
 - c) trzebieże sosny, zwłaszcza w miejscach odnawiania się lasotwórczych gatunków liściastych;
- 9) zaleca się następujący zakres i sposoby ochrony łągów:
 - a) podjęcie działań retencyjnych polegających na piętrzeniu wody na ciekach związanych z tym typem lasu,
 - b) stosowanie rębni stopniowej z wydłużonym okresem odnowienia zamiast rębni częściowej,
 - c) unikanie wprowadzania do drzewostanu gatunków obcych ekologicznie siedliskom łągowym;

10) zaleca się następujący zakres i sposoby ochrony dąbrów świetlistych:

a) ograniczenie zabiegów do cięć pielęgnacyjnych oraz niezbędnych cięć gniazdowych związanych z odnowieniem drzewostanów,

b) stosowanie rębni Rb II i Rb IVd,

c) zróżnicowanie wiekowe drzewostanów,

d) preferowanie w odnowieniach dębu,

e) dozowanie dopływu światła, przy czym należy unikać zbyt silnego prześwietlenia drzewostanu, aby nie dopuścić do nadmiernego rozwoju w runie jeżyn i traw,

f) niedopuszczenie do nadmiernego rozwoju podszytu;

11) zaleca się następujący zakres społecznego użytkowania lasów i ochrony pamiątek kultury:

a) wykorzystanie lasów dla celów rekreacyjno - krajoznawczych i edukacyjnych, głównie w oparciu o istniejące i projektowane szlaki turystyczne oraz ścieżki dydaktyczne,

b) utrzymanie historycznych siedzib administracji leśnej, tradycyjnych podziałów powierzchni, historycznych i zwyczajowych nazw terenowych oraz obiektów kultury materialnej.”

Fot. 14. Bolimowski Park Krajobrazowy

4.10. Ochrona gatunkowa

Poniżej przedstawione informacje o występowaniu na gruntach Nadleśnictwa chronionych gatunków uzyskano z różnych źródeł, przede wszystkim z opracowań i dokumentacji sporządzanych dla form ochrony przyrody, danych Nadleśnictwa, literatury oraz obserwacji własnych. Część informacji o występowaniu chronionych gatunków uzyskano także podczas taksacji drzewostanów w terenie. Dane te z pewnością nie są wyczerpujące i na terenie Nadleśnictwa mogą występować chronione gatunki, których nie ma w wykazie, a niektóre gatunki mogą występować liczniej niż wynikało by to z dostępnych danych. Dlatego istotnym działaniem w trakcie obowiązywania planu urządzenia lasu będzie weryfikacja stanowisk i aktualizowanie listy gatunków. Poniższe wykazy obejmują potwierdzone chronione gatunki występujące na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa (rośliny, grzyby) oraz podawane z obszaru Nadleśnictwa, czyli z obszaru jego zasięgu terytorialnego (zwierzęta). Część z tych gatunków zasiedla tereny nieleśne, doliny rzeczne, zbiorniki wodne, łąki, pastwiska itp., choć wiele z nich może pojawiać się w ekosystemach leśnych, na ich obrzeżach lub zasiedlać środowiska nieleśne w lasach. Ponieważ ekosystemy leśne stanowią element złożonych i wzajemnie się przenikających układów przyrodniczych oraz z uwagi na rozdrobnienie kompleksów leśnych Nadleśnictwa, uzasadnione jest przedstawienie pełnej listy stwierdzonych taksonów należących do świata zwierzęcego. Zestawienie liczby chronionych gatunków (taksonów) stwierdzonych, bądź występujących z dużym prawdopodobieństwem w Nadleśnictwie Skierniewice.

Tab 10. Zestawienie ilościowe chronionych gatunków w nadleśnictwie.

Grupa systematyczna	Łączna liczba chronionych gatunków	Podlegające ochronie ścisłej	Podlegające ochronie częściowej	Gatunki z Czerwonej Księgi lub Czerwonej Listy	Gatunki Natura 2000
Rośliny	50	9	41	15	1
Grzyby i porosty	12	3	9	1	-
Bezkręgowce	28	12	16	15	11
Ryby	9	0	9	8	4
Płazy	13	7	6	2	13
Gady	6	1	5	1	6
Ptaki	131	126	5	131	114
Ssaki	28	17	11	7	22

Należy także zaznaczyć, że zgodnie z art. 14b ust. 3 ustawy o lasach, „gospodarka leśna wykonywana zgodnie z wymaganiami dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej nie narusza przepisów o ochronie poszczególnych zasobów, tworów i składników przyrody, w szczególności przepisów art. 51 i art. 52 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody”.

4.10.1. Ochrona gatunkowa roślin

Obowiązującym aktem prawnym regulującym kwestie ochrony gatunkowej roślin jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r., poz. 1409).

Fot. 15. Runo boru świeżego w leśnictwie Staropol

Tab 11. Wykaz chronionych gatunków roślin występujących na gruntach Nadleśnictwa Skierniewice

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna (rozp. 2014)	Kat. wg Czerwonej Listy ¹	Kat. wg Czerwonej Księgi ²	Gat o znac. wspólnotowym	Uwagi	lokalizacja	Źr. inf ³
1	bagno zwyczajne	<i>Rhododendron tomentosum</i>	częściowa	-	-			07-156h;169f; (Rez. Kopanicha) 08-307a	1,2,10
2	bielistka siwa	<i>Leucobryum glaucum</i>	częściowa	-	-	+		Niezbyt licznie na Bśw w całym Nadleśnictwie	4,5,6,7,10
3	brodawkowiec czysty	<i>Pseudoscleropodium purum</i>	częściowa	-	-			Bolimowski PK	6
4	centuria pospolita	<i>Centaurium erythraea</i>	częściowa		-			Bolimowski PK	6
5	cis pospolity	<i>Taxus baccata</i>	częściowa	-	-			09-257j;256i;257s 03-137s	1,10
6	drabik drzewkowaty	<i>Climacium dendroides</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha; Bolimowski PK	5,6
7	dzióbkwiec Zetterstedta	<i>Eurhynchium angustirete</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha, Ruda Chlebacz; Bolimowski PK	5,6,7
8	fałdownik nastroszony	<i>Rhytidialphus squarrosus</i>	częściowa	-	-			Bolimowski PK	6

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna (rozp. 2014)	Kat. wg Czerwonej Listy ¹	Kat. wg Czerwonej Księgi ²	Gat o znac. wspólnotowym	Uwagi	lokalizacja	źr. inf ³
9	fiolatek mokradłowy	<i>Viola persicifolia</i>	ściśla	VU	-			Bolimowski PK, 06-9-d	6
10	gajnik lśniący	<i>Hylocomium splendens</i>	częściowa	-	-			Bolimowski PK	6,10
11	goryczka wąskolistna	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	ściśla	VU	-		wymaga ochrony czynnej	Rez. Polana Siwica, Polana Olszówka (BPK) 5-50-c	2,6
12	goździk pyszny	<i>Dianthus superbus</i>	ściśla	VU	-		wymaga ochrony czynnej	06-110b, 7-186-a; Dolina Rawki; Rez. Polana Siwica	1,2,3
13	grzybień biały	<i>Nymphaea alba</i>	częściowa	-	-			07-156b;169a	1
14	jaskier wielki	<i>Ranunculus lingua</i>	częściowa	-	-	-		07-186-a	9
15	kocanki piaskowe	<i>Helichrysum arena-rium</i>	częściowa	-	-			07-155Ad,m; Dolina Rawki,	1,3
16	kosaciec syberyjski	<i>Iris siberica</i>	ściśla	VU	-		wymaga ochrony czynnej	06-25d; Rez. Polana Siwica	1,2
17	kruszczyk błotny	<i>Epipactis palustris</i>	ściśla	NT	-			Rez. Polana Siwica, Polana Olszówka (BPK) 5-50-c	2,6
18	kruszczyk szerokolistny	<i>Epipactis helleborine</i>	częściowa	-	-			Dolina Rawki, rzadki, na siedliskach LMśw, Lśw	3,9
19	kukułka szerokolistna	<i>Dactylorhiza majalis</i>	częściowa	NT	-			Rez. Polana Siwica	2
20	lilia złotogłów	<i>Lilium martagon</i>	ściśla	-	-			07-157b,c;195j 08-230a,b, 226f 09-301k,l; 133-b (droga) Rez. Kopanicha, Trębaczew Dolina Rawki	1,2,3,8, 9,10
21	listera jajowata	<i>Listera ovata</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha	2
22	mieczyk dachówkowy	<i>Gladiolus imbricatus</i>	ściśla	NT	-		wymaga ochrony czynnej	07-152f	1
23	miodownik melisowaty	<i>Melittis melissophyllum</i>	częściowa	-	-			Rez. Trębaczew, 01-9d, 11-266f	8,10
24	mokradłozka zastrzona	<i>Calliergonella cuspidate</i>	częściowa	-	-			Bolimowski PK	6
25	rząsienica kutnerowata	<i>Trichocolea tomentella</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha	5
26	piórosz pierzasty	<i>Ptilium crista-castrensis</i>	częściowa	-	-			Bolimowski PK	6
27	plonnik pospolity	<i>Polytrichum commune</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha; Bolimowski PK	5,6,10
28	pomocnik baldaszkowy	<i>Chimaphila umbellata</i>	częściowa	NT	-			05-116a 08-322c;343c	1
29	próchniczek błotny	<i>Aulacomnium palustre</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha	5
30	rokieta pospolity	<i>Pleurozium schreberi</i>	częściowa	-	-			Rez. Babsk, Kopanicha; Bolimowski PK Częsty w całym Nadleśnictwie na siedliskach borowych	4,5,6, 10

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna (rozp. 2014)	Kat. wg Czerwonej Listy ¹	Kat. wg Czerwonej Księgi ²	Gat o znac. wspólnotowym	Uwagi	lokalizacja	Źr. inf ³
31	rosiczka okrągłolistna	<i>Drosera rotundifolia</i>	ściśta	NT	-			Dolina Rawki	3
32	starodub łąkowy	<i>Angelica palustris</i>	ściśta	NT	VU	+	wymaga ochrony czynnej	06-93b,c;110b,c;111a,b,d; 06-9-d Rez. Polana Siwica, Rawki; Dolina Rawki, Polany Puszczy Bolimowskiej	1,2,3,6
33	torfowiec błotny	<i>Sphagnum palustre</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha	5,10
34	torfowiec frędzlowany	<i>Sphagnum fimbriatum</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha	5
35	torfowiec kończysty	<i>Sphagnum fallax</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha; Bolimowski PK	5,6
36	torfowiec nastroszony	<i>Sphagnum squarrosum</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha	5
37	torfowiec ostrolistny	<i>Sphagnum capillifolium</i>	częściowa	-	-			Bolimowski PK	6
38	torfowiec skręcony	<i>Sphagnum contortum</i>	częściowa	-	-			Bolimowski PK	6
39	torfowiec spiczastolistny	<i>Sphagnum cuspidatum</i>	częściowa	-	-			Bolimowski PK	6
40	torfowiec szorstki	<i>Sphagnum compactum</i>	częściowa	-	-			Bolimowski PK	6
41	torfowiec ząbkowany	<i>Sphagnum denticulatum</i>	częściowa	-	-			Bolimowski PK	6
42	tujowiec tamariskowaty	<i>Thuidium tamariscinum</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha, Ruda Chlebacz; Bolimowski PK	5,6,7
43	wawrzynek wilczelyko	<i>Daphne mezereum</i>	częściowa	-	-			05-105g,120f,h	1,10
44	widlicz (widtak) spłaszczony	<i>Diphasiastrum complanatum</i>	częściowa	VU	-	+		03-160h 07-156Aa;175f 08-346d	1
45	widtak goździsty	<i>Lycopodium clavatum</i>	częściowa	NT	-	+		03-135b,f 05-116a	1,10
46	widtak jałowcowaty	<i>Lycopodium annotinum</i>	częściowa	NT	-	+		01-30c;32d;33a;41g;51b,c; 04-115a;116d;117f; 03-146b;160f,h 06-62i;107a;110f 07-157c;169a	1,10
47	widtozęb kędzierzawy	<i>Dicranum polysetum</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha, Ruda Chlebacz; Bolimowski PK. Dość częsty na siedliskach BMśw i BMw	5,6,7
48	widtozęb miotłowy	<i>Dicranum scoparium</i>	częściowa	-	-			Rez. Kopanicha; Bolimowski PK	5,6
49	wroniec widlasty	<i>Huperzia selago</i>	częściowa	NT	-	+		07-210d; Rez. Rawka, Ruda Chlebacz	1,2,7
50	zimoziół północny	<i>Linnaea borealis</i>	częściowa	VU	-			05-42l 06-54b 08-327d;331b	1

Objaśnienia:

¹Kategoria zagrożenia wg Polskiej czerwonej listy paprotników i roślin kwiatowych (Kaźmierczakowa i in. 2016):

VU – narażony (vulnerable)

NT – bliski zagrożenia (near threatened)

²Kategoria zagrożenia wg Polskiej czerwonej księgi roślin (Zarzycki i in. 2014):

EN - zagrożony (endangered)

VU – narażony (vulnerable)

³ Źródło informacji

1 - Dane z Nadleśnictwa Skierniewice

2 - Rezerwaty Przyrody Województwo Łódzkiego (red. G. Socha, Łódź 2011)

3 - Standardowy Formularz Danych (Dolina Rawki, Polany Puszczy Bolimowskiej)

4 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu przyrody Babsk Opracowanie: Klub Przyrodników

5 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu Kopanicha, Opracowanie : Klub Przyrodników

6 - Plan Ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego

7 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu Ruda Chlebach, Opracowanie Klub Przyrodników

8 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu Trębaczew, Klub Przyrodników

9 – Informacje z Bolimowskiego Parku Krajobrazowego – obserwacje własne Oddziału Terenowego BPK

10 – Dane własne BULiGL

4.10.1.1. Programy restytucji

Nadleśnictwo Skierniewice bierze udział w regionalnym programie restytucji cisa oraz programie restytucji zimoziołu północnego.

- Program restytucji zimoziołu północnego *Linnaea borealis* L.

Na mocy porozumienia między Nadleśnictwem Skierniewice, Miastem Łódź, Zarządem Zieleni Miejskiej z siedzibą w Łodzi oraz Wydziałem Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego zawartego 8.08.2019r., Nadleśnictwo dołączyło do „Regionalnego programu ochrony zimoziołu północnego *Linnaea borealis* L.” Nadleśnictwo udostępniło na rzecz programu powierzchnie leśne w celu założenia metaplantacji zimoziołu północnego. Obecnie zimozioł występuje w 4 wydzieleniach jako płat chronionego gatunku o szacowanej łącznej powierzchni ok 0,49ha (obręb Skierniewice, wydz: 05-42-l, 06-54-b, 08-327-d, 08-331-b).

W ramach porozumienia Nadleśnictwo Skierniewice zobowiązane jest do usuwania w miarę potrzeb drzew podrostowych i krzewów, które mogą zacieniać stanowiska zimoziołu, oraz podczas prac gospodarczych wynikających z obowiązków statutowych Nadleśnictwa - prowadzenie ich z zachowaniem zasad ochrony przedmiotowych stanowisk roślin. Każdorazowo wykonywanie zadań ochronnych powinno zostać odnotowane w Karcie działań ochronnych wg wzoru z porozumienia.

- Program restytucji cisa pospolitego *Taxus baccata* L.

Od 2006 roku realizowany jest w Lasach Państwowych „Program ochrony i restytucji cisa pospolitego (*Taxus baccata* L.) w Polsce”, którego celem jest m.in. zwiększenie populacji gatunku na terenie LP. Na terenie RDLP w Łodzi Program restytucji cisa wszedł w życie w 2016 roku, jest przewidziany na lata 2016-2030. Celem programu jest stworzenie w Nadleśnictwach powierzchni cisowych wzbogaca-

jących lokalną florę, stanowiących ostoję z której ten gatunek powinien dalej się rozprzestrzeniać. Na terenie Nadleśnictwa Skierniewice posadzono w 2016 roku 500 sztuk sadzonek (0,36ha), w 2017 w ramach poprawek 50 sztuk – w wydzieleniu 09-257-j; W 2019 roku w ramach odnowienia II piętra wprowadzono 400 sztuk sadzonek – wydzielenie 09-256-i; w 2021 roku posadzono 500 sztuk sadzonek w wydzieleniu 09-257-s.

4.10.2. Ochrona gatunkowa grzybów

Obowiązującym aktem prawnym regulującym kwestie ochrony gatunkowej grzybów jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r., poz. 1408).

Fot. 16. *Chrobotki w leśnictwie Staropol*

Tab 12. Wykaz chronionych gatunków grzybów występujących na terenie Nadleśnictwa Skierniewice.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronności	Polska Czerwona Księga	Lokalizacja	Źródło informacji
1	chrobotek leśny	<i>Cladonia arbuscula</i>	częściowa		Bolimowski PK	6,9
2	chrobotek reniferowy	<i>Cladonia rangiferina</i>	częściowa		Bolimowski PK	6,9
3	odnożyca jesionowa	<i>Ramalina fraxinea</i>	ściśła		Bolimowski PK	6
4	odnożyca mączysta	<i>Ramalina farinacea</i>	częściowa		R. Babsk, Ruda Chlebacz, Trębaczew Bolimowski PK	4,6,7,8
5	odnożyca opylona	<i>Ramalina pollinaria</i>	częściowa		R. Babsk, Ruda Chlebacz, Trębaczew Bolimowski PK	4,6,7,8
6	płatnica islandzka	<i>Cetraria islandica</i>	częściowa		Bolimowski PK	6
7	przylepniczka szorstka	<i>Melanohalea exasperata</i>	ściśła		R. Ruda Chlebacz	7
8	przylepnik złotawy	<i>Melanelixia subaurifera</i>	częściowa		R. Trębaczew	8
9	smardz jadalny	<i>Morchella esculenta</i>	częściowa	R	Bolimowski PK	6
10	złotlinka jaskrawa	<i>Vulpicida pinastri</i>	częściowa		Bolimowski PK	6
11	złociszek jaskrawy	<i>Chrysothrix candelaris</i>	ściśła		R, Ruda Chlebacz	7
12	żółtlica chropowata	<i>Flavoparmelia caperata</i>	częściowa		R. Babsk	4

Objaśnienia:

¹Kategoria zagrożenia wg Polskiej czerwonej listy roślin i grzybów (2006)

R – rzadkie

³ Źródło informacji

1 - Dane z Nadleśnictwa Skierniewice

2 - Rezerваты Przyrody Województwo łódzkiego (red. G.Socha, Łódź 2011)

3 - Standardowy Formularz Danych (Dolina Rawki, Polany Puszczy Bolimowskiej)

4 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu przyrody Babsk Opracowanie: Klub Przyrodników

5 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu Kopanicha, Opracowanie : Klub Przyrodników

6 - Plan Ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego

7 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu Ruda Chlebacz, Opracowanie Klub Przyrodników

8 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu Trębaczew, Klub Przyrodników

9 - Dane własne BULiGL

4.10.3. Ochrona gatunkowa zwierząt

Obowiązującym aktem prawnym regulującym kwestie ochrony gatunkowej zwierząt jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r., poz. 2183, z późn. zm.).

W Nadleśnictwie znajduje się jedna strefa ochrony ptaków:

- Strefa bielika *Haliaeetus albicilla* na mocy decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 26.07.2021r., znak: WPN.6442.13.2021.Agr.2 (powierzchnia w operacie różni się od powierzchni z decyzji, powodem jest zmiana granic oddziały wynikających z prac urządzeniowych i ewidencji gruntów)
 - gniazdo zlokalizowane w leśnictwie Nieborów
 - strefa ochrony całorocznej, o łącznej powierzchni 11,54 ha (11,87wg decyzji)
 - strefa ochrony okresowej, o łącznej powierzchni 25,76 ha (24,93 wg decyzji)

Wyznaczenie w/w strefy zobowiązuje Nadleśnictwo Skierniewice do przestrzegania zakazów określonych w art. 60 ust 5. ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Fot. 17. Żmija zygzakowata *Vipera berus*

Tab 13. Wykaz chronionych gatunków zwierząt występujących na terenie Nadleśnictwa Skierniewice.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronności	Polska Czerwona Księga	Status	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku	Źródło informacji	Uwagi dotyczące ochrony gatunku
Bezkręgowce									
1	biegacz gładki	<i>Carabus glabratus</i>	częściowa	-			obecne	7	
2	biegacz leśny	<i>Carabus sylvestrus</i>	częściowa				licznie	9	
3	biegacz skórzasty	<i>Carabus coriaceus</i>	częściowa				licznie	5, 6,7,9	
4	biegacz wypukły	<i>Carabus convexus</i>	częściowa	NT			obecne	7	
5	biegacz zielonozłoty	<i>Carabus aurontens</i>	częściowa	-			obecne	8	
6	czerwończyk fioletek	<i>Lycaena helle</i>	ściśła	VU		DS2, Bern2	kilkanaście osobników	1, 3	
7	czerwończyk nieparek	<i>Lycaena dispar</i>	ściśła	LC		DS2, Bern2	kilkanaście osobników	1, 3	
8	jelonek rogacz	<i>Lacanus cervus</i>	częściowa	EN		DS2	kilkanaście osobników	1	
9	kozióróg dębosz	<i>Cerambyx cerdo</i>	ściśła	VU		DS2	kilkanaście osobników	1	Wymaga ochrony czynnej
10	modliszka zwyczajna	<i>Mantisreligiosa</i>	ściśła	EN			obecne	9,11	
11	modraszek eroides	<i>Polyommatus eroides</i>	ściśła	EN		DS2, Bern2	kilkanaście osobników	1	Wymaga ochrony czynnej
12	modraszek nausitous	<i>Maculinea nausithous</i>	ściśła	LC		DS2, Bern2	kilkanaście osobników	1, 3	Wymaga ochrony czynnej

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronności	Polska Czerwona Księga	Status	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku	Źródło informacji	Uwagi dotyczące ochrony gatunku
13	modraszek telejus	<i>Maculinea teleius</i>	ściśła	LC		DS2, Bern2	kilkanaście osobników	1, 3	Wymaga ochrony czynnej
14	mrówka ćmawa	<i>Formica polyctena</i>	czesciowa				liczna	9,11	
15	mrówka rudnica	<i>Formica rufa</i>	częściowa				liczna	9,11	
16	poczwarówka jajowata	<i>Vertigo moulińska</i>	ściśła	CR		DS2	kilkanaście osobników	1	
17	poczwarówka zwężona	<i>Vertigo angustior</i>	ściśła	EN			obecne	7	
18	rak szlachetny	<i>Astacus astacus</i>	częściowa	VU		VU	obecne	3	
19	szlaczkoń szafraniec	<i>Colias myrmidone</i>	ściśła	VU		DS2	kilkanaście osobników	1	
20	ślimak winniczek	<i>Helix pomatia</i>	częściowa				licznie	9	
21	tęcznik dołowany	<i>Calosoma auro-punctatum</i>	częściowa				rzadki	11	
22	tęcznik liszkarz	<i>Calosoma sycophanta</i>	częściowa				obecne	5	
23	tęcznik mniejszy	<i>Calosoma inquisitor</i>	częściowa				obecne	8	
24	trzepla zielona	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	ściśła				liczna	11	
25	trzmieł paskowany	<i>Bombus subterraneus</i>	częściowa	VU			obecne	3	
26	trzmieł ziemny	<i>Bombus terrestris</i>	częściowa				licznie	9	
27	zalomka więk-sza	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	ściśła			DS2	kilkanaście osobników	1, 3	
28	zatozcek łąmliwy	<i>Anisus vorticulus</i>	ściśła	NT			obecne	3	
Ryby									
1	głowacz bia-łopłetwy	<i>Cottus gobio</i>	częściowa	DD		DS2	gatunek nieliczny	6, 3	Wymaga ochrony czynnej
2	głowacz prę-gopłetwy	<i>Cottus poecilopus</i>	częściowa	NT			gatunek nieliczny	6	
3	koza pospolita	<i>Cobitis taenia</i>	częściowa	DD			gatunek nieliczny	6, 3	
4	minóg stru-mieniowy	<i>Lampetra plane-ri</i>	częściowa	NT		DS2, Bern3	gatunek nieliczny	6, 3	
5	minóg ukraiń-ski	<i>Eudontomyzon mariae</i>	częściowa	NT			gatunek nieliczny	6	
6	piekielnica	<i>Alburnoides bibunctatus</i>	częściowa	VU			gatunek nieliczny	6, 3	
7	piskorz	<i>Misgurnus fossilis</i>	częściowa	NT		DS2, Bern3	gatunek nieliczny	6, 3	
8	różanka euro-pejska	<i>Rhodeus amarus</i>	częściowa	NT		DS2	gatunek nieliczny	6, 3	
9	śliz pospolity	<i>Barbatula barbatula</i>	częściowa				gatunek nieliczny	6	
Płazy									
1	grzebiuszka ziemna	<i>Pelobates fuscus</i>	ściśła			DS2	gatunek średnio liczny	1 9, 3,10	

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronności	Polska Czerwona Księga	Status	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku	Źródło informacji	Uwagi dotyczące ochrony gatunku
2	kumak nizinny	<i>Bombina bombina</i>	ściśła	DD		DS2, Bern2	kilkanaście osobników	1, 3,10	Wymaga ochrony czynnej
3	ropucha paskówka	<i>Bufo calamita</i>	ściśła			Bern2	kilkanaście osobników	1, 9,10	
4	ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>	częściowa			Bern3	licznie	1, 9, 3,10	
5	ropucha zielona	<i>Bufo viridis</i>	ściśła			Bern2	licznie	1, 9,10	
6	rzekotka drzewna	<i>Hyla arborea</i>	ściśła			Bern2	licznie	1, 9, 3	Wymaga ochrony czynnej
7	traszka grzebieniasta	<i>Triturus cristatus</i>	ściśła	NT		DS2, Bern2	kilkanaście osobników	1, 3,10	Wymaga ochrony czynnej
8	traszka zwyczajna	<i>Triturus vulgaris</i>	częściowa			Bern3	licznie	6, 3,10	
9	żaba jeziorowa	<i>Rana lessonae</i>	częściowa			Bern3	licznie	1, 9,10	Wymaga ochrony czynnej
10	żaba moczarkowa	<i>Rana terrestris</i>	ściśła			Bern2	licznie	1, 9, 3,10	
11	żaba śmieszka	<i>Rana ridibunda</i>	częściowa			Bern3	licznie	1, 9, 3,10	
12	żaba trawna	<i>Rana temporaria</i>	częściowa			Bern3	licznie	1, 9, 3,10	
13	żaba wodna	<i>Rana esculenta</i>	częściowa			Bern3	licznie	1, 9,10	
Gady									
1	gniewosz plamisty	<i>Coronella austriaca</i>	ściśła	VU		Bern2, DS4	obecne	3,6,10,11	Wymaga ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania
2	jaszczurka zwinka	<i>Lacerta agilis</i>	częściowa			Bern2	licznie	1, 9, 3,10	
3	jaszczurka żyworodna	<i>Lacerta vivipara</i>	częściowa			Bern3	licznie	1, 9, 3,10	
4	padalec zwyczajny	<i>Anquis fragilis</i>	częściowa			Bern3	licznie	1, 9	
5	zaskroniec zwyczajny	<i>Natrix natrix</i>	częściowa			Bern3	licznie	1, 9, 3,10	
6	żmija zygzakowata	<i>Vipera berus</i>	częściowa			Bern3	licznie	1, 9,10	
Ptaki									
1	bączek	<i>Ixobrychus minutus</i>	ściśła	DD	L	DP1, Bern2	pojedyncze pary	6	Wymaga ochrony czynnej
2	bąk	<i>Botaurus stellaris</i>	ściśła	NT	L	DP1, Bern2	1 para	6	
3	białorzytka	<i>Oenanthe oenanthe</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nielicznie	6	
4	bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	ściśła	LC	L	DP1, Bern2	1 para	1	ochrona strefowa
5	blotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	ściśła	LC	L	DP1, Bern2	10-12 par	6	Wymaga ochrony czynnej

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronności	Polska Czerwona Księga	Status	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku	Źródło informacji	Uwagi dotyczące ochrony gatunku
6	bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	ściśła	LC	L	DP1, Bern2	licznie	1, 9	Wymaga ochrony czynnej
7	bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	ściśła	LC	L	DP1, Bern2	2 pary	1	Wymaga ochrony czynnej, ochrona strefowa
8	bogatka	<i>Parus major</i>	ściśła	LC	L	Bern2	licznie	1, 9	
9	brodziec piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>	ściśła	LC	L	Bern2	pojedyncze pary	6	
10	brzegówka	<i>Riparia riparia</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
11	brzęczka	<i>Locustella luscinioides</i>	ściśła	LC	L	Bern2	pojedyncze pary	6	
12	cierniówka	<i>Sylvia communis</i>	ściśła	LC	L	Bern2	liczny	6	
13	czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	ściśła	EN	L	Bern3	nieliczny	6	Wymaga ochrony czynnej
14	czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	częściowa	LC	L		kilka osobników	1	
15	czarnogłówka	<i>Poecile montana</i>	ściśła	LC	L		średnio liczny	6	
16	czubatka	<i>Lophophorus cristatus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	liczny	6	
17	czyż	<i>Carduelis spinus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
18	derkacz	<i>Crex crex</i>	ściśła	VU	L	DP1, Bern2	8-10 tokujących samców	6	Wymaga ochrony czynnej
19	dudek	<i>Upupa epops</i>	ściśła	LC	L	Bern2	kilka par	6	Wymaga ochrony czynnej
20	dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	ściśła	LC	L	Bern2	bardzo liczny	6	
21	dzierlatka	<i>Galerida cristata</i>	ściśła	LC	L		pojedyncze pary	6	
22	dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	ściśła	LC	L	DP1, Bern2	nieliczny	6	Wymaga ochrony czynnej
23	dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	ściśła	LC	L		średnio liczny	6	
24	dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	ściśła	LC	L	DP1, Bern2	nieliczny	6	Wymaga ochrony czynnej
25	dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	Wymaga ochrony czynnej
26	dzięciołek	<i>Dendrocopos minor</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
27	dziwonia	<i>Carpodacus erythrinus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	10-15 par	6	
28	dzwoniec	<i>Carduelis chloris</i>	ściśła	LC	L	Bern2	liczny	6	
29	gajówka	<i>Sylvia borin</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronności	Polska Czerwona Księga	Status	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku	Źródło informacji	Uwagi dotyczące ochrony gatunku
30	gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	ściśła	VU	L		liczny	6	osobniki poza obszarem administracyjnym miast/osobniki w obszarze administracyjnym miast ochrona częściowa
31	gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	ściśła	LC	L	DP1, Bern2	średnio liczny	6	
32	gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	ściśła	LC	L	Bern3	nieliczny	6	
33	gołąb miejski	<i>Columba livia f. urbana</i>	częściowa	NA	L		liczny	1	
34	grubodziób	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
35	jarzębatka	<i>Sylvia nisoria</i>	ściśła	LC	L	DP1,	nieliczny	6	
36	jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>	ściśła	LC	L	Bern2	10-15 par	6	
37	jerzyk	<i>Apus apus</i>	ściśła	LC	L	Bern3	średnio liczny	6	wymaga ochrony czynnej
38	kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	ściśła	LC	L	Bern2	liczny	6	
39	kawka	<i>Corvus monedula</i>	ściśła	LC	L		nieliczny	6	
40	kobuz	<i>Falco subbuteo</i>	ściśła	LC	L	Bern2	4-5 par	6	Wymaga ochrony czynnej
41	kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	ściśła	LC	L	Bern3	nieliczny	6	
42	kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
43	kos	<i>Turdus merula</i>	ściśła	LC	L	Bern3	bardzo liczny	6	
44	kowalik	<i>Sitta europaea</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
45	krętogłów	<i>Junco torquilla</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
46	krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	20-25 par	6	
47	kropiatka	<i>Porzana porzana</i>	ściśła	DD	L	Bern2	1-2 pary	6	Wymaga ochrony czynnej
48	kruk	<i>Corvus corax</i>	częściowa	LC	L	Bern3	6-7 par	6	
49	krzyżodziób świerkowy	<i>Loxia curvirostra</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
50	kszyk	<i>Capella gallinago</i>	ściśła	VU	L	Bern 3	15-20 tokujących samców	6	Wymaga ochrony czynnej
51	kukułka	<i>Cuculus canorus</i>	ściśła	LC	L	Bern 3	średnio liczny	6	
52	kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
53	kulik wielki	<i>Numenius arquata</i>	ściśła	EN	L	Bern2	pojedyncze pary	6	Wymaga ochrony czynnej
54	kwiczoł	<i>Turdus pilaris</i>	ściśła	LC	L	Bern 3	liczny	6	
55	lelek	<i>Caprimulgus europaeus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronności	Polska Czerwona Księga	Status	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku	Źródło informacji	Uwagi dotyczące ochrony gatunku
56	lerka	<i>Lullula arborea</i>	ścista	LC	L	DP1, Bern3	nieliczny	6	
57	łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	ścista	LC	L	Bern 3	3 pary	6	
58	łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	ścista	LC	L	Bern2	liczny	6	
59	makolągwa	<i>Carduelis cannabina</i>	ścista	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
60	mazurek	<i>Passer montanus</i>	ścista	LC	L	Bern 3	liczny	6	
61	mewa śmieszka	<i>Larus ridibundus</i>	ścista	LC	L	Bern2		1	
62	modraszka	<i>Parus caeruleus</i>	ścista	LC	L	Bern2	liczny	6	
63	muchotówka białoszyja	<i>Ficedula albicollis</i>	ścista	LC	L	DP1, Bern2	< 5 par	6	
64	muchotówka mała	<i>Ficedula parva</i>	ścista	LC	L	DP1, Bern2	pojedyncze pary	6	
65	muchotówka szara	<i>Muscicapa striata</i>	ścista	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
66	muchotówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	ścista	NT	L	Bern2	nieliczny	6	
67	mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	ścista	LC	L	Bern3	nieliczny	6	
68	myszołów	<i>Buteo buteo</i>	ścista	LC	L	Bern2	15-20 par	6	
69	oknówka	<i>Delichon urbica</i>	ścista	LC	L	Bern2	liczny	6	
70	ortolan	<i>Emberiza hortulana</i>	ścista	VU	L	DP1, Bern3	nieliczny	6	
71	paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>	ścista	LC	L	Bern3	nieliczny	6	
72	pełzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	ścista	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
73	pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	ścista	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
74	perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	ścista	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
75	piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	ścista	LC	L	Bern2	liczny	6	
76	piegża	<i>Sylvia curruca</i>	ścista	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
77	pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	ścista	LC	L	Bern2	liczny	6	
78	pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	ścista	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
79	pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	ścista	LC	L	Bern2	liczny	6	
80	pliszka żółta	<i>Motacilla flava</i>	ścista	LC	L	Bern2	liczny	6	
81	płomykówka	<i>Tyto alba</i>	ścista	DD	L	Bern2	kilka par	6	Wymaga ochrony czynnej
82	podróżniczek	<i>Luscinia svecica</i>	ścista	LC	L	Bern2	pojedyncze pary	6	
83	pokląskwa	<i>Saxicola ruberta</i>	ścista	NT	L	Bern2	średnio liczny	6	
84	pokrzywnica	<i>Prunella modularis</i>	ścista	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
85	potrzyszcz	<i>Emberiza caelandra</i>	ścista	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
86	potrzos	<i>Emberiza schoeniclus</i>	ścista	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
87	pójdźka	<i>Athene noctua</i>	ścista	DD	L	Bern2	pojedyncze pary	6	Wymaga ochrony czynnej
88	przepiórka	<i>Coturnix coturnix</i>	ścista	VU	L	Bern3	nieliczny	6	

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronności	Polska Czerwona Księga	Status	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku	Źródło informacji	Uwagi dotyczące ochrony gatunku
89	pustułka	<i>Falco trinnunculus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	2-4 pary	6	Wymaga ochrony czynnej
90	puszczyk	<i>Strix aluco</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
91	raniuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	ściśła	LC	L	Bern3	nieliczny	6	
92	remiz	<i>Remiz pendulinus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	ok. 20 par	6	
93	rokitniczka	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
94	rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	ściśła	LC	L	Bern2	bardzo liczny	6	
95	samotnik	<i>Tringa ochropus</i>	ściśła	LC	L		ok. 10 par	6	Wymaga ochrony czynnej
96	sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	ściśła	LC	L	Bern3	średnio liczny	6	
97	sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	ściśła	LC	L		pojedyncze pary	6	
98	sikora uboga	<i>Parus palustris</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
99	skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	ściśła	LC	L	Bern3	liczny	6	
100	słownik rdzawy	<i>Luscinia megarhynchos</i>	ściśła	LC	L	Bern2	< 5 par	6	
101	słownik szary	<i>Luscinia luscinia</i>	ściśła	NT	L	Bern2	nieliczny	6	
102	sosnówka	<i>Parus ater</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
103	sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	ściśła	LC	L		średnio liczny	6	
104	sroka	<i>Pica pica</i>	częściowa	LC	L		nieliczny	6	
105	srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	ściśła	LC	L	Bern2	< 5 par	6	
106	strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
107	strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
108	szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
109	szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	ściśła	LC	L		liczny	6	
110	śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	ściśła	LC	L		bardzo liczny	6	
111	świergotek drzewny	<i>Anthus trivialis</i>	ściśła	LC	L	Bern2	liczny	6	
112	świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
113	świergotek polny	<i>Anthus campestris</i>	ściśła	VU	L	Bern2	pojedyncze pary	6	
114	świerszczak	<i>Locustella naevia</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
115	świstunka leśna	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	ściśła	LC	L	Bern2	liczny	6	
116	trzciniak	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
117	trzcinniczek	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
118	trzmiołojad	<i>Pernis apivorus</i>	ściśła	LC	L	DP1, Bern2	2-3 pary	6	
119	trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	ściśła	LC	L	Bern2	liczny	6	
120	turkawka	<i>Streptopelia turtur</i>	ściśła	VU	L	Bern3	nieliczny	6	

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronności	Polska Czerwona Księga	Status	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku	Źródło informacji	Uwagi dotyczące ochrony gatunku
121	uszatka	<i>Asio otus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	nieliczny	6	
122	wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
123	wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	ściśła	LC	L		< 5 par	6	
124	wrona siwa	<i>Corvus corone</i>	częściowa	LC	L		nieliczny	6	
125	wróbel	<i>Passer domesticus</i>	ściśła	LC	L		bardzo liczny	6	Wymaga ochrony czynnej
126	zielonka	<i>Zaporonia parva</i>	ściśła	DD			1 para	12	
127	zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>	ściśła	LC	L	Bern2	średnio liczny	6	
128	zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	ściśła	LC	L	Bern3	bardzo liczny	6	
129	zimerodek	<i>Alcedo atthis</i>	ściśła	LC	L	DP1, Bern2	maksymalnie 10 par	6	
130	zniczek	<i>Regulus ignicapilus</i>	ściśła	LC	P	Bern2	pojedyncze pary	6	
131	żuraw	<i>Grus grus</i>	ściśła	LC	L	DP1	3-4 pary	6	
Ssaki									
1	badylarka	<i>Micromys minutus</i>	częściowa				licznie	6, 10	
2	borowiaczek	<i>Nyctalus leisleri</i>	ściśła	VU		DS2/4, Bern2	kilkanaście osobników	6,1	Wymaga ochrony czynnej
3	borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	ściśła				kilkanaście osobników	6, 3,10	Wymaga ochrony czynnej
4	bóbr europejski	<i>Castor fiber</i>	częściowa			DS2/4, Bern2	kilkanaście rodzin	1, 9, 3,10	
5	gacek brunatny	<i>Plecotus auritus</i>	ściśła			DS2/4, Bern2	pojedyncze osobniki	6	Wymaga ochrony czynnej
6	gacek szary	<i>Plecotus austriacus</i>	ściśła			DS2/4, Bern2	pojedyncze osobniki	1,1	Wymaga ochrony czynnej
7	gronostaj	<i>Mustella erminea</i>	częściowa			Bern3	pojedyncze osobniki	1	
8	jeż europejski	<i>Erinaceus europaeus</i>	częściowa			Bern3	licznie	6	Wymaga ochrony czynnej
9	karlik malutki	<i>Pipstrellus pipstrellus</i>	ściśła			DS2/4, Bern3	pojedyncze osobniki	6	Wymaga ochrony czynnej
10	karlik większy	<i>Pipstrellus nathusii</i>	ściśła			DS2/4, Bern2	pojedyncze osobniki	6,1	Wymaga ochrony czynnej
11	kret	<i>Talpa europaea</i>	częściowa				licznie	6, 10	
12	łasica	<i>Mustela nivalis</i>	częściowa			Bern3	licznie	6, 3	
13	orzesznica	<i>Muscardinus avellanarius</i>	ściśła				Bardzo rzadka	13	
14	mopek	<i>Barbastella barbastellus</i>	ściśła	DD		DS4, Bern2	pojedyncze osobniki	6, 3,10	Wymaga ochrony czynnej
15	mroczek posrebrzany	<i>Eptesicus murinus</i>	ściśła	LC			obecne	3,1	Wymaga ochrony czynnej
16	mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	ściśła			DS4, Bern2	pojedyncze osobniki	6,1	Wymaga ochrony czynnej

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronności	Polska Czerwona Księga	Status	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku	Źródło informacji	Uwagi dotyczące ochrony gatunku
17	nocek Brandta	<i>Myotis brandtii</i>	ściśła	NT		DS4, Bern2	pojedyncze osobniki	6	Wymaga ochrony czynnej
18	nocek duży	<i>Myotis myotis</i>	ściśła				obecne	3	Wymaga ochrony czynnej
19	nocek Natterea	<i>Myotis natterei</i>	ściśła			DS4, Bern2	pojedyncze osobniki	6,1	Wymaga ochrony czynnej
20	nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	ściśła	LC		DS4, Bern2	pojedyncze osobniki	6, 3	Wymaga ochrony czynnej
21	nocek wąsatek	<i>Myotis mystacinus</i>	ściśła			DS4, Bern2	pojedyncze osobniki	6	Wymaga ochrony czynnej
22	ryjówka ak-samitna	<i>Sorex araneus</i>	częściowa			Bern3	licznie	6,1	
23	ryjówka ma-lutka	<i>Sorex minutus</i>	częściowa			Bern3	licznie	6,1	
24	ryś	<i>Lynx lynx</i>	ściśła	NT		DS4, Bern2	pojedyncze osobniki	6	Wymaga ochrony czynnej
25	rzęsopek rzeczek	<i>Neomys fodiens</i>	częściowa			Bern3	kilka osobników	6, 3, 10	
26	wiewiórka pospolita	<i>Sciurus vulgaris</i>	częściowa			Bern3	licznie	1,1	
27	wilk	<i>Canis lupus</i>	ściśła	NT		Bern2, DS2,4	wielokrotnie obserwowany	1,10	strefa ochr. okr. 500 m od nory
28	wydra	<i>Lutra lutra</i>	częściowa			DS4, Bern2	kilka osobników	1, 3,10	

Legenda:

OS – ochrona ściśła; OC – ochrona częściowa;

DP1 – obecność gat. w Załączniku I do Dyrektywy ptasiej; Bern2/3 – obecność w załączniku nr 2 lub 3 Konwencji Berneńskiej, DS. - obecność w Dyrektywie Siedliskowej

L – lęgowy, P – przelotny lub przelatujący (stacjonujący regularnie podczas wędrówek lub na zimowiskach);

Kategorie zagrożenia wg „Polskiej czerwonej księgi zwierząt”: EXP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce;

CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; VU – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; NT – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; LC – gatunki na razie niezagrożone wymarciem, z różnych powodów wpisane do Czerwonej Księgi.

Czerwona Lista Ptaków Polski, OTOP 2020

Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce, Kraków 2002

³ Źródło informacji

1 - Dane z Nadleśnictwa Skierniewice

2 - Rezerwaty Przyrody Województwo Łódzkiego (red. G.Socha, Łódź 2011)

3 - Standardowy Formularz Danych (Dolina Rawki, Polany Puszczy Bolimowskiej)

4 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu przyrody Babsk Opracowanie: Klub Przyrodników

5 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu Kopanicha, Opracowanie : Klub Przyrodników

6 - Plan Ochrony Bolimowskiego Parku Krajobrazowego

7 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu Ruda Chlebach, Opracowanie Klub Przyrodników

8 - Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu Trębaczew, Klub Przyrodników

9 - Dane własne BULiGL

10 – Atlas ssaków Polski www.iop.krakow.pl

11 – Informacje z obserwacji własnych Oddziału Terenowego BPK

12 - Inwentaryzacja ptaków lęgowych na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego w granicach woj. łódzkiego", T. Janiszewski, Z. Wojciechowski, R. Włodarczyk, P. Podlaszczuk, P. Minias, B. Lesner, Ł. Krajewski, 2011 r.

13 - "Drobne ssaki Bolimowskiego Parku Krajobrazowego i okolic na podstawie analizy diety puszczyka *Strix aluco*", G. Lesiński, K. Janus, K. Nowak, A. Pruszkowska, Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody nr 35, 2016 r.

5. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE OBSZARU NADLEŚNICTWA SKIERNIEWICE

5.1. Warunki klimatyczne

Nadleśnictwo Skierniewice (wg podziału klimatycznego Romera) znajduje się w klimacie Krainy Wielkich Dolin. Charakteryzuje się on niewielkimi, najniższymi w Polsce, opadami (450-550 mm). Jest to klimat łagodny, przyjazny dla rolnictwa pod względem długości okresu wegetacyjnego jednak w związku z małymi opadami na nizinach zdarzają się często niedobory wody. W ramach tego typu klimatu występuje niewielkie, terytorialne zróżnicowanie temperatur.

Wg Richlinga i in (2021) lasy Nadleśnictwa Skierniewice leżą na granicy dwóch makroregionów: Wzniesień Południowomazowieckich (318.8) oraz Niziny Środkowomazowieckiej (318.7).

Obszar Niziny Środkowomazowieckiej, mezoregion Równiny Łowicko-Błońskiej (318.72) charakteryzuje się największą liczbą dni bardzo ciepłych i pochmurnych (ponad 62 dni), szczególnie z pogodą bardzo ciepłą, pochmurną, bez opadu (41dni). Pogody przymrozkowej i bardzo mroźnej jest mniej niż w innych regionach.

Makroregion Wzniesień Południowomazowieckich (318.8), mezoregiony Wzniesienia Łódzkie (318.82) i Wysoczyzna Rawska (318.83) charakteryzują się znaczną liczbą dni z typem pogody umiarkowanie ciepłej i bardzo ciepłej, ale też pochmurnej i bez opadów. Wschodnia część makroregionu cechuje się większą liczbą dni z pogodą przymrozkową, umiarkowanie zimną, z dużym zachmurzeniem i opadem oraz umiarkowanie mroźną, z dużym zachmurzeniem i z opadem.

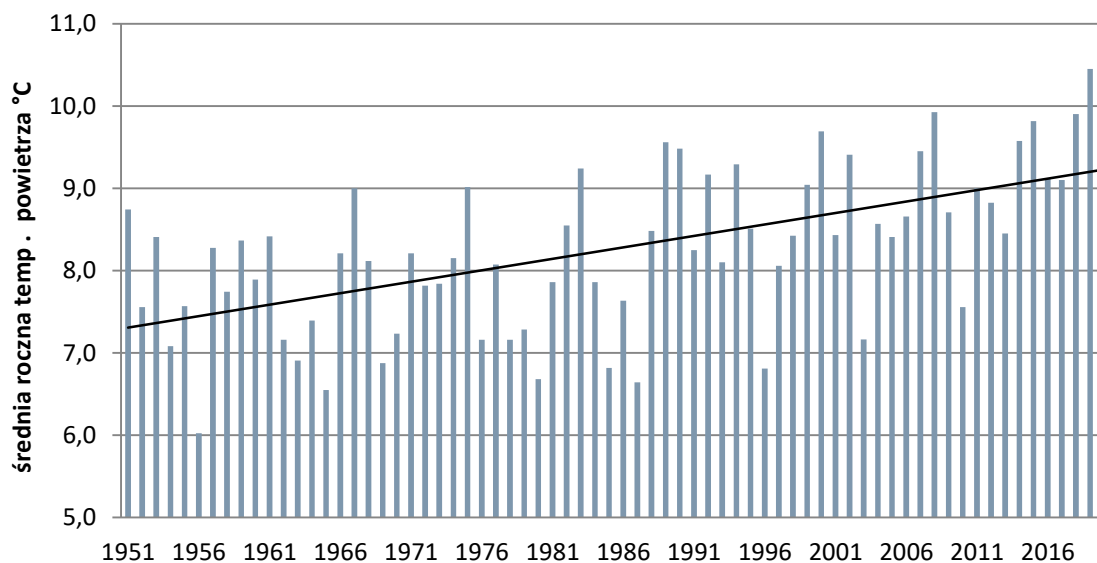
Do opisanego warunków klimatycznych Nadleśnictwa Skierniewice wykorzystane zostały dane meteorologiczne ze stacji IMGW w Skierniewicach.

Analizując dane z lat 1951-2020 można zauważyć trend wzrostowy średnich temperatur rocznych (Ryc.1) W tym okresie najniższa średnia roczna temperatura została odnotowana w 1956 roku i wynosiła 6,03 °C, natomiast najwyższa w 2019 roku - 10,45 °C. Średnia ze średnich rocznych temperatur wynosi obecnie 8,27 °C

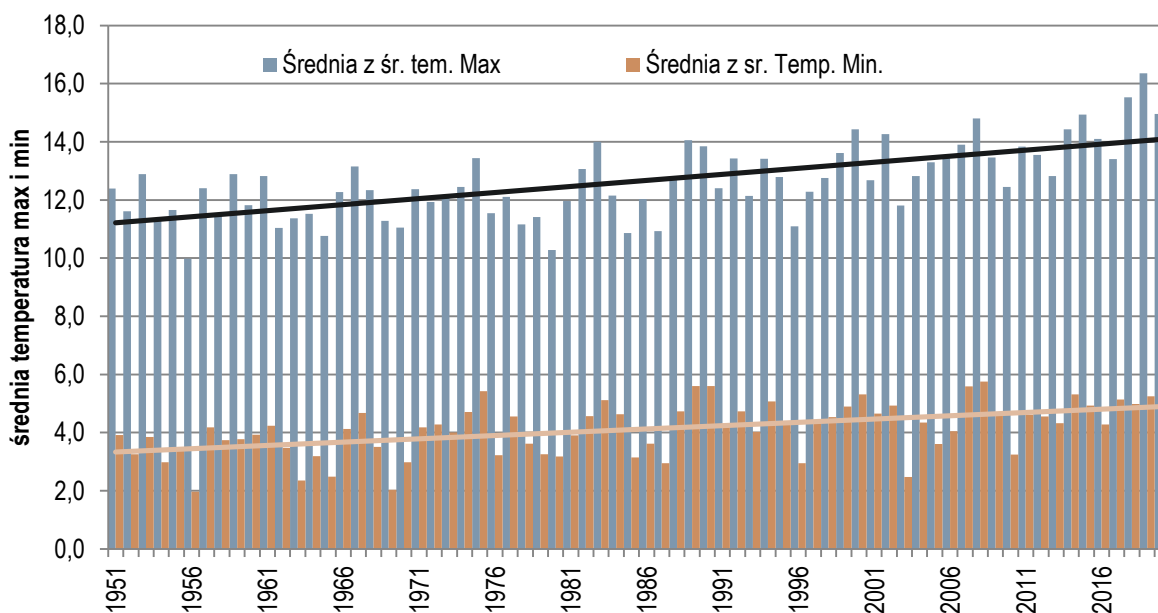
Średnie maksymalne i minimalne temperatury również odnotowują wzrost. Średnia ze średnich temperatur maksymalnych wynosi 12,65 °C. Średnia ze średnich temperatur minimalnych wynosi 4,12 °C.

Na przełomie ostatnich 70 lat maksymalną temperaturę odnotowano w sierpniu 2013 roku - 37,4 °C, minimalną – w styczniu 1963 roku i wyniosła ona -35,5 °C. Średnia amplituda, ze średnich temperatur maksymalnych i minimalnych wynosi 19,17 °C, największe różnice temperatur odnotowano w latach 2019 (średnia roczna 22,45 °C) i 2018 (średnia roczna 22,44 °C); najmniejsze w roku 1980 (średnia roczna 16,55 °C). Analizując linię trendu amplitudy ze średnich temperatur maksymalnych i minimalnych zauważalny jest trend wzrostowy.

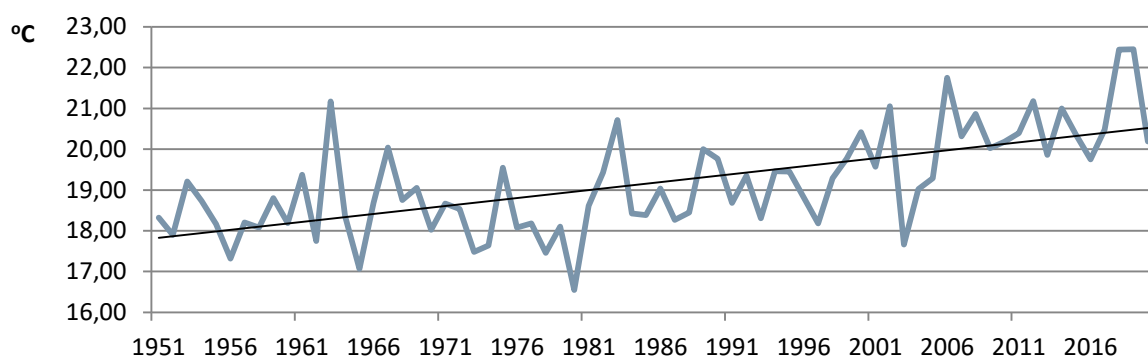
Średnia temperatura z lat 2011 – 2020 wynosi 9,4 °C jest nieco wyższa od średniej rocznej temperatury Polski, która w tym okresie wyniosła 9,1 °C (dane IMGW).

Ryc. 13. Zestawienie średnich rocznych temperatur powietrza °C w latach 1951-2020 wg IMGW (dane stacji IMGW w Skierniewicach)

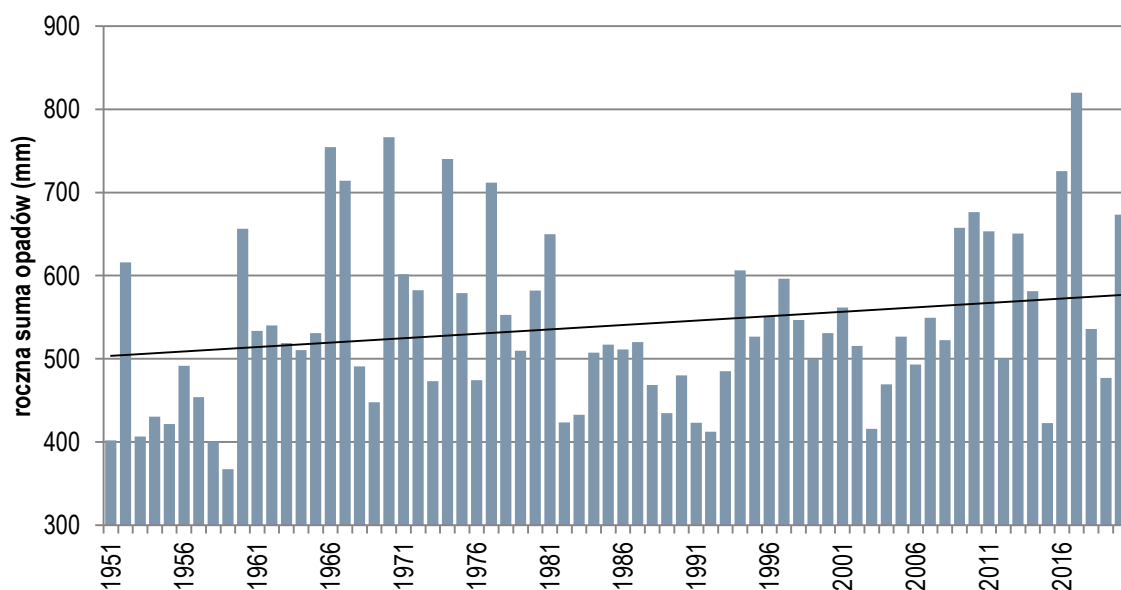

Ryc. 14. Zmiany średniej temperatury maksymalnej i minimalnej (liczonej ze maksymalnych i minimalnych temperatur miesięcznych) na przestrzeni 70 lat (dane stacji IMGW w Skierniewicach)

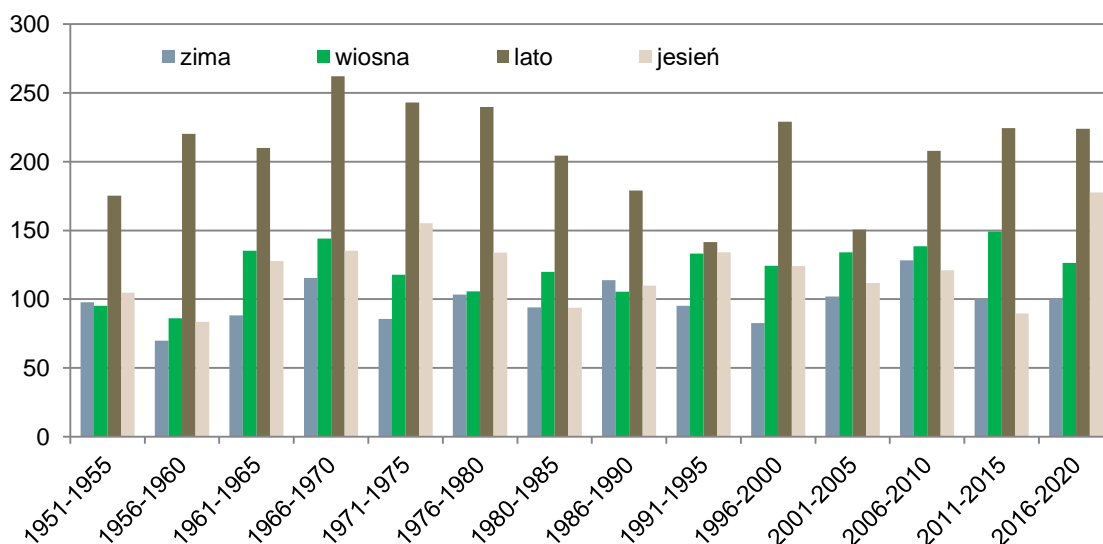
Ryc. 15. Amplitudy liczone ze średnich maksymalnych i minimalnych temperatur miesięcznych na przełomie 70 lat (dane stacji IMGW w Skierniewicach)

Średni roczny opad, z 70 lat pomiarów w stacji meteorologicznej w Skierniewicach wynosi 540 mm a w poszczególnych latach roczne sumy opadów wahały się od 367 (1959 r) do 820 mm (2017 r). Wahania rocznych sum opadów nie wzrastają liniowo, po latach z większymi opadami przychodzi lata z mniejszą sumą opadów, obecnie prawdopodobnie jesteśmy ponownie w okresie wzrostu. Linia trendu dla opadów w regionie ma niewyraźną tendencję wzrostową.

Ryc. 16. Zestawienie rocznych sum opadów (w mm) w latach 1951-2020 wg IMGW (dane stacji IMGW w Skierniewicach)

W rozkładzie ilości opadów w pięcioletnich okresach według pór roku również nie widać wyraźnych tendencji wzrostowych. Widoczny jest niewielka tendencja wzrostowa opadów jesiennych, zimowych i wiosennych kosztem opadów letnich.

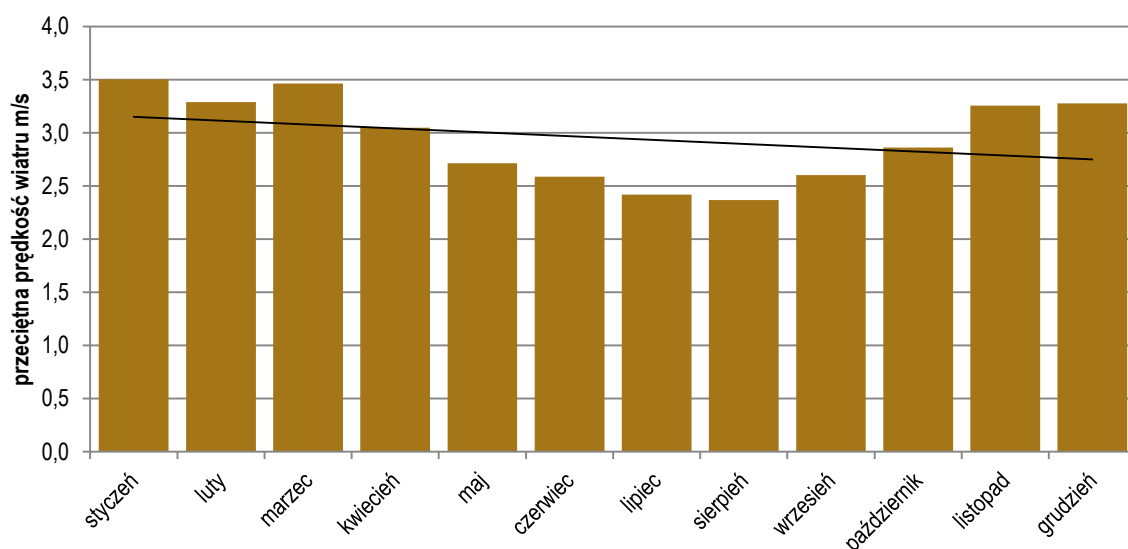

Ryc. 17. Sumy opadów wg pór roku oraz pięcioletnich okresów (dane stacji IMGW w Skierniewicach)

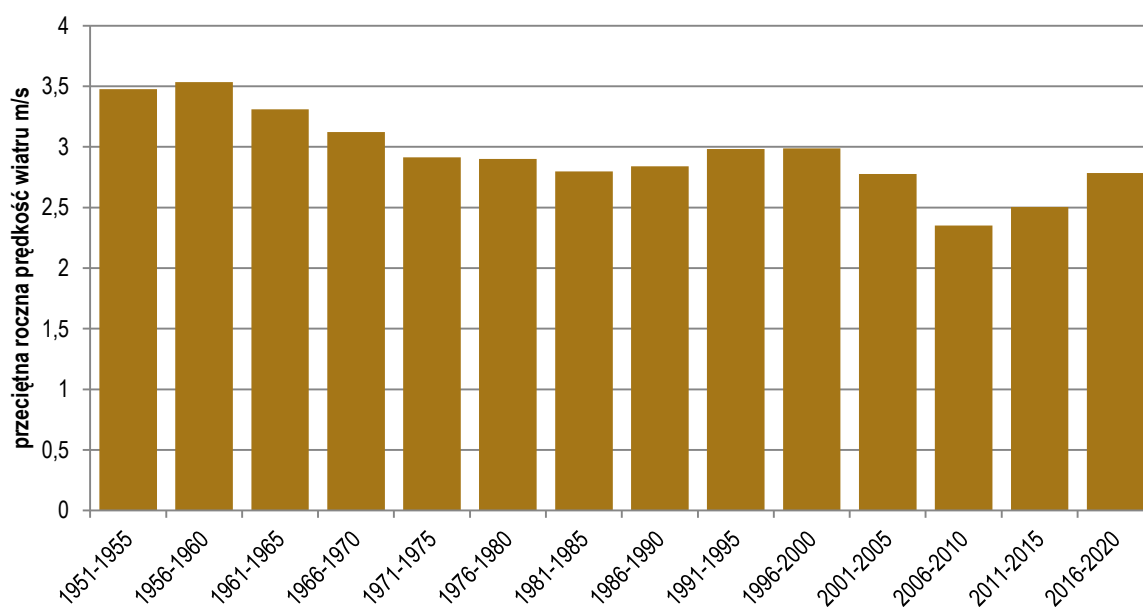
Ponieważ ilość opadów w ciągu ostatnich 70 lat zasadniczo się nie zmienia, a średnia temperatura powietrza (w tym także liczba dni upalnych latem a nawet wiosną) stale rośnie, to powoduje to szybsze parowanie a co za tym idzie może powodować stopniowo narażenie gleb na przesuszenie, zmniejszanie się wilgotności powietrza i zmiany w warunkach funkcjonowania zbiorowisk roślinnych (przesuwanie się zasięgów zbiorowisk).

Niskie roczne sumy opadów oraz duże roczne amplitudy powietrza świadczą o kontynentalnym charakterze tego obszaru.

Przeciętna prędkość wiatru na przestrzeni 70 lat wynosi 2,9 m/s ale jego prędkości nie są rozłożone równomiernie. Przeważają wiatry z zachodnie i północno-zachodnie, a w okresie zimowym południowo-wschodnie i południowo-zachodnie ze średnią a na przestrzeni ostatnich 70 lat silniejsze wiatry notowano w okresach 1951-1960. Aktualnie notowana średnia siła wiatru jest mniejsza, choć częściej też występują wiatry o charakterze katastroficznym.

Ryc. 18. Przeciętna prędkość wiatru w miesiącach z okresu 1951-2020 (dane stacji IMGW w Skierniewicach)

Ryc. 19. Zmiany średniej prędkości wiatru w okresie 1951-2020 (dane stacji IMGW w Skierniewicach)

Zmiany klimatu są więc na terenie Nadleśnictwa zauważalne. Ich efekt można określić kierunkowo, co niejednokrotnie już czyniono w różnych opracowaniach naukowych dotyczących wpływu globalnego ocieplenia na zmianę klimatu oraz poszczególne elementy środowiska przyrodniczego. W kontekście niniejszego opracowania najważniejsze znaczenie będą miały zmiany dotyczące warunków wzrostu drzew leśnych – stanowiących wyznacznik kształtowania się leśnych zbiorowisk roślinnych. Wzrost średniej temperatury powietrza, zwiększanie liczby dni z temperaturą upalną, obserwowane dłuższe okresy suszy oraz następujące po nich nawalne deszcze (co „uśrednia” wyniki mie-

siężne czy roczne), mają zasadniczo negatywny wpływ na warunki funkcjonowania szaty roślinnej i przyspiesza tendencje zmian w zbiorowiskach.

5.2. Budowa geomorfologiczna i rzeźba terenu

Obszar Nadleśnictwa leży w zasięgu zlodowacenia Warty. W czasie trwania tego zlodowacenia lodowiec dwa razy wkraczał na ten teren. W tym okresie ukształtowały się utwory zwałowe poziomu skierniewickiego. W obszarze tym wyróżniono cztery zasadnicze formy rzeźby terenu:

- pochodzenia lodowcowego;
- wodnolodowcowe, powstałe w wyniku akumulacji i erozji;
- pochodzenia eolicznego;
- pochodzenia rzecznoego, powstałe również w wyniku akumulacji i erozji.

Rzeźba terenu Nadleśnictwa jest mało zróżnicowana, przeważa teren równinny z lokalnymi wzniesieniami i pagórkami.

Przypowierzchniowa budowa geologiczna obszaru i jego współczesna rzeźba są efektem powtarzających się glacialnych i fluwioglacialnych cykli sedymentacyjnych oraz fluwialnych i peryglacialnych cykli denudacyjnych w plejstocenie. Powstawały w tym czasie wyraźne formy rzeźby, które w interglacjalach podlegały sukcesywnej denudacji. Klimat interglacjalny, początkowo łagodniejszy i wilgotny, sprzyjał pierwotnie rozcinaniu osadów glacialnych przez erozję rzecznoą. W schyłkowych okresach interglacjalnych dominowała akumulacja osadów w kształtującym się basenie sedymentacyjnym niecki warszawskiej, w której koncentrycznie zbiegała się plejstocenska sieć rzeczna. Peneplenizacji (zrównywaniu) rzeźby interglacjalnej sprzyjały również warunki peryglacjalne przed czołem nasuwających się kolejnych lądolodów, co szczególnie miało miejsce w czasie ostatniego zlodowacenia Wisły, kiedy obszar Nadleśnictwa nie był bezpośrednio w strefie oddziaływania. Południowa część obszaru Nadleśnictwa, na linii Łochów Nowy – Podkonice jest szczególnie obfita w malownicze wzniesienia kemowe. (szczegółowy opis w elaboracie glebowo-siedliskowym).

5.3. Gleby

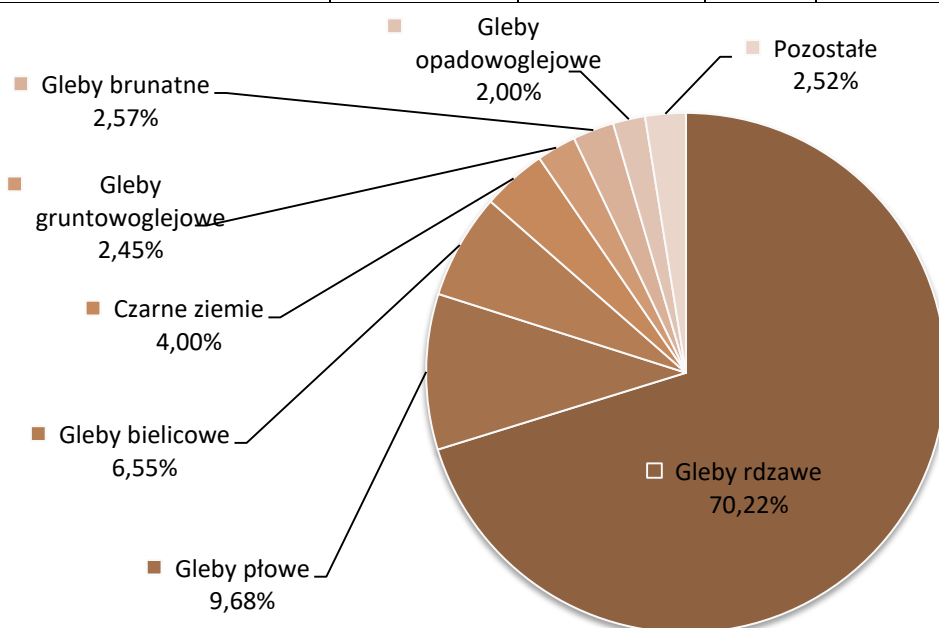
5.3.1. Gleby w nadleśnictwie

Rodzaj gleby warunkowany jest przez wiele nakładających się czynników w procesie jej tworzenia. Czynniki te to skała macierzysta, klimat, rzeźba terenu, hydrosfera, organizmy roślinne i zwierzęce, działalność człowieka i długość okresu czasu w jakim zachodzi proces tworzenia się gleby, czyli wiek gleby. W zależności od lokalnych warunków w obszarze Nadleśnictwa Skierniewice wytworzyło się 14 typów gleb. Zdecydowanym dominantem są gleby rdzawe, pokrywają one 70,22% gruntów leśnych. Następne gleby płowe występują na 9,20% gruntów. Żaden z pozostałych typów nie przekracza 10%. Gleby bielcowe pokrywają 6,55%, czarne ziemie, gleby brunatne i gleby gruntowo-

glejowe oscylują w przedziale 2-4%, gleby podowoglejowe i torfowe w granicach 1,5%. Pozostałe 6 typów to łącznie 1,15 %. Najrzadsze są gleby deluwialne, mady rzeczne i gleby industro- i urbanoziemne.

Tab 14. Udział typów gleb w Nadleśnictwie Skierniewice.

Typ gleby	Obwód RAWA MAZOWIECKA	Obwód SKIERNIEWICE	Nadleśnictwo		
	pow. [ha]	pow. [ha]	pow. [ha]	udział % na gruntach leśnych	udział % na powierzchni ogólnej
Gleby rdzawe	4256,73	5356,19	9612,92	70,22	66,72
Gleby płowe	725,25	599,97	1325,22	9,68	9,20
Gleby bielcowe	8,74	887,82	896,56	6,55	6,22
Czarne ziemie	15,26	532,75	548,01	4,00	3,80
Gleby gruntowoglejowe	77,50	258,19	335,69	2,45	2,33
Gleby brunatne	185,77	165,48	351,25	2,57	2,44
Gleby opadowoglejowe	8,98	264,82	273,80	2,00	1,90
Pozostałe	129,66	215,92	345,58	2,52	2,40
Gleby torfowe	38,77	53,91	92,68	0,68	0,64
Gleby murszowate	28,06	105,08	133,14	0,97	0,92
Gleby murszowe	35,94	52,12	88,06	0,64	0,61
Pararędziny	12,07	0,00	12,07	0,09	0,08
Gleby industro- i urbanoziemne	6,29	3,24	9,53	0,07	0,07
Gleby deluwialne	8,53	0,00	8,53	0,06	0,06
Mady rzeczne	0,00	1,57	1,57	0,01	0,01
Razem grunty leśne (zal. i niezal.)	5407,89	8281,14	13689,03	100,00	95,01

Ryc. 20. Udział procentowy typów gleb na powierzchni leśnej Nadleśnictwa Skierniewice.

Gleby rdzawe należą do tego samego rzędu gleb bielcowych co bielice i gleby bielcowe. Na niżu wytwarzają się na odwapnionych piaskach zwałowych, sandrowych i terasowych. Zachodzi w nich proces rdzawienia, który nadaje glebie charakterystyczną barwę. Zazwyczaj występują w sąsiedztwie gleb bielcowych i brunatnych kwaśnych. Różnią się od nich morfologią profilu, silnie kwaśnym odczynem, są podatne na kwaśny odczyn i na przesuszenie, z reguły dysponują ograniczonymi zasobami dostępnej wilgoci. Posiadają dość ubogi kompleks sorpcyjny, są niezbyt zasobne w składniki pokarmowe. Porastają je w zależności od podtypu dąbrowy, buczyny, grądy, bory mieszane.

Gleby płowe przypominające morfologicznie gleby bielcowe należą do gleb brunatnoziemnych. Tworzą się na utworach pylastych, gliniastych pod lasami mieszanymi i liściastymi w warunkach klimatu umiarkowanego oceanicznego, ze średnimi rocznymi temperaturami 6-8 °C i opadami 500-700 mm. Zachodzi w nich proces płowienia, polegający na przemieszczaniu w głąb profilu m.in. minerałów ilastych. Charakterystyczną cechą tych gleb jest jasnopłowy poziom wymycia i brunatny poziom wymycia o cięższym uziarnieniu.

Gleby bielcowe tworzą uboższą w składniki odżywcze grupę mineralnych gleb leśnych. Powstały one z utworów piaszczystych pochodzenia wodnolodowcowego, eolicznego i rzecznoego w kwaśnym środowisku pod drzewostanem szpilkowym. Ich charakterystyczną cechą jest białawy górny poziom gleby ubogi w próchnicę, zwany poziomem wymywania. Najbardziej typowa forma tych gleb spotykana jest na obszarach zalesionych. Gleby bielcowe porastają zazwyczaj bory świeże, sporadycznie bory mieszane świeże, w terenach wyżynnych wyżynny jodłowy bór mieszany *Abietetum polonicum*. Na podtypach wilgotnych występują bory wilgotne, bory mieszane wilgotne, a także uboższe lasy mieszane.

Czarne ziemie powstają na węglanowych piaskach, utworach pyłowych, iłach wodnej sedimentacji, mineralnych i mineralno-organicznych osadach jeziornych bogatych w biogeniczne węglany. Charakterystycznym elementem tych gleb jest czarno zabarwiony, zadarniony poziom próchniczny. Gleby te tworzą mozaiki wśród wysoczyzn morenowych w miejscach z utrudnionym odpływem wód. Porastane są przede wszystkim lasy łęgowe i żyzne olsy. Miejsca z głębokim lustrem wody gruntowej warunkują rozwój roślinności łąkowej i łąkowostepowej świetlistych lasów dębowych.

Gleby brunatne powstają z różnorodnych skał macierzystych zasobnych w zasady, często zawierających węglany. Powstają m.in. na glinach zwałowych, utworach pyłowych, lessach, piaskach gliniastych, piaskach na glinie. Cechą charakterystyczną gleb jest zabarwienie całego profilu kolorem brunatnym. Mają szeroki zakres odczynu – od kwaśnego po zasadowy. Gleby te są siedliskiem lasu świeżego. Na niżu porastają je najżyźniejsze grądy *Tilio-Carpinetum corydaletosum*, *Tilio-Carpinetum sta-*

chytosum, Galio-Carpinetum, podtyp gleb brunatnych wyługowanych porastają Tilio-Carpinetum typicum, Galio odorati-Fagetum. Podtyp kwaśny może porastać uboższy wariant lasu świeżego, rzadko lasu mieszanego świeżego.

Gleby gruntowo-glejowe na niżu występują zazwyczaj w obszarach nisko położonych, z wysokim poziomem wód gruntowych. Często występują na obrzeżach torfowisk. Wytwarzają się z glin lub piasków zalegających na cięższym podłożu, z poziomem wody gruntowej utrzymującym się na głębokości ok. 30 cm. Cechą charakterystyczną tych gleb jest proces glejowy, który zachodzi w warunkach niedoboru tlenu, przy obecności bakterii beztlenowych i podatnej na rozkład materii organicznej. Gleby te zazwyczaj wyróżniają się poziomami o niebiesko-zielonych barwach. Towarzyszą one szerokiemu spectrum wilgotnych siedlisk – od borowych po lasowe.

Szczegółowy opis gleb w Nadleśnictwie Skierniewice zawiera opracowanie glebowo-siedliskowe wykonane w roku 2001 przez Zespół Urządzania Lasu RDLP w Łodzi dla Obrębu Skierniewice oraz w roku 2009 przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział Warszawa dla Obrębu Rawa.

5.3.2. Glebowe powierzchnie wzorcowe

Na gruntach nadleśnictwa w latach 70-tych wytypowano glebowe powierzchnie wzorcowe GPW. Położone są one w Obrębie Skierniewice, w oddziałach 54, 272-276, 285-289 i 293-297 obejmują powierzchnię 336,21 ha.

Powszechnie stosowanym sposobem przygotowanie gleb w lasach jest wyoranie bruzd pługiem, co powoduje zaburzenie morfologii gleby. Procesy glebowe są powolne i takie zabiegi utrzymują się przez ok 100 lat, czyli do kolejnego zrębu i przygotowania gleby. W skutek wprowadzania monokultur sosnowych, które się teraz powoli przebudowuje, na rozległych powierzchniach lasów gleby podlegają bielicowaniu – co uznaje się za przejaw degradacji, szczególnie gleb rdzawych. Inne czynniki, takie jak pozyskiwanie pozostałości zrębowych również zaburzają funkcjonowanie gleb leśnych. Skutkiem tego, niezaburzonych pod względem morfologii oraz właściwości fizyko-chemicznych gleb leśnych jest niewiele. Glebowe powierzchnie wzorcowe mają na celu zachowanie choć niewielkiego fragmentu gleb leśnych w stanie zbliżonym do naturalnego.

Celem GPW jest jak najpełniejsze zabezpieczenie gleb reprezentujących typowe dla tego regionu (dzelnicy przyrodniczo-leśnej) elementy pokrywy glebowej przed sztucznie wywołanymi zmianami morfologii oraz właściwości fizycznych, chemicznych i biologicznych. Powierzchnie te mają pełnić funkcję trwałej bazy porównawczej (kontrolnej) umożliwiającej przyrodniczą i ekonomiczną ocenę

skuteczności intensywnych metod gospodarowania w lasach. Wydzielenie glebowych powierzchni wzorcowych o naturalnych lub zbliżonych do naturalnych warunków glebowych i utrzymanie ich w tym stanie jest ważne dla prowadzenia w przyszłości różnego rodzaju badań i porównań.

W związku z powyższym do czasu definitywnego uregulowania całokształtu zagadnień dotyczących GPW, należy przestrzegać wskazań zawartych w „Zasadach zagospodarowania i urządzania glebowych powierzchni wzorcowych w lasach państwowych”.

Fot. 18. *Czasopismo Las Polski nr 4/2011*

Najistotniejsze wskazania:

- powierzchnie te należy traktować jako lasy glebochronne,
- nie należy na GPW stosować zabiegów gospodarczych, które mogłyby powodować zmianę istniejących obecnie warunków glebowych, a w szczególności nie stosować nawożenia mineralnego, herbicydów oraz zabiegów z zakresu melioracji leśnych naruszających właściwości fizyczne, chemiczne lub biologiczne gleb. Planowane i wykonywane czynności winna cechować troska o zachowanie gleb w obecnej postaci,
- nie zakładać na GPW upraw plantacyjnych,
- nie stosować pełnych głębokich orek, rabatowałków itp. sposobów przygotowania gleby, można stosować jedynie częściową, płytką lub punktową uprawę gleby.
- maksymalne wykorzystanie naturalnego odnowienia
- na terenach objętych ruchem turystycznym dążyć w obrębie GPW do jego ograniczenia
- nie lokalizować obiektów budowlanych

Mimo, iż wskazania wydają się dość rygorystyczne, wpisują się one w obecny trend wykorzystywania naturalnego odnowienia w Lasach Państwowych. Szanse odnowienia takiej powierzchni są również większe niż w czasach kiedy one powstawały – nadleśnictwa dysponują wysokiej jakości i żywotności sadzonkami kontenerowymi, którymi można uzupełniać miejsca gdzie odnowienie naturalne się nie powiodło.

Powierzchnie GPW, mimo iż zostały powołane już 50 lat temu nadal są istotne dla badań pedologicznych. Większość procesów glebowych zachodzi wolno, więc powrót do badań nawet po kilku dekadach może stanowić bardzo cenne źródło informacji zarówno do celów naukowych jak i praktycznych.

5.4. Wody

Obszar Nadleśnictwa Skierniewice należy do zlewni Wisły. Największymi rzekami płynącymi po terenie Nadleśnictwa są Bzura (płynie w północnej części Nadleśnictwa na krótkim odcinku, między wsiami Popów i Potoki) i Rawka. Rawka wpływa na teren Nadleśnictwa w okolicach wsi Kochanów (południowa granica Nadleśnictwa), następnie w okolicach Rawy Mazowieckiej skręca na północ. Dalej płynie od Bud Grabskich aż do ujścia Bzury gdzie stanowi wschodnią granicę Nadleśnictwa. Na całej długości przyjmuje wody mniejszych rzek i bezimiennych cieków wodnych. Oprócz Rawki do większych cieków należą: Skierniewka (zwana również Łupią) i Pisia, które płyną w kierunku północnym i wpadają do Bzury.

Na obszarze terytorialnego zasięgu Nadleśnictwa Skierniewice sieć rzeczną tworzą jeszcze: Uchańka, Kanał Nieborowski, Krzemionka, Ryłka, Białka i Chojnatka.

Bzura - jest lewym dopływem Wisły. Płynie na Nizinie Środkowopolskiej ze Wzniesień Łódzkich przez Wysoczyznę Łaską, następnie przez Równinę Łowicko-Błońską i Kotlinę Warszawską. Długość rzeki wynosi 166,2 km. Bzura wypływa na wysokości ok. 238 m n.p.m. w północnej części Łodzi. Początkowo płynie w słabo zarysowanej dolinie wśród lesistych pagórków. Poniżej Łęczycy wpływa do szerokiej pradoliny skręcając gwałtownie na północny-wschód. Nad Bzurą leży wiele znanych miejscowości takich jak Zgierz, Ozorków, Łęczycza, Łowicz, Sochaczew, Chodaków, Brochów.

Rawka – rzeka w środkowej Polsce, prawy, największy dopływ Bzury. Rzeka ma ok. 97 km długości, a jej dorzecze obejmuje obszar 1192 km². Rawka powstaje z połączenia dwóch cieków źródłowych znajdujących się ok. 5 km na wschód od Koluszek. Wpada do Bzury między Łowiczem a Sochaczewem. Średni przepływ rzeki przy ujściu wynosi ok. 5,3 m³/s, a maksymalna rozpiętość wahań stanów wód to 2,8 m.

Rawka jest zachowaną w naturalnym stanie typową rzeką nizinną, średniej wielkości. Z tego powodu koryto rzeki zostało objęte ochroną rezerwatową od źródeł aż do ujścia – rezerwat przyrody „Rawka”; ponadto chronione są fragmenty doliny i skarpy bardziej oddalone od obecnego koryta – rezerваты „Kopanicha” i „Ruda Chlebacz”. Rzeką od Starej Rawy do Bolimowa płynie przez Bolimowski Park Krajobrazowy.

Koryto rzeki nie jest uregulowane i jedynie na części odcinków przepływających przez miasta zostało wybetonowane. Brzegi są obficie porośnięte roślinnością. Z powodu walorów przyrodniczych na Rawce organizowane są spływy kajakowe – ze względu na dziki charakter rzeki trasa uważana jest za trudną.

W różnych miejscach na całej długości Rawki istnieje zabudowa hydrotechniczna w formie spiętrzeń i zbiorników retencyjnych, wśród nich jaz piętrzący z niewielką elektrownią wodną (o mocy 58 kW) we wsi Kamion (powiat żyrardowski gmina Puszcza Mariańska).

Ważniejsze miejscowości nad Rawką: Rawa Mazowiecka, Ruda, Bolimów.

Skierniewka – w górnym biegu Łupia – rzeka w środkowej Polsce, prawy dopływ Bzury o długości 61,2 km i powierzchni dorzecza 340 km². Płynie na Nizinie Środkowomazowieckiej, w województwie łódzkim. Rzeką wypływa ze Wzniesień Łódzkich dwiema strugami: prawą – Łupią, uważaną za ciek źródłowy, koło wsi Białynin, oraz lewą – Jeżówką, powyżej wsi Jeżów. Do Bzury uchodzi poniżej Łowicza na terenie wsi Mysłaków. Ważniejsze miejscowości nad Skierniewką: Jeżów, Janisławice, Skierniewice, Mokra Prawa, Bełchów, Bobrowniki, Arkadia.

Pisia – rzeka w województwie mazowieckim na Równinie Łowicko-Błońskiej, prawy dopływ Bzury (uchodzi w Sochaczewie). Długość rzeki wynosi 58,5 km, a powierzchnia zlewni 501,4 km².

Pisia powstaje z połączenia dwóch rzek: większej Pisi Gągoliny (dawniej zwanej Radziejówką) i mniejszej Pisi Tuczej. Obie mają źródła na Wysoczyźnie Rawskiej na południowy wschód od miasta Mszczonów. Rzeką w górnym biegu jest stosunkowo płytkim (0,2–0,7 m) ciekim o charakterze naturalnym, zmiennej szerokości, miejscami meandrującym. Jej zlewnię budują głównie piaski i żwiry licznych stożków napływowych, tworzących równiny aluwialne z wykształconymi glebami lekkimi i łatwo przepuszczalnymi. Zlewnia rzeki charakteryzuje się wyraźnym trójdzielny podziałem geomorfologicznym. Jej górną część do linii Chroboty – Grzybek tworzy płaszczyna morenowa, środkową część zlewni do linii Wiskitki – Baranów – Izdebnio zajmują równiny aluwialne ze strefami wielkich stożków napływowych oraz płaskie pokrywy aluwialne. Całą zlewnię rzeki wypełniają osady czwartorzędowe, wśród których wyróżnia się utwory zlodowacenia południowopolskiego (gliny zwałowe, miejscami iły

warowne), Warty (piaski, żwiry, mady rzeczne, mułki) oraz przedzielających je osadów interglacjalnych.

Pisia Gągolina jest od dawna zagospodarowana przez człowieka, wzdłuż jej biegu zbudowane są liczne sztuczne spiętrzenia i towarzyszące im zbiorniki wodne.

Poziom wód podziemnych na omawianym obszarze związany jest ściśle z geomorfologią terenu. Skomplikowany układ osadów mezozoicznych, trzeciorzędowych i czwartorzędowych oraz liczne deformacje budowy podłoża o charakterze tektonicznym, glacitektonicznym oraz erozyjnym powodują istnienie dużej zmienności warunków zasilania i występowania wód podziemnych w granicach Nadleśnictwa. Współwystępowanie warstw skalnych odznaczających się odmiennymi właściwościami infiltracyjnymi sprawia, że nawet na małych obszarach zmienność ilościowa i jakościowa zasobów wód podziemnych jest znaczna. Wody podziemne występują w trzech głównych użytkowych poziomach wodonośnych: czwartorzędowym (Q), trzeciorzędowym (Tr) i kredowym (Cr). W południowej i środkowej części Nadleśnictwa istnieje łączność hydrauliczna wymienionych poziomów wodonośnych, także z wodami powierzchniowymi dzięki powszechnemu występowaniu ukrytych stref drenażu, kopalnych dolin, erozyjnych okien hydrogeologicznych. Północna część Nadleśnictwa posiada odmienne warunki hydrogeologiczne, charakteryzujące się niewielką miąższością utworów wodonośnych, słabą infiltracją oraz dużą izolacją poszczególnych poziomów wodonośnych. Główny czwartorzędowy poziom wodonośny jest związany z piaszczystymi osadami interglacjału mazowieckiego oraz fluwiogłajału zlodowacenia Warty. Budują go piaski o zróżnicowanym składzie granulometrycznym. Czwartorzędowe piętro wodonośne tworzą dwie warstwy: przypowierzchniowa, ciągła warstwa wodonośna występująca na głębokości 5-15 m oraz nieciągła, występująca lokalnie w zagłębieniach podłoża trzeciorzędowego na głębokości 15-50 m. Zwierciadło pierwszego poziomu jest swobodne, jedynie pod utworami gliny i pyłu może być napięte. Wody drugiego poziomu wodonośnego znajdują się pod znacznym ciśnieniem piezometrycznym, szczególnie w kopalnej dolinie Rawki od Wołuczy do Kamionka oraz w okolicach Babska. Występowanie trzeciorzędowego piętra wodonośnego na obszarze Nadleśnictwa jest ograniczone do trzech stref: w NE części między Bartnikami a Kamionką i Miedniewicami, w SE części między Doleckiem, Jeruzalem i Chełmcami oraz wąskiej strefy na SE od Dzierzgowa. Utworami wodonośnymi są mioceńskie drobnoziarniste piaski ze znaczną domieszką mułków, mułki i ility z wkładkami węgla brunatnego oraz morskie osady serii oligoceńskiej składające się z ility i mułków z cienkimi wkładkami piasków zawierających mikę i glaukonit. Marginalne znaczenie dla zasobów wód podziemnych BPK mają trzeciorzędowo-kredowe i kredowe piętra wodonośne charakteryzujące się zbliżonymi właściwościami hydraulicznymi: maksymalnymi głębokościami występowania (poniżej 150 m), maksymalnymi miąższościami (powyżej 40 m), słabą przewodnością (do 100 m/dobę) oraz zróżnicowaną wydajnością. Kredowe piętro wodonośne w rejonie Bolimowa i Łasiecnik tworzą piaskowce oraz mułki i piaski.

5.5. Ekosystemy wodno-błotne

Ekosystemy wodno-błotne na terenach leśnych mają kluczowe znaczenie dla utrzymania zasobów wodnych (Europejska Karta Wody uchwalona przez Radę Europy). Do ekosystemów wodno-błotnych, powszechnie nazywanych mokradłami, zaliczamy wszelkie środowiska związane w swoim funkcjonowaniu z wodą. Są to zarówno otwarte zbiorniki wodne, naturalnego i sztucznego pochodzenia, ciekły, bagna, torfowiska, oczka wodne, siedliska wilgotne i bagienne, mokre łąki i pastwiska.

Siedliska wodno-błotne (hydrogeniczne, mokradłowe) spełniają bardzo ważną rolę w przyrodzie. Przede wszystkim stanowią rezerwuary wody retencjonując znaczne jej zasoby. Przyczyniają się zatem do utrzymania stabilności warunków wodnych również w obszarach sąsiednich, umożliwiając prawidłowy wzrost lasu, wykształcanie się typowych cech siedlisk i stwarzając optymalne warunki rozwoju flory i fauny. Stabilność warunków wodnych ma znaczący wpływ na warunki wzrostowe i zdrowotność drzewostanów, co przekłada się na warunki gospodarowania. Siedliska mokradłowe mają istotne znaczenie dla kształtowania warunków życia roślin i zwierząt. Są miejscem bytowania specyficznej fauny i flory, w tym również gatunków rzadkich. Około połowy z liczby gatunków zamieszanych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt, jest związana z ekosystemami bagiennymi (Poradnik ochrony mokradel 2001). Ekosystemy takie stanowią siedliska bardzo dużej liczby chronionych i ginących gatunków roślin. Związane są z nimi takie taksony jak: rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia* czy bagno zwyczajne *Rhododendron tomentosum*. Wiele gatunków ptaków (np. żuraw *Grus grus* czy samotnik *Tringa ochropus*) gniazduje w zatopionych olsach, czy w zalewanych łęgach olszowych. Poza skupianiem znacznej liczby rzadkich gatunków, siedliska mokradłowe pełnią zazwyczaj rolę lokalnych centrów różnorodności biologicznej, czyli miejsc istotnych z punktu widzenia wielu gatunków roślin i zwierząt. Na przykład, śródleśne oczka wodne spełniają ważną rolę jako miejsca rozrodu płazów, wążek, oraz wielu innych bezkręgowców. Są wodopojem dla zwierzyny, miejscem żerowania ptaków itp.

Częste w nadleśnictwie są mokradła okresowe, określane mianem „podmoklisk”. Są to obniżenia terenu, w okresie wysokich stanów wód (wiosna) najczęściej podtopione. Część takich mokradel jest obecnie zalesiona, bądź ulega naturalnej sukcesji roślinnością drzewiastą. Jest to wynikiem powszechnie obserwowanego zjawiska obniżenia poziomu wód gruntowych. Istotną cechą siedlisk mokradłowych jest również ograniczona presja antropogeniczna. Ze względu na swą niedostępność są omijane przez ludzi, dając schronienie i spokój w okresie rozrodu wielu gatunkom. Ograniczają również zagrożenie pożarowe terenów leśnych.

Ważną funkcją, szczególnie wód płynących, jest zdolność do samooczyszczania się. Zdolność oczyszczania wody posiadają również mokradła. Obszary podmokłe przechwytyją znaczne ilości węgla, azotu i substancji biogenych. Azot jest wytrącany w procesach denitryfikacji.

Europejska Karta Wody

O doniosłej roli zasobów wodnych oraz siedlisk istotnych z punktu widzenia ich zachowania, w tym w szczególności lasów, świadczą zapisy Europejskiej Karty Wody, przyjętej przez Radę Europy w dniu 6 maja 1968 r. Zostały one ujęte w poniższych 12 punktach, spośród których lasy wspomniane są wprost w punkcie szóstym.

1. Bez wody nie ma życia, woda jest bezcennym, niezastąpionym dla człowieka dobrem.
2. Zasoby dobrej wody są ograniczone. Dlatego muszą być one utrzymywane, kontrolowane i jeżeli to możliwe - powiększane.
3. Każde zanieczyszczenie wody jest niebezpieczne dla człowieka i innych żywych stworzeń zależnych od wody.
4. Jakość wody zawsze musi być odpowiednia dla przewidywanego jej wykorzystania i powinna spełniać lokalne wymagania ustalone ze względu na zdrowie publiczne.
5. Każda zużyta woda zostaje zwrócona do jej naturalnego obiegu, nie może powodować żadnego ujemnego skutku przy dalszym publicznym lub prywatnym jej użytkowaniu.
6. Dla utrzymania zasobów wodnych zasadnicze znaczenie ma szata roślinna ziemi, a szczególnie lasy.
7. Zasoby wodne powinny zostać zinwentaryzowane.
8. Kompetentne władze powinny opracować plany właściwej gospodarki zasobami wodnymi.
9. Ochrona wód wymaga prowadzenia intensywnych badań naukowych, szkolenia wielu specjalistów i rozwoju odpowiedniej świadomości społecznej.
10. Woda jest dziedzictwem wszystkich ludzi i każdy człowiek powinien ją chronić. Obowiązkiem każdego z nas jest użytkować wodę oszczędnie i rozważnie.
11. Zarządzanie zasobami wodnymi powinno być prowadzone w ramach naturalnych obszarów zlewni, a nie w granicach administracyjnych.
12. Woda nie zna granic - należy ona do całego rodzaju ludzkiego i wymaga międzynarodowego współdziałania.

Rolę ekosystemów mokradłowych w środowiskach leśnych można streścić w następujących punktach:

- retencjonowanie wód podziemnych i powierzchniowych,
- zdolność do oczyszczania wód,
- magazynowanie znacznych ilości węgla i azotu (szczególnie bagna i torfowiska),

- stwarzanie istotnych nisz życia dla wielu zagrożonych i ginących gatunków roślin i zwierząt.

Większość terenu kraju cierpi na stały deficyt wody, a jej szczególny niedostatek zaznaczył się w ostatnich latach. Przyczyną tego jest niedostatek opadów atmosferycznych oraz szybka „ucieczka” wody, wskutek małej retencyjności gleby. Naturalne zbiorniki wodne, nieregulowane ciekie, śródleśne oczka wodne, torfowiska charakteryzują się dość dużą możliwością zatrzymywania wody w ramach obszaru. Ocenia się, że tworzące torfowiska wysokie mchy torfowce *Sphagnum* sp. magazynują ok. ośmiokrotnie więcej wody od swojej wagi (Poradnik ochrony mokradel 2001). Opady zwykle nie są rozłożone równomiernie, ale ma miejsce przesunięcie okresu występowania wzmożonych opadów na miesiące letnie. Powtarzają się również okresy opadów nawaalnych. Z uwagi na ograniczone możliwości odprowadzania wód opadowych, dochodzi czasem do zatopienia i zabagnienia znacznych powierzchni, co skutkuje zamieraniem drzewostanów.

Teren Nadleśnictwa Skierniewice obfituje w obszary mokradłowe - bagna, mokradła, starorzecza czy niewielkie zbiorniki i ciekie. Oprócz typowych bagien istotne znaczenie mają także lasy na siedliskach bagiennych i łęgowych. Są one często miejscem bytowania rzadkich i chronionych gatunków, przez co wpływają na wzrost różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych. Sprzyjają także urozmaiceniu monotonnych kompleksów leśnych, zwłaszcza w obszarach występowania monokultur sosnowych.

Fot. 19. Ekosystemy wodno-błotne zwiększają różnorodność biologiczną terenów leśnych

Tab 15. Ekosystemy wodno-błotne Nadleśnictwa.

Kategoria	Rawa Mazowiecka	Skierniewice	Nadleśnictwo
leśne siedliska wilgotne i bagienne (91E0, 91D0, 91F0)	89,42	162,67	252,09
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu	216,77	1254,36	1471,13
nieleśne siedliska hydrogeniczne (7140)	0	2,02	2,02
nieleśne typy użytków (Bg, Urz_Wod, E-N)	1,28	30,69	31,97
bagna Nieliterowane	3,05	7,55	10,6

Do siedlisk hydrogenicznych należą użytki ekologiczne zlokalizowane w 80 wydzieleniach o powierzchni 83,26 ha (wymienione w rozdz. 4.6).

Ważnymi typami mokradeł są również lasy, zwłaszcza na siedliskach bagiennych i zalewowych. Do takich lasów zaliczamy olsy, łęgi i bory bagienne. Łącznie w nadleśnictwie zinwentaryzowano 374,03 ha, z tego: lasów na siedlisku Bb – 5,82 ha, LMb – 9,98 ha, Ol – 200,25 ha, OlJ – 133,06 ha, Lł – 24,92 ha (opis taksacyjny).

Dodatkowo zinwentaryzowano 85 śródleśnych bagiemek w drzewostanach o łącznej powierzchni 10,6 ha, które nie są odrębnymi wydzieleniami. Są to powierzchnie zaznaczone na mapie jako PNSW (powierzchnie nie stanowiące wyłączeń – bagno), które podczas przygotowywania szkiców zrębowych powinny zostać zachowane.

Wykaz ekosystemów wodno-błotnych z podziałem na kategorie z tab.15, znajduje się na końcu niniejszego opracowania, w Załączniku 5.

5.6. Roślinność

5.6.1. Zarys ogólny

O ogólnej charakterystyce florystycznej Nadleśnictwa Skierniewice decydują gatunki pospolite, typowe dla roślinności Mazowsza, związane z ekosystemami leśnymi niżu. Występowanie określonych taksonów, przywiązanych zarówno do siedlisk borowych, jak i siedlisk żyzniejszych jest funkcją występującej na tym terenie struktury siedlisk. Najpospolitsze gatunki borowe to: borówka czernica, trzcinnik leśny, borówka brusznica, trzęślica modra, siódmaczek leśny, konwalijka dwulistna, wrzos zwyczajny, pszeniec zwyczajny, rokitnik pospolity, widłoząb falisty. Siedliska żyzniejsze charakteryzują się występowaniem takich gatunków jak: zawilec gajowy, gajowiec żółty, szczawik zajęczy, możlinek trójnerwowy, prosownica rozpięchła, gwiazdnica wielkokwiatowa, g. gajowa, kopytnik pospolity, dąbrówka rozłogowa, przytulia Schultesa i in. Typowe dla olsów są: turzyca długokłosa, kosaciec żółty, nerecznica błotna, psianka słodkogórz oraz częsta na przesuszonych olsach, pokrzywa zwyczajna.

Na podstawie aktualnego opracowania fitosocjologicznego, zidentyfikowanych w rezerwach i w granicach BPK zbiorowisk oraz zróżnicowania siedliskowego można wysnuć wniosek, że teren Nadleśnictwa nie jest szczególnie bogaty w inwentarz zbiorowisk roślinnych, a ich zróżnicowanie jest typowe dla roślinności Mazowsza.

Leśne zbiorowiska roślinne stwierdzone na terenie Nadleśnictwa (gruntach Nadleśnictwa), wg. aktualnego opracowania fitosocjologicznego to:

Cl.: *Vaccinio-Piceetea* Br.-Bl. in Br.-Bl. et al. 1939

O.: *Piceetalia abietis* Pawł. in Pawł & al. 1928

All.: *Dicrano-Pinion* W.Mat. 1962

Ass.: *Cladonio-Pinetum* Juraszek 1927 bór sosnowy suchy

Ass.: *Peucedano-Pinetum* (W.Mat. 1962) W.Mat. & J.Mat. 1973 subkontynentalny bór sosnowy świeży

Ass.: *Molinio caeruleae-Pinetum* W.Mat. & J.Mat. 1973 bór sosnowy wilgotny

Ass.: *Vaccinio uliginosi-Pinetum* Kleist 1929 bór sosnowy bagienny

Ass.: *Quercu roboris-Pinetum* (W.Mat. 1981) J.Mat. 1988 kontynentalny bór mieszany

Cl.: *Quercu-Fagetea* Br.-Bl. & Vlieg. 1937

O.: *Quercetalia pubescenti-petraeae* Klika 1933 corr. Morawec in Begiun & Theurillat 1984

All.: *Potentillo albae-Quercion petraeae* Zol. & Jak. 1957 n.nov. Jak. 1967

Ass.: *Potentillo albae-Quercetum petraeae* Libb. 1933 n.inv. Oberd. 1957 em. Muller 1991 świetlista dąbrowa subkontynentalna

O.: *Fagetalia sylvaticae* Pawł. 1928

All.: *Carpinion betuli* Issler 1931 em. Oberd. 1953

Ass.: *Tilio-Carpinetum* Tracz. 1962 grąd subkontynentalny

All.: *Alno-Ulmion* Br.-Bl. & Tx. 1943

sAll.: *Alnenion glutinosae-incanae* Seibert 1987

Ass.: *Fraxino-Alnetum* W.Mat. 1952 łęg jesionowo-olszowy

sAll.: *Ulmenion* Seibert 1987

Ass.: *Ficario-Ulmetum minoris* Knapp 1942 em. J.Mat. 1976 łęg jesionowo-wiązowy

Cl.: *Salicetea purpureae* Moor 1958

O.: *Salicetalia purpureae* Moor 1958

All.: *Salcion albae* Soo 1930 em. Moor 1958

Ass.: *Salicetum albo-fragilis* T. 1955 nadrzeczny łęg wierzbowy

Cl.: *Alnetea glutinosae* Br.-Bl. & Tx. 1943

O.: *Alnetalia glutinosae* Tx. 1937

All.: *Alnion glutinosae* (Malciut 1929) Meijer-Drees 1936

Ass.: *Ribeso nigri-Alnetum* Sol.-Górn. (1957) 1987 ols porzeczkowy

5.6.2. Potencjalne zbiorowiska roślinne

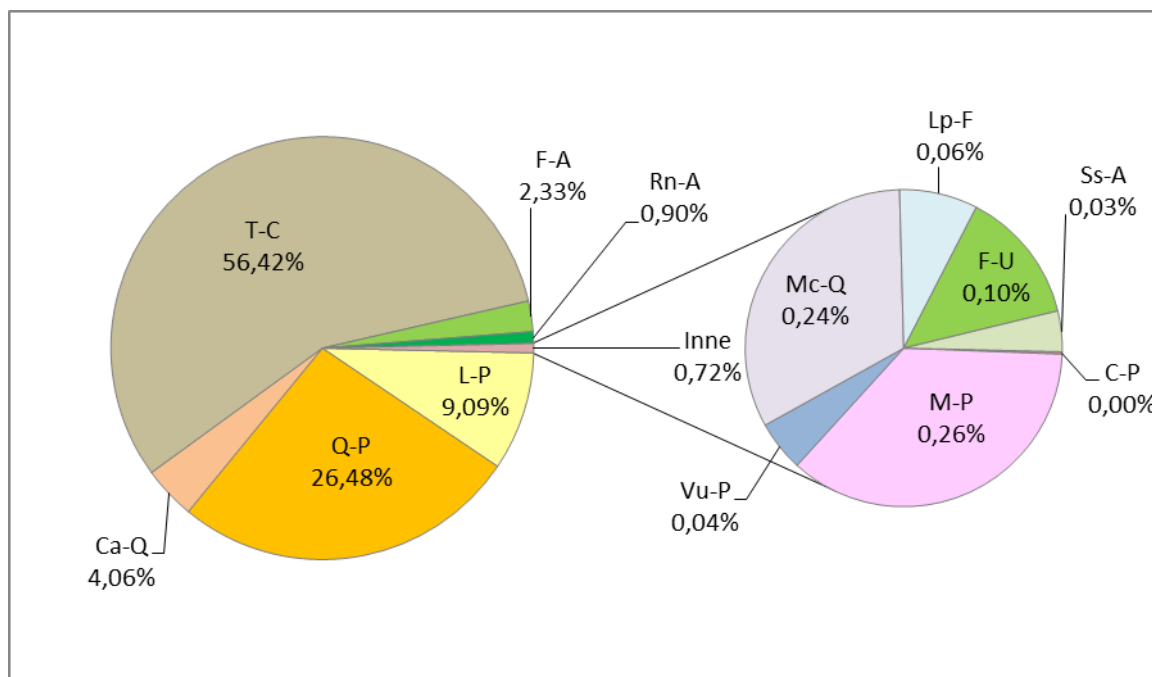
Zarys ogólny został opisany w Opracowaniu Fitosocjologicznym Leśnych Zbiorowisk Roślinnych Dla Nadleśnictwa Skierniewice, przez Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej o/Warszawa (Sękocin Stary, 2020).

„Potencjalna roślinność naturalna, to hipotetyczny stan roślinności opisany fitosocjologicznymi jednostkami roślinności, który wytworzyłby się w toku sukcesji pierwotnej lub wtórnej, gdyby zaprzestać

oddziaływania człowieka na roślinność. Wówczas roślinność mogłaby w pełni wykorzystać warunki stwarzane przez dane siedlisko. Przy określaniu roślinności potencjalnej bierze się pod uwagę aktualne zmiany, jakie wywarł człowiek na siedlisko i roślinność. Pomija się również czynnik czasu, więc nie prognozuje się stanu roślinności w przyszłości, lecz określa się aktualny potencjał biologiczny siedliska (Matuszkiewicz J. M. 2008).

Bezpośrednio w terenie określano roślinność potencjalną na podstawie istniejących warunków siedliskowych, panujących zbiorowisk rzeczywistych i naturalnych zasięgów gatunków. W przypadku zbiorowisk rzeczywistych, które mogłyby występować w kilku potencjalnych zbiorowiskach, brano również pod uwagę, na jakich siedliskach dane zbiorowisko częściej dominuje w badanym terenie. Niekiedy pomijane są elementy, które mogą wpływać na diagnozę roślinności potencjalnej wg „klasycznej” definicji roślinności potencjalnej. Te elementy to przykładowo zubożone oligotroficzne runo, zniekształcone na skutek dawnego sposobu użytkowania lasu, do których zaliczają się m.in.: metody gospodarowania drzewostanem, prowadzenie wypasu, grabienie ścioty, zabieranie martwego drewna, zbieranie przez ludność drewna, chrustu czy szyszek na opał. Następnym elementem to skład gatunkowy drzewostanu, mogący odbiegać od typowego nie tylko na skutek gospodarki (monokultury), ale także ze względu na jego kierunkowe przemiany podyktowane konkurencją gatunkową drzew lub na skutek zmiany warunków w siedlisku czy innych czynników. Inny pomijany element to „moment obecny” warunków wilgotnościowych siedliska. Dla przykładu: na przesuszonym siedlisku zespół łągowo-olszowego *Fraxino-Alnetum* może przekształcić się w grąd albo w zbiorowisko zastępcze *Alnus-Rubus* lub inne. Wówczas przy pominięciu aktualnych warunków wilgotnościowych, opierając się na typie siedliskowym lasu (las łągowy Lł; ols łągowy Oll) i glebie w podtypie mady rzecznej próchnicznej, wskażemy, że potencjalnym zbiorowiskiem jest zespół łągowy, a nie grądu. Zabieg ten pozwala uniknąć identyfikowania potencjalnego zbiorowiska na podstawie czynników, które mogą mieć krótkotrwały charakter i czasowo „zaburzać” warunki siedliskowe i kompozycję fitocenozy.

Identyfikacja potencjalnej roślinności naturalnej pomaga również zaplanować działania gospodarcze, by przebudować las w pożądanym kierunku. Dobrym przykładem jest sytuacja, kiedy zbiorowisko rzeczywiste posiada cechy kwalifikujące je do boru mieszanego Qr-P, warunki glebowe zaś wskazują, że potencjalnie jest to siedlisko lasu mieszanego. Wówczas należy zdecydować, czy gospodarka leśna ma dążyć do odtworzenia grądu wysokiego T-Ccał, czy utrzymać zbiorowisko Qr-Pc (ze znaczącym udziałem sosny), mogące występować na tym TSL.

Ryc. 21. Udział procentowy potencjalnych zbiorowisk leśnych w Nadleśnictwie Skierniewice.

Tab 16. Porównanie występowania zbiorowisk rzeczywistych w ramach zasięgów zbiorowisk potencjalnych.

Zbiorowiska rzeczywiste	Zbiorowiska potencjalne													G.N.	W	Razem	
	C-P	L-P	M-P	Vu-P	Qr-P	Ca-Q	Mc-Q	T-C	Lp-F	F-A	F-U	Rn-A	Ss-A				
C-P	0,25																0,25
L-P		844,04			26,36												870,40
M-P			21,88		1,35												23,23
Vu-P				4,17													4,17
Qr-P					1923,93	28,74	4,45	245,86									2202,98
Ca-Q						325,12		3,60									328,72
Mc-Q							14,83										14,83
T-C								3039,69									3039,69
Lp-F								14,53	1,66								16,19
F-A										202,88							202,88
F-U											6,62						6,62
Rn-A												71,84					71,84
Ss-A													2,38				2,38
Lzz		54,12			522,60	58,98	2,33	2585,80	5,84	27,89	2,77		1,81				3262,14
juw		372,37	14,68	0,99	1221,16	156,57	11,40	1982,26	0,58	89,95	3,21	21,55					3874,72
Inne-Ls		5,92		0,07	21,76	0,50	0,01	49,03		8,29	1,20	30,79					117,57
G.N.														330,82			330,82
W																5,95	5,95
Suma	0,25	1276,45	36,56	5,23	3717,16	569,91	33,02	7920,77	8,08	329,01	13,80	124,18	4,19	330,82	5,95	14375,38	

W Nadleśnictwie Skierniewice dominującymi zbiorowiskami potencjalnymi są: grąd subkontynentalny - *Tilio-Carpinetum*, subkontynentalny bór mieszany *Quercus roboris-Pinetum*, subatlantycki bór sosnowy świeży *Leucobryo-Pinetum*, kwaśna dąbrowa trzcinnikowa *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum* i łęg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum*. Mniejszy udział posiadają: ols porzeczkowy *Ribeso nigri-Alnetum*, sosnowy bór wilgotny *Molinio caeruleae-Pinetum* i kwaśna dąbrowa wilgotna *Molinio caeruleae-Quercetum*. Pozostałe zbiorowiska potencjalne występują śladowo, a są to: buczyna niżowa *Luzulo pilosae-Fagetum*, łęg jesionowo-wiązowy *Ficario-Ulmetum minoris*, ols torfowcowy

Sphagno squarrosi-Alnetum, sosnowy bór bagienny *Vaccinio uliginosi-Pinetum* i bór chrobotkowy *Cladonio-Pinetum*.

Potencjalnym zespołem, który pokrywa największą powierzchnię jest grąd (T-C), zajmujący 7920,77 ha. Stwierdzone rzeczywiste pokrycie grądu (T-Ccal, T-Ccalvb, T-Ccalvś, T-Ct, T-Ctvb, T-Ctvś, T-Cstapu, T-Csta, T-Cstavś) wynosi 3039,69 ha. Znaczną część powierzchni potencjalnej grądów pokrywają zbiorowiska zastępcze - 2585,80 ha i zbiorowiska juwenilne 1982,26 ha. Inne powierzchnie leśne (Inne-Ls) zajmują 49,03 ha. Na powierzchni 245,86 ha potencjalnego grądu (T-C) występują zbiorowiska boru mieszanego (Qr-P). Jest to wynikiem niewłaściwej gospodarki w przeszłości, preferującej gatunki iglaste nawet na siedliska lasowych.

Drugi pod względem powierzchni zespół potencjalny to subkontynentalny bór mieszany (Qr-P) zajmujący 3717,16 ha. Ponad połowę tej powierzchni - 1923,93 ha stanowią zbiorowiska rzeczywiste borów mieszanych (Qr-Pt, Qr-Ptvb, Qr-Ptvj, Qr-Ptvś, Qr-Ptvm, Qr-Pmol, Qr-Pmolvś, Qr-Pcor, Qr-Pcorvm). Zbiorowiska juwenilne zajmują tu 1221,16 ha, leśne zbiorowiska zastępcze 522,60 ha, a inne grunty związane z gospodarką leśną (Inne-Ls) 21,76 ha.

Trzecim pod względem potencjalnej powierzchni jest subatlantycki sosnowy bór świeży (L-P), zajmujący 1276,45 ha. Większość tej powierzchni, tj. 870,40 ha, to zbiorowiska rzeczywiste (L-Pt, L-Ptvc, L-Ptvd, L-Ptvm). Zbiorowiska juwenilne zajmują 372,37 ha potencjalnego boru świeżego, zastępcze 54,12 ha, a inne powierzchnie związane z gospodarką leśną (Inne-Ls) 5,92 ha.

Następnym pod względem powierzchni zespołem potencjalnym jest kwaśna dąbrowa trzcinnikowa (Ca-Q), która zajmuje 569,91 ha. Większość tej powierzchni - 325,12 ha, stanowi zbiorowisko rzeczywiste kwaśnej dąbrowy (Ca-Q). 28,74 ha zajmują zbiorowiska borów mieszanych (Qr-P), w których często obserwujemy wysoką dynamikę dębów wychodzących z warstwy podszytu i wchodzących w niższe piętra drzewostanu. Zwykle występuje odnowienie naturalne dębów, a pokrycie warstwy mszystej ulega stopniowej redukcji. Zbiorowiska juwenilne zajmują tu 156,57 ha, zbiorowiska zastępcze 58,98 ha, a inne związane z gospodarką leśną (Inne-Ls) 0,50 ha.

Łęg jesionowo-olszowy (F-A), zajmujący 202,88 ha, w większości pokrywa się z zasięgiem potencjalnym zespołu. Pozostała powierzchnia to leśne zbiorowiska zastępcze (27,89 ha), zbiorowiska juwenilne (89,95 ha) oraz a inne grunty związane z gospodarką leśną (Inne-Ls) - 8,29 ha.

W olsie porzeczkowym (Rn-A) większość potencjalnego zbiorowiska zajmuje odpowiadający mu zespół rzeczywisty (71,84 ha). Pozostała powierzchnia to zbiorowiska juwenilne (21,55 ha) oraz inne grunty związane z gospodarką leśną (Inne-Ls) - 30,79 ha.

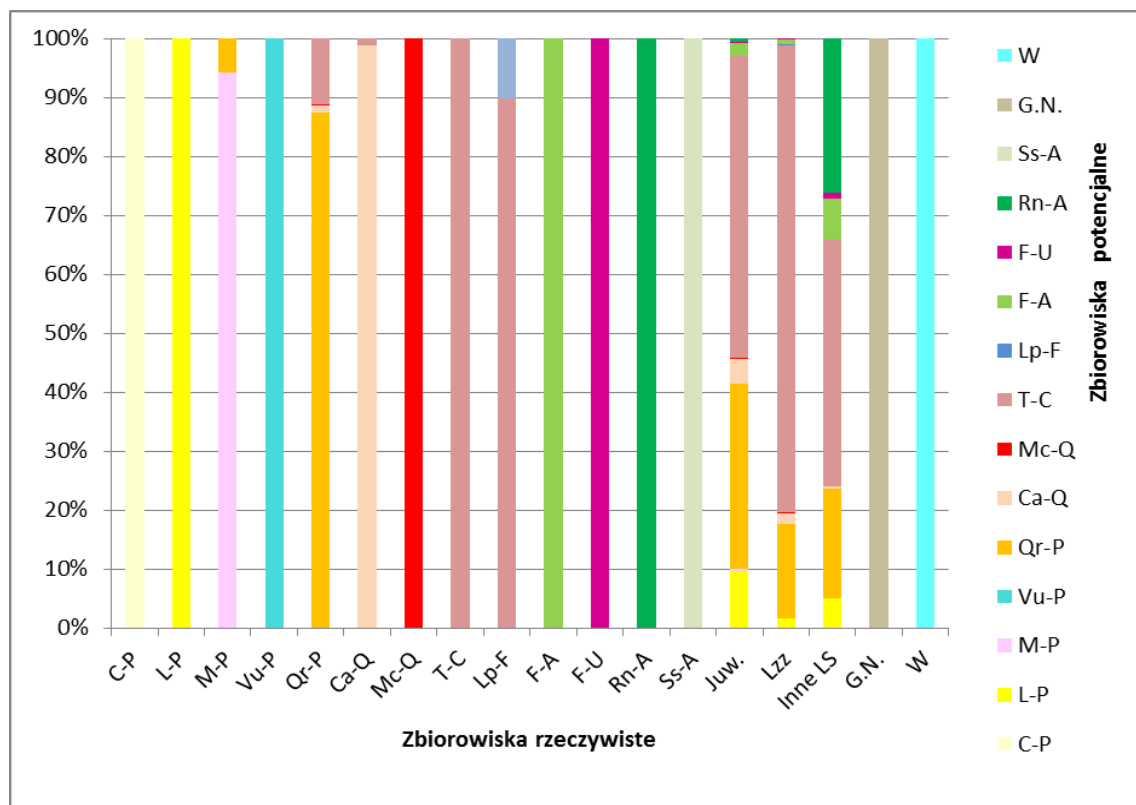
Potencjalny areał boru sosnowego wilgotnego - *Molinio caeruleae*-Pinetum (M-P) w większości pokrywa się ze stwierdzonym obszarem zbiorowiska rzeczywistego (21,88 ha). Pozostała powierzchnia (14,68 ha) to zbiorowiska juwenilne.

Większa część potencjalnego zespołu *Vaccinio uliginosi*-Pinetum (Vu-P) obecnie zajmują zbiorowiska rzeczywiste (4,17 ha). Zbiorowiska juwenilne zajmują 0,99 ha, a inne związane z gospodarką leśną (Inne-Ls) 0,07 ha.

Powierzchnia zbiorowiska rzeczywistego *Cladonio*-Pinetum 0,25 ha w całości pokrywa się z potencjalnym występowaniem tego zespołu.

Zbiorowiska zajmujące niewielkie powierzchnie, takie jak: *Molinio caeruleae* -*Quercetum* (Mc-Q), *Luzulo pilosae*-*Fagetum* (Lp-F), *Ficario*-*Ulmetum minoris* (F-U) czy *Sphagno squarrosi*-*Alnetum* (Ss-A), na ogół w większej części pokrywają się z potencjalnym areałem (Tab. 30). Pozostała powierzchnia to: leśne zbiorowiska zastępcze, zbiorowiska juwenilne oraz inne grunty związane z gospodarką leśną, rzadko tylko inne zbiorowiska rzeczywiste.

Ze względu na to, że występowanie zbiorowisk rzeczywistych i potencjalnych w nadleśnictwie na ogół pokrywa się, można przyjąć, że opisane dla każdego zbiorowiska rzeczywistego warunki glebowo-siedliskowe oraz ich lokalizacja odnoszą się też do zbiorowisk potencjalnych.

Ryc. 22. Udział potencjalnych typów zbiorowisk w ramach wyróżnionych zbiorowisk rzeczywistych.

Jedną z przyczyn występujących niekiedy rozbieżności zespołu rzeczywistego z potencjalnym mogą być zaburzenia, które spowodowały degenerację fitocenozy lub nawet jej degradację. Inną przyczyną mogą być naturalne zmiany sukcesyjne powodujące przekształcanie się jednej fitocenozy w drugą. W zbiorowiskach tych obserwuje się pewne elementy, symptomy które mogą świadczyć o zachodzeniu przemian w kierunku innego, potencjalnego zbiorowiska. Zazwyczaj są one subtelne, bądź zachodzą na niewielką skalę, inaczej fitosocjolog zdecydowałby się na ujednoczenie zespołu rzeczywistego z potencjalnym. Aby poznać, na skutek jakiego procesu zachodzą rozbieżności zespołu rzeczywistego z potencjalnym i z jakimi zmianami kierunkowymi mamy do czynienia, należałoby przeprowadzić osobne badania omawianych płatów, poznać historię ich użytkowania. Rozbieżności te są też wynikiem różnic między zasięgami zbiorowisk rzeczywistych, a TSL.

5.6.3. Siedliska przyrodnicze

Mianem siedlisk przyrodniczych określa się te siedliska, które – zgodnie z definicją zawartą w ustawie o ochronie przyrody - na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej:

- a) są zagrożone zanikiem w swoim naturalnym zasięgu lub
- b) mają niewielki zasięg naturalny w wyniku regresji lub z powodu ograniczonego obszaru występowania wynikającego z jego wewnętrznych, przyrodniczych właściwości, lub
- c) stanowią reprezentatywny przykład typowych cech regionu biogeograficznego występującego w państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Pełny wykaz tych siedlisk zawarty jest w załączniku I dyrektywy siedliskowej, a na gruncie prawa krajowego zostały one uwzględnione w załączniku 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia, jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r., poz. 1713).

Siedliska przyrodnicze na terenie Nadleśnictwa Skierniewice zostały rozpoznane w ramach powszechnej inwentaryzacji siedlisk i gatunków wykonywanej przez Lasy Państwowe w latach 2006-2007 na podstawie Zarządzenia nr 31 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 19 lipca 2006 r. w sprawie ustalenia systemu okresowej powszechnej inwentaryzacji gatunków roślin, zwierząt, innych organizmów i siedlisk przyrodniczych, mających znaczenie wskaźnikowe przy ocenie stanu lasów oraz prognozowaniu zmian w ekosystemach leśnych, znak: ZO-732-2-18/2006 oraz decyzji nr 5 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 30 stycznia 2007 r. w sprawie metodyk inwentaryzacji siedlisk i roślin, znak: ZO-732-6-5/2007. Następnie siedliska zostały zweryfikowane podczas prac fitosocjologicznych, których wyniki znajdują się w dokumencie: „Opracowanie fitosocjologiczne leśnych zbiorowisk roślinnych dla Nadleśnictwa Skierniewice” przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Warszawie, 1.01.2020r.

Stan zachowania siedlisk był określany ocenami A, B lub C, o charakterystyce odmiennej od tych stosowanych podczas monitoringu siedlisk przyrodniczych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. W przypadku siedlisk leśnych kryteria poszczególnych ocen zdefiniowano następująco:

- Ocena A - drzewostan dojrzały (dla większości gatunków orientacyjnie od VI klasy wieku), z drzewami grubymi i starymi, bogaty w martwe drewno. Drzewostan o kompozycji gatunkowej odpowiadającej naturalnemu zbiorowisku roślinnemu (bez gatunków obcych geograficznie i ekologicznie). Jeżeli siedliska bagienne i łęgowe, to zachowane odpowiednio bagienne lub łęgowe warunki wodne.
- Ocena B - drzewostan dojrzewający (dla większości gatunków orientacyjnie w III-V klasie wieku), o kompozycji gatunkowej odpowiadającej naturalnemu zbiorowisku roślinnemu (nie więcej niż 5% gatunków obcych geograficznie i ekologicznie). Jeżeli siedliska bagienne i łęgowe, to zachowane odpowiednio bagienne lub łęgowe warunki wodne.
- Ocena C – nadawana w przypadku zaistnienia co najmniej jednej z przesłanek: (i) drzewostan młodociany (uprawa, młodnik, tyczkowina, orientacyjnie do II kl. wieku włącznie); (ii) drzewostan z > 5% gatunków obcych geograficznie lub ekologicznie; (iii) zniekształcone warunki wodne (np. przesuszone bory bagienne, nie zalewane łęgi).

W ramach prac nad niniejszym planem urządzenia lasu siedliska te poddano weryfikacji i ponownej oceny stanu zachowania zgodnie z ww. metodyką.

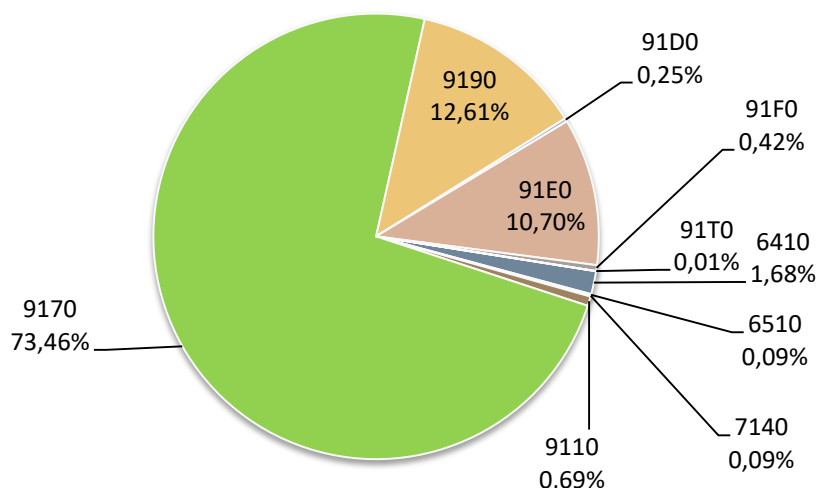
Według opracowania fitosocjologicznego w Nadleśnictwie Skierniewice zinwentaryzowano 7 leśnych siedlisk przyrodniczych i trzy siedliska nieleśne o łącznej powierzchni 2172,76 ha. W Obrębie Rawa Mazowiecka jest ich 973,32 ha, a w Obrębie Skierniewice 1199,44 ha. Stan określono w 3-stopniowej skali: A, B, C wg Instrukcji wypełniania Standardowego formularza danych obszaru Natura 2000 (wersja 2012.1). Najmniej jest siedlisk w najlepszym stanie A – 46,51 ha.

Tab 17. Wykaz siedlisk przyrodniczych stwierdzonych w Nadleśnictwie Skierniewice po pracach fitosocjologicznych.

KOD	Siedlisko przyrodnicze	Identyfikator fitosocjologiczny w Nadleśnictwie Skierniewice
Leśne		
91T0-1	Śródłądowy bór chrobotkowy <i>Cladonio Pinetum</i>	Bór chrobotkowy <i>Cladonio-Pinetum</i>
91D0 *	Bory i lasy bagienne	Bór bagienny <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> ; Ols torfowcowy <i>Sphagno squarrosi-Alnetum</i>
9190	Kwaśna dąbrowa <i>Quercetea roboripetraeae</i>	Kwaśna dąbrowa trzcinnikowa <i>Calamagrostio arundinaceae-Quercetum</i> Kwaśna dąbrowa wilgotna <i>Molinio caeruleae-Quercetum</i>
9110-1	Kwaśna buczyna niżowa <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i>	Kwaśna buczyna niżowa <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i>
9170-2	Grąd subkontynentalny <i>Tilio-Carpinetum</i>	Grąd subkontynentalny <i>Tilio-Carpinetum</i>
91E0-3	Niżowy łęg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i>	Łęg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i>
91F0 *	Lasy łęgowe dębowo-jesionowo-wiązowe <i>Ficario-Ulmetum</i>	Łęg jesionowo-wiązowy <i>Ficario-Ulmetum minoris</i>
Nieleśne		
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe związku <i>Molinion caeruleae</i>	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe związku <i>Molinion caeruleae</i>
6510	Ekstensywnie użytkowane łąki świeże związku <i>Arrhenatherion</i>	Pónaturalne i antropogeniczne zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe klasy <i>Molinio-Arrhenatheretea</i>
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	Zbiorowiska torfowisk przejściowych i trzęsawisk klasy <i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>

* siedliska priorytetowe o zmniejszającym się areale na terytorium UE, zagrożone zanikiem.

Na gruntach Nadleśnictwa wyróżniono 10 typów siedlisk przyrodniczych, w tym trzy nieleśne (o łącznej powierzchni 2216,68 ha). Pełny wykaz wydzieleni, w których stwierdzono siedliska przyrodnicze zamieszczono w załączniku 2. Powierzchnia siedlisk przyrodniczych w bazie Taksator różni się od powierzchni z opracowania fitosocjologicznego, ponieważ w opracowaniu powierzchnię liczy się płatami siedlisk, natomiast w bazie, do zliczania powierzchni bierze się całe wydzielenia. Wg bazy Taksator powierzchnia siedlisk przyrodniczych w Nadleśnictwie wynosi 2245,9 ha (2208,46 ha powierzchni leśnej i 37,44 ha powierzchni nieleśnej).

Ryc. 23. Udział poszczególnych siedlisk przyrodniczych w Nadleśnictwie Skierniewice

Na siedliskach przyrodniczych zostało zmienione planowanie hodowlano – urządzeniowe. Aby nie pogarszać stanu siedlisk prowadzi się dla nich odrębne, specjalne sposoby zagospodarowania, które przedstawia poniższa tabela.

Tab 18. Składy gatunkowe dla typów drzewostanów ustalone dla siedlisk przyrodniczych Natura 2000

Kod	Nazwa siedliska przyrodniczego	TSL	TD	Orientacyjne składy gatunkowe upraw
1	2	3	4	5
9170	Grądy środkowoeuropejskie i kontynentalne	LMśw	Gb-So-Db	5Db, 3So, 2Gb i inne
		LMw	Lp-Gb-Db	5Db, 3Gb, 2 Lp, Jw i inne
		Lśw	Bk-Jd-Db	5Db, 2Jd, 2Bk, 1Gb i inne
		Lw	Lp-Gb-Db**	5Db, 3Gb, 2Lp, Jw i inne
91D0	Bory i lasy bagienne	Bb	So	9So, 1 Brzom i inne
		BMb	Św-So	5So, 4Św, 1Db, Ol i inne
			Brz-So	6So, 4 Brzom i inne
		LMb, Ol	Brz-Ol	5Ol, 3Brzom, 2So i inne
91E0	Łęgi olszowe, olszowo-jesionowe i topolowe	Lw	Wz-Ol-Js*	5Js, 3Ol, 2Wz i inne
			Db-Ol **	7Ol, 3Db i inne
		Ol	Ol	9Ol, 1Js, Brz i inne
		OlJ	Js*-Ol	6Ol, 3Js, 1 Brz i inne
			Wz-Ol-Js*	5Js, 3Ol, 2Wz i inne
Lł	Tp-Wb Js-Ol**	6Wb, 4Tpb i inne 6Ol, 3Js, 1 Brz i inne		
9110	Kwaśne buczyny	LMśw	So-Bk	5Bk, 3So, 2Db i inne
			Bk	7Bk, 2Dbb, 1So i inne
9190	Kwaśne dąbrowy	BMśw	Brz-So-Dbb	5Dbb, 3So, 2Brz i inne
		BMw	Św-Dbb	7Dbb, 2Św, 1So i inne
		LMśw	Bk-So-Dbb	6Dbb, 2So, 2Bk i inne
		LMw	Db	8Db, 2 Św, So i inne
91F0	Łęgi jesionowo-wiązowo-dębowe	Lw	Js*-Db-Wz	5Wz, 3Dbs, 2Js, Lp, Gb i inne
			Db-Wz	5Wz, 4Dbs, 1Ol, Gb i inne
		Lł	Js-Wz	6Wz, 3Js, 1Tpb, Lp i inne
			Js*-Ol-Wz	5Wz, 3Ol, 2 Js, Gb, Lp i inne
91T0	Bory chrobotkowe	Bs, Bśw	So	9So, 1Brz i inne
			Brz-So	6So, 3Brz, 1 inne

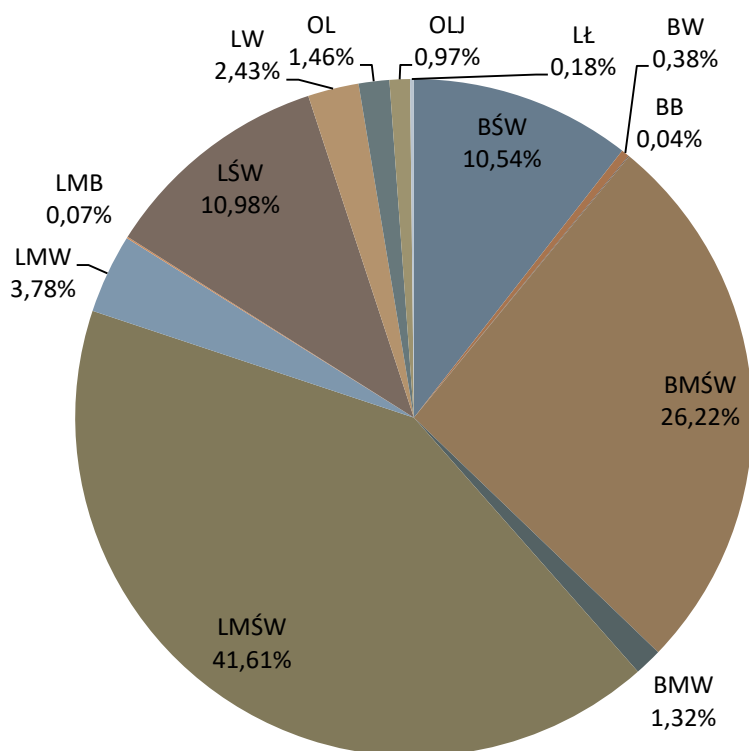
5.7. Typy siedliskowe lasu

Typ siedliskowy lasu jest podstawową jednostką w klasyfikacji siedlisk leśnych, obejmującą wszystkie powierzchnie leśne o zbliżonych warunkach siedliskowych, wykazujące podobne możliwości produkcyjne. Na pojęcie typu siedliskowego lasu składają się czynniki klimatyczne i glebowe. Poszczególne typy siedliskowe lasu mogą się różnić składem florystycznym, strukturą, trwałością, żyznością i wilgotnością gleby, klimatem, ukształtowaniem terenu i jego budową geologiczną.

Operat glebowo-siedliskowy dla obrębu Rawa Mazowiecka został opracowany w 2009 r. oraz dla obrębu Skierniewice w 2001 r. Poniżej podaje się syntetyczne, uaktualnione w trakcie prac urzędowych zestawienie występujących typów siedliskowych lasu, obrębami i dla całego Nadleśnictwa oraz porównanie ich z ubiegłymi okresami gospodarczymi.

Tab 19. Zestawienie powierzchni leśnej Nadleśnictwa Skierniewice wg typów siedliskowych lasu (dot. pow. leśnej zalesionej i niezalesionej)

Typ siedliskowy lasu	Obręby				Nadleśnictwo		V rewizja	IV rewizja	III rewizja
	RAWA MAZOWIECKA		SKIERNIEWICE		Pow.[ha]	Udział[%]	Udział[%]	Udział[%]	Udział[%]
	Pow.[ha]	Udział[%]	Pow.[ha]	Udział[%]					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
BS	0	0	0	0	0	0	0	0,1	0,2
BŚW	226,51	4,19	1216,74	14,69	1443,25	10,54	10,20	11,20	23,80
BW	0,00	0,00	51,71	0,62	51,71	0,38	0,40	0,50	1,20
BB	0,00	0,00	5,82	0,07	5,82	0,04	0,00	0,00	0,10
BMŚW	1232,81	22,80	2356,07	28,45	3588,88	26,22	27,10	28,80	29,10
BMW	5,02	0,09	175,31	2,12	180,33	1,32	1,40	1,30	4,40
BMB	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,40
LMŚW	3244,74	60,00	2451,46	29,60	5696,20	41,61	41,40	38,90	30,10
LMW	26,76	0,49	491,25	5,93	518,01	3,78	4,00	4,00	1,00
LMB	1,99	0,04	7,99	0,10	9,98	0,07	0,10	0,00	0,10
LŚW	487,06	9,01	1016,52	12,28	1503,58	10,98	11,20	11,40	5,20
LW	70,19	1,30	262,84	3,17	333,03	2,43	2,00	1,60	2,20
OL	61,27	1,13	138,99	1,68	200,26	1,46	1,40	1,60	1,90
OLJ	35,03	0,65	98,03	1,18	133,06	0,97	0,70	0,50	0,30
Lł	16,51	0,31	8,41	0,10	24,92	0,18	0,10	0,10	0,00
Razem	5407,89	100,00	8281,14	100,00	13689,03	100,00	100,00	100,00	100,00

Ryc. 24. Procentowy podział typów siedliskowych lasu na powierzchni leśnej zalesionej i niezalesionej

Najczęściej reprezentowanym typem siedliskowym lasu są lasy mieszane świeże (41,61%) oraz bory mieszane świeże (26,21%). Siedliska lasowe zajmują w sumie 8418,86 ha, co daje 61,5% powierzchni leśnej zalesionej i niezalesionej Nadleśnictwa, bory występują na 5269,48 ha, czyli 38,5 %.

Od III rewizji urządzania lasu, stosunek siedlisk lasowych do borowych rośnie. Podczas III rewizji siedliska lasowe wynosiły 40,8% powierzchni leśnej, borowe natomiast 59,2%. Wyniki takie wskazują na wzrost żyzności gleb Nadleśnictwa, co daje możliwość większego urozmaicenia składów upraw o gatunki liściaste.

5.8. Drzewostany

5.8.1. Ogólna charakterystyka drzewostanów

Drzewostany Nadleśnictwa Skierniewice charakteryzują się dużą różnorodnością gatunkową drzew je tworzących. Dominuje w nich sosna, będąca głównym gatunkiem panującym na większości siedlisk. Jest to wynikiem zaszłości gospodarki leśnej okresu powojennego. Podczas zalesiania gruntów i odnawiania lasów, wskutek przybliżonego i nie zawsze precyzyjnego rozpoznania warunków glebowych oraz preferencji sosny, jako gatunku o największej przydatności dla gospodarki, masowo wprowadza-

no ten gatunek na większości siedlisk. Rola pozostałych gatunków była ograniczana. Obecne rozpoznanie siedlisk daje podstawy do przebudowy drzewostanów na zgodne z siedliskiem i naturalnymi zespołami roślinnymi, w związku z czym udział gatunków liściastych, zwłaszcza dębu, olszy, a także gatunków domieszkowych, stopniowo, ale systematycznie się zwiększa.

Pod względem powierzchniowym większy udział ma sosna w obrębie Skierniewice (76,81%) niż w obrębie Rawa Mazowiecka (70,91%). W obrębie Rawa Mazowiecka zaznacza się też udział dębów rodzimych (17,92%, a tylko 11,03% w obrębie Skierniewice).

Tab 20. Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg gatunków panujących (dot. powierzchni leśnej zalesionej)

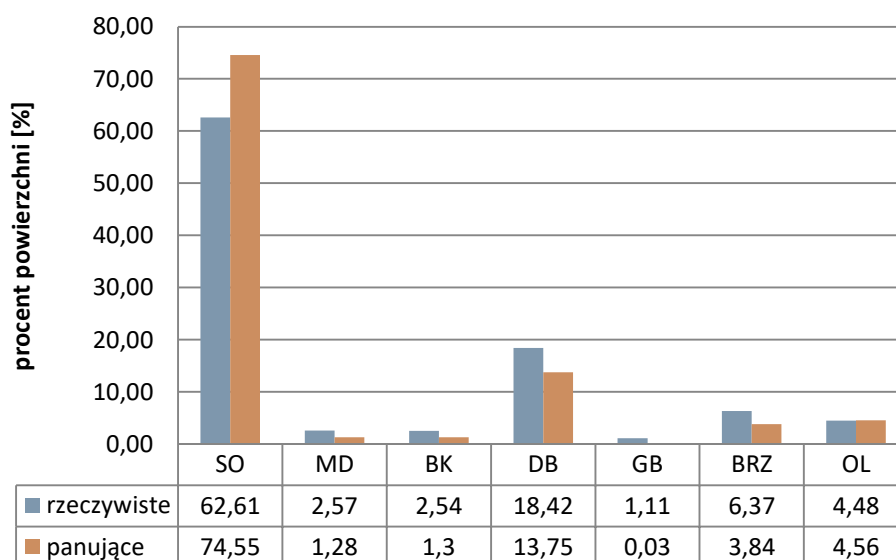
Gatunek	Obręby				Nadleśnictwo	
	RAWA MAZOWIECKA		SKIERNIEWICE		Pow.	%
	Pow.	%	Pow.	%		
	Miąższość	%	Miąższość	%	Miąższość	%
1	2	3	4	5	6	7
SO	3771,65	71,07	6256,90	76,81	10028,55	74,55
	1043509,00	71,38	1628338,00	79,43	2671847,00	76,08
SO.B	0,00	0,00	0,74	0,01	0,74	0,01
	0,00	0,00	55,00	0,00	55,00	0,00
MD	158,83	2,99	13,94	0,17	172,77	1,28
	70991,00	4,86	683,00	0,03	71674,00	2,04
ŚW	2,30	0,04	43,64	0,54	45,94	0,34
	496,00	0,03	7964,00	0,39	8460,00	0,24
BK	58,23	1,10	116,02	1,42	174,25	1,30
	5554,00	0,38	12042,00	0,59	17596,00	0,50
DB	950,93	17,92	898,57	11,03	1849,50	13,75
	251706,00	17,22	201617,00	9,84	453323,00	12,91
DB.C	3,00	0,06	0,55	0,01	3,55	0,03
	1025,00	0,07	155,00	0,01	1180,00	0,03
WZ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
JS	1,45	0,03	0,00	0,00	1,45	0,01
	485,00	0,03	0,00	0,00	485,00	0,01
GB	1,47	0,03	2,35	0,03	3,82	0,03
	340,00	0,02	745,00	0,04	1085,00	0,03
BRZ	170,35	3,21	346,09	4,25	516,44	3,84
	38982,00	2,67	71363,00	3,48	110345,00	3,14
OL	164,66	3,10	446,77	5,48	611,43	4,55
	43087,00	2,95	122905,00	6,00	165992,00	4,73
OL.S	0,00	0,00	1,59	0,02	1,59	0,01
	0,00	0,00	250,00	0,01	250,00	0,01
AK	5,31	0,10	1,86	0,02	7,17	0,05
	1300,00	0,09	375,00	0,02	1675,00	0,05
OS	14,49	0,27	6,19	0,08	20,68	0,15
	3175,00	0,22	1340,00	0,07	4515,00	0,13
WB	0,00	0,00	0,17	0,00	0,17	0,00
	0,00	0,00	30,00	0,00	30,00	0,00
LP	4,06	0,08	10,12	0,12	14,18	0,11
	1280,00	0,09	2100,00	0,10	3380,00	0,10
Razem	5306,73	100,00	8145,50	100,00	13452,23	100,00
	1461930,00	100,00	2049962,00	100,00	3511892,00	100,00

Aby zorientować się w faktycznej strukturze gatunkowej drzewostanów na terenie Nadleśnictwa, niezbędne było przeprowadzenie analizy aktualnego udziału powierzchni drzewostanów według gatunków rzeczywistych.

Tab 21. Aktualny udział powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice według gatunków rzeczywistych (dot. powierzchni leśnej zalesionej)

Gatunek	Obręby				Nadleśnictwo	
	RAWA MAZOWIECKA		SKIERNIEWICE		Pow.	%
	Pow.	%	Pow.	%		
1	2	3	4	5	6	7
SO	3064,83	57,75	5357,14	65,77	8421,97	62,61
SO.B	0,11	0,00	5,40	0,07	5,51	0,04
SO.S	0,23	0,00	1,02	0,01	1,25	0,01
MD	232,62	4,38	113,32	1,39	345,94	2,57
ŚW	7,21	0,14	43,02	0,53	50,23	0,37
JD	0,16	0,00	11,16	0,14	11,32	0,08
CIS	0,00	0,00	0,49	0,01	0,49	0,00
BK	154,79	2,92	187,46	2,30	342,25	2,54
DB	1301,87	24,53	1176,12	14,44	2477,99	18,42
DB.C	13,78	0,26	26,27	0,32	40,05	0,30
KL	0,69	0,01	1,80	0,02	2,49	0,02
JW	13,34	0,25	20,29	0,25	33,63	0,25
WZ	0,47	0,01	8,68	0,11	9,15	0,07
JS	1,39	0,03	4,08	0,05	5,47	0,04
GB	57,13	1,08	92,14	1,13	149,27	1,11
BRZ	248,52	4,68	608,40	7,47	856,92	6,37
OL	158,82	2,99	443,21	5,44	602,03	4,48
OL.S	0,00	0,00	0,95	0,01	0,95	0,01
CZR	0,45	0,01	0,00	0,00	0,45	0,00
CZM	0,00	0,00	0,47	0,01	0,47	0,00
JRZ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
AK	15,39	0,29	4,89	0,06	20,28	0,15
TP	0,43	0,01	0,28	0,00	0,71	0,01
OS	18,10	0,34	17,39	0,21	35,49	0,26
WB	0,45	0,01	0,23	0,00	0,68	0,01
KSZ	0,00	0,00	0,20	0,00	0,20	0,00
JKL	0,00	0,00	0,20	0,00	0,20	0,00
LP	15,95	0,30	20,71	0,25	36,66	0,27
CZR.P	0,00	0,00	0,18	0,00	0,18	0,00
Razem	5306,73	100,00	8145,5	100	13452,23	100

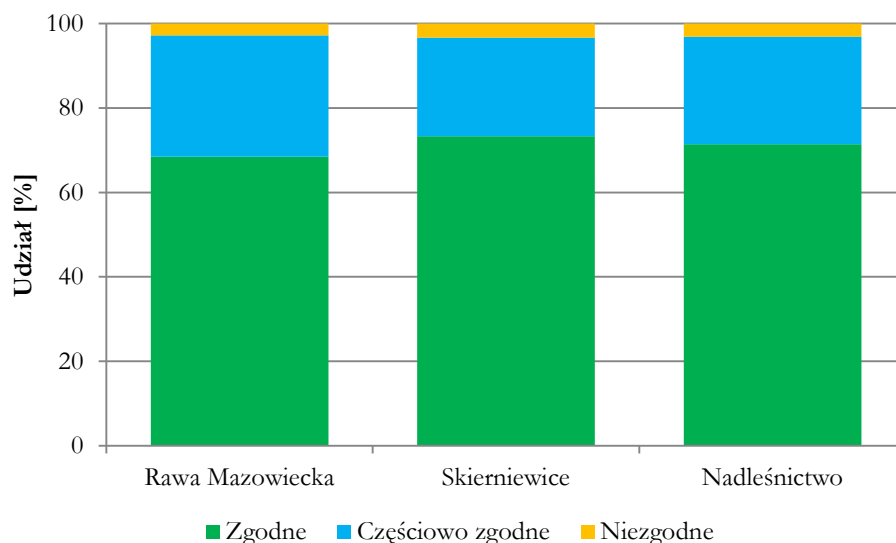
Jak wynika z tabeli, największy udział w drzewostanach Nadleśnictwa ma sosna, choć jest on aż o 11,94% mniejszy niż wynika to z analizy powierzchni drzewostanów wg gatunków panujących. Co ważniejsze wyższy (o 4,67%) jest rzeczywisty udział dębów rodzimych, co wynika ze znaczącej roli tego gatunku w Nadleśnictwie. Porównanie głównych gatunków drzew z Nadleśnictwa przedstawia poniższy wykres.

Ryc. 25. Porównanie procentowego udziału gatunków rzeczywistych do panujących w Nadleśnictwie.

Ocena zgodności składów gatunkowych drzewostanów z typem drzewostanu

W Nadleśnictwie, drzewostany zgodne z TD zajmują zdecydowaną większość powierzchni - 71,43 % powierzchni leśnej zalesionej, częściowo zgodne to 25,42 %. Resztę stanowią drzewostany niezgodne z siedliskiem.

Ryc. 26. Udział stopni zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem w Nadleśnictwie Skierniewice

5.8.2. Bogactwo gatunkowe i struktura pionowa

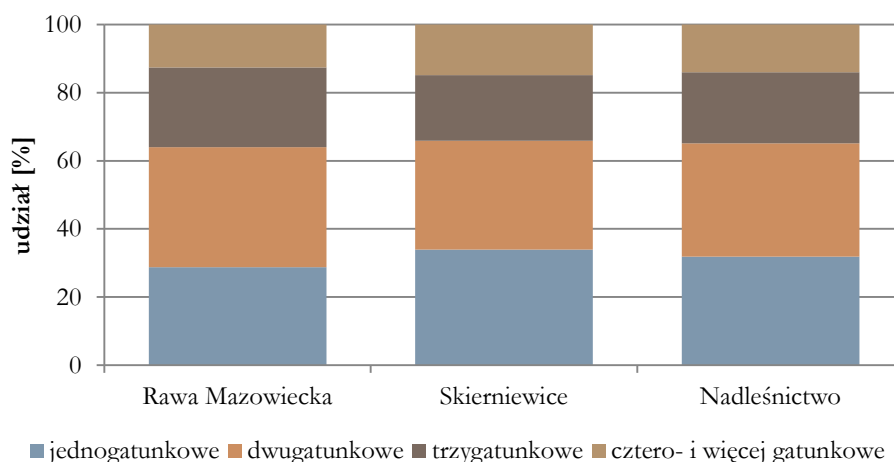
Oprócz sumarycznej liczby gatunków, o bogactwie gatunkowym lasów świadczy także liczba gatunków budujących poszczególne drzewostany. Drzewostany Nadleśnictwa Skierniewice charakteryzują się dużym bogactwem gatunkowym. Największy udział mają drzewostany dwugatunkowe (33,2%

powierzchni), niewiele mniejszy procenty stanowią drzewostany jednogatunkowe (31,9%), znaczący udział jest też udział pozostałych grup drzewostanów. Wskazuje to na dużą różnorodność drzewostanów.

Tab 22. Zestawienie powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego (dot. powierzchni leśnej zalesionej)

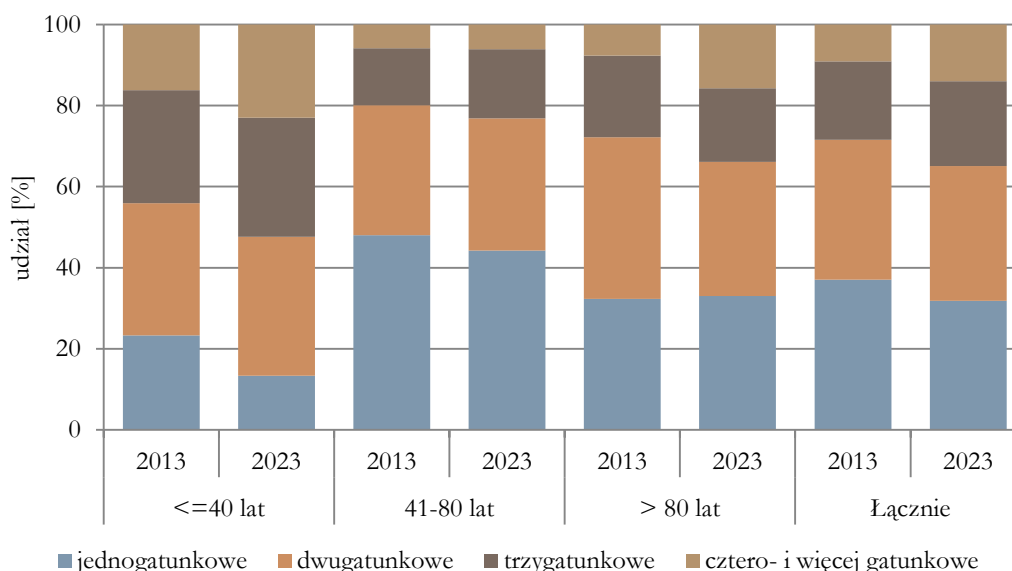
Obręb, Nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb RAWA MAZOWIECKA	jednogatunkowe	161,72	733,46	627,94	1523,12	28,7
		26464	232248	224291	483004	32,4
	dwugatunkowe	374,46	806,21	687,86	1868,53	35,2
		46791	252016	249130	547937	36,7
	trzygatunkowe	495,99	322,82	425,69	1244,50	23,5
		51743	113535	155647	320925	21,5
	czter- i więcej gatunkowe	327,66	67,90	275,02	670,58	12,6
		28304	19753	91418	139475	9,4
Obręb SKIERNIEWICE	jednogatunkowe	345,53	1610,18	805,66	2761,37	33,9
		51145	484403	283010	818558	38,8
	dwugatunkowe	927,82	924,12	750,11	2602,05	31,9
		111725	283715	267886	663327	31,4
	trzygatunkowe	624,21	579,25	367,85	1571,31	19,3
		65152	178074	127441	370668	17,6
	czter- i więcej gatunkowe	548,03	255,13	407,61	1210,77	14,9
		55909	73426	127395	256729	12,2
Nadleśnictwo Skierniewice	jednogatunkowe	507,25	2343,64	1433,60	4284,49	31,8
		77609	716651	507301	1301561	36,1
	dwugatunkowe	1302,28	1730,33	1437,97	4470,58	33,2
		158516	535731	517016	1211264	33,6
	trzygatunkowe	1120,20	902,07	793,54	2815,81	20,9
		116895	291609	283088	691592	19,2
	czter- i więcej gatunkowe	875,69	323,03	682,63	1881,35	14,0
		84212	93179	218813	396204	11,0

Zróznicowanie w bogactwie gatunkowym drzewostanów zarysowuje się pomiędzy obrębami Nadleśnictwa. Relatywnie więcej monokultur występuje w obrębie Skierniewice, co wynika z charakteru siedliskowego tego obrębu (przewaga siedlisk ubogich z drzewostanami sosnowymi).

Ryc. 27. *Udział powierzchniowy drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg bogactwa gatunkowego*

Porównując z kolei bogactwo gatunkowe drzewostanów w grupach wiekowych, największe zróżnicowanie gatunkowe zauważa się w drzewostanach młodszych klas wieku – do 40 lat. Jest to efektem zmian w podejściu do gospodarki leśnej - prowadzonej przebudowy i dostosowywania składów gatunkowych upraw do siedlisk. W tej grupie wiekowej, drzewostany jednogatunkowe zajmują zaledwie 3,8% powierzchni. Z czasem zróżnicowanie gatunkowe drzewostanów Nadleśnictwa będzie się zwiększać. W 10-letnim okresie obowiązywania ostatniego planu urządzenia lasu, ogólna struktura drzewostanów pod względem bogactwa gatunkowego uległa zmianie. Udział drzewostanów jednogatunkowych zmniejszył się o 5,16 %, a dwugatunkowych – o 1,24%. Wzrósł z kolei udział dwóch pozostałych grup – trzygatunkowych o 1,5%, a cztero- i więcej gatunkowych o 4,9%. Taki model gospodarowania jest kontynuowany również i w obecnym projekcie Planu. Prowadzone działania gospodarcze będą więc zmierzały w kierunku pogłębienia tej korzystnej tendencji i w tym kontekście należy je ocenić pozytywnie, jako przyspieszające powrót zniekształconych niegdyś drzewostanów do stanu odpowiadającego warunkom siedliskowym.

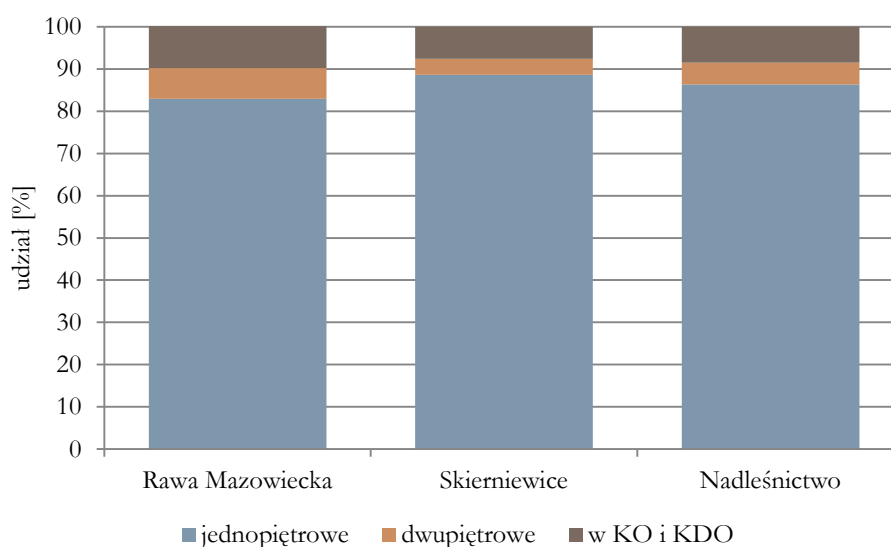

Ryc. 28. Zmiany udziału powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg bogactwa gatunkowego w grupach wiekowych (porównanie danych z lat 2013 i 2023)

W Nadleśnictwie Skierniewice dominują drzewostany jednopiętrowe, zajmujące 86,3% powierzchni leśnej zalesionej. Większy udział takich drzewostanów zaznacza się w obrębie Skierniewice (88,6%) niż w obrębie Rawa Mazowiecka (82,7%). Drzewostany dwupiętrowe to tylko 5,2 %, natomiast drzewostanów wielopiętrowych i o budowie przerębowej nie stwierdzono. Drzewostany w klasie odnowienia i w klasie do odnowienia zajmują 8,6 % powierzchni. Powyższe jest wynikiem struktury gatunkowej drzewostanów, w której dominują drzewostany sosnowe. Również wiele drzewostanów liściastych, w których nie ma dużego zróżnicowania gatunkowego, przybiera postać drzewostanów jednopiętrowych.

Tab 23. Zestawienie powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg grup wiekowych i struktury (dot. powierzchni leśnej zalesionej)

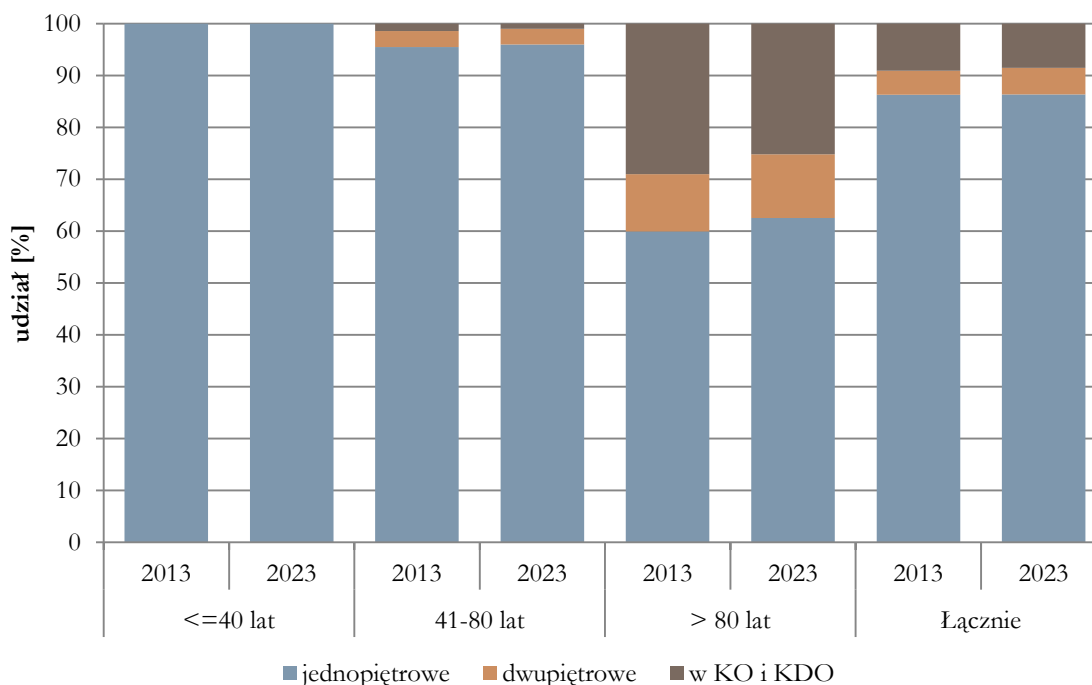
Obręb, Nadleśnictwo	Struktura drzewostanów	Jednostka	Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
			<= 40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Rawa Mazowiecka	jednopiętrowe	ha	1359,83	1874,67	1155,14	4389,64	82,7
		m ³	153301	593142	421585	1168028	78,3
	dwupiętrowe	ha	0,00	52,47	332,53	385,00	7,3
		m ³	0	23784	145380	169164	11,3
	w KO i KDO	ha	0,00	3,25	528,84	532,09	10,0
		m ³	0	627	153520	154148	10,3
Skierniewice	jednopiętrowe	ha	2445,59	3210,18	1557,86	7213,63	88,6
		m ³	283931	967817	557575	1809323	85,8
	dwupiętrowe	ha	0,00	108,94	199,95	308,89	3,8
		m ³	0	40867	85708	126575	6,0
	w KO i KDO	ha	0,00	49,56	573,42	622,98	7,6
		m ³	0	10934	162450	173383	8,2
Nadleśnictwo	jednopiętrowe	ha	3805,42	5084,85	2713,00	11603,27	86,3
		m ³	437232	1560959	979160	2977351	82,7
	dwupiętrowe	ha	0,00	161,41	532,48	693,89	5,2
		m ³	0	64651	231088	295739	8,2
	w KO i KDO	ha	0,00	52,81	1102,26	1155,07	8,6
		m ³	0	11561	315970	327531	9,1

Ryc. 29. Udział powierzchniowy drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg budowy pionowej

Porównując strukturę pionową drzewostanów w grupach wiekowych, największe zróżnicowanie zauważa się w drzewostanach najstarszych. Wynika to z jednej strony ze stopniowego dorastania młodego pokolenia drzew do niższych warstw drzewostanu (dolne piętro), a z drugiej z sukcesywnego wchodzenia tych drzewostanów w okres odnowienia i stosowania w nich rębni złożonych, które sprzyjają różnicowaniu struktury drzewostanów.

Z analizy zmian w budowie pionowej drzewostanów na początku i końcu okresu obowiązywania ostatniego Planu urządzenia lasu dla Nadleśnictwa (2013-2023) wynika wzrost udziału drzewostanów dwupiętrowych, przy podobnym procencie drzewostanów jednopiętrowych i niewielkim spadku procentowym drzewostanów KO i KDO.

Ryc. 30. Zmiany udziału powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg budowy pionowej (porównanie lat 2013 i 2023)

5.8.3. Struktura wiekowa

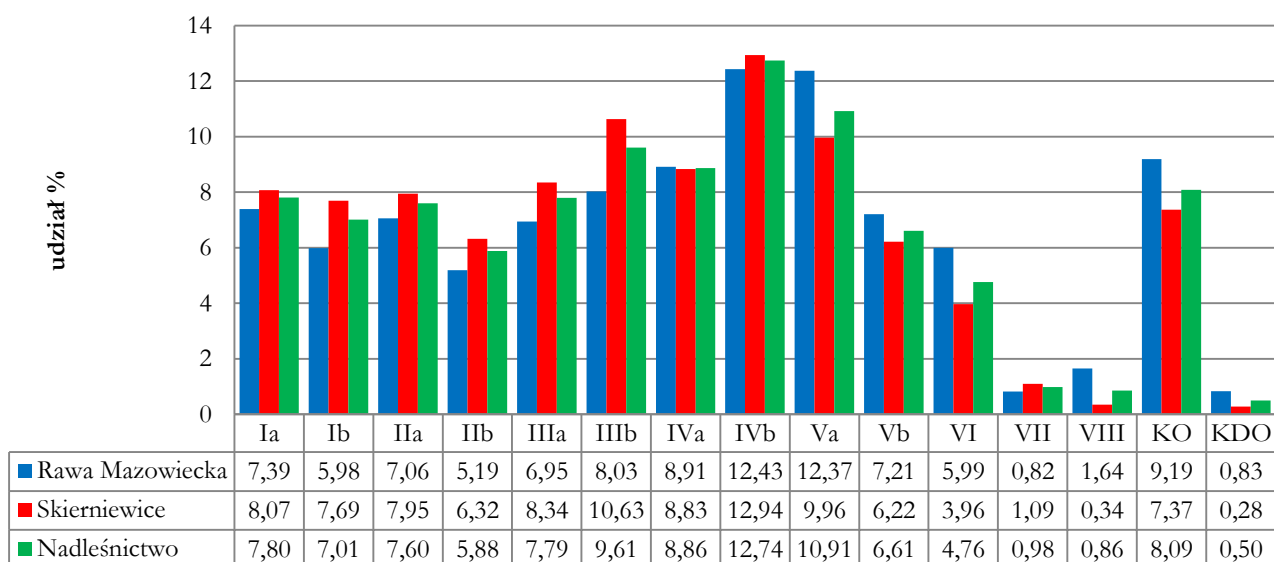
Aktualna struktura wiekowa drzewostanów Nadleśnictwa jest zbliżona do rozkładu normalnego. Dominują w wieku 51-90 lat (41,39 % powierzchni). Jednocześnie drzewostany w wieku ponad 100 lat zajmują 6,49% powierzchni (bez drzewostanów w KO i KDO).

Fot. 20. Przemiana pokoleń

Tab 24. Powierzchnia i udział drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice w klasach wieku

klasa i podklasa	Rawa Mazowiecka		Skierniewice		Nadleśnictwo	
	pow. [ha]	%	pow. [ha]	%	pow. [ha]	%
Ia	392,13	7,39	657,12	8,07	1049,25	7,80
Ib	317,41	5,98	626,1	7,69	943,51	7,01
IIa	374,66	7,06	647,31	7,95	1021,97	7,60
IIb	275,63	5,19	515,06	6,32	790,69	5,88
IIIa	368,61	6,95	679,62	8,34	1048,23	7,79
IIIb	426,12	8,03	866,14	10,63	1292,26	9,61
IVa	472,72	8,91	719,22	8,83	1191,94	8,86
IVb	659,69	12,43	1054,14	12,94	1713,83	12,74
Va	656,38	12,37	811,66	9,96	1468,04	10,91
Vb	382,66	7,21	506,47	6,22	889,13	6,61
VI	317,95	5,99	322,95	3,96	640,9	4,76
VII	43,43	0,82	88,88	1,09	132,31	0,98
VIII	87,25	1,64	27,85	0,34	115,1	0,86
KO	487,78	9,19	599,97	7,37	1087,75	8,09
KDO	44,31	0,83	23,01	0,28	67,32	0,50
łącznie pow. zalesiona	5306,73	100,00	8145,50	100,00	13452,23	100,00

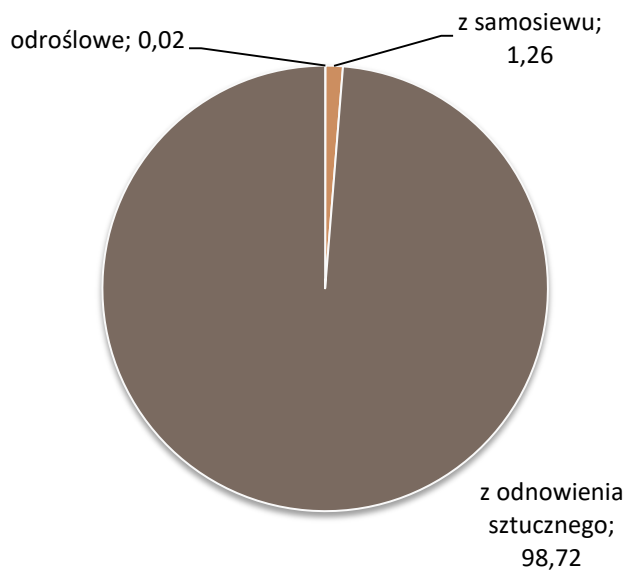

Ryc. 31. Rozkład powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice w klasach wieku

Średni wiek drzewostanów Nadleśnictwa w okresie minionych kilkudziesięciu lat systematycznie wzrastał. Aktualnie wynosi on 62 lata. Po zrealizowaniu cięć rębnych zapisanych w PUL, prognozowany średni wiek na koniec obowiązywania planu nie powinien się zmienić.

5.8.4. Pochodzenie drzewostanów

Większość drzewostanów Nadleśnictwa powstała w sposób sztuczny, tj. pochodzi z odnowienia sztucznego (98,72%). Na uwagę zasługuje udział drzewostanów z samosiewu (1,26%). Udział drzewostanów odrosłowych jest znikomy (0,02%). W przypadku pozostałych drzewostanów, brak jest informacji odnośnie do ich pochodzenia.

Ryc. 32. Udział powierzchniowy drzewostanów Nadleśnictwa Skierniewice wg ich pochodzenia

5.8.5. Lasy ochronne

Lasy, przez sam fakt swojego istnienia, spełniają jednocześnie różnorakie funkcje: gospodarcze, ochronne, czy społeczne. Pomimo tego poszczególnym fragmentom lasu przypisuje się pełnione przez nie funkcje dominujące. Umożliwia to właściwe zaplanowanie zabiegów gospodarczych i działań ochronnych. Stanowi to także podstawę do modyfikacji gospodarki leśnej ze względu na konieczność zachowania spełnianych przez dany fragment lasu funkcji.

W planowaniu określa się podział lasów na trzy grupy:

- Lasy rezerwatowe – chronione na mocy ustawy o ochronie przyrody, których główną funkcją jest zabezpieczenie lub odtwarzanie różnorodnych walorów przyrodniczych określonego obszaru.
- Lasy ochronne – w których za dominującą uznano jedną z funkcji ochronnych.
- Lasy gospodarcze – których podstawową funkcją jest zaspokojenie zapotrzebowania społecznego na ekologiczny i odnawialny surowiec jakim jest drewno.

W Nadleśnictwie Skierniewice przyjęto podział lasu na kategorie ochronności określony Decyzją Ministra Środowiska z dnia 23.05.2003 . Powierzchnia lasów ochronnych została dostosowana do gruntów Nadleśnictwa na podstawie wymienionych w Decyzji oddziałów oraz mapy lokalizacji. Wielkość powierzchni lasów ochronnych jest mniejsza od powierzchni z Decyzji o 6,65 ha, wynika to z następujących powodów:

- zmian w stanie posiadania Nadleśnictwa – kupna i sprzedaży gruntów,
- korekt granic wydzieleń na podstawie ortofotomapy i numerycznego modelu terenu,
- łączenia, dzielenia wydzieleń,
- modernizacji ewidencji gruntów w gminach i dostosowanie do nowych danych geodezyjnych LMN,
- określenie w decyzji Ministra powierzchni lasów ochronnych do pełnych hektarów .Aktualny podział powierzchni leśnej nadleśnictwa według poszczególnych kategorii ochronności z analizą zmian w stosunku do decyzji Ministra przedstawia poniższa tabela.

Tab 25. Zestawienie powierzchni gruntów leśnych według kategorii ochronności

Kategorie Ochronności	Obręb						N-ctwo		
	Rawa Mazowiecka			Skierniewice			wg Decyzji Ministra	wg PUL na lata 2023-2032	różnica
	wg Decyzji Ministra	wg PUL na lata 2023-2032	różnica	wg Decyzji Ministra	wg PUL na lata 2023-2032	różnica			
Glebochronne	213	213,55	0,55	265	265,07	0,07	478	478,62	0,62
Wodochronne	192	192,44	0,44	848	847,36	-0,64	1040	1039,8	-0,2
W granicach adm. miast	15	9,5	-5,5	17	17,83	0,83	32	27,33	-4,67
Obronne	417	416,51	-0,49				417	416,51	-0,49
Obronne, Glebochronne	50	50,44	0,44				50	50,44	0,44
Obronne, wodochronne	43	42,24	-0,76				43	42,24	-0,76
Obronne, cenne fragm. Rodzimej przyrody				178	172,31	-5,69	178	172,31	-5,69
Obronne, cenne fragm. Rodzimej przyrody, wodochronne				17	16,06	-0,94	17	16,06	-0,94
Uszkodzone na skutek działalności przemysłu				208	208,73	0,73	208	208,73	0,73
Cenne fragm. Rodzimej przyrody				531	534,6	3,6	531	534,6	3,6
Cenne fragm. Rodzimej przyrody, wodochronne				146	147,81	1,81	146	147,81	1,81
Stałe powierzchnie badawcze i doświadczalne				336	336,21	0,21	336	336,21	0,21
Drzewostany nasienne, cenne fragm. Rodzimej przyrody				4	3,83	-0,17	4	3,83	-0,17
Ostoje zwierząt				82	82,81	0,81	82	82,81	0,81
Ostoje zwierząt, wodochronne				20	18,48	-1,52	20	18,48	-1,52
Ostoje zwierząt, cenne fragmenty rodzimej przyrody				68	68,85	0,85	68	68,85	0,85
Ostoje zwierząt, cenne fragmenty rodzimej przyrody, wodochronne				15	13,72	-1,28	15	13,72	-1,28
razem	930	924,68	-5,32	2735	2733,67	-1,33	3665	3658,35	-6,65

Pozostałe lasy Nadleśnictwa, które nie zaliczone zostały do lasów ochronnych lub nie stanowią rezerwatów przyrody, uznawane są za wielofunkcyjne lasy gospodarcze.

W Nadleśnictwie Skierniewice wyróżniono również gospodarstwo specjalne (1421,92 ha). Do gospodarstwa specjalnego włączono:

- Rezerваты przyrody – 329,05 ha;
- Lasy obronne – 700,24 ha;

- Lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody – 194,88 ha;
- Ostoja Bielika– 37,3 ha;
- Siedliska bagienne – 15,8 ha
- Siedliska łąkowe: Lł i OIj – 40,62 ha
- Glebowe powierzchnie wzorcowe (lasy doświadczalne, badawcze) – 336,21 ha
- Ośrodek wypoczynkowy – 11,12 ha;
- Wyłączony drzewostan nasienny – 3,83 ha.

5.8.6. Starodrzewy

W wielu przypadkach najcenniejsze ekosystemy leśne tworzone są przez najstarsze, przeszlorębne drzewostany. Dopiero w takich drzewostanach mają szansę rozwinąć się bogate zespoły fauny i flory. Dlatego też zapewnienie stałego udziału starych drzewostanów, lub ich fragmentów w postaci bio-grup, ma zasadniczy wpływ na trwałość całego ekosystemu.

Starodrzewy są istotne z punktu widzenia ochrony walorów przyrodniczych, różnorodności biologicznej i cech siedlisk przyrodniczych. Są gatunki zwierząt jak np.: dziuplaki, owady saproksyliczne, porosty, niektóre ptaki drapieżne itp., których występowanie jest uzależnione od starych drzew. Drzewa takie są miejscem wykuwania dziupli, zakładania gniazd, żerowania, czy wręcz realizacji całych cykli życiowych niektórych organizmów. Brak drzew o dużych rozmiarach powoduje zanik tych gatunków. Starodrzewy pełnią również ważną rolę w zachowaniu zróżnicowanego charakteru siedlisk przyrodniczych. Pełna ochrona tych siedlisk, a więc także związanych z nimi gatunków roślin i zwierząt, wymaga występowania drzewostanów w różnych fazach rozwojowych, zapewniających optymalne wykorzystanie szeregu nisz ekologicznych przez różnorodne organizmy. W starodrzewach ekosystem leśny jest już na ogół ustabilizowany i wszelkie jego elementy spójnie ze sobą współwystępują. Miejsca te są zatem dobrym rezerwuarem zasobów do odtwarzania siedlisk zniekształconych, młodocianych itp. W starodrzewach funkcjonują często najobfitsze populacje rzadkich gatunków roślin. Zakłócenie struktury wiekowej drzewostanów i znaczny ubytek powierzchni starodrzewów powoduje utratę szeregu ważnych gatunków, utrudnia ich rozprzestrzenianie się i przetrwanie. Obniża również walory krajobrazowe.

W niniejszym dokumencie przedstawiono analizę w dwóch wariantach:

- drzewostany dojrzałe w wieku wyższym niż lokalnie ustalony wiek dojrzałości rębnej.
- drzewostany w których wiek gatunku przekracza 100 lat.

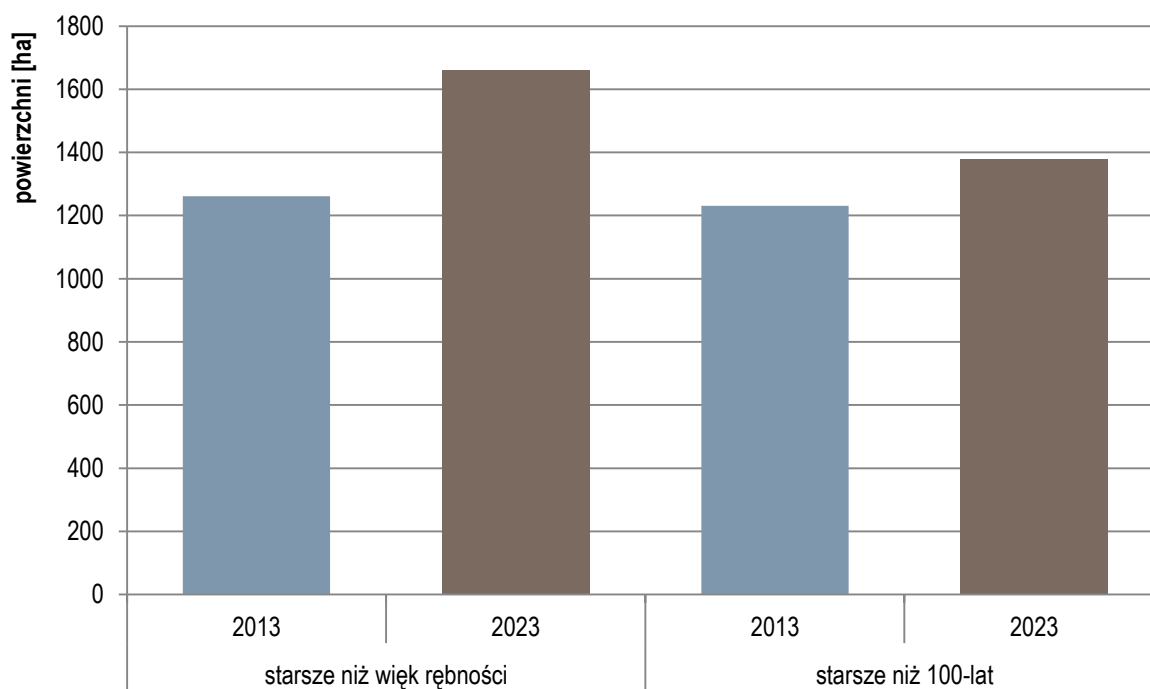
Drzewostany, w których wiek gatunku panującego jest większy od wieku rębności zajmują 1425,13 ha, stanowi to 10,59% powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa (10,41% pow. les zal. I niezal.). W tej grupie przeważają drzewostany sosnowe – 811,62 ha (ponad 100 lat), następnie

drzewostany z panującą olszą – 296,49 ha (ponad 60 lat), brzozą – 150,61 (ponad 60 lat) i dębem – 121,07 ha (ponad 140 lat), pozostałe gatunki to kolejno modrzew, osika, lipa, akacja, grab i dąb czerwony. W tym starodrzewy w rezerwach – 174,36 ha, w Bolimowskim Parku Krajobrazowym – 560,61 ha. Wykaz drzewostanów z przekroczonym wiekiem rębności znajdują się w załączniku 4.

Kępy w młodszych drzewostanach, z głównym gatunkiem przekraczającym wiek rębności zajmują powierzchnię 79,34 ha, głównie są to kępy sosnowe i olszowe. W sumie, drzewostany i drzewa pozostawione w kępach przekraczające swój wiek rębności stanowią 1740,87 ha – 12,72% powierzchni leśnej zalesionej i niezalesionej.

Inaczej ta statystyka wygląda w przypadku drzewostanów ponad 100 letnich. Powierzchnia drzewostanów ponad stuletnich w Nadleśnictwie Skierniewice wynosi 1379,27 ha, co stanowi 10,25 % powierzchni leśnej zalesionej nadleśnictwa (10,08% pow. les. zal i niezal.). Drzewostany z panującą sosną zajmują 811,62 ha, dębem 504,03 ha, olszą 42,68 ha, brzozą 6,3 ha, modrzewiem 14,09 ha i dębem czerwonym 0,55ha. W tym starodrzewy w rezerwach przyrody 152,13ha, w Bolimowskim Parku Krajobrazowym 402,26ha. Wykaz drzewostanów ponad 100-letnich znajduje się w załączniku 3.

Kępy drzew ponad stuletnich w młodszych drzewostanach znajdują się na powierzchni 61,12 ha, są to głównie kępy sosnowe i dębowe. Daje to łącznie 1440,39 ha – 10,52% powierzchni leśnej zalesionej i niezalesionej nadleśnictwa.

Ryc. 33. Porównanie zmian powierzchni starodrzewi w ciągu 10 lat.

Na przestrzeni ostatniego 10-lecia widać wyraźny wzrost starodrzewi w obydwu mierzonych wariantach, co świadczy o prawidłowo prowadzonej gospodarce leśnej gospodarce leśnej.

Fot. 21. *Starodrzewy decydują o walorach przyrodniczych obszarów leśnych*

5.8.7. Drewno martwych drzew

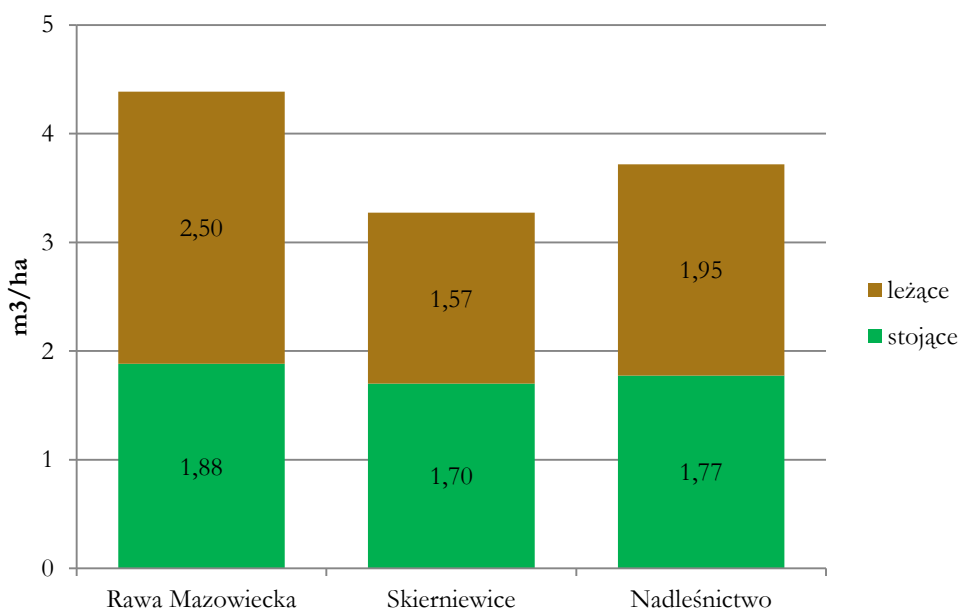
W ramach sporządzania niniejszego planu, zgodnie z ustaleniami Komisji Założeń Planu, dokonano standardowych pomiarów drewna martwego na co 10 powierzchni kołowej według §62 Instrukcji urządzania lasu. Wyniki pomiarów przedstawiono w poniższej tabeli, zgodnej ze wzorem tabeli XXI Instrukcji urządzania lasu.

Nadleśnictwo Skierniewice charakteryzuje się niską miąższością drewna martwych drzew, zarówno stojących jak i leżących. Ogółem na terenie Nadleśnictwa miąższość drewna martwego wynosi 42491,4 m³ (brutto), co stanowi 1,2% ogólnej miąższości wszystkich drzewostanów. Średnia miąższość drzew martwych stojących i leżących w lasach nadleśnictwa wynosi 3,72 m³/ha, przy 7,9 m³/ha dla średniej kraju w zarządzie LP i 5,6 m³/ha dla województwa łódzkiego (WISL 2015-2019, BULiGL).

Większą ilość martwego drewna stwierdzono w obrębie Rawa Mazowiecka (4,39 m³/ha) niż w obrębie Skierniewice (3,27 m³/ha). Przeważa drewno drzew leżących.

Tab 26. Miąższość drewna martwych drzew w Nadleśnictwie Skierniewice

Obręb	Typ siedlisko- wy lasu	Powierzchnia w ha	Miąższość drewna martwego					
			Drewno martwych drzew stojących i złomów		Drewno drzew leżących i fragmentów drzew martwych		Razem	
			m3/ha	m3	m3/ha	m3	m3/ha	m3
Rawa Mazowiecka	BMŚW	1048,71	1,57	1649,10	2,25	2355,96	3,82	4005,07
	BŚW	202,30	1,12	227,00	1,18	238,50	2,30	465,50
	LMB	1,99	0,00	0,00	10,06	20,03	10,06	20,03
	LMŚW	2712,89	2,07	5624,62	2,38	6451,11	4,45	12075,73
	LMW	21,38	1,75	37,46	1,37	29,33	3,12	66,78
	LŚW	433,59	1,58	687,11	4,17	1807,50	5,75	2494,61
	LW	58,22	2,18	127,02	4,71	274,01	6,89	401,03
	OL	53,57	2,18	116,58	2,99	160,25	5,17	276,83
	OLJ	34,72	3,60	124,95	2,93	101,79	6,53	226,74
	Razem obręb 1	4567,37	1,88	8593,85	2,50	11438,46	4,39	20032,31
Skierniewice	BB	4,85	1,91	9,25	0,21	1,03	2,12	10,28
	BMŚW	1893,78	0,75	1411,41	0,87	1651,97	1,62	3063,38
	BMW	130,65	1,41	183,95	0,68	88,20	2,09	272,15
	BŚW	1050,81	0,70	732,40	0,90	947,39	1,60	1679,78
	BW	40,41	0,41	16,40	0,71	28,64	1,12	45,04
	Lł	1,80	0,05	0,10	0,57	1,02	0,62	1,12
	LMB	7,99	5,97	47,68	9,43	75,36	15,40	123,04
	LMŚW	2078,69	1,78	3705,85	1,63	3392,95	3,41	7098,80
	LMW	383,52	1,48	566,95	0,81	309,41	2,29	876,36
	LŚW	869,23	4,39	3819,23	3,63	3156,87	8,02	6976,09
	LW	181,97	2,30	418,20	1,36	248,38	3,66	666,58
	OL	118,92	3,29	391,11	3,94	468,76	7,23	859,87
	OLJ	90,59	3,84	348,15	4,47	405,19	8,31	753,35
Razem obręb 2	6853,21	1,70	11650,67	1,57	10775,17	3,27	22425,84	
Ogółem n-ctwo		11420,58	1,772635	20244,52	1,945053	22213,63	3,72	42458,15

Ryc. 34. Miąższość drewna martwych drzew w drzewostanach Nadleśnictwa Skierniewice

Fot. 22. *Martwe drzewa spełniają ważne funkcje ekologiczne*

6. WALORY HISTORYCZNO-KULTUROWE

Ślady osadnictwa na tym terenie sięgają neolitu (osadnictwo kultury pucharów lejkowych) oraz czasów rzymskich (odkryte ślady osady z czasów rzymskich w pobliskiej Wólce Łasieckiej koło Bolimowa). Jednak zwarte kompleksy puszczańskie, poprzecinane licznymi rzekami i często zabagnione, pełne niebezpiecznych zwierząt (niedźwiedź, tur) zniechęcały do stałego osadnictwa i do średniowiecza obszar ten był pozbawiony większych stałych skupisk ludzkich. Około połowy V tysiąclecia p.n.e nastąpił na dzisiejszych ziemiach polskich przewrót kulturowy i gospodarczy, tzw. rewolucja neolityczna. Osadnictwo w tym okresie było już względnie stałe. Osady lokowano na pograniczu pól uprawnych i lasów, w pobliżu wód bieżących. Znane są z okolic Skierniewic wykopaliska archeologiczne ceramiki i narzędzi krzemienych z okresu neolitu z Dzierzgowa k. Łowicza, Konopnicy k. Rawy Mazowieckiej i samej Rawy. Pierwsze stałe osadnictwo rolniczo-hodowlane pochodzi z I w. p.n.e., kiedy zasiedlone zostały przede wszystkim obszary o lepszych glebach w dolinie Bzury. Pierwsi rolnicy zamieszkiwali między innymi tereny wsi: Dzierzów, Grabie, Ruda, Bobrowniki. Kultura łużycka dominowała na północy, ale ludność tej kultury penetrowała także południowo-zachodni kraniec Nadleśnictwa. Podobnie było z następnymi kulturami – kulturą grobów kloszowych, pomorską, przeworską. Ta ostatnia występowała głównie nad dolnymi biegami dopływów Bzury. W okolicach Skierniewic zachowały się grodziska wczesnośredniowieczne i inne znaleziska z okresu VI-IX w. Na mapie grodzisk w Polsce umieszczono grodziska: w Białej Rawskiej, Dzwonkowicach, Rawie Mazowieckiej, Starej Rawie i Rzeczkowie. W literaturze archeologicznej wymienia się również grodziska w Rudzie k. Skierniewic i w Skierniewicach. Dopiero w okresie średniowiecza (zwłaszcza od XII w.) ludność zaczyna penetrować południowe krańce Nadleśnictwa. Po wykarczowaniu lasów na licznych polanach pojawiają się osady wczesnośredniowieczne, a później w okresie panowania mazowieckiej gałęzi Piastów (głównie od czasów Konrada I) zaludnienie zagęszcza się. Książęta mazowieccy budują nad rzekami grody – strażnice, między innymi w Rzeczkowie i Starej Rawie. U schyłku średniowiecza i na początku okresu nowożytnego średnia i bogata szlachta buduje rezydencje mieszkalno-obronne w Żelaznej, Dębowej Górze i Wólce Łasieckiej. W XVI w. istniejące kompleksy leśne podległe były strażnikom leśnym, będącym na utrzymaniu króla, który zjeżdżał tu na łowy. Strażnicy dbali o zwierzynę łowną, a zwłaszcza stado turów, których jednak nie udało się uchronić przed zagładą (ostatni tur zginął w Puszczy Jaktorowskiej w 1627 r.). Na terenach śródpuszczańskich zakładano na prawie średzkim lub chełmżyńskim już w późnym średniowieczu osady zasilane ludnością napływową (głównie pochodzenia niemieckiego). Przez obszary puszczańskie wiodły historyczne drogi i trakty, z których najważniejsze to:

- trakt bolimowski (z Bolimowa do Mszczonowa),
- trakt warszawski (ze Skierniewic, przez Miedniewice do Sochaczewa),
- trakt budnicki (z Łowicza przez Nieborów, Grabie do traktu warszawskiego).

Przeprawy przez tereny podmokłe i rzekę Rawkę znajdowały się w Grabiu, Rudzie i Kamionie. Począwszy od XVI w. na terenie dzisiejszego Nadleśnictwa rozwijało się osadnictwo puszczańskie, tzw. „budnictwo”, koncentrujące się wzdłuż cieków i na terenach źródliskowych. Budnicy trudnili się wyrębem i przerobem drewna. Po wycięciu fragmentu lasu przenosili się na inne miejsca; nie wznosili trwałych siedzib, lecz tzw. „budy” – półziemianki, od których pochodzi ich nazwa. Intensywny rozwój budnictwa przypadał na XVIII w., lecz pociągał za sobą znaczne spustoszenia i wylesienia połaci puszczy. Na mapach z końca XVIII w. wyraźnie zarysowują się bezleśne polany. Budnictwo zakończyło się w latach 30-tych XIX w. Wiek XVII zaznaczył się, jako początek „cywilizowania” tych terenów, między innymi za sprawą działalności misyjnej Księży Marianów Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny. Założyciel zakonu o. Stanisław Papczyński, zwany „Apostodem Mazowsza”, stworzył w 1673 r. zakon męski w erygowanym wtedy pierwszym klasztorze mariańskim w Puszczy Korabiewickiej, obecnie – Puszczy Mariańskiej. Księża zakonnicy, oprócz działalności duszpasterskiej, prowadzili również działalność oświatową. Założyli między innymi pierwszą szkołę w Puszczy Mariańskiej. Wiek XVIII zaznaczył się na ziemiach polskich znacznym ożywieniem gospodarczym, co skutkowało zapotrzebowaniem na nowe tereny upraw rolnych oraz materiał drzewny dla celów budowlanych. Postępowała wtedy trzebież puszczy i powiększanie się powierzchni terenów rolnych. Na miejsce wędrownych budników, na tereny lepiej dostępne i żyzniejsze weszli stali mieszkańcy – rolnicy. Przy trakcie w rejonie Biernika powstała karczma, która zapoczątkowała rozwój wsi Wygoda. Powstawały również obiekty produkcyjne, takie jak: młyny (głównie nad Rawką w Kamionie, Patokach, Woli Polskiej), w tym tzw. Prochowy Młynek w rejonie Bartnik, gdzie wyrabiano proch strzelniczy, huty szkła (w rejonie wsi Huta Partacka i Huta Gazdowska), gorzelnia w Kamionie. Pierwsze koncepcje budowy „drogi żelaznej” w Polsce wypłynęły od hrabiów Tomasza i Henryka Łubieńskich, właścicieli dóbr Guzowskich. Dzięki ich staraniom linię Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej (DŻWW), której budowę rozpoczęto w 1838 r., a linię uruchomiono w 1845 r., wytyczono przez tereny obecnego Żyrardowa z przystankiem kolejowym Ruda Guzowska. W ostatnich dziesięcioleciach XIX w. i na początku XX w. w rezultacie postępującego rozwarstwienia wsi, nadwyżka siły roboczej odpływała do ośrodków przemysłowych – głównie Żyrardowa i pobliskiej Warszawy, a także do miast okręgu łódzkiego. W tym czasie zarysowała się również emigracja zarobkowa do Prus, Danii i innych krajów Europy Zachodniej. Na terenach leżących w granicach obszaru analiz rozgrywały się liczne bitwy. Materialnym świadectwem tych wydarzeń są cmentarze wojenne oraz miejsca pamięci. Teren Nadleśnictwa był również schronieniem dla licznej grupy warszawiaków po upadku Powstania Warszawskiego. Wiele z tych osób, w związku ze zniszczeniem Warszawy, pozostało i osiedliło się na tych ziemiach.

6.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r., poz. 282), *zabytek oznacza nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły,*

będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy stanowi, że ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa znajduje się wiele obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Są to głównie obiekty sakralne, budynki użyteczności publicznej, dwory i założenia dworskie, cmentarze, a także obiekty archeologiczne.

Tab 27. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków, występujących w granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Skierniewice

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
1	Kocierzew Południowy	Boczki	Kaplica p.w. św. Rocha, drewn., 1761 r.	835-VI-54 z 1950 r. oraz 562/105 z 15.08.1967 r.
2			Zespół dworski, II poł. XIX, XX w.: - dwór - park	591 z 28.07.1983 r. 503 z 16.09.1978 r.
3		Kocierzew Południowy	Zespół kościoła par. p.w. św. Wawrzyńca, II poł. XIX w.: - kościół - cmentarz przykościelny - dzwonnica - ogrodzenie - plebania, 2poł. XIXw	547-A z 26.07.1980 r. 967-A z 27.06.1994 r. A/154 z 11.07.2014
4		Osiek	Zespół dworski, XVIII, XX w.: - dwór, drewn. - park	470 z 01.12.1977 r. 546 z 26.07.1980 r.
5		Łyszkowice	Łyszkowice	D. gorzelnia, ob. dom mieszkalny, ul. Księstwa Łowickiego 21, I poł. XIX w., 1903 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru	
6			D. cukrownia, ob. domy mieszkalne, ul. Wolności 1, 1830-XX w.: - budynek „Podkowa” - budynek „Mydlarnia”	1007-A z 01.10.1998 r.	
7	Nieborów	Arkadia	Park romantyczny, IV ćw. XVII-XIX w.: - park - świątynia Diany - dom arcykapłana - dom murgrabiego - łuk grecki - domek gotycki - galeria arkadowa - jaskinia Sybilli - akwedukt - brama cyrku	205/P-IV-3 z 26.10.1948 r., 91-VI-1 z 18.01.1962 r. oraz 145/73 z 12.08.1967 r.: 145/73/A z 19.05.1982 r., (538/74, 539/75, 540/76, 541/77, 542/78, 543/79, 544/80, 545/81, 546/82) z 12.08.1967 r.	
8			Aleja przy drodze Arkadia – Nieborów	1150/296 z 14.06.1974 r.	
9		Bednary	Kwatera wojenna (1935-1945) na cmentarzu rzym.-kat.	881/A z 14.04.1992 r.	
10		Bełchów	Zespół kościoła par. p.w. św. Macieja, 1866 r., 1990 r. - kościół - cmentarz przykościelny - mur ogrodzeniowy - kapliczka pogrzebowa - kapliczka	973/A z 30.06.1994 r.	
11		Kompina	Cmentarz wojenny z II wojny światowej (żołnierzy polskich), 1939 r.	911 A z 21.12.1992 r.	
12			Kościół p.w. MB Bolesnej, 1871-83	521 z 27.12.1979 r.	
13			Cmentarz rzym.-kat., II poł. XIX w.	802 A z 20.11.1991 r.	
14			Czworak	786 z 27.02.1988 r.	
15			Zespół pałacowy, XVIII, XIX-XX w.: - pałac - browar - oranżeria I - oranżeria II - spichrz - oficyna - dom oficjalisty I - dom oficjalisty II - stajnia - wozownia - budynek zarządu folwarku - kuźnia - chlew - budynek gospodarczy w parku - obora - park - założone krajobrazowe tzw. „Pole Nieborowskie”	116-VI-25 z 18.01.1962 r. oraz z 12.08.1967 r. 547/84, 548/85, 549/86, 550/87, 551/88, 552/89, 553/90, 554/91, 555/92, 556/93, 557/94, 558/95, 559/96, 560 z 12.08.1967 r. 147-P-VI-2 z 26.10.1948 r., 98/561 z 12.09.1967 r. oraz 98 z 19.05.1982 r. A/384 z 24.07.2019	
16			2 aleje (Arkadia – Nieborów-Łasieczniki, Nieborów – Piaski)	A/1150/296 z 05.05.1980 r.	
17			Dom dróżnika, I poł. XIX w.	614/181 z 24.08.1967 r.	
18			Patoki	Słup graniczny (księstwa łowickiego), 1829 r.	2723-VI-30/36 z 16.03.1961 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
19	Biała Rawska	Babsk	Zespół kościoła par. p.w. św. Antoniego Padewskiego, pocz. XIX w.:	256/193, 752/217, 753/218, 754/219, 755/220 z 27.12.1967 r., 945/A z 19.11.1993 r.
			- kościół	
			- dzwonnica	
			- ogrodzenie	
			- 4 kaplice w ogrodzeniu	
		- plebania		
		- cmentarz przykościelny		
20			Cmentarz rzym.-kat., I poł. XIX-XX w.	805/A z 20.11.1991 r.
21			Zespół dworski, I poł. XIX w.:	756/221, 757/222, 758/223) z 27.12.1967 r., 145/P/XI-3 i 146/P-XI-4 z 26.10.1948 r. oraz 759/224 z 27.12.1967 r.
		- dwór		
		- spichrz		
		- wozownia		
22			- park	
22		Aleja lipowa – 3 odcinki	1155 z 14.06.1974 r. oraz A/423/1155 z 05.05.1980 r.	
23		Karczma, I poł. XIX w.	760 z 27.12.1967 r.	
24		Układ urbanistyczny miasta	767 z 15.08.1986 r.	
25		Zespół kościoła par. p.w. św. Wojciecha, XVI-XIX w.:	761/227 z 27.12.1967 r., 557/A z 25.03.1981 r., 978/A z 16.11.1994 r., 557/A z 25.03.1981 r.	
	- kościół			
	- dzwonnica, 1932 r.			
	- cmentarz przykościelny			
	- plebania, I ćw. XX w.			
	- ogrodzenie z 3 bramami, 1932 r.			
	- figura MB przy ogrodzeniu			
26		Cmentarz parafialny (część pół.), II poł. XVIII w.	859-A z 03.01.1992 r.	
27		Cmentarz żydowski, XVIII w.	966-A z 30.05.1994 r.	
28		Zespół pałacowy, poł. XIX w.:	958-XI-64/12 z 25.05.1957 r. 494 z 16.09.1978 r.	
	- pałac „Zameczek”			
	- park			
29		Zespół dworski, k. XVIII, XIX w., 1920-30 r.:	614 z 28.07.1983 r., 563 z 20.06.1981 r.	
	- dwór			
	- park			
30		Zespół dworski, II poł. XIX w.:	592 z 05.05.1980 r. 493 z 16.09.1978 r.	
	- dwór			
	- park			
31		Grzymkowice	Aleja lipowa	540 z 05.05.1980 r.
32		Ossa	Park dworski, XIX w.	580 A z 19.05.1982 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru	
33		Podsędkowice	Zespół dworski, k. XIX w.: - dwór - park	925 z 23.12.1992 r. 492 z 16.09.1978 r.	
34		Rzeczków	Zespół dworski, II poł. XIX-XX w.: - dwór - park	601 z 28.07.1983 r. 568 z 20.06.1981 r.	
35		Wola Chojnata	Zespół pałacowy, XIX w.: - pałac - spichrz - park z terenem przyległym (od zach.)	519 z 30.01.1979 r. 799 z 27.12.1967 r.	
36	490 z 16.09.1978 r. oraz 793 z 02.04.1990 r.				
37	Cielądz	Cielądz	Cmentarz przykościelny (przy kościele p.w. św. Trójcy)	941 z 19.11.1993 r.	
38			Cmentarz rzym.-kat. (część)	807 z 20.11.1991 r.	
39			Park dworski, pocz. XX w.	526 z 05.05. 1980 r.	
40		Mała Wieś	Park dworski, I poł. XIX w.	762 z 01.08.1985 r.	
41		Ossowice	Kapliczka przydrożna (przy posesji nr 31), I ćw. XX w.	555 z 25.03.1981 r.	
42				Zespół dworski, XIX/XX w.: - dwór - park	551 z 25.03.1981 r. 484 z 16.09.1978 r.
43		Sierzchowy	Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP, I poł. XVI w.	485-XI-26 z 09.09.1949 r. oraz 266/168 z 27.12.1967 r.	
44				Dzwonnica, XVIII w., drewn.	798/250 z 27.12.1967 r.
45				Cmentarz przykościelny	979/A z 16.11.1994 r.
46		Stolniki	Aleja kasztanowo-lipowa XIX w.	584 z 19.05.1982 r.	
47		Rawa Mazowiecka	Boguszyce	Zespół kościoła par. p.w. św. Stanisława: - kościół, drewn., 1558 r. - dzwonnica, drewn., XVIII w. - cmentarz przykościelny - 4 kaplice w narożach ogrodzenia, XIX w.	11/6 z 06.05.1946 r., 238/XI-6 z 11.04.1960 r. oraz 258/195 z 27.12.1967 r., 762/226 z 27.12.1967 r., 991/A z 01.03.1995 r.
48			Stare Byliny	Dwór, drewn., I poł. XIX w. Spichrz, drewn.	514 z 08.11.1978 r.
49			Konopnica	Park dworski, XIX w.	479 z 16.09.1978 r.
50	Aleja dojazdowa				559 z 20.06.1981 r.
51	Aleja lipowa (wzdłuż drogi Konopnica – Żydymice)				A-539 z 05.05.1980 r.
52	Kurzeszyn		Kościół par. p.w. M.B. Królowej Polski, 1923-24 r. Plebania	512 z 08.11.1978 r.	
53				Cmentarz rzym.-kat. (część)	880 z 19.04.1992 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
54		Podlas	Kapliczka, drewn., 1934 r.	554 z 25.03.1981 r.
55		Rossocha	Zespół pałacowy, I ćw. XX w.: - pałac - park	466 z 11.10.1997 r. 480 z 16.09.1978 r.
56		Wilkowice	Zespół dworski, poł. XIX w.: - dwór - park	594 z 28.07.1983 r. 192/P-IX-6 z 08.11.1948 r. oraz 481 z 16.09.1978 r.
57			Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej Starego Miasta	800-A z 04.10.1991 r.
58			Zespół klasztorny augustianów, ob. pasjonistów, 1790 r.: - kościół p.w. Wniebowzięcia NMP - klasztor	781/235, 782/236 z 27.12.1967 r.
59			Zespół klasztorny jezuitów, XVII-XVIII w.: - kościół, ob. par. p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP - dzwonnica - kolegium, ob. plebania	777/232, 779/233, 780/234 z 27.12.1967 r.
60			Kościół szpitalny p.w. św. Ducha, ob. ewangelicko-augsburski, XVI, XIX w.	783/237 z 27.12.1967 r.
61			Cmentarz wielowyznaniowy, ul. Tomaszewska, 1820 r.	806 A z 20.11.1991 r.
62			Cmentarz żydowski, ul. Żydomska, I poł. XVIII w.	872 A z 20.03.1992 r.
63			Park miejski, I poł. XIX w.	A 478 z 16.09.1978 r.
64			Zamek książąt mazowieckich (ruina), XIV, XVIII-XX w.	784/238 z 27.12.1967 r.
65			Ratusz, ul. Piłsudskiego 5, 1822 r.	785/239 z 27.12.1967 r.
66			Jatki miejskie, ul. Mickiewicza 11, 1820-30	602-XI-389 z 29.06.1954 r. oraz 270/200 z 27.12.1967 r.
67			Dworzec kolejki wąskotorowej, 1922 r.	1000 A z 31.12.1996
68			Szkoła podstawowa, ul. Kościuszki 19, 1922 r.	916 A z 22.12.1992 r.
69			Dom, ul. Łowicka 26, 1930 r.	631 z 29.09.1983 r.
70			Dom (dworek), ul. 1 Maja 55, II poł. XIX w.	789 z 07.02.1989 r.
71			Zespół willowy, ul. Miła 4, I ćw. XX w.: - willa - dom ogrodnika - brama wjazdowa - ogród	913 A z 04.12.1992 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
72			Dom, pl. Piłsudskiego 4, I poł. XIX w.	786/240 z 27.12.1967 r.
73			Dom, pl. Piłsudskiego 4 a, poł. XIX w.	787/241 z 27.12.1967 r.
74			Dom, pl. Piłsudskiego 4 b, poł. XIX w.	788/242 z 27.12.1967 r.
75			Dom, pl. Piłsudskiego 10, XVIII/XIX w.	789/244 z 27.12.1967 r.
76			Dom, pl. Piłsudskiego 11, poł. XIX w.	790/244 z 27.12.1967 r.
77			Dom, pl. Piłsudskiego 12, poł. XIX w.	791/245 z 27.12.1967 r.
78			Dom, pl. Piłsudskiego 14, 1824 - 25 r.	792/246 z 27.12.1967 r.
79			Dom, pl. Piłsudskiego 15 (d. 16), poł. XIX w.	793/247 z 27.12.1967 r.
80			Dom, pl. Piłsudskiego 16 (d. 17), poł. XIX w.	271/201 z 27.12.1967 r.
81			Dom, ul. Armii Krajowej 1, I poł. XIX w.	600-XI-37 z 29.06.1953 r. oraz 272/202 z 27.12.1967 r.
82			Dom, ul. Słowackiego 44	601-XI-38/1009 z 29.06.1954 r.
83			Dom, ul. Warszawska 8	769 z 25.08.1986 r.
84			Dom, pl. Wolności 6, I poł. XIX w.	795/249 z 27.12.1967 r.
85			Młyn gospodarczy, ul. Słowackiego 31, 1918/19 r.	886 A z 04.12.1992 r.
86			Regnów	Kościół par. p.w. Nawiedzenia NMP, 1764 r., XIX w.
87	Cmentarz przykościelny	940 z 19.11.1993 r.		
88	Cmentarz rzym.-kat.	899 z 22.12.1992 r.		
89	Regnów	Rylsk Duży	Zespół dworski, k. XIX w.: - dwór - park - obora	552 z 25.03.1981 r. 579 z 19.05.1982 r. 553 z 25.03.1981 r.
90		Rylsk Mały	Dwór, 1893 r.	619 z 28.07.1983 r.
91	Sadkowice	Bujały	Zespół dworski, XIX w.: - dwór - park	590 A z 28.07.1983 r. 573 A z 20.06.1981 r.
92		Jajkowice	Zespół dworski, 1820 r.: - dwór - park	609 z 28.07.1983 r. 570 z 20.06.1981 r.
93		Kaleń	Zespół pałacowy, poł. XIX, XX w.: - pałac - spichrz - park	260/196 z 27.12.1967 r. 769-229 z 27.12.1967 r. 229 z 29.06.1981 r. oraz 768/228 z 27.12.1967 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
94		Lewin	Kościół par. p.w. św. Stanisława Bpa., drewn., poł. XVII w.	770/230 z 27.12.1967 r.
95			Dzwonnica, drewn.	771/231 z 27.12.1967 r.
96			Cmentarz przykościelny	981/A z 16.11.1994 r.
97		Lubania	Kościół par. p.w. Przemienienia Pańskiego, 1887 r.	517 A z 30.01.1979 r.
98			Plebania	
99			Cmentarz przykościelny	977 A z 19.10.1994 r.
100			Cmentarz rzym.-kat., XIX w.	810/A z 22.11.1991 r.
101		Paprotnia	Kaplica, XIX w.	516/A z 30.01.1979 r.
102			Zespół dworski, XIX w.: - dwór - park	603 z 28.07.1983 r. 574 z 20.06.1981 r.
103		Sadkowice	Kościół par. p.w. św. Rycerzy Męczenników, 1855-91 r.	556/A z 25.03.1981 r.
104			Dzwonnica	
105			Cmentarz przykościelny	982/A z 17.11.1994 r.
106			Cmentarz rzym.-kat., XIX w.	857 z 03.01.1992 r.
107	M. Skierniewice	M. Skierniewice	Zespół dworski, XVII, XIX w.: - dwór - park	726-XI-45/1005 z 13.11.1956 r. 726 z 01.06.1984 r.
108			Zespół dworski, II poł. XIX w.: - dwór - park	589 z 28.07.1983 r. 528 z 05.05.1980 r.
109			Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej Starego Miasta	775 z 18.05.1987 r.
110			Zespół kościoła par. p.w. św. Jakuba, ul. Senatorska, XVIII w.: - kościół - dzwonnica - cmentarz przykościelny - ogrodzenie z bramkami	12/5 z 12.05.1946 r. oraz 282 z 29.12.1967 r. 993 A z 08.03.1995 r.
111			Plebania, ul. Senatorska 16, 1924 r.	778 z 28.12.1987 r.
112			Cerkiew, ob. kościół garnizonowy p.w. Wniebowzięcia NMP, pl. Jana Pawła II, poł. XIX w	861 z 30.01.1992 r.
113			Żydowski dom modlitwy, ul. Batorego 19, poł. XIX w.	797 z 07.03.1991 r.
		Kapliczka przydrożna	246-XII-7 z 29.04.1950 r.	
		Kapliczka św. Rocha, XVIII-XIX w.	247-XII-8 z 29.04.1950 r.	

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
114			Zespół cmentarza rzym.-kat. (św. Rocha), ul. Stanisławska 1-3, 1728 r., XIX w.: - cmentarz - kościół p.w. św. Stanisława - d. szpital (przysłup) - kaplica grobowa Branlińskich, II poł. XIX w.	812 z 22.11.1991 r. 245-XII-6 z 29.04.1950 r. oraz 283/211 z 29.12.1967 r. 799 z 28.12.1987 r. 812 z 22.11.1991 r.
115			Cmentarz rzym.-kat. p.w. św. Józefa (część stara z cmentarzem wojskowym), ul. Kozietulskiego, k. XIX w.	867 A z 18.02.1992 r.
116			Cmentarz żydowski, ul. Graniczna 14, pocz. XX w.	874 A z 20.03.1992 r.
117			Cmentarz żydowski, ul. Strobowska 36, I poł. XIX w.	873 A z 20.03.1992 r.
118			Ratusz, Rynek 1, 1847 r.	777 z 28.12.1987 r.
119			Dworzec kolejowy, 1844-45 r.	907/275 z 29.12.1967 r.
120			Zespół pałacu arcybiskupiego, XVII-XIX, XX w.: - pałac - kuchnia - holendernia - pałacyk myśliwski - oficyna I - oficyna II - oficyna III - obora (wozownia) - park - brama z kordegardami	896/264, 897/265, 898/266, 899/267, 900/268, 901/269, 902/270, 903/271, 904/272 z 29.12.1967 r. 248-XII-9 z 29.04.1950 r. oraz 284/212 z 29.12.1967 r.
121			Zespół koszarowy, ul. Batorego, 1885-1890 r.: - budynek I - budynek II - budynek III - budynek przy izbie chorych - budynek izby chorych	862 A, 863 A, 864A, 865 A, 866 A z 03.02.1992 r.
122			Dom, ul. Kościelna 4 (d. ul. Floriańska)	431 z 30.09.1992 r.
123			Budynek sejmiku, ul. Konstytucji 3 Maja, 1922-26 r.	468 z 11.10.1977 r.
124			Dom, ul. Lelewela 1, XIX/XX w.	798 z 29.03.1991 r.
125			Dom, ul. Lelewela 2, 1900 r.	965 z 11.05.1994 r.
126			Dom, ul. Mszczonowska 24/26, k. XIX w.	456 z 29.03.1977 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
127			Dom, ul. Piłsudskiego 1, II poł. XIX w.	440 z 30.10.1976 r.
128			Dom, ul. Piłsudskiego 2, II poł. XIX, pocz. XX w.	432 z 30.09.1976 r.
129			Dom, ul. Piłsudskiego 7/9, II pocz. XX w.	441 z 30.10.1976 r.
130			Dom, ul. Piłsudskiego 23	442 z 30.10.1976 r.
131			Dom, ul. Piłsudskiego 24, k. XIX w.	443 z 30.10.1976 r.
132			Dom, ul. Piłsudskiego 32	444 z 30.09.1976 r.
133			Dom, ul. Piłsudskiego 38	433 z 30.09.1976 r.
134			Dom, ul. Rawska 6/Mireckiego 2, 1899 r.	1001 A z 07.11.1997 r.
135			Dom, Rynek 2/3, II poł. XIX w.	434 z 30.10.1976 r.
136			Dom, Rynek 4, I poł. XIX w.	908/276 z 27.12.1967 r.
137			Dom, Rynek 23, 1875 r.	974 z 19.07.1994 r.
138			Dom, Rynek 24, pocz. XX w.	435 z 30.10.1994 r.
139			Dom, Rynek 32, II poł. XIX w.	437 z 30.10.1976 r.
140			Dom, Rynek 33, k. XIX w.	436 z 30.10.1976 r.
141			Dom, Rynek 34, k. XIX w.	438 z 30.10.1976 r.
142			Dom, Rynek 35, pocz. XX w.	439 z 30.10.1976 r.
143			Dom z oficyną, ul. Senatorska 1, k. XVIII w.	1004 A z 07.04.1998 r.
144			Dom z oficyną, ul. Senatorska 4, 1890 r.	932/A z 16.04.1993 r.
145			Dom, ul. Senatorska 5, poł. XIX w.	909/277 z 29.12.1967 r.
146			Dom, ul. Senatorska 7	910/278 z 29.12.1967 r.
147			Dom kościelny, ul. Senatorska 14, XVIII-XIX w.	905/273 z 29.12.1967 r.
148			Dom kościelny, ul. Senatorska 18, XVIII-XIX w.	906/274 z 29.12.1967 r.
149			Budynek d. szpitala, ul. Sienkiewicza 1, II poł. XVIII, XIX w.	780 z 28.12.1967 r.
150			Dom, ul. Sienkiewicza 4, k. XIX w.	995 A z 28.07.1995 r.
151			Dom, ul. Sienkiewicza 14, ok. 1880 r.	760 A z 10.01.1985 r.
152			Dom z oficyną, ul. Sienkiewicza 16, XIX/XX w.	985 A z 16.12.1994 r.
153			Hotel, ob. dom mieszkalny, ul. Sienkiewicza 26, k. XIX w.	975 A z 20.09.1994 r.
154			Dom, ul. Ostrobramska 2, k. XIX w.	771 z 25.08.1987 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
155			Zespół lokomotywni, ul. Łowicka 1, 1845-XX w.: - hala wachlarzowa - pompownia - stacja wodna - warsztaty - budynek biurowo-socjalny - budynek biurowo-magazynowy - budynek obrządzania parowozów - zasieki węglowe - punkt kontrolny	964 A z 11.05.1994 r.
156	Bolimów	Bolimów	Strefy ochrony konserwatorskiej (plac rynkowy z zabudową...)	792 z 10.08.1989 r.
157			Kościół par. p.w. św. Trójcy, XVII, XIX w.	R. 96-VI-5 z 29.03.1949 r. oraz 107/101 z 15.08.1961 r.
158			Kościół fil. p.w. św. Anny, 1635 r.	R. 97-VI-6 z 29.03.1949 r. oraz 108/102 z 15.08.1961 r.
159			Cmentarz rzym.-kat., ul. Skierniewicka	939 z 19.11.1993 r.
160			Cmentarz żydowski	898 z 21.12.1992 r.
161			Dom, ul. Farna 14, drewn., XVIII/XIX w.	101-VI-10 z 29.03.1949 r. i 34/10 z 16.03.1961 r.
162	Głuchów	Białynin	Zespół kościoła św. Wawrzyńca, pocz. XX w.: - kościół - plebania - cmentarz przykościelny - ogrodzenie	510/A z 08.11.1978 r. 955/A z 02.02.1994 r.
163			Kaplica cmentarna, drewn., XIX w.	12/11 z 27.05.1946 r. oraz 273/203 z 29.12.1967 r.
164			Celigów	Park dworski
165	Głuchów	Głuchów	Zespół kościoła par. p.w. św. Wacława, 1786 r., 1824 r.: - kościół - dzwonnica - plebania - cmentarz przykościelny	275/205 z 29.12.1967 r. 886/254 z 29.12.1967 r. 12/12 z 27.05.1946 r. oraz 276/206 z 29.12.1967 r. 12/13 z 27.05.1946 r. oraz 902 A z 21.12.1992 r.
166			Cmentarz rzym.-kat., II poł. XIX w.	801-A z 20.11.1991 r.
167			Cmentarz wojenny z I wojny światowej (żołnierzy niemieckich) – przy drodze do Prus	900 z 21.12.1992 r.
168			Mogiła zbiorowa z okresu II wojny światowej – przy drodze do Żłotej	901 z 21.12.1992 r.
169			Aleja klonowo-jesionowa – wzdłuż drogi do Prus	541 z 05.05.1980 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
170		Janistawice	Zespół kościoła p.w. św. Małgorzaty, XVI-XX w.: - kościół, drewn. - dzwonnica, drewn. - cmentarz rzym.-kat. przykościelny - ogrodzenie	887/255 z 29.12.1967 r. 888/256 z 29.12.1967 r. 953 z 02.02.1994 r.
171			Cmentarz rzym.-kat.	876 z 20.03.1992 r.
172		Prusy	Zespół dworski, pocz. XIX, XX w.: - dwór, drewn. - park - spichrz	785 z 16.02.1988 r. 501 z 16.09.1978 r. 891/259 z 29.12.1967 r.
173		Wysokienice	Zespół kościoła par. p.w. św. Marcina, XIV-XVIII w.: - kościół, drewn. - dzwonnica drewn. - cmentarz - ogrodzenie z bramą	917/285 z 29.12.1967 r. 918/286 z 29.12.1967 r. 990 A z 01.03.1995 r.
174	Mogiła lotników z 1939 r.		903 z 21.12.1992 r.	
175	Godzianów	Godzianów	Zespół kościoła par. p.w. św. Stanisława B. i M.: - kościół, 1902-03 r. - cmentarz przykościelny, XIV w. - ogrodzenie cmentarza przykościelnego z bramą i furtami, 1905 r. - 4 kaplice (w ogrodzeniu cmentarza), I poł. XIX w.	A/67 z 18.11.2008 r.
176	Lipce Reymontowskie	Lipce Reymontowskie	Cmentarz rzym.-kat. (stary), II poł. XIX w.	858 z 03.01.1992 r.
177			Kaplica św. Józefata drewn., XVIII/XIX w.	240-XII-1/5 z 08.04.1950 r.
178			Mogiła zbiorowa z II wojny światowej (na cmentarzu rzym.-kat. „nowym”)	920 z 22.12.1992 r.
179	Maków	Maków	Kościół par. p.w. św. Wojciecha, II poł. XVIII w.	241-XII-2 z 08.04.1950 r. oraz 279/207 z 29.12.1967 r.
180			Cmentarz przykościelny	980/A z 16.11.1994 r.
181			Pałacyk łowczego, 1820-30 r. Ogrodzenie	987/A z 13.02.1995 r.
182		Pszczonów	Zespół kościoła par. p.w. Wszystkich Świętych, XVI-XIX w.: - kościół - cmentarz przykościelny - dzwonnica - ogrodzenie z bramą	893 z 29.12.1967 r. 992/A z 01.03.1995 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
183		Zwierzyniec	Mogiła zbiorowa z II wojny światowej	924 z 21.12.1992 r.
184	Nowy Kawęczyn	Doleck	Park dworski, pocz. XX w.	770 z 25.08.1986 r.
185		Nowy Dwór	Zespół dworski: - dwór - budynek dla służby - pralnia - kurnik - budynek gospodarczy - park	550 z 25.03.1981 r.
186			Aleja lipowa (wieś Nowy Dwór – droga Rawa Mazowiecka – Skierniewice)	538 z 05.05.1980 r.
187		Stary Rzędków	Park dworski, XIX, XX w.	572 z 20.06.1981 r.
188		Stara Rawa	Kościół par. p.w. św. Szymona i Tadeusza, drewn., 1731 r.	596-XII-20 z 22.08.1954 r. oraz 286/214 z 29.12.1967 r.
189			Dzwonnica, drewn.	596-XII-20 z 22.08.1954 r. oraz 912/280 z 29.12.1967 r.
190			Cmentarz przykościelny (d. grzebalny)	811 A z 22.11.1991 r.
191			Kaplica cmentarna p.w. św. Juliusza (na cmentarzu rzym.-kat.), 1814 r.	553-XII-18 z 29.04.1950 r. oraz 287 z 29.12.1967 r.
192		Trzecianna	Zespół dworski, XIX w.: - dwór - park	914/282, 915/283 z 29.12.1967 r.
193		Brzozów	Park dworski, I poł. XIX w.	575 z 20.06.1981 r.
194	Dębowa Góra	Zespół dworski, II poł. XVIII, XX w.: - dwór - park	611 z 27.08.1983 r. 525 z 05.05.1980 r.	
195	Julków	Aleja lipowa (Julków – Dębowa Góra – Ludwików)	536 z 05.05.1980 r.	
196	Pamiętna	Dwór, pocz. XX w.	618 z 28.07.1983 r.	
197	Poddebice-Balcerów	Park dworski Stefana Celichowskiego, 1907 r.	583 z 19.05.1982 r.	
198	Strobów	Zespół dworski, 1907 r.: - dwór - park	600 z 28.07.1983 r. 913/281 z 29.12.1967 r. oraz 281/913 z 05.05.1980 r.	
199	Skierniewice	Żelazna	Zespół kościoła par. p.w. Wszystkich Świętych, XVIII, XIX w.: - kościół - dzwonnica - cmentarz przykościelny - ogrodzenie z bramą	534-XII-19 z 29.04.1950 r. oraz z 29.12.1967 r., 918 z 21.12.1992 r.
200			Cmentarz rzym.-kat., XIX w.	879 A z 10.04.1992 r.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Opis	Nr rejestru
201			Zespół dworski, XIX/XX w.: - dwór - park	596 z 28.07.1983 r. 530 z 05.05.1980 r.
202	Słupia	Słupia	Kościół Przemienienia Pańskiego i św. Mikołaja, XVIII w.	532-XIII-17/6 z 29.04.1950 r. oraz 285/213 z 29.12.1967 r.
203			Dzwonnica	911/279 z 29.12.1967 r.
204			Cmentarz przykościelny	961 A z 02.03.1994 r.
205	Czerniewice	Chociw	Park dworski, XVIII/XIX w.	375 z 10.11.1986 r. i z 18.05.1994 r.
206		Chociwek	Park dworski – łącznie z zespołem stawów	294 z 31.08.1983 r. i z 08.06.1995 r.
207		Krzemienica	Kościół par. p.w. św. Jakuba Ap., 1598 r.	392-XI-9 z 24.05.1947 r. oraz 261 z 27.12.1967 r.
208		Lipie	Park dworski	193/P-XI-7 z 26.10.1948 r.
209	Puszcza Mariańska	Kamion	Zespół pałacowy, XIX/XX w.: - pałac - park - otoczenie, pola i pastwiska	A-457 z 29.03.1977 r. oraz 593 z 27.08.1983 r. A/531 z 05.05.1980 r. A-869 z 27.07.2009 r.
210			Wycześniak	Park dworski, I. 30-e XX w.

Tab 28. Wykaz obiektów na gruntach Nadleśnictwa Skierniewice wg. danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa (nid.pl)

Nazwa	Wykaz dokumentów	Data wpisu	Adres leśny
Aleja lipowa z 2. poł. XIX w.	559 z 1981-06-20	20.06.1981	aleja graniczy z lasem 02-82a,84c
Mogiła zbiorowa z II wojny światowej 1939-1945	924A z 1992-12-21	21.12.1992	09-249c

Oprócz miejsc ze spisu zabytków cennym zabytkiem znajdującym się w lasach Nadleśnictwa jest Osa da Leśna „Karczew”. W Nadleśnictwie znajdują się również liczne kapliczki nadrzewne odnotowane w opisie taksacyjnym podczas taksacji lasu (04-101a,j 06-137b, 07-181f, 08-329b), drewniane krzyże (07-184c, 08-327c, 08-367c, 03-136Bh)), cmentarze (08-309j(kępa), 04-123d (szcz. ochr.), 04-130a(kępa)) wg. danych z nadleśnictwa, również ‘miejsce historyczne znajdują się w wydzieleniu 08-369c. Zarówno w miejscach uznanych za zabytki, jak i tych, które są mniej znane lub nie uznane, podczas zabiegów prowadzonych w wydzieleniu należy zwrócić szczególną uwagę, aby nie uszkodzić szczególnych obiektów. Należy zachować bufor o szerokości do 30m od znanych lokalizacji grobów, nie wykonywać orki w ich pobliżu, nie usuwać drzew i krzewów. Wskazane jest oddzielenie tych fragmentów jako kęp bez zabiegów.

Fot. 23. Cmentarz wojenny w Budach Grabskich 1914-1915 (les. Staropol)

6.2. Zespoły pałacowo-dworskie

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice istnieje wiele obiektów o znaczeniu historyczno-kulturowym, w tym kilkadziesiąt parków podworskich. Parki najczęściej funkcjonują w ramach zespołów dworskich, jako podworskie parki krajobrazowe, wpisane do Rejestru Zabytków lub będące w kręgu zainteresowania konserwatora zabytków.

Na gruntach Nadleśnictwa nie występują parki podworskie.

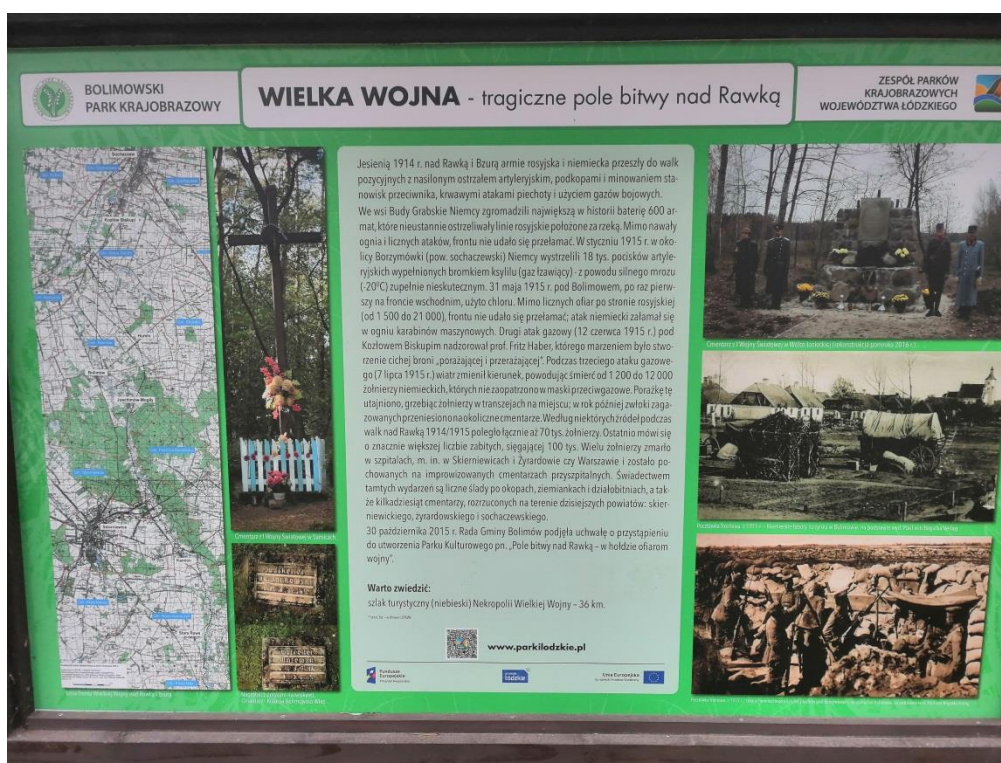
Tab 29. Wykaz parków podworskich istniejących w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice

Lp.	Położenie	Opis	Uwagi
gmina Kocierzew Południowy			
1	Boczki	Park krajobrazowy z 1885-1890 r. W parku znajduje się obelisk pamięci Józefa Chełmońskiego, który urodził się tu w 1849 r. Park o powierzchni ok. 2 ha., z dwiema grabowymi alejami, aleją lipową, pojedynczymi modrzewiami, jesionami	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 503
2	Osiek	Park krajobrazowy z XIX w. z dominującymi starymi wiązami i dębami o powierzchni ok. 7 ha.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 546
gmina Nieborów			
3	Arkadia	Park z 1783 r. – XIX w. Powstał, jako ogród romantyczny w stylu angielskim. Pow. Wynosi ok. 14 ha., nazwany Arkadią, co było nawiązaniem do antycznego mitu o greckiej krainie powszechnej szczęśliwości i miłości, zamieszkiwanej przez pasterzy. Głównym projektantem Arkadii był Szymon Bogumił Zug, część projektów była autorstwa Jana Piotra Norblina, Aleksandra Orłowskiego, Józefa Sierakowskiego, a później Henryka Ittara. Ogród zaprojektował Wojciech Jaszczółd, a później Dionizy Mac Clair. Przez park przepływa rzeczka Skierniewka, która tworzy staw z dwoma wyspami. Mimo licznych zmian, jakie zaszły przez ponad 200 lat, park jest jedynym w Polsce zabytkiem architektury ogrodowej, który zachował pierwotną kompozycję przestrzenną z końca XVIII w. Jest unikatowym zabytkiem klasy „0”, wraz z pobliskim pałacem w Nieborowie	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 73/A
4	Nieborów	Park o powierzchni 25,3 ha. Ogród regularny i symetryczny założony przez Tylmana z Gameren, złożony z trzech zasadniczych elementów: płaskich parterów, czyli kwietniki przy samym pałacu, dwa gabinety owalne oraz dwie kwatery wśród wysokich ścian strzyżonych szpalerów, do których prowadzą małe gabineciki. Ogród został w XVIII wieku znacznie powiększony, bez zaburzenia jego symetrycznego charakteru	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 147 oraz 98
gmina Biała Rawska			
5	Babsk	Park krajobrazowy założony w 1833 r. o powierzchni 19,1 ha. Całość usytuowana na stoku wzniesienia. Park obejmuje teren falisty. Układ kompozycyjny oparty jest na jednej osi głównej przebiegającej od bramy wjazdowej poprzez dwór do zarośniętego obecnie stawu hodowlanego. Zamknięci osi stanowi aleja lipowa w układzie poprzecznym. W skład zaprojektowanego przez A. Idzikowskiego założenia wchodziły: założenie parkowe, 5 stawów rybnych oraz zabudowania folwarku. Część drzewostanu jest starsza i pochodzi z I poł. XVIII stulecia. Wśród drzew wyróżniają się zwłaszcza stare dęby	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 145/P/XI-3 i 146/P-XI-4 oraz 759
6	Biała Rawska	Park krajobrazowy założony w I połowie XIX w. o powierzchni 1,5 ha.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 499
7	Białogórze	Pozostałości parku krajobrazowego z XVIII w. Jest on przykładem barokowej sztuki ogrodowej	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 563
8	Gołyń	Pozostałości parku krajobrazowego z II poł. XIX w. o powierzchni 3,9 ha.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 493
9	Ossa	Park dworski z XIX w. o powierzchni ok. 15 ha. Park w Ossie jest założeniem o charakterze krajobrazowym nawiązującym do ogrodów regularnych. Park leży na niedużym wzniesieniu, górującym nad pozostałym lasem zagospodarowanym, jako park. Park dzieli na dwie części droga biegnąca w kierunku wschód – zachód, która jest jedną z głównych osi kompozycyjnych układu. W części parku leżącego na wzgórzach dominującym elementem jest zieleń drzewiasta, natomiast we fragmencie północnym parku woda. Północna część parku leży na zboczach doliny, której środkiem płynie mały strumień, wpadający do długiego łańcucha stawów [Kucharski 1980]	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 580 A
10	Podsędkowice	Pozostałości parku krajobrazowego z pocz. XIX w. z zachowanymi pomnikowymi dębami, lipami, jaworami	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 492
11	Rzeczków	Park krajobrazowy z pocz. XX w.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 568

Lp.	Położenie	Opis	Uwagi
12	Wola Chojnata	Park krajobrazowy z pocz. XX w. z okazami starodrzewia, stawami oraz malowniczą łąką	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 490
gmina Cielądz			
13	Cielądz	Park modernizowany w latach 1907-1912, według projektu Stefana Celichowskiego	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 526
14	Mała Wieś	Park dworski z I poł. XIX w.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 762
15	Ossowice	Park krajobrazowy z pocz. XX w.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 484
gmina Rawa Mazowiecka			
16	Konopnica	Park podworski z początku XIX w. o powierzchni 2,60 ha.; rosną pomnikowe dęby	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 479
17	Rossocha	Park krajobrazowy z 1912 r. według projektu Stefana Celichowskiego	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 480
18	Wilkowice	Park krajobrazowy z ok. 1850 r. według projektu Stefana Celichowskiego o powierzchni 2,60 ha.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 192/P-IX-6 oraz 481
gmina Regnów			
19	Rylsk Duży	Park krajobrazowy z XIX/XX w.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 579
gmina Sadkowice			
20	Bujały	Pozostałości po rozległym parku krajobrazowym z pocz. XIX w.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 573 A
21	Jajkowice	Pozostałości parku krajobrazowym z XIX w. Zachowała się stara aleja grabowa.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 570
22	Kaleń	Pozostałości po rozległym parku krajobrazowym z 1912 r. skomponowanym według projektu Stefana Celichowskiego	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 229 oraz 768
23	Paprotnia	Park z pocz. XIX w. z unikatowymi gatunkami drzew: klon srebrzysty, topola chińska	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 574
24	Sadkowice	Park z XIX w.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 726
25	Zabłocie	Park krajobrazowy założony na przełomie XIX i XX w.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 528
Miasto Skierniewice			
26	M. Skierniewice	Park krajobrazowy z I ćwierci XIX w. z pozostałościami z poprzedniego założenia. Park rozszerzono w 1845 r.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 904
gmina Głuchów			
27	Celigów	Park krajobrazowy z 1904 r. według projektu Stefana Celichowskiego	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 500
28	Prusy	Park z XIX w.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 501
gmina Nowy Kawęczyn			
29	Doleck	Park krajobrazowy z pocz. XX w. o powierzchni 1,5 ha. W przeszłości park w Dolecku był średniej wielkości założeniem ozdobno-użytkowym o charakterze krajobrazowym. Główny wjazd do parku mieścił się od strony północnej (prawdopodobnie w miejscu obecnego), droga wiodąca do dworu była obsadzona drzewami [Kucharski 1984b]	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 770

Lp.	Położenie	Opis	Uwagi
30	Nowy Dwór	Pozostałości parku krajobrazowego z 1926 r. według projektu Stefana Celichowskiego o powierzchni 15,28 ha. Park w Nowym Dworze (właściwie jego resztki) leżą na stoku doliny Rawki. Teren jest bardzo urozmaicony wgłębieniami i wypukłościami terenu, starorzeczami oraz rowami. Z północno-zachodniego krańca parku w kierunku dworu biegnie dość długa i dobrze zachowana aleja lipowa, będąca przedłużeniem alei prowadzącej od szosy Rawa Mazowiecka – Skierniewice w kierunku dawnego folwarku. Całą zachodnią i południowo-zachodnią część dawnego ogrodu dworskiego zajmuje boisko sportowe i olbrzymia skupina go otaczająca. Tę część parku prawdopodobnie projektował S. Celichowski. Rosnące tu brzozy skupione są w małych kępach, a świerki w rzędach, pozostałe gatunki drzew rozmieszczone są nieregularnie. Park w Nowym Dworze był obiektem o charakterze krajobrazowym, wykorzystującym malowniczą dolinę rzeki Rawki. Obecnie park stracił swój pierwotny charakter. Przez brak pielęgnacji nastąpiła dewastacja drzewostanu oraz powstawanie dzikich „ścieżek” [Kucharski 1979b]	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 571
31	Stary Rzędków	Park z XIX przekomponowany w 1932 r. o powierzchni 5,5 ha.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 572
32	Suliszew	Park krajobrazowy z pocz. XX w. o powierzchni 3,5 ha. Park dworski w Suliszewie praktycznie nie istnieje, a z dawnego założenia otaczającego dwór pozostało kilkanaście drzew. Wjazd do parku znajduje się od strony zachodniej. Zieleni ozdobną rosnącą najbliżej dworku w przeważającej części stanowią młode nasadzenia (lata 50-te). W skład dawnego założenia ogrodowego wchodził także sad, z którego zachowały się nieliczne drzewa owocowe. Do parku zaliczały się prawdopodobnie stawy leżące w dolinie Rawki. Z dawnego ogrodzenia, które zapewne otaczało park zachowała się jedynie brama w stanie szczątkowym	Resztki parku w Suliszewie nie kwalifikują się do ochrony konserwatorskiej
33	Trzecianna	Pozostałości parku krajobrazowego z 1820 r. o powierzchni ok. 10 ha. Zachowane szczątki parku świadczą o jego regularnym układzie. Czas powstania dworu, jego usytuowanie i styl oraz zachowane szczątki wskazują, że był to ogród klasycystyczny. Park powstał prawdopodobnie na kanwie jeszcze starszego założenia o charakterze regularnym. Z dawnego układu dworskiego zachowały się jedynie szczątki w postaci fragmentów alei, rzędu kasztanowców oraz pojedynczych starych drzew. Kompozycja układu jest mało czytelna. Na podstawie zachowanych resztek parku można stwierdzić, że było to założenie w kształcie prostokąta, wewnątrz którego znajdował się drugi prostokąt otaczający dwór. Obecnie park nie przedstawia żadnej wartości ozdobnej [Kucharski 1979c]	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 915
gmina Skierniewice			
34	Brzozów	Park krajobrazowy z I poł. XIX w.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 575
35	Dębowa Góra	Park krajobrazowy z ok. 1850 r. przekomponowany w 1908 r. według projektu Stefana Celichowskiego	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 525
36	Pamiętna	Pozostałości parku krajobrazowego o powierzchni ok. 12 ha. Na początku XX w. powstał w Pamiętnej nowy park wokół dworu w miejscu dawnego folwarku. Szczątki parku w Pamiętnej leżą na stokach płytkiej doliny środkiem, której biegnie rów. Obszar zajmowany przez park ma kształt zbliżony do trapezu. Z dawnego założenia zachowało się jedynie kilkanaście drzew. Po lewej stronie drogi rośnie w rzędzie kilka kasztanowców. W przeszłości droga tuż za bramą rozgałęziała się na dwie: jedna biegła do zabudowań gospodarczych (wciąż istnieje), a druga (nie istnieje) do bramy. W północno-zachodniej części dawnego parku znajduje się staw otoczony zwartą grupą drzew i krzewów. Po dawnym założeniu pozostały jedynie szczątki parku, które wykorzystywane są jako sad [Kucharski 1980e]	Szczątki parku nie kwalifikują się do ochrony konserwatorskiej z powodu niskiej wartości krajobrazowej i kompozycyjnej
37	Poddebice-Balcerów	Park dworski Stefana Celichowskiego z 1907 r.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 583

Lp.	Położenie	Opis	Uwagi
38	Strobów	Park krajobrazowy z pocz. XIX w. przekomponowany w 1938 r. według projektu Stefana Celichowskiego	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 913 oraz 281/913
39	Żelazna	Pozostałości parku krajobrazowego z ok. 1850 r. przekomponowany w 1912 r. według projektu Stefana Celichowskiego. Na terenie parku znajduje się staw	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 530
gmina Czerniewice			
40	Chociw	Park dworski z XVIII/XIX w.	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 375
41	Chociwek	Park dworski z zespołem stawów	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 294
42	Lipie	Park dworski	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 193/P-XI-7
gmina Puszcza Mariańska			
43	Kamion	Park dworski z początku XIX w. przebudowany w 1911 r. o powierzchni 2,33 ha leży na lewym zboczu doliny Rawki. Jest to obiekt średniej wielkości, zachowany w stosunkowo dobrym stanie. Na wschód od dworu znajduje się nieduży staw, który otacza zwarta gęstwina drzew. Podobny staw znajduje się od strony zachodniej. Z tyłu za dworem znajduje się trzeci staw (największy) z malowniczą wierzbą płaczącą i świerkami. Północno-zachodnia część parku jest mniej dostępna, bowiem w większej swej części jest podmokła. Część ta stanowi najbardziej romantyczny zakątek parku. Zachodnią i południowo-zachodnią część parku zajmował prawdopodobnie sad. W 1911 r. Stefan Celichowski wykonał projekt nowego parku na bazie już istniejącego. Konfrontując projekt wykonany przez S. Celichowskiego ze stanem obecnym można stwierdzić, że granice nie uległy większym zmianom, podobnie jak układ kompozycyjny. Zmieniły się natomiast stosunki ilościowe drzew. Alejki i ścieżki widokowe częściowo uległy zniszczeniu (szczególnie w części północno-zachodniej parku). Uległy zatarciu osie widokowe. Stawy ulegają zarastaniu i wypłycaniu [Kucharski 1979d]	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem A/531
44	Wycześniak	Park dworski o powierzchni ok. 7,5 ha jest młodym ogrodem. Powstał w I poł. lat 30-tych XX w. Park dworski w Wycześniaku jest niedużym, stosunkowo młodym założeniem ogrodowym o charakterze krajobrazowym. Do dworu prowadzi aleja wjazdowa obsadzona niskim żywopłotem z ligustru. Na wschód od zabudowań gospodarczych dawnego folwarku znajduje się długi staw, przez który przepływa mały ciek (bez nazwy). Na zachodnim brzegu stawu, w pobliżu niedużej wysepki, stoi kilkanaście domków campingowych. W zachodniej części obecnego założenia stoi duży budynek mieszkalno-socjalny Dom Wyśłużonego Spółdzielcy. Wszystkie rosnące tu drzewa są młode i zostały posadzone w latach 60-tych po wzniesieniu budynku [Kucharski 1984c]	Wpisany do Rejestru Zabytków pod numerem 768

Fot. 24. Tablica informacyjna z jednego z miejsc pamięci

6.3. Walory historyczno-kulturowe

W ramach walorów turystycznych obszaru Nadleśnictwa Skierniewice oprócz omówionych wcześniej szczególnych form ochrony przyrody, jak też zabytków kultury i historii, mieszczą się również miejsca pamięci narodowej. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa znajdują się liczne mogiły, cmentarze, miejsca martyrologii i męczeństwa z okresu powstań oraz I i II wojny światowej, jak też tablice, obeliski upamiętniające osoby oraz wydarzenia z historii Polski.

Na gruntach Nadleśnictwa występują: w obrębie Rawa Mazowiecka – zabytkowa kapliczka w oddz. 138a; cmentarze żołnierzy I wojny światowej w oddz.: 63h, 123c, 130a; w obrębie Skierniewice – zbiorowa mogiła 20 Polaków zamordowanych 17 września 1944 r. (w oddz. 240c) wpisana do rejestru zabytków w 1992 r. pod numerem 924 A; 3 kapliczki w oddz.: 181f, 257y, 291g; cmentarz upamiętniający żołnierzy I wojny światowej w oddz. 309g oraz cmentarz niemiecki z lat 1914-1915 w oddz. 355a.

Tab 30. Wykaz zabytkowych kapliczek w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice

Lp.	Miejscowość	Opis obiektu
Gmina Biała Rawska		
1	Franopol	Kapliczka murowana, pocz. XX w.
Gmina Nieborów		
2	Arkadia	Kapliczka murowana, 1916 r.
3	Bełchów	Kapliczka murowana, XIX/ XX w.
4	Bobrowniki	Kapliczka murowana, I ćw. XX w.
5	Nieborów	Kapliczka murowana, (kam.), XIX/XX w.
6	Nieborów	Kapliczka murowana, XVII/XIX w.

Lp.	Miejscowość	Opis obiektu
Gmina Nowy Kawęczyn		
7	Trzecianna	Kapliczka drewniana, 1925 r.
Gmina Rawa Mazowiecka		
8	Konopnica	Kapliczka murowana, ok. 1928 r.
9	Kurzeszyn	Kapliczka murowana, ok. 1832 r.
10	Kurzeszyn	Kapliczka murowana, k. XIX w.
11	Kurzeszyn	Kapliczka murowana, poł. XIX w.
12	Przewodowice	Kapliczka murowana, ok. 1925 r.
Gmina Skierniewice		
13	Sierakowice Prawe	Kapliczka murowana, ok. 1920 r.
Gmina Puszcza Mariańska		
14	Staropol	Kapliczka murowana, 1932 r.

6.4. Stanowiska archeologiczne

Obiekty archeologiczne chroni ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z tą ustawą stanowisko archeologiczne stanowi „zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym tworem”. Zabytkami archeologicznymi są w szczególności pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej religijnej i artystycznej.

Najcenniejszymi stanowiskami są te, które reprezentują charakterystyczne dla danego okresu czy kultury artefakty w postaci ceramiki, ozdób, broni, narzędzi, pochówków, obiektów osadniczych, konstrukcji obronnych, przedmiotów kultowych itp. [Welc-Jędrzejewska 1998].

Około połowy V tysiąclecia p.n.e nastąpił na dzisiejszych ziemiach polskich przewrót kulturowy i gospodarczy, tzw. rewolucja neolityczna. Osadnictwo w tym okresie było już względnie stałe. Osady lokowano na pograniczu pól uprawnych i lasów, w pobliżu wód bieżących. Znane są wykopaliska archeologiczne ceramiki i narzędzi krzemienych z okresu neolitu m.in. z Konopnicy k. Rawy Mazowieckiej.

W epoce brązu (od ok. 1700/1600 r. p.n.e. do ok. 650 r. p.n.e.) nadal podstawowym zajęciem ludności w okolicach Skierniewic była uprawa roślin i hodowla zwierząt. Ślady pobytu ludzi z epoki brązu w tych okolicach są znane z Rawy Mazowieckiej (II okres epoki brązu — ok. 1450/1400 r. p.n.e. — 1200 r. p.n.e.).

Więcej śladów pobytu ludzi zachowało się z epoki żelaza. W Samicach (ok. 5 km na wschód od Skierniewic) znaleziono naczynie wypełnione przepalonymi kośćmi, pochodzące z cmentarzyska z IV w. p.n.e.

Pierwsze stałe osadnictwo rolniczo-hodowlane w okolicach dzisiejszego Nadleśnictwa rozpoczęło się w I w. p.n.e., kiedy zasiedlone zostały przede wszystkim obszary o lepszych glebach w dolinie Bzury. Druga fala osadnictwa nastąpiła po zakończeniu okresu wędrówek ludów (od początku VII w. n.e.). Z I wieku n.e., z okresu wędrówek Gotów i Gepidów przez Mazowsze, zachował się grób z koncentrycznym kręgiem kamiennym w Kęszycach k. Bolimowa. Z II wieku n.e. pochodzi znalezisko monet rzymskich z Rudy k. Skierniewic oraz z Wólki Łasięckiej, gdzie znaleziono jedną monetę w grobie z II w. n.e.

Z III wieku zachowały się ślady osady w Wólce Łasięckiej. Osada ta istniała przez okres około jednego wieku i w szczytowym okresie prosperity składała się z kilku chat, kilku półziemianek i ziemianek oraz jednego większego domu stanowiącego prawdopodobnie własność zamożniejszej rodziny. Na skraju osady znajdowała się duża trzynawowa budowla z dwoma paleniskami pośrodku. Prawdopodobnie był to dom o charakterze kultowym.

Ostatnią grupę stanowisk archeologicznych stanowią grodziska wczesnośredniowieczne i inne znaleziska z okresu VI-IX w. Na mapie grodzisk w Polsce umieszczono grodziska: w Białej Rawskiej, Dzwonkovicach, Rawie Mazowieckiej, Starej Rawie i Rzeczkowie. Dokładniej opisane zostało grodzisko w Rzeczkowie oraz w Starej Rawie liczące 126 kroków obwodu u góry i 265 kroków u dołu, obok którego znajdowano ułamki urn i krzemieni.

W literaturze archeologicznej wymienia się również grodziska w Rudzie k. Skierniewic [Józeficki 1988].

Do wyróżniających się stanowisk archeologicznych należy cykl obiektów w Budach Grabskich. Są to niewielkie osady z IX-X w. Jest to ważne źródło do dziejów osadnictwa wczesnośredniowiecznego w tym rejonie [Welc-Jędrzejewska 1998].

Wykopaliska powyższe świadczą, że osadnictwo na tych terenach istniało od bardzo dawna. Tereny te były jednak o wiele rzadziej zaludnione niż Wielkopolska, Małopolska czy Mazowsze w okolicach Płocka i z racji mniejszego znaczenia gospodarczego, w wystawianych wtedy dokumentach rządziej pisano o tych terenach. Pozostawały, więc niejako na uboczu głównego nurtu dziejów Polski [Józeficki 1988].

Najważniejsze stanowiska archeologiczne:

[Welc-Jędrzejewska 1996] oraz [Studium uwarunkowań (...) gminy Kowiesy, 2001]:

Bobrowniki – st. 1, gm. Nieborów – osada z I w. p.n.e. – II w. n.e. Odkryto ślady zabudowy drewnianej w postaci półziemianek oraz piec kopułkowy. Ponadto, sześć wapienników i paleniska. Była to zapewne osada produkcyjna. Materiał ruchomy – ceramika.

Wólka Łasiecka – st. 1, gm. Bolimów – cmentarzysko ciałopalne z okresu rzymskiego (wraz z trzema kurhanami). Odkryto 58 grobów ciałopalnych, popielnicowych. Materiał: popielnice, broń, ozdoby, narzędzia, denar Faustyny I (138-141), złoty wisiołek pochodzenia gockiego z IV w. n.e.

Wólka Łasiecka – st. 2, gm. Bolimów – osada z II-IV w. n.e. Odkryto m.in. 16 budynków słupowych, naziemnych i ziemianek. Ponadto, budowlę halową (jedyne takie znalezisko w Polsce!) o powierzchni około 138 m², kuźnię, łaźnię – półziemiankę, paleniska, 10 pieców piekarskich i studnię drewnianą. Materiały: ceramika (także toczona tzw. siwa), narzędzia, ozdoby.

Dzierzgówek – st. 1, gm. Nieborów – osada kultury łużyckiej z III/IV okresu epoki brązu. Znaleziono obiekty gospodarcze w postaci jam zasobowych lub dołów odpadkowych. Ceramika.

Dzierzgow – st. 1, gm. Nieborów – osada kultury pucharów lejkowatych z II okresu neolitu. Ślady dwóch ziemianek, paleniska, ceramika, narzędzia krzemienne.

Ruda – st. 1, gm. Skierniewice – osadnictwo kultury amfor kulistych i wczesnego średniowiecza. Materiał: ceramika, narzędzia krzemienne.

Dzwonkowice – st. 1, gm. Nowy Kawęczyn – ślady osadnictwa grodowego z XIII/XIV w. Materiał: ceramika.

Stara Rawa – st. 1, gm. Nowy Kawęczyn – grodzisko z XIII/XIV – poł. XIV w. Obiekt posiadał fosę i pierścień wałów. Relikty zabudowy w postaci półziemianek (?). Charakter zabudowy jednodworczej („Curia”).

Tab 31. Zestawienie zabytków archeologicznych na gruntach Nadleśnictwa Skierniewice wg. danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa (nid.pl)

Nazwa	Chronologia	Funkcja	Wykaz dokumentów	Data wpisu	Adres leśny
Dzwonkowice, st. 1	średniowiecze	grodzisko	1029 z 1968-07-01	01.07.1968	08-369j
Ruda, st. 1	średniowiecze	grodzisko	A464 z 1977-07-17	17.07.1977	08-317h

W obu wydzieleniach z zabytkami archeologicznymi nie przewidziano zabiegów gospodarczych.

7. ZAGROŻENIA I PRZEKSZTAŁCENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

7.1. Formy zniekształcenia ekosystemów leśnych

7.1.1. Stan siedlisk leśnych

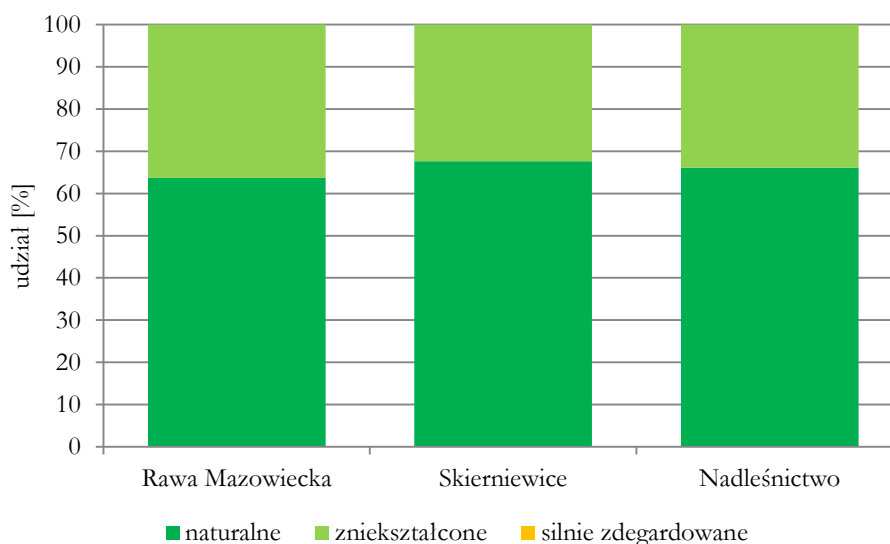
Jednym z elementów decydujących o stanie lasu jest prawidłowy stan siedliska oceniany na podstawie właściwego rozwoju gleby, składu roślinności itp. Stan siedliska ocenia się podczas prac glebowo siedliskowych i przenosi do opisów taksacyjnych lasu.

Tab 32. Zestawienie powierzchni leśnej zalesionej Nadleśnictwa Skierniewice wg stanu siedlisk oraz grup wiekowych drzewostanów

Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Powierzchnia/ miąższość			Ogółem	Ogółem [%]
		Wiek				
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
bory	naturalne	290,69	345,60	153,38	789,67	5,9
		33188	89685	48204	171077	4,8
	zniekształcone	115,13	480,82	89,82	685,77	5,1
		13906	122238	24706	160850	4,5
bory mieszane	naturalne	913,18	779,63	655,23	2348,04	17,5
		111248	244685	223623	579557	16,1
	zniekształcone	292,89	807,46	222,75	1323,10	9,8
		38417	239372	76796	354585	9,8
lasy mieszane	naturalne	1321,29	1214,05	1576,12	4111,46	30,6
		149305	394797	535658	1079760	30,0
	zniekształcone	389,79	858,34	808,30	2056,43	15,3
		44582	278776	284379	607736	16,9
	silnie zdegradowane	0,00	3,28	0,00	3,28	0,0
		0	610	0	610	0,0
lasy	naturalne	311,15	486,78	649,20	1447,13	10,8
		29230	159654	257892	446776	12,4
	zniekształcone	117,81	137,40	125,67	380,88	2,8
		10316	49179	48420	107915	3,0
ogółem	naturalne	2862,89	2942,21	3081,94	8887,04	66,1
		326500	925335	1084920	2336755	64,9
	zniekształcone	942,53	2353,58	1265,80	4561,91	33,9
		110732	711225	441298	1263256	35,1
	silnie zdegradowane	0,00	3,28	0,00	3,28	0,0
		0	610	0	610	0,0

Ogólnie na terenie Nadleśnictwa przeważają siedliska w stanie naturalnym, występujące na 66,1% powierzchni gruntów zalesionych. Pozostałą powierzchnię zajmują siedliska zniekształcone oraz – w znikomym udziale – siedliska zdegradowane. W Nadleśnictwie przeważają zarówno bory jak i lasy w stanie naturalnym.

Pomiędzy obrębami Nadleśnictwa występują niewielkie różnice pod względem stanu siedlisk. Generalnie większą naturalnością charakteryzują się siedliska w obrębie Skierniewice, co ma związek z różnicą żyzności obu obrębów.

Ryc. 35. Stan siedlisk leśnych w poszczególnych obrębach Nadleśnictwa Skierniewice

7.1.2. Borowacenie

Jedną z form przekształcenia charakteru ekosystemu leśnego jest borowacenie. Zjawisko to polega na zniekształceniu ekosystemów leśnych w wyniku ujemnego oddziaływania zbyt dużego udziału sosny lub świerka rosnących na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. Wpływa ono również negatywnie na skład gatunkowy runa oraz strukturę i cechy fizyko-chemiczne gleby.

Wyróżnia się następujące stopnie borowacenia:

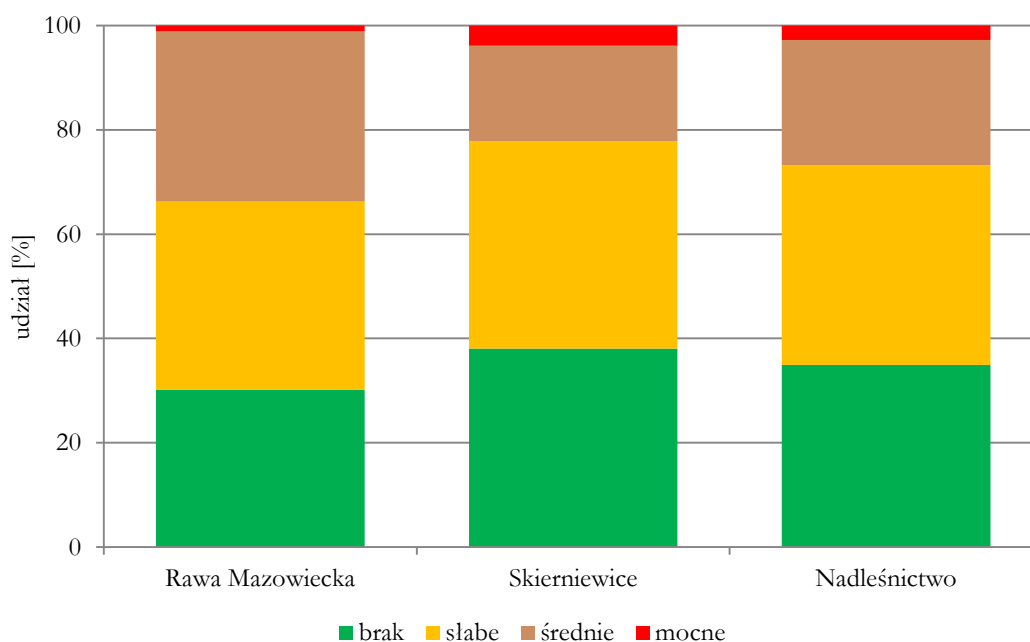
- słabe – przy udziale sosny lub świerka w składzie gatunkowym drzewostanu:
 - ✓ ponad 80% na siedliskach borów mieszanych,
 - ✓ 50-80% na siedliskach lasów mieszanych,
 - ✓ 10-30% na siedliskach lasowych,
- średnie – jeżeli udział sosny lub świerka kształtuje się następująco:
 - ✓ ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych,
 - ✓ 30-60% na siedliskach lasowych,
- mocne – kiedy udział sosny lub świerka w składzie gatunkowym drzewostanów na siedliskach lasowych przekracza 60%.

W skali Nadleśnictwa, objawy słabego borowacenia widoczne są na 38,3% powierzchni Nadleśnictwa, na 24,0% - średniego, a borowacenie mocne zidentyfikowano na 2,8% powierzchni analizowanych siedlisk leśnych. Na 34,9 % powierzchni stwierdzono brak borowacenia.

Tab 33. Zestawienie powierzchni zalesionej Nadleśnictwa Skierniewice wg form zniekształcenia lasu – borowacenie

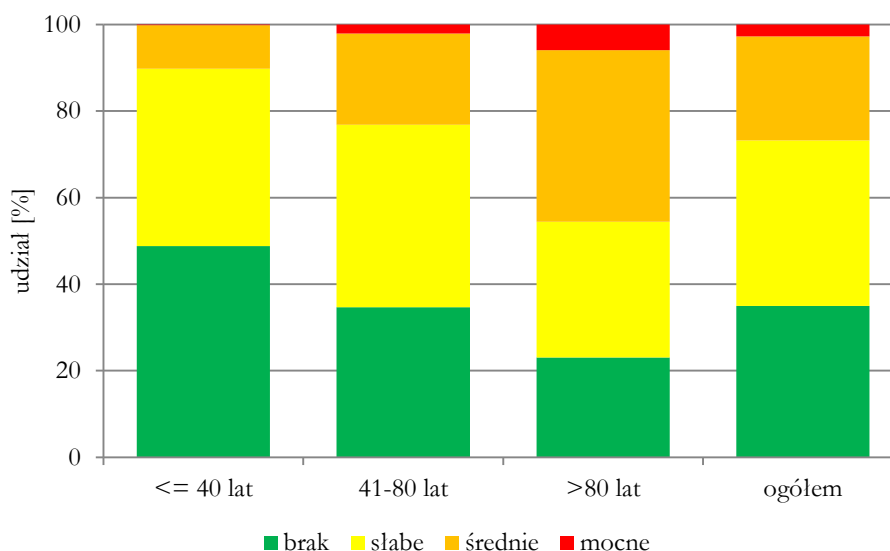
Obręb, Nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Wiek drzewostanu			Ogółem [ha]	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80	>80 lat		
Obręb Rawa Mazowiecka	brak	563,21	601,28	436,87	1601,36	30,2
	słabe	606,39	766,31	539,86	1912,56	36,0
	średnie	190,23	556,32	987,44	1733,99	32,7
	mocne	0,00	6,48	52,34	58,82	1,1
	łącznie	1359,83	1930,39	2016,51	5306,73	100,00
Obręb Skierniewice	brak	1294,65	1237,85	566,99	3099,49	38,1
	słabe	951,29	1464,08	823,81	3239,18	39,8
	średnie	193,82	562,47	735,85	1492,14	18,3
	mocne	5,83	104,28	204,58	314,69	3,9
	łącznie	2445,59	3368,68	2331,23	8145,50	100,00
Nadleśnictwo Skierniewice	brak	1857,86	1839,13	1003,86	4700,85	34,9
	słabe	1557,68	2230,39	1363,67	5151,74	38,3
	średnie	384,05	1118,79	1723,29	3226,13	24,0
	mocne	5,83	110,76	256,92	373,51	2,8
	łącznie	3805,42	5299,07	4347,74	13452,23	100,00

Nieznacznie mniejszy stopień borowacenia wykazują drzewostany w obrębie Skierniewice – 62% w stosunku do obrębu Rawa Mazowiecka – 69,8%. Wynika to m.in. z różnic siedliskowych pomiędzy obrębami.

Ryc. 36. Udział powierzchni ze stwierdzonym borowaceniem w Nadleśnictwie Skierniewice

Z kolei porównanie stopnia borowacenia w grupach wiekowych drzewostanów pokazuje mniejszy poziom tego zniekształcenia w drzewostanach najmłodszych i średniowiekowych w porównaniu do drzewostanów starszych. W drzewostanach młodych uzewnętrznia się proces dostosowywania składów gatunkowych drzewostanów do potencjału siedlisk oraz zachodzące zmiany w gospodarce leśnej. Trend taki należy uznać za korzystny.

Ryc. 37. Porównanie aktualnego udziału powierzchni ze stwierdzonym borowaceniem w grupach wiekowych w Nadleśnictwie Skierniewice

7.1.3. Monotypizacja

Monotypizacja, stanowiąca kolejną formę zniekształcenia ekosystemów leśnych, to ujednoczenie gatunkowe lub wiekowe drzewostanów. Monotypizację identyfikuje się wówczas, gdy w zwartych kompleksach o powierzchni ponad 200 ha, jednowiekowe lub jednogatunkowe drzewostany zajmują powierzchnię większą niż 100 ha. Formę tej degradacji zasadniczo wyróżnia się dla sosny i świerka. W wyniku przeprowadzonych analiz dla Nadleśnictwa Skierniewice, nie stwierdzono występowania zjawiska monotypizacji.

7.1.4. Neofityzacja

Neofityzacja drzewostanów, to występowanie na terenach leśnych gatunków flory obcego pochodzenia, zarówno drzewiastych jak i krzewiastych. Zjawisko to może być efektem celowego wprowadzenia takich gatunków w ramach zabiegów gospodarczych (odnowień, zalesień, wprowadzania podsadzeń i podszytów), bądź też samorzutnego rozprzestrzeniania się neofitów w lasach z terenów sąsiednich (ogródków, terenów ruderalnych, zadrzewień, sąsiedztwa tras komunikacyjnych, rzek itp.).

Na terenie Nadleśnictwa Skierniewice stwierdzono występowanie 17 obcych gatunków drzew i krzewów: czeremcha późna, dagleźja zielona, dąb czerwony, dereń biały, kasztanowiec biały, klon jesionolistny, ligustr pospolity, orzech czarny, robinia akacjowa, sosna Banksa, sosna czarna, sosna smołowa, sosna wejmutka, śliwa ałycza, śnieguliczka biała, żywotnik zachodni, żywotnik wschodni.

Gatunki te stosunkowo dość regularnie wchodziły w skład drzewostanów. Jako panujące występują trzy gatunki: dąb czerwony (2 wydzielienia), robinia akacjowa (12 wydzieleni), sosna Banksa (2 wydzielienia). W składach drzewostanów (co najmniej 1 w udziale) odnotowano sześć gatunków. Oprócz

wyżej wymienionych także kasztanowiec biały, sosna smołowa, klon jesionolistny. Łącznie występują one w 193 drzewostanach, a ich sumaryczna powierzchnia to 535,08 ha.

W odniesieniu do obecności gatunków obcych w niższych warstwach lasu, szczególnie w podszycie, to znaczenie mają trzy gatunki: czeremcha późna (1224 wydzieleń), dąb czerwony (675 wydzieleń) i robinia akacjowa (397 wydzieleń). Znaczne rozprzestrzenienie tych gatunków w warstwie podszytu należy uznać za zjawisko niepokojące z punktu widzenia kształtowania się rodzimych fitocenoz.

Tab 34. Zestawienie powierzchni i liczby wydzieleń Nadleśnictwa Skierniewice, w których stwierdzono występowanie gatunków obcych geograficznie (pogrubieniem zaznaczona gatunki ekspansywne)

gatunek	liczba wydzieleń, w których:						
	występuje	jest w składzie	panuje	górną warstwa	dolną warstwa	przestoje	zadrzewienie/zakrzewienie
AK	1185	62	12	729	397	25	34
CZM.P	1460	0	0	214	1224	3	19
DB.C	2048	101	2	1346	675	24	3
DER.B	29	0	0	0	28	0	1
DG	5	0	0	3	1	0	1
JKL	71	1	0	30	26	6	9
KSZ	32	2	0	23	0	5	4
LIG	2	0	0	0	2	0	0
ORZ.C	2	0	0	2	0	0	0
SO.B	112	22	2	110	1	0	1
SO.C	8	0	0	6	1	1	0
SO.S	12	5	0	12	0	0	0
SO.WE	8	0	0	6	0	1	1
ŚL.A	2	0	0	1	0	1	0
ŚNG.B	4	0	0	0	4	0	0
ŻYW.W	1	0	0	0	1	0	0
ŻYW.Z	2	0	0	0	0	0	2

Podczas taksacji lasu nie jest określone procentowe pokrycie powierzchni runa leśnego. Określa się typ pokrywy (naga, ściółka, zielna, mszysta, mszysto-czernicowa, zdarniona, silnia zadarniona i silnie zachwaszczona) oraz trzy gatunki runa, które dominują w danym wydzielaniu. Dlatego utrudniona jest analiza neofityzacji gatunków zielnych. Inwazyjne gatunki obce w nadleśnictwie, mające wpływ na typ pokrywy leśnej to niecierpek drobnokwiatowy, nawłóć późna i nawłóć kanadyjska. Niecierpek został wpisany do pokrywy leśnej w 245 wydzielaniach (879,33ha) na obrębie Rawa Mazowiecka i 96 wydzielaniach (237,49ha) na obrębie Skierniewice. Nawłócie zostały zinwentaryzowane w 10 wydzielaniach (22,99ha) obrębu Rawa Mazowiecka i 21 wydzielaniach (46,20ha) Obrębu Skierniewice.

7.2. Zagrożenia środowiska leśnego

Zagrożenia lasu są wypadkową uwarunkowań przyrodniczych, zabiegów gospodarczych realizowanych w przeszłości oraz zmian zachodzących w środowisku przyrodniczym w wyniku działalności człowieka. Zwiększona podatność na zagrożenia jest pochodną obniżonej odporności ekosystemów, która może wynikać m.in. z niewłaściwego składu gatunkowego i struktury drzewostanów, degradacji

siedlisk, niedostatku wody w glebie, niekorzystnego układu warunków lokalnego mikroklimatu itp. Obowiązująca Instrukcja ochrony lasu (Zarządzenie 2011c) charakteryzuje szereg zagrożeń drzewostanów oraz sposobów postępowania ochronnego w przypadku ich zaistnienia. W zależności od przyczyn powodujących szkody lub zniszczenia, wyróżnia się trzy podstawowe kategorie zagrożeń:

- zagrożenia biotyczne – głównie powodowane przez zwierzęta (owady, ssaki) i grzyby,
- zagrożenia abiotyczne – w szczególności wiatry, przymrozki, niskie i wysokie temperatury, osady i opady atmosferyczne (stałe i ciekłe), susze, pożary,
- zagrożenia antropogeniczne – bezpośrednie, jak i pośrednie będące skutkiem działalności człowieka, m.in. zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, wód i gleb, zakłócenie poziomu wód gruntowych i reżimu hydrologicznego cieków, pożary, zaśmiecanie, fizyczne niszczenie elementów ekosystemu leśnego, zmiany ukształtowania terenu itp.

Wymienione rodzaje zagrożeń w rzeczywistości zazwyczaj występują kompleksowo, a pojawienie się jednego z nich pociąga za sobą kolejne, np. w wyniku obniżenia odporności drzewostanów na skutek wahań poziomu wód dochodzi do ich uszkodzenia przez owady i grzyby. Trudno zatem rozpatrywać poszczególne rodzaje zagrożeń w oderwaniu od innych; bardziej odpowiednim jest tu podejście całościowe.

Stan zdrowotny drzewostanów w Nadleśnictwie Skierniewice można uznać za dobry. Należy również odnotować zwiększenie pozyskania drewna z przyczyn sanitarnych w związku z panującą suszą i zwiększoną aktywnością owadzich szkodników wtórnych.

Fot. 25. Zagrożenia od owadów

7.2.1. Zagrożenia abiotyczne

Do zagrożeń abiotycznych, które oddziałują na procesy zachodzące w ekosystemach leśnych oraz funkcjonowanie drzewostanów, należą różnorodne oddziaływania środowiska zewnętrznego, przede wszystkim w postaci wpływów klimatu. Zwłaszcza skutki oddziaływań czynników atmosferycznych (m.in. wiatrów skutkujących powstawaniem złomów i wywrotów, śniegu, szadzi czy lodu powodujących uszkodzenia pni i koron drzew) bywają szczególnie dotkliwe z gospodarczego punktu widzenia, gdyż pojawiają się zwykle niespodziewanie i na rozległych powierzchniach, a możliwości zabezpieczenia się przed nimi są ograniczone. Do czynników atmosferycznych oddziałujących negatywnie na lasy należą: wiatry, wyładowania atmosferyczne, opady atmosferyczne, mróz, okiść, susza, zmiany stosunków wodnych oraz niskie i wysokie temperatury powietrza.

Zjawiska te, powodując zakłócenia w rozwoju drzewostanów, sprzyjają ich osłabieniu, następstwem czego jest wzmożona podatność na choroby grzybowe i ataki szkodników owadzych. Należy przy tym podkreślić, że opisywane zagrożenia abiotyczne, jako niezależne od działalności człowieka, stanowiące natomiast czynnik naturalny, od wieków wpisane były w funkcjonowanie ekosystemów leśnych,

niejednokrotnie będąc stymulatorem ich przemian, odnawiania się drzew, różnicowania struktury lasu itd. Tym samym - *de facto* - nie powinny być postrzegane jako zagrożenia dla ekosystemów leśnych, rozumianych jako formacje roślinne. Są natomiast bez wątpienia zagrożeniem dla trwałości drzewostanów, czyli określonej generacji lasu, stąd też w lasach gospodarczych, spełniających funkcje produkcyjne, stanowią one zjawiska niepożądane i dlatego określa się je mianem zagrożeń.

Susze są zjawiskiem o szerokim zasięgu, pojawiają się okresowo w latach szczególnie suchych, gorących, po bezśnieżnych zimach, głównie wiosną w okresie bujnego rozwoju wegetacji. Osłabione w skutek niedostatku wody drzewostany są bardziej podatne na szkodniki i choroby grzybowe.

Silne, huraganowe wiatry pojawiające się sporadycznie i nagle, mogą doprowadzać do uszkodzenia dużych płatów drzewostanów. W krótkim czasie mogą łamać lub wywracać całe połacie lasów. Najbardziej narażone na wiatrołomy są drzewostany osłabione, jednogatunkowe, wybujałe. Odpowiednia hodowla, wprowadzanie lasów zróżnicowanych wiekowo i gatunkowo oraz zachowana kolej rębów może minimalizować skutki takich wiatrów.

Okiść i szadź są zjawiskami atmosferycznymi które mogą wyrządzić znaczące szkody w lasach, jednak ograniczenie ich szkód jest praktycznie niemożliwe. Okiść powstaje podczas opadów mokrego śniegu przy niezbyt niskiej temperaturze. Oblepione ciężkim śniegiem gałęzie, czy też młode drzewa są wysoce narażone na złamania. Szadź daje podobny efekt daje szadź. Tworzy się przy gdy przemrożona para wodna przy zetknięciu z drzewami przechodzi w stan stały, lub podczas gdy po dłuższym okresie mrozu nadciągają masy ciepłego powietrza i skraplająca się w mgłę para wodna osiadając na ciałach stałych zamienia się w lód.

Na terenie nadleśnictwa w wyniku skutków suszy z 2015 r. nastąpiła w 2017 r. gradacja kornika druzkarza w drzewostanach świerkowych na terenie Leśnictwa Łasieczniki – 14,07 ha oraz Leśnictwa Nieborów – 2,74 ha. W 2018 r. Gradacja rozwinęła się na drzewostany świerkowe w leśnictwie Grabina, gdzie uszkodzeniu uległo 12 ha lasu. W 2019 r. usunięto pozostały drzewostan świerkowy na powierzchni 4,90 ha w leśnictwie Łasieczniki. W wyniku gradacji podjęto działania zmierzające do ograniczenia występowania szkodnika poprzez wywieszanie pułapek feromonowych oraz przeprowadzenie cięć sanitarnych. W późniejszych latach wykazywano nieznaczne szkody od ww. szkodnika.

W wyniku wspomnianej suszy w 2017 r. zaobserwowano na terenie leśnictwa Babsk pojawianie się kornika ostrozębnego. Uszkodzeniu uległo 15,20 ha drzewostanów. W 2019 r. na terenie leśnictwa Chociw odnotowano kolejne poważne uszkodzenia drzewostanów sosnowych na powierzchni 33,85 ha. W 2020 r. również na terenie leśnictwa Chociw odnotowano szkody na powierzchni 20,32 ha. W kolejnych latach wykazywano pojedyncze szkody w drzewostanach sosnowych na terenie całego leśnictwa.

Poważniejsze szkody od wiatru prezentują się następująco:

- huragan Ksawery w 2017 r.- 50,49 ha głównie w leśnictwie Chociw

- huragan w 2021 r. – 20,39 ha w leśnictwie Julianów

Tab 35. Występowanie szkód od czynników abiotycznych – dane z Nadleśnictwa.

rok	Występowanie szkód od czynników abiotycznych (ha)						
	Obniżenie poziomu wód i susza	Oparzenia	Zmrozenia	Choroby drzew	Śnieg grad	Wiatr	Podtopienia i zalania
2013				502,65	3,00	12,00	32,57
2014	2,30		7,43	420,62		0,75	13,51
2015	3,15	0,85		230,67		1,51	1,17
2016	1271,27	2,25		495,72	8,00	18,77	1,20
2017	56,24	0,66	29,46	509,13	4,7	50,49	13,68
2018	62,41			509,57			6,92
2019	112,07	0,08	60,31	624,71		9,86	4,83
2020	87,13		149,57	425,65		9,67	20,76
2021	10,96			1000,28		28,75	20,21
2022	0,87		88,52	73,24		114,28	17,42

7.2.2. Zagrożenia biotyczne

Zagrożenia biotyczne związane są z działalnością organizmów żywych. Organizmy te stanowią zazwyczaj naturalny element ekosystemu leśnego i w niezakłóconych warunkach na ogół nie stwarzają ryzyka wielkopowierzchniowych zmian w ekosystemach leśnych. W przypadku naruszenia równowagi ekosystemu, zwłaszcza gdy nakładają się na to czynniki o innym charakterze, np. abiotyczne, mogą jednak objawiać się w postaci dynamicznych przekształceń. W gospodarce leśnej ich negatywne oddziaływanie związane jest z wpływem na drzewostan. Promowanie przez długi czas jednowiekowych i jednogatunkowych drzewostanów, uzasadnione gospodarczo, negatywnie odbija się jednak na odporności drzewostanów na działanie czynników chorobotwórczych. Podobnie jak w przypadku czynników abiotycznych, wpływ czynników biotycznych nie jest zagrożeniem dla ekosystemu leśnego, a co więcej – czasem może być on wręcz odpowiedzią ekosystemu na dawne zniekształcenia i drogą jego powrotu do warunków naturalnych, choć przejściowo może to przypominać klęskę (np. rozpad drzewostanów). Sytuacje tego rodzaju, w przeciwieństwie do lasów naturalnych, są jednak niepożądane w lasach gospodarczych, dlatego też zjawiska te uznaje się za zagrożenia.

Na terenie Nadleśnictwa Skierniewice występują zagrożenia od szkodników pierwotnych sosny, na powierzchni ok 175 ha, z czego 125 ha od brudnicy mniszki i 50 ha od strzygoni choinówki.

Szkodami powodowanymi przez żery pędraków chrabąszczy jest narażony teren części Nadleśnictwa. W leśnictwach Chociw, Julianów i Ryłsk należy zwrócić szczególną uwagę na dostosowanie cięć, odnowień i pielęgnacji do cykli rozwojowych chrabąszczy, oraz uwolnić przyjęte zasady dotyczące składów gatunkowych upraw z możliwością maksymalnego wykorzystania odnowień naturalnych, trzymając się zasady jak najpełniejszego pokrycia powierzchni na korzyść gatunków bardziej odpornych na żer pędraków (Brz, Ol). Na tych obszarach należy ochraniać każdego rodzaju odnowienia, nawet niezgodnie z GTD. Na pędraczyskach wskazane są rębnie zupełne z krótkim okresem odnowienia. Nadleśnictwo Skierniewice we własnym zakresie ustali obszary do uznania za uporczywe pędraczyska w trakcie obowiązywania PUL, oraz wprowadzi odpowiednią cechę do SILP.

Uporczywe pędraczyska występują na terenie ok 1700 ha. Zagrożenie od pędraków jest zauważalne ze względu na corocznie wykazywanie szkód. Zestawienie szkód od pędraków i owadów doskonałych zostało określone na podstawie kart ewidencyjnych drzewostanów. Szkodami od pędraków zagrożone są w szczególności leśnictwa Chociw, Ryłsk i Julianów. Głównym sprawcą szkód jest chrabąszcz majowy, który do roku 2019 przechodził 4 letni cykl rozwojowy. Najbardziej zróżnicowana populacja chrabąszczy znajduje się w leśnictwie Julianów, gdzie rójka jest obserwowana co roku. W leśnictwach Ryłsk i Chociw Zakład Ochrony Lasu w Łodzi prognozuje na lata 2024 i 2025. W latach 2013-2022 lot imago chrabąszcza majowego wystąpił na łącznej powierzchni 4938 ha, a szkody od pędraków odnotowano na 262 ha.

Tab 36. Zestawienie szkód od imago chrabąszczy, dane z Nadleśnictwa.

Rok	Powierzchnia występowania i uszkodzeń w ha	
	pędraki chrabąszczy	owady doskonałych
2013	3,95	338,61
2014	7,97	27,76
2015	6,68	1332,58
2016	0	1350,19
2017	34,78	1461,34
2018	94,86	83,96
2019	23,43	668,68
2020	24,56	
2021	39,41	40,31
2022	29,90	9,00

W Nadleśnictwie Skierniewice rejestrowano w ostatnim okresie wzrost szkód powodowanych przez owadzie szkodniki wtórne, takie jak: kornik ostrozębny, kornik drukarz, kornik sześćozębny, przypaszczek granatek. Mimo, że w warunkach normalnych szkodniki wtórne nie odgrywają większej roli, z uwagi na trwającą od kilku lat suszę, obniżenie wód gruntowych a co za tym idzie osłabienie drzewostanów, możliwy jest wzrost zagrożenia ze strony wyżej wymienionych owadów. Od wielu lat zagrożenie ze strony cetyńców jest minimalne, dlatego zaprzestano wykładania na ten gatunek pułapek kontrolnych. Ważne jest, że Nadleśnictwo prowadzi na bieżąco usuwanie pojawiającego się posuszu czynnego, wywrotów i złomów oraz szybką rotację pozyskanego drewna i przestrzeganie terminów wywozu drewna określonych w Instrukcji Ochrony Lasu.

W całokształcie zagadnień związanych z ochroną lasu problemem są również szkody w uprawach, młodnikach, podszytach i innych nasadzeniach wyrządzane przez zwierzynę płową. Na terenie Nadleśnictwa poziom tych szkód ma tendencje wzrostową.

W celu zmniejszenia szkód ze strony zwierząt łownych należy:

- utrzymywać ich stan ilościowy na poziomie możliwości wyżywieniowych łowisk;
- grodzić uprawy, podsadzenia i odnawiane gniazda;
- egzekwować właściwe zagospodarowanie poletek łowieckich i dokarmianie zwierzyny;
- utrzymanie śródleśnych łąk jako baza żerowa;
- wysadzać na obrzeżach upraw, głównie wzdłuż dróg leśnych krzewy i gatunki drzew liściastych.

Niezmiernie istotna jest współpraca z zarządami kół łowieckich dotycząca liczebności zwierzyny, dostosowanej do pojemności obwodów. Odpowiednia liczebność oraz struktura zwierzyny łownej po-

zwołałaby zmniejszyć szkody przez nią wyrządzane. Należy też zadbać o poprawę warunków bytowania zwierzyny przez zapewnienie karmy (poletka łowieckie, łąki śródleśne) oraz wody, a także spokoju, zwłaszcza w miejscach stałej ostoi zwierzyny.

Spośród grzybów pasożytniczych największe zagrożenie istnieje ze strony opieńki i huby korzeni w drzewostanach sosnowych na gruntach porolnych. W uprawach dużym zagrożeniem jest opieńka i osutka sosnowa. Ponadto, we wszystkich drzewostanach przeszłorębnych występuje huba sosny.

Ochrona drzewostanów przed chorobami powodowanymi przez grzyby pasożytnicze mająca na celu zmniejszenie szkód powinna polegać na stosowaniu odpowiednich działań profilaktycznych. Należy przede wszystkim wykonywać w odpowiednio wczesnym terminie zabieg czyszczeń późnych w młodnikach. Istotne jest też prawidłowe wykonanie trzebieży wczesnych. Wykonując cięcia pielęgnacyjne w drzewostanach z występującą hubą korzeniową. Pniaki po ściętych drzewach należy zabezpieczyć biopreparatami, a w powstałych po hubie lukach wprowadzać gatunki liściaste. Należy też unikać odnawiania gatunkami iglastymi powierzchni z występującą opieńką.

Coraz bardziej istotnym czynnikiem chorobotwórczym wyrządzającym szkody w drzewostanach sosnowych jest jemiola rozpięzchła *Vascum album ssp. austriacum*. Jest ona jednym z czynników stanowiących kompleks powodujący zamieranie drzew w związku z ich osłabieniem oraz opanowywaniem przez szkodliwe owady i chorobotwórcze grzyby oraz inne organizmy.

W 2017 r. na terenie nadleśnictwa stwierdzono występowanie jemioli na 89,13 ha drzewostanów sosnowych. W 2019 r. przeprowadzono na zlecenie Zespołu Ochrony Lasu w Łodzi inwentaryzację występowania jemioli.

Tab 37. Powierzchnia występowania jemioli – wyniki inwentaryzacji ZOL

Lata	Powierzchnia występowania jemioli [ha]
2017	89,13
2018	182,50
2019	406,40
2020	179,04
2021	944,28
2022	6,50

Skutki występowania opisywanych zagrożeń mogą przybierać charakter pośredni, poprzez osłabienie drzewostanów, lub uwidaczniać się bezpośrednio w postaci określonych uszkodzeń. Stwierdzone na terenie Nadleśnictwa uszkodzenia drzewostanów dotyczą stanu na dzień inwentaryzacji i obejmują te uszkodzenia, które były wówczas widoczne i możliwe do stwierdzenia. Szczególnie niebezpieczne jest przenikające się występowanie w leśnictwie Ryłsk, Julianów i Chociw zarówno jemioli jak i pędraków – potęguje to zagrożenie dla trwałości lasu.

Aby minimalizować szkody, należy przestrzegać zadań zaleconych w Referacie Kierownika Zespołu Ochrony Lasu w Łodzi z zakresu ochrony lasu na Naradę Techniczno Gospodarczą do Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Skierniewice.

Są to zadania z zakresu monitorowania lasu:

- rutynowe, coroczne kontrole zagrożenia lasu przez owady szkodników korzeni, brudnicy mniszki i jesienne poszukiwania szkodników pierwotnych sosny,
- rejestrowanie zdarzeń związanych z występowaniem szkodników lasu i uszkodzeń,
- coroczne kontrole zagrożeń lasu przez roślinożerne ssaki, grzyby patogeniczne i czynniki abiotyczne,
- inwentaryzacje uszkodzeń drzewostanów przez owady
- prowadzenie kontroli występowania szeliniaka w nowo zakładanych uprawach
- kontrola występowania owadów z rodziny ryjkowatych w uprawach i młodnikach sosnowych opanowanych przez osutkę i uszkodzanych przez zwierzynę
- monitorowanie drzewostanów liściastych w okresie rozwoju liści ze względu na żer gąsienic z rodziny miernikowców i zwójek
- monitorowanie drzewostanów iglastych pod kątem żerów brudnicy mniszki
- sygnalizowanie do ZOL uszkodzeń i zjawisk chorobowych wymagających rozpoznania i diagnozy

Oraz zalecenia profilaktyczne i ochronne:

- utrzymanie higieny sanitarnej lasu (porządkowanie po wiatrołomach, wiatrowałach, wydzielającego się posuszu, pozostawianie drzew dziuplastych i do naturalnego rozkładu),
- Monitorowanie (wykładanie świeżych krążków sosnowych lub modrzewiowych do wykopanych dołków na uprawach) w obszarach wzmożonego występowania szeliniaka i smolika
- W przypadku występowania silnych zagrożeń od szkodników pierwotnych i innych owadów zagrażających trwałości lasu – wykonywanie zabiegów ograniczających we współpracy z ZOL i RDLP
- W sytuacjach zdiagnozowanych potrzeb ochroniarskich, stosowanie wypracowanych metod ochrony nasadzeń przed uszkodzeniami od zwierzyny płowej
- Wspieranie ptactwa leśnego i nietoperzy – wywieszanie skrzynek lęgowych i schronień
- W przypadku wystąpienia silnych epizodów grzybowych – spalanie zamartwych drzewek, odpadków zrębowych w wyznaczonym miejscu.
- Monitorować drzewostany sosnowe opanowane przez jemiołę

Tab 38. Zestawienie zinventaryzowanych uszkodzeń drzewostanów

Obręb	Przyczyna uszkodzenia	Bez uszkodzeń	Stopień uszkodzenia			Powierzchnia razem [ha]
			do 10%	1 (11-20%)	2 (21-50)	
Rawa Mazowiecka	GRZYBY	117,46	1383,12	163,43		1664,01
	INNE	22,42	221,84	44,16		288,42
	KLIMAT	20,15	53,96	24,78		98,89
	OWADY		23,25	19,59		42,84
	WODNE	0,78	28,46	6,84		36,08
	ZWIERZ	91,17	277,94	154,88		523,99
Razem 1. RAWA MAZOWIECKA		251,98	1988,57	413,68	0	2654,23
Skierniewice	GRZYBY	136,54	1327,66	215,03	18,57	1697,8
	INNE	10,52	266,56	108,96		386,04
	KLIMAT	12,78	45,08	35,12		92,98
	OWADY	17,98	0	20,08		38,06
	WODNE	5,53	55,56	49,57	1,92	112,58
	ZWIERZ	164,47	334,59	183,47	16,35	698,88
Razem 2. SKIERNIEWICE		347,82	2029,45	612,23	36,84	3026,34
Nadleśnictwo	GRZYBY	254	2710,78	378,46	18,57	3361,81
	INNE	32,94	488,4	153,12	0	674,46
	KLIMAT	32,93	99,04	59,9	0	191,87
	OWADY	17,98	23,25	39,67	0	80,9
	WODNE	6,31	84,02	56,41	1,92	148,66
	ZWIERZ	255,64	612,53	338,35	16,35	1222,87
Razem Nadleśnictwo		599,8	4018,02	1025,91	36,84	5680,57

Ogółem uszkodzenia stwierdzono w wydzieleniach zajmujących łączną powierzchnię 5680,57 ha, co stanowi 42 % powierzchni leśnej zalesionej. Szkody stwierdzone w drzewostanach Nadleśnictwa występujące w 1 stopniu uszkodzeń (uszkodzenia w przedziale 10-21%) należą do nieistotnych (nietrawnych) i są to szkody które głównie wykazano w nadleśnictwie. Szkody istotne (2 i 3 stopień uszkodzeń) występują na 7,9% powierzchni leśnej zalesionej. Największą powierzchnię zajmują drzewostany uszkodzone przez grzyby – w obrębie Rawa Mazowiecka 63% wszystkich szkód stanowią grzyby, w obrębie Skierniewice – 56%. Uszkodzenia od grzybów występują na 25% powierzchni leśnej zalesionej Nadleśnictwa, z czego 3% to uszkodzenia istotne. Kolejnym ważnym zagrożeniem są szkody od zwierząt (spalowanie, zgryzanie). Wszystkie odnotowane szkody od zwierząt stanowią 9%, z czego 3% powierzchni to szkody istotne (pow. leśnej zalesionej). Dość dużą powierzchnię stanowią drzewostany z zakodowaną przyczyną uszkodzenia INNE. Trzeba jednak zaznaczyć, że część powierzchni leśnych powstałych w efekcie uszkodzeń drzewostanów (np. zatopienia), ma obecnie charakter powierzchni leśnej niezalesionej – rodzaj powierzchni SUKCESJA lub SZCZ CHR, dla których nie określa się uszkodzenia drzewostanów. Jako INNE kodowano również uszkodzenia od jemioli. Uszkodzenia inne stanowią 5% wszystkich uszkodzeń, w tym istotne – 1,1%

Fot. 26. Uprawa opanowana przez osutkę

7.2.3. Zagrożenia antropogeniczne

7.2.3.1. Zarys ogólny zagrożeń będących pochodną działalności człowieka

Odmiernym charakterem, w porównaniu do wcześniej opisanych zagrożeń abiotycznych i biotycznych, odznaczają się zagrożenia będące pochodną działania człowieka (tzw. antropogeniczne). Wpływ działalności człowieka na środowisko naturalne należy obecnie do najbardziej istotnych zagrożeń powodujących zmniejszanie się różnorodności biologicznej na trzech funkcjonalnych poziomach (wg definicji ustalonej na szczycie Ziemi w Rio de Janeiro). Oddziaływanie to wiąże się ze skalą zmian, jakie następują praktycznie we wszystkich ekosystemach. Presja antropogeniczna doprowadza do zmniejszenia liczebności wielu gatunków powodując jednocześnie wzrost liczebności innych, fragmentacji i utraty siedlisk przyrodniczych, zubożenia genetycznego populacji, zanieczyszczenia środowiska itp.

Zagrożenia lasów związane z działalnością człowieka można podzielić na zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne. Zagrożenia wewnętrzne, to przede wszystkim zagrożenia wynikające z wykonywania zabiegów gospodarczych projektowanych w planie. Zagrożenia, których ewentualne wystąpienie warto przeanalizować w kontekście planowania zabiegów gospodarczych w Nadleśnictwie to:

- Przypadkowe zniszczenie stanowiska rzadkiego lub chronionego gatunku podczas wykonywania prac leśnych. Zagrożenie to wiąże się np. z niedostatecznym rozpoznaniem terenu pod kątem występowania stanowisk rzadkich gatunków. Nieznane stanowiska mogą być przypadkiem uszkodzone lub zniszczone np. w efekcie wykonywania prac gospodarczych.
- Zniekształcenie siedlisk przyrodniczych w efekcie wykonania zabiegu. Wykonanie zabiegu gospodarczego w pewnych przypadkach może miejscowo doprowadzić do zniekształcenia właściwych parametrów siedliska. Istotne są tu szczególnie zabiegi rębne, które przejściowo zmieniają parametry siedliska i jego dostępność dla określonych, typowych dla tego siedliska gatunków. Jeżeli np. zabiegi zniekształcające strukturę i funkcje siedliska zaplanowane byłyby na większości areалу danego siedliska, to mogłoby nastąpić istotne pogorszenie jego stanu.
- Zniszczenie siedliska przyrodniczego. Sytuacja taka może zaistnieć w zasadzie w dwóch przypadkach: zalesienia cennego siedliska nieleśnego lub odnowienie niewłaściwymi gatunkami.
- Zniekształcenie warunków siedliskowych koniecznych dla funkcjonowania populacji gatunków rzadkich i chronionych. Pewne zabiegi mogą istotnie zmieniać charakter siedliska i powodować wycofywanie się typowych dla siedliska gatunków roślin. Prześwietlenie drzewostanu (np. podczas trzebieży) dla jednych gatunków jest zabiegiem pożądanym, dla innych (cieniolubnych) może stanowić zagrożenie. Podobnie zabieg wprowadzania podszytu czy drugiego piętra może zagrozić występowaniu gatunków ciepłolubnych.
- Płoszenie gatunków ptaków w okresie lęgowym. Gatunki, których lęgi odbywają się w lasach, mogą być przypadkowo płoszone, co w efekcie może doprowadzić do strat w lęgach. W przypadku gatunków rzadkich lub chronionych nawet takie pojedyncze przypadki mogą istotnie wpłynąć na ich populacje.

Zabiegi gospodarcze projektowane w planie urządzenia lasu mają pewien, z góry określony przez Zasady hodowli lasu, sposób wykonania. Modyfikacje w sposobie wykonania zabiegów pod kątem ograniczenia zagrożeń z nich wynikających zamieszczone są w konkretnym planie urządzenia lasu najczęściej w programie ochrony przyrody. Niniejszy program w rozdziale 9 zawiera zapisy, których uwzględnienie pozwoli na eliminację lub znaczne ograniczenie ryzyka zaistnienia zagrożeń wynikających z wykonania zaprojektowanych zabiegów.

Z kolei zagrożenia zewnętrzne to czynniki, które oddziałują na określony obszar, lecz z niego nie pochodzą. Są to np. zanieczyszczenia powietrza, wód, obniżenie poziomu wód gruntowych w efekcie melioracji, czynniki społeczne i polityczne wymuszające wdrażanie pewnych określonych sposobów gospodarowania itp.

Na środowisko leśne wpływ mogą mieć:

- zanieczyszczenia powietrza,
- zanieczyszczenia wody,
- zagrożenie pożarowe,
- rozwój infrastruktury,
- zaśmiecanie.

Zagrożenie stanowi emisja różnych gazów i pyłów do atmosfery, wpływ nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych do wód i gleby, przesiąkanie intensywnie stosowanych środków ochrony roślin i nawozów w rolnictwie czy też duże ilości odpadów stałych przemysłowych i komunalnych, często wyrzucanych poza miejscami do tego celu przeznaczonymi.

Ilość, stan czystości i obieg wody w przyrodzie oraz skład powietrza atmosferycznego mają zasadnicze znaczenie dla procesów krążenia składników pokarmowych i przemian energetycznych w ekosystemach. Procesy te wiążą organizmy żywe z ich środowiskiem abiotycznym. Zaistniałe dotychczas w wyniku działalności ludzkiej skażenie środowiska i jego przemiany miały wpływ na liczebność wielu gatunków zwierząt i roślin.

Zagrożenia może implikować również turystyka, która jednak nie musi wpływać negatywnie na biocenozy i siedliska leśne, jeśli jest kontrolowana i organizowana z uwzględnieniem zasad ochrony przyrody. Źle zorganizowana, masowa turystyka jest dla lasu zagrożeniem stwarzającym podobne niebezpieczeństwa jak pożary, niszczenie roślinności, nieracjonalny zbiór runa leśnego, niepokojenie i chwytanie zwierząt, wydeptywanie, przenoszenie do biocenoz obcych organizmów, niszczenie mrowisk i innych schronień zwierząt, zaśmiecanie lasu, w tym trwałe zatrucie gleby.

7.2.3.2. Zanieczyszczenia powietrza.

Pod względem pochodzenia, zanieczyszczenia powietrza można podzielić na trzy rodzaje:

- zanieczyszczenia punktowe, pochodzące z działalności przemysłowej,
- zanieczyszczenia powierzchniowe pochodzące z aglomeracji miejskich, osiedli itp.,
- zanieczyszczenia liniowe, pochodzące z tras komunikacyjnych.

Najistotniejszym zagrożeniem powietrza w zasięgu Nadleśnictwa są zanieczyszczenia z elektrociepłowni oraz zanieczyszczenia komunikacyjne, ze względu na transport krajowy oraz turystykę. Nadleśnictwo jest przecinane przez trasy szybkiego ruchu – autostradę A2 oraz drogę ekspresową S8, oraz z istotniejszych dróg – drogę krajową DK70. Niedaleka odległość od dużych aglomeracji miejskich

(Łódź, Warszawa) nie tylko sprzyja większej turystyce, jest również zagrożeniem pod postacią emisji spoza regionu pochodzących z użytkowania różnych instalacji technologicznych.

W rocznej ocenie jakości powietrza, wykonanej na podstawie dostępnych informacji dla 2021 roku z uwzględnieniem kryteriów przyjętych ze względu na ochronę zdrowia, w przypadku większości zanieczyszczeń strefa łódzka uzyskała klasę A. Przekroczone jest stężenie pyłów zawieszonych i benzo(a)pirenu w klasyfikacji ze względu na ochronę zdrowia w klasie strefy C oraz ozonu w klasie strefy D2. W przypadku ozonu oceny jakości powietrza dokonuje się również dla dodatkowego kryterium, jakim jest dotrzymanie przez wartość parametru AOT40 w ocenianym roku poziomu celu długoterminowego. Próg ten został przekroczony przez zarejestrowane wyniki pomiarów, a także wartości stężenia dostarczone przez modelowanie – strefa łódzka została sklasyfikowana jako D2 - poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziom celu długoterminowego.

Strefa, przez ostatnie 10 lat ma stałe oceny, tak jak zostały one przedstawione w tabeli poniżej, z wyjątkiem ozonu, który w roku 2017 w klasyfikacji ze względu na ochronę zdrowia dostał ocenę C, w 2019 w klasyfikacji ze względu na ochronę roślin C, oraz pyłów zawieszonych PM_{2,5} które w latach 2019 - 2020 – ocenę A.

Klasa: A – oznacza brak przekroczeń dopuszczalnych wartości stężeń; C – powyżej poziomu docelowego; D2 – powyżej poziomu celu długoterminowego.

Dane zostały zaczerpnięte z www.powietrze.gios.gov.pl.

Tab 39. Klasy strefy łódzkiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia i ochrony roślin.

Kod strefy	Klasyfikacja ze względu na ochronę zdrowia												Klasyfikacja ze względu na ochronę roślin i ekosystemów			
	Symbol klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy															
	SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	PM10	PM2,5	Pb ¹⁾	As ¹⁾	Cd ¹⁾	Ni ¹⁾	B(a)P ¹⁾	O ₃ ¹⁾	O ₃ ²⁾	SO ₂	NO _x	O ₃ (AOT40) poziom docelowy
PL1002	A	A	A	A	C	C	A	A	A	A	C	A	D2	A	A	A

¹⁾ wg poziomu docelowego,

²⁾ wg poziomu celu długoterminowego.

7.2.3.3. Zanieczyszczenia wód

Głównymi przyczynami i źródłami zanieczyszczeń wód są:

- rolnictwo (nawozy sztuczne);
- składowanie odpadów komunalnych;
- płytkie zaleganie poziomów wodonośnych;

- brak wodociągów w niektórych wsiach.

Podstawowym celem monitoringu wód powierzchniowych jest pozyskiwanie informacji o stanie wód w dorzeczach dla potrzeb planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągnięcia celów środowiskowych.

Stan czystości wód powierzchniowych wynika głównie z dopływu zanieczyszczeń pochodzących z zakładów przemysłowych i gospodarstw domowych (ścieki bytowe). Równie istotnym źródłem zanieczyszczeń są spływy powierzchniowe zanieczyszczeń rolnych, które zawierają związki biogenne pochodzenia rolniczego, środki ochrony roślin i nawozy.

Tab 40. Stan głównych jednolitych części wód powierzchniowych z terenu Nadleśnictwa Skierniewice

Nazwa ocenianej JCWP	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego (rok badań)	Kod JCWP	Stan/potencjał ekologiczny				Stan/potencjał ekologiczny – ocena łączna	Stan chemiczny	Stan ogólny JCWP
			Oceniane grupy elementów						
			Klasa elementów biologicznych ¹	Klasa elementów hydro-morfologicznych ²	Klasa elementów fizyko-chemicznych ³				
Rawka od źródeł do Krzemionki bez Krzemionki	Rawka - Boguszyce (2016)	PLRW2000 172726199	3	1	1	umiarkowany	-	zły stan wód	
Rawka od Krzemionki do Białki	Rawka - Wołuczka (2016)	PLRW2000 19272659	3	1	2	umiarkowany	poniżej dobrego	zły stan wód	
Rawka od Białki do Korabiewki bez Korabiewki	Rawka - Budy Grabskie (2016)	PLRW2000 19272693	4	1	>2	słaby	poniżej dobrego	zły stan wód	
Rawka od Korabiewki do ujścia	Rawka - Kęszyce (2015)	PLRW2000 192726999	4	2	2	słaby	poniżej dobrego	zły stan wód	
Bzura od Kanału Tumskiego do Uchanki bez Uchanki	Bzura – Łowicz (2015)	PLRW2000 2427253	3	2	2	umiarkowany	poniżej dobrego	zły stan wód	
Bzura od Uchanki do Rawki bez Rawki	Bzura – Patoki (2015)	PLRW2000 192725999	5	2	2	zły	poniżej dobrego	zły stan wód	
Bzura od źródeł do Starówki	Bzura – Karolew (2015)	PLRW2000 17272138	4	2	>2	Słaby	poniżej dobrego	zły stan wód	
Bzura od Starówki do Kanału Tumskiego	Bzura - Dzierżbiew (2015)	PLRW2000 19272153	4	2	>2	słaby	poniżej dobrego	zły stan wód	
Zwierzyniec	Zwierzyniec – Łowicz (2014)	PLRW2000 17272569	3	2	2	umiarkowany	-	zły stan wód	
Chojnatka	Chojnatka – Jeruzal (2016)	PLRW2000 172726729	3	1	2	Umiarkowany	poniżej dobrego	zły stan wód	
Uchanka	Uchanka - Łowicz (2016)	PLRW2000 17272549	4	2	2	Słaby	poniżej dobrego	zły stan wód	
Skierniewka od dopł. spod Dębowej Góry do ujścia	Skierniewka - Mysłaków	PLRW2000 192725899	2	2	2	Umiarkowany	dobry	zły stan	

Nazwa ocenianej JCWP	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego (rok badań)	Kod JCWP	Stan/potencjał ekologiczny				Stan/potencjał ekologiczny – ocena łączna	Stan chemiczny	Stan ogólny JCWP
			Oceniane grupy elementów						
			Klasa elementów biologicznych ¹	Klasa elementów hydromorfologicznych ²	Klasa elementów fizykochemicznych ³				
	(2016)					ny		wód	
Krzemionka	Krzemionka - Chrusty (2016)	PLRW2000 17272629	2	2	>2	Dobry	-		
Białka	Białka - Julianów Raducki (2016)	PLRW2000 17272669	3	1	2	Umiarkowany	poniżej dobrego	zły stan wód	
Rylka	Rylka - Byszewice (2016)	PLRW2000 17272649	2	2	2	umiarkowany	-	zły stan wód	

¹Klasa elementów biologicznych:

- 1 – stan bardzo dobry/potencjał maksymalny
- 2 – stan/potencjał dobry
- 3 – stan/potencjał umiarkowany
- 4 – stan/potencjał słaby
- 5 – stan/potencjał zły

²Klasa elementów hydromorfologicznych:

- 1 – stan bardzo dobry/potencjał maksymalny
- 2 – stan/potencjał dobry

³Klasa elementów fizykochemicznych:

- 1 – stan bardzo dobry/potencjał maksymalny
- 2 – stan/potencjał dobry
- >2 – poniżej stanu/potencjału dobrego

Jak wynika z powyższej tabeli, stan wód we wszystkich badanych jednolitych częściach wód powierzchniowych został określony jako zły.

7.2.3.4. Rozwój infrastruktury

Nieodzownym elementem rozwoju Państwa jest rozwój infrastruktury komunikacyjnej, jest to jednocześnie zagrożenie dla lasów Nadleśnictwa. Już w podrozdziale „zanieczyszczenia powietrza” omówiono negatywny wpływ sieci komunikacyjnych na czystość powietrza w regionie. Ponadto, przez nowo budowane oraz już istniejące drogi, linie kolejowe, czy napowietrzne linie energetyczne lasy ulegają procesom fragmentacji (np. linia kolejowa nr 85, i inne dla CPK). Fragmentacja lasów wpływa negatywnie na migrację zwierząt, przecina ich szlaki wędrówek, ogranicza możliwości żerowania i rozrodu, tworzą się nienaturalne bariery. Negatywny wpływ fragmentacji lasów widoczny jest również w przypadku gospodarki wodnej, sprzyja osuszaniu terenu, tworzy wyizolowane obszary i degradowuje różnorodność biologiczną. Sieci drogowe i kolejowe generują hałas, są emiterami szkodliwych substancji i związków chemicznych, zmieniają naturalny krajobraz, powodują szkody wyrządzone zwierzyńie w wyniku kolizji z pojazdami oraz, głównie podczas budowy, niszczone są rośliny w okolicy inwestycji, a w czasie użytkowania wzdłuż linii transportowych teren jest zaśmiecany. Aby ograniczyć negatywne skutki rozwoju infrastruktury, każdorazowo na etapie powstawania i konsultacji inwesty-

cji należy zwrócić uwagę na to, czy są zaplanowane odpowiednie rozwiązania ograniczające negatywne skutki dla przyrody. Przy większych inwestycjach liniowych należy projektować przejścia dla zwierząt, zarówno dużych ssaków jak i gatunków płazów i gadów, ekrany dźwiękoszczelnie z oznaczeniami chroniącymi ptaki przed uderzeniem (w inwestycjach wymagających ekranów). Należy również zwrócić uwagę, czy w projektach są uwzględnione rozwiązania ograniczające możliwość odwodnienia terenu - różnego typu drenaże i systemy umożliwiające prawidłową cyrkulację wody, aby ograniczyć jej ubywanie. Istotne jest również odpowiednie zaplanowanie parkingów wraz z lokalizowanymi na nich kosztami i tablicami informacyjnymi.

7.2.3.5. Odpady i zaśmiecenie terenu

Niezwykle istotnym problemem, niosącym ze sobą ogromne koszty i zagrożenia jest zaśmiecanie terenów leśnych. Odpady, poza obniżaniem walorów estetycznych lasu i stwarzaniem groźby skażenia powierzchni gleby i wód podpowierzchniowych, stanowią także zagrożenie dla zwierząt.

Składowanie i recykling odpadów stanowi jeden z najistotniejszych elementów prawidłowego rozwoju gospodarczego powiązanego ze skuteczną ochroną środowiska. Kwestie te regulowane są w szczególności przepisami ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. 2020 r., poz. 1439), która istotną nowelizację przeszła w 2013 r. Utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do obowiązkowych zadań własnych gminy, która zapewnia czystość i porządek na swoim terenie i tworzy warunki niezbędne do ich utrzymania. W ramach tych zadań, rada gminy uchwała regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy. Nie mniej ważny jest szczegółowy i systematycznie realizowany plan gospodarki odpadami. Uchwały w sprawie wprowadzenia wyżej oznaczonego regulaminu zostały podjęte przez wszystkie gminy z obszaru zasięgu Nadleśnictwa Skierniewice.

Problematyka „ustawy śmieciowej” jest w dalszym ciągu dyskutowana w kręgach specjalistów i podmiotów odpowiedzialnych za jej wdrażanie. Nie zmienia to jednak faktu, że zaśmiecanie lasów jest w dalszym ciągu zjawiskiem powszechnym, niekorzystnie utrwalonym w społeczeństwie. Stanowi to ogromny problem w skali całego kraju. PGL Lasy Państwowe wydają rocznie ok. 17 mln zł na likwidację dzikich wysypisk śmieci. Śmieci pochodzą zarówno z gospodarstw domowych (celowe wywożenie do lasów, dzikie wysypiska), jak również są efektem odwiedzania terenów leśnych przez turystów. Do ostatniej sytuacji dochodzi zwłaszcza na terenach atrakcyjnych turystycznie. Śmieci do lasów wyrzucane są zwłaszcza wzdłuż dróg, na postojach, parkingach, z okien samochodów. Obszary najbardziej narażone na zaśmiecanie, to tereny leśne położone wzdłuż dróg krajowych, dróg wojewódzkich oraz dróg powiatowych i gminnych.

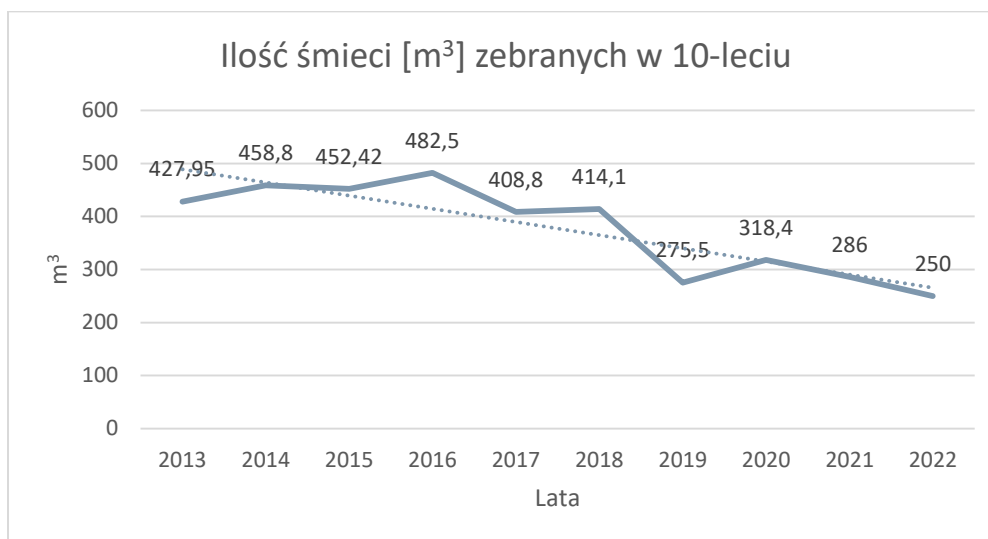
Gospodarka odpadami w Nadleśnictwie Skierniewice jest uporządkowana. Nadleśnictwo ma podpisane umowy na wywóz śmieci z wyspecjalizowanymi zakładami – firmą EKO Region (dla obrębu Skierniewice) oraz ZGO AQUARIUM (dla obrębu Rawa Mazowiecka).

Nadleśnictwo wyposażyło w kosze miejsca postojowe pojazdów (8 szt.), parking przy siedzibie nadleśnictwa (1 szt.), miejsca edukacyjne w L. Babsk (1 szt.) i Szkółce Centralnej (3 szt.), ścieżkę edukacyjną w L. Babsk (4 szt.) oraz ciągu szlaku pieszo – rowerowego na terenie L. Grabina od strony osiedla Wiodok (10 szt.).

W stosunku do ilości odpadów następuje tendencja spadku ilości zbieranych śmieci.

Tab 41. Statystyki zebranych śmieci na przestrzeni ostatnich lat.

Rok	Ilość śmieci [m ³] zebranych w ramach ochrony lasu
2013	427,95
2014	458,8
2015	452,42
2016	482,5
2017	408,8
2018	414,1
2019	275,5
2020	318,4
2021	286
2022	250
Średniorocznie	377,45

Ryc. 38. Wykres obrazujący tendencję spadkową ilości zbieranych śmieci w nadleśnictwie.

Nadleśnictwo corocznie organizuje akcje sprzątnięcia lasu. W latach 2013-2019 raz w roku organizowano akcję „Sprzątnięcia Świata” razem Przedszkolem nr 8 w Skierniewicach. W 2019 zorganizowano po raz pierwszy ogólnopolską akcję #sprzątaMY. W 2021 roku zorganizowano dwie akcje sprzątnięcia

lasu z Fundacją Orange oraz jedną akcją z Fundacją Tu i Teraz. W 2022 r. zorganizowano ogólnopolską akcję #sprzątaMY z udziałem prezydenta RP oraz akcją „Sprzątanie z Leśnikami” (teren leśnictwa Babsk). W akcje sprzątania zaangażowane są również inne instytucje, m.in. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego.

8. TURYSTYKA I EDUKACJA

W ostatnich latach zauważalne jest znaczne zaangażowanie jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych w realizację edukacji przyrodniczo-leśnej oraz propagowanie aktywnych form spędzania wolnego czasu na terenach leśnych (np. turystyka piesza, nordic walking, bieganie, narciarstwo biegowe, geocaching, survival, jazda konna). Odpowiedzią na zapotrzebowanie społeczne w tej materii jest realizacja przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym (izby edukacyjne, ścieżki przyrodnicze, szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe), multimedialnym oraz zaangażowanie leśników w edukację społeczeństwa (leśni edukatorzy). Zajęcia z leśnikami stanowią znakomite uzupełnienie programów nauczania w szkołach powszechnych dla dzieci i młodzieży, mogą także przyczynić się do znacznego poszerzenia wiedzy i świadomości ekologicznej osób dorosłych. Przekazywanie tej wiedzy jest nie do przecenienia zwłaszcza w kontekście zagrożeń o charakterze antropogenicznym, które oddziałują na lasy.

Z formalnego punktu widzenia edukacje leśna jest obowiązkiem Lasów Państwowych. Wynika to z takich dokumentów jak:

- „Polityka ekologiczna Państwa” (MOŚZNiL, maj 1991 r.);
- porozumienie Ministrów Edukacji Narodowej oraz Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 19 kwietnia 1995 r. w sprawie opracowania i wdrożenia narodowej strategii edukacji przyrodniczej;
- Zarządzenie nr 30 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 19 grudnia 1994 r. w sprawie leśnych kompleksów promocyjnych (LKP);
- „Polityka leśna państwa” (MOŚZNiL, marzec 1997).

W szczególności kwestie edukacji leśnej w Nadleśnictwach reguluje zarządzenie nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 r. w sprawie „Kierunków rozwoju edukacji leśnej w Lasach Państwowych” oraz „Wytycznych do tworzenia programu edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie”.

Dokument ten nakłada obowiązek sporządzania „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie”, który opracowuje się na okres korespondujący czasowo z planem urządzenia lasu. W Programie zamieszcza się: opis walorów edukacyjnych Nadleśnictwa, istniejącej infrastruktury turystycznej oraz obiektów edukacyjnych należących bądź zagospodarowanych przez Nadleśnictwo, a także wykonanych przez inne podmioty, informacje dotyczące partnerów dla Nadleśnictwa przy prowadzeniu edukacji. Omówione są również planowane działania Nadleśnictwa na 10-lecie a także prowadzona jest kronika działalności edukacyjnej.

Ogólne cele edukacji leśnej to:

- upowszechnienie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym, wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej;
- budowanie zaufania społecznego do leśników;
- podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania ze wszystkich funkcji lasu.

Lasy Nadleśnictwa są atrakcyjne dla turystyki zarówno indywidualnej jak i grupowej. Dla turystyki indywidualnej istotne są dobrze zlokalizowane parkingi leśne przy drogach publicznych, z których korzystają zarówno zbieracze runa leśnego, spacerowicze czy turyści będący przejazdem. Dla turystyki zbiorowej, ze specjalnym naciskiem na dzieci i młodzież można organizować wycieczki do lasu, konkursy o lesie i przyrodzie. Mimo, że najczęściej spotkań i pogadań odbywa się w szkołach, to najciekawsze są te na ścieżkach edukacyjnych i innych wyprawach do lasu. Pracownicy Nadleśnictwa, którzy obok swoich obowiązków typowo leśnych, mają i ten, edukacyjny powinni ściśle współpracować z lokalnymi szkołami.

Celem proponowanych działań jest sterowanie rozwojem turystyki w nadleśnictwie w sposób chroniący walory przyrodnicze najcenniejszych części, ale jednocześnie umożliwiającą poznawanie walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych obszaru przez uczestników turystyki.

Ważna jest współpraca Nadleśnictwa, samorządu i organizacji turystycznych w zakresie rozwoju turystyki i informacji turystycznej. Aktywna polityka Nadleśnictwa na rzecz ochrony przyrodniczych, kulturowych i fizjonomicznych walorów krajobrazu, realizowana powinna być metodami informacji i doradztwa w celu maksymalizacji przyrodopoznawczego efektu turystyki realizowanej na terenie Nadleśnictwa.

8.1. Turystyka

Na obszarze Nadleśnictwa są wytyczone piesze i rowerowe szlaki turystyczne. Piesze szlaki turystyczne wyznaczone na terenie Nadleśnictwa są stosunkowo łatwo dostępne dla turystów niezmotywowanych. Istnieje bardzo dobra komunikacja między poszczególnymi miejscowościami położonymi na tym obszarze.

Teren Nadleśnictwa Skierniewice, dzięki dobrze rozwiniętej infrastrukturze drogowej i lokalizacji, ma duże możliwości rozwoju turystyki.

Ważnym czynnikiem do rozwoju turystyki w regionie jest dostępność komunikacyjna. Nadleśnictwo Skierniewice posiada bardzo dobry układ drogowy w relacjach międzynarodowych, krajowych i lokalnych. Stwarza to możliwości organizowania wycieczek samochodowych oraz łatwiejszej organizacji turystom pieszym oraz rowerowym. W ramach zagospodarowania turystycznego Nadleśnictwo utrzymuje na swoim terenie parkingi i miejsca postoju. Na terenie Nadleśnictwa istnieją 3 parkingi

określone, jako odrębne wydzielienia: 257w, 323g, 335b w obrębie Skierniewice i 9 miejsc postoju: w oddz. 121a, 131a w obrębie Rawa Mazowiecka oraz w oddz. 80h, 98j, 127f, 128b, 128m, 158g, 339g w obrębie Skierniewice.

Szlaki rowerowe

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Skierniewice znajduje się dobrze rozwinięta sieć ogólnodostępnych szlaków rowerowych:

- szlak czarny „Meandry Rawki” - długość całkowita 7 km, długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 1,2 km;
- szlak czarny Grodzisk Piastów Mazowieckich – długość całkowita 64 km, długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 2,7 km
- szlak czerwony „Grunwaldzki” – fragment ogólnopolskiego szlaku kulturowego powstałego na pamiątkę 600 Rocznicy Bitwy pod Grunwaldem. Prowadzi historyczną trasą przemarszu wojsk Jagiełły przed bitwą pod Grunwaldem od Krakowa do miejsca bitwy i Malborka, Łódzki fragment – od Żarnowa do Sulejowa. Długość całkowita 156 km, długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 0,5 km;
- szlak czerwony „Szable i bagnety” biegnie przez południową część powiatu łowickiego i nawiązuje do najważniejszych wydarzeń historycznych kraju i regionu – obu wojen i powstań. Podczas wycieczki można zobaczyć liczne cmentarze, groby polskich żołnierzy a nawet miejsce pierwszego zrzutu alianckiego nad okupowaną Polską dla partyzantów Armii Krajowej. Długość całkowita 119 km, długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 3,8 km;
- szlak czerwony „Śladami Reymonta” – prawie 57 km pętla zaczynająca się w Skierniewicach i biegnąca przez miejscowości związane z pobytom w tych regionach Władysława Reymonta. Skierniewice – Maków – Lipce Reymontowskie – Rogów – Słupia – Godzianów – Skierniewice. Długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 1 km;
- szlak niebieski „Książęcy” Łowicz – Arkadia – Nieborów. Długość całkowita 14 km, poza gruntami leśnymi Nadleśnictwa Skierniewice;
- szlak niebieski „Nekropolii I Wojny Światowej” – trasa w trakcie której można zobaczyć mogiły leśne, będące świadectwem działań wojennych na tym obszarze. Długość całkowita 40 km, długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 11,5 km;
- szlak niebieski „Ptaki okolic Skierniewic” – 48 km trasa robiąca pętlę ze Skierniewic przez Lipce Reymontowskie, Rogów i z powrotem do Skierniewic. Tym szlakiem można odwiedzić zarówno Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Zwierzyniec Królewski” jak i rezerwat „Polany Siwica”. Przez teren Nadleśnictwa biegnie ok 13km szlaku.
- szlak niebieski, Rawska 8 – długość 147 km, długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 4 km
- szlak zielony „Dwory i kościoły” – długość całkowita 123 km, poza gruntami leśnymi Nadleśnictwa Skierniewice;
- szlak zielony „Kultury Janiśławickiej” - Janiśławice – Lipce Reymontowskie – Godzianów – Maków – Skierniewice. Długość całkowita 37 km, poza gruntami leśnymi Nadleśnictwa;

- szlak zielony „Radziwiłłowski” rozpoczyna się w miejscowości Ruda, biegnie przez kompleks Puszczy Bolimowskiej, Bełchów, Dzierzgow, Bobrowniki, do Arkadii. Długość całkowita 16 km, długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 13,5 km;
- szlak zielony „Starych dworów”. Pętla od Skierniewic po Wolę Pękoszewską i z powrotem. Na trasie można odwiedzić stare zabytkowe dwory, parki, kościoły, grodziska, punkt widokowy na skraju Wysoczyzny Rawskiej – Sowią Górę, starą gorzelnię, pomnik Tadeusza Kościuszki i mogiły powstańców z 1863r. Długość całkowita 55 km, długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 3,7 km;
- szlak żółty Rawka PKP – Nieborów. Szlak prowadzący ze stacji kolejowej PKP Skierniewice Rawka do Nieborowa. Trasa odwiedza rezerwat „Rawka” wraz z mostami i młynem, krzyż przydrożny z lufy armatniej - pamiątkę z II Wojny Światowej, tereny Puszczy Bolimowskiej i kończy się w zespole pałacowo – parkowym w Nieborowie. Długość całkowita 20 km długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 12,7 km;
- Strobów – Żelazna – Zapady, szlak – długość całkowita 36 km, poza gruntami leśnymi Nadleśnictwa Skierniewice;

Szlaki piesze

Przez teren Nadleśnictwa przebiegają szlaki piesze PTTK, łączące tematycznie zarówno zwiedzanie miejsc ciekawych ze względu na walory przyrodnicze jak i miejsc związanych z bogatą historią regionu. Szlaki piesze nie są tylko idealnymi miejscami do spacerów, znakomicie nadają się również do uprawiania nordic walking czy biegania.

- szlak żółty Boguszewice – Nieborów. Całkowita długość 63km, na terenie Nadleśnictwa – ok 25 km
- szlak niebieski „Walk nad Rawką” - szlak pieszy, prowadzący ok 25km z Kamiona, przez Samice, Rawkę PKP, wysoki brzeg Rawki, Pomnik Powstańców, Joachomów-Mogiły, do Bolimowa. Trudno dostępny w okresie zimowym. Na terenie Nadleśnictwa ok 18 km
- szlak czerwony Domaniewice – Lipce Reymontowskie. Szlak o długości ok 33km, poza gruntami Nadleśnictwa
- szlak zielony Skierniewice Rawka PKP – Radziejowice. Ok. 53km, poza gruntami Nadleśnictwa

Szlak biegowy

- Trasa biegowa województwa łódzkiego – długość 2,9 km (w całości po gruntach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice);
- Trasa biegowa województwa łódzkiego – długość 7,2 km (w całości po gruntach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice).

Szlak konny

Nadleśnictwo Skierniewice od 2010 r. ma wyznaczony szlak konny Województwa Łódzkiego. Główna trasa biegnie przez całe Nadleśnictwo w kierunku północ – południe, mając połączenie z łącznikami szlaków, ośrodkami jazdy konnej, stajniami polowymi. Trasa konna została tak zaplanowana, aby w jak najmniejszym stopniu pokrywała się ze ścieżkami dydaktycznymi oraz z istniejącymi szlakami turystycznymi.

- Łódzki Szlak Konny – łączna długość 1817 km, długość na obszarach leśnych Nadleśnictwa Skierniewice ok. 35 km.

Poza szlakami, w lesie i jego okolicach są pochowane również tajemnicze skrzynki – Geocaching – zabawa którą tworzą ludzie dla ludzi. Lokalizacja ukrycia konkretnej skrzynki, udostępniana jest w specjalnym serwisie, tak aby inni uczestnicy gry mogli ją odnaleźć. W skrzynkach znajdują się dzienniki odwiedzin do których wpisują się kolejni odkrywcy, mogą się tam znajdować również drobne gadzety do wymiany. Gra wymaga używania odbiornika GPS – chociażby smartphone, oraz mapy/aplikacji z lokalizacją ukrytych skrzynek.

Ścieżki dydaktyczne:

Ścieżki dydaktyczne to połączenie szlaków pieszych i edukacji, zarówno przyrodniczej jak i historycznej.

- Przydrożne lekcje historii „Wielka Wojna nad Rawką 1914-15” – pilotażowy program Fundacji Przydrożne Lekcje Historii mający na celu ocalić od zapomnienia i wandalizmu miejsca związane z historią I Wojny Światowej. „Pierwsza Wojna Światowa w świadomości Polaków jest wojną „Niemców z Rosjanami”. Jest to jeden z powodów dla których materialne pozostałości po tej wojnie, jako „nie nasze”, a więc „niczyje” zostały i wciąż pozostają wyparte ze świadomości społecznej i jako takie, na ogół są pozbawione troski, opieki, a przez to *mocy sprawczej*. Ulegają przez to zwłaszcza aktualnie, wzmożonej destrukcji. Wynika ona głównie z działań w polu tzw. „czarnej archeologii” oraz z bierności – zarówno lokalnych decydentów, jak i naukowców, w tym archeologów i historyków.” (cyt. www.archeopressja.wordpress.com). Ścieżka biegnie częściowo przez Nadleśnictwo Radziwiłłów
- Zwierzyniec Królewski – ścieżka dydaktyczna zlokalizowana w niedalekiej odległości od budynku Nadleśnictwa, prowadząca zwiedzających przez przekrój różnych ekosystemów leśnych. Fragment Zespołu Przyrodniczo – Krajobrazowego Zwierzyniec Królewski.
- Ścieżka dydaktyczna w leśnictwie Babsk. Zlokalizowana przy kompleksie hotelowym Ossa. Porusza tematykę wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, ochrony lasu i przyrody. Projektowana ścieżka ma długość 1,7 km. Przy ścieżce projektuje się infrastrukturę towarzyszącą oraz miejsce postoju pojazdów.

Szczegółowy opis tras przedstawionych powyżej szlaków turystycznych możemy znaleźć na stronach internetowych: www.czaswlas.pl oraz www.szlaki.pttk.pl/lodzkie

Fot. 27. Tablica informacyjna „Zwierzyniec Królewski”

Szlaki wodne

Rzeką Rawką organizowane są spływy kajakowe. Można spływać praktycznie od każdego miejsca położonego w granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Skierniewice aż do ujścia. Jednak na całej długości rzeki usytuowane są przeszkody wodne. Są to spiętrzenia młyńskie i zbiornik Tatar w Rawie Mazowieckiej. Przez te miejsca trzeba przenosić kajaki. Można również napotkać przeszkody w postaci przerzuconych przez nurt pni drzew. W dolinie Rawki nie ma wyznaczonych miejsc na nocne postoje w czasie spływu. Należy również pamiętać, że cała dolina rzeki Rawki jest rezerwatem przyrody, każdorazowe wejście do rezerwatu, w tym również spływ Rawką możliwy jest jedynie po uzyskaniu zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Jednym z punktów startowych spływu jest Ośrodek Wypoczynkowy Sosenska, zlokalizowany obrębie Skieniewice, les. Staropol oddz.310c.

Program „Zanocuj w lesie”

Stosunkowo nową atrakcją jest program „Zanocuj w lesie”. Od 1 maja 2021 na terenie Nadleśnictwa Skierniewice, w leśnictwie Łasieczniki wyznaczono obszar gdzie sympatycy survivalu i bushcraftu mogą obcować z przyrodą. Tereny objęte programem nie są zaznaczone w terenie, są widoczne wyłącznie na mapie. Tak samo nie ma na nich wybudowanych obiektów turystycznych – wiat, ławeczek,

parkingów czy śmietników. Dlatego idąc na wyprawę do lasu trzeba pamiętać żeby zostawić po sobie teren w takim samym stanie jak został zastany, a do miejsca biwakowania nie ma możliwości dojeżdżania autem. Regulamin programu oraz mapa wyznaczonego obszaru znajduje się na stronie [www.Nadleśnictwa Skierniewice](http://www.NadleśnictwaSkierniewice)

8.2. Edukacja przyrodnicza

Nadleśnictwo Skierniewice jest aktywne na polu edukacji przyrodniczo-leśnej społeczeństwa. Nadleśnictwo posiada Program Edukacji Leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Skierniewice.

Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie określa zakres i zadania edukacji leśnej społeczeństwa realizowane na poziomie Nadleśnictwa. Program sporządza nadleśniczy na okresy 10-letnie, w terminach korespondujących z opracowaniem Planu Urządzenia Lasu (PUL). Nowy „Program edukacji leśnej społeczeństwa na latach 2023-2032” zostanie wdrożony wraz z niniejszym Planem Urządzenia dla Nadleśnictwa Skierniewice.

Nadleśnictwo Skierniewice realizuje działalność edukacyjną od wielu lat. Duża lesistość obszaru Nadleśnictwa powoduje z jednej strony spore zainteresowanie lokalnej społeczności walorami lasu, a z drugiej zobowiązuje do odpowiedniego przyjęcia gości. Z wycieczek leśnych korzystają zarówno dzieci, jak i osoby dorosłe. Edukacja leśna oparta jest na naturalnych walorach przyrodniczych: lasy, rzeki, źródła, ciekawe ukształtowanie terenu, chronione rośliny i zwierzęta oraz występujące formy ochrony przyrody.

Prowadzone zajęcia obejmują przede wszystkim realizację działań edukacyjno-promocyjnych w praktyce, w oparciu o naturalne walory przyrodnicze Nadleśnictwa. Ze względu na potrzebę realizacji w placówkach oświaty podstawy programowej, Nadleśnictwo Skierniewice, w uzgodnieniu z zainteresowanymi placówkami zakresu tematyki, przeprowadza szereg zajęć z zakresu edukacji przyrodniczo-leśnej zarówno w szkołach, jak i w ramach działań otwartych w regionie, tj. różnego rodzaju imprez plenerowych, okolicznościowych, takich jak festyny/pikniki edukacyjne (m.in. Bitwa Regionów, Econ, Piknik Mundurowy z okazji Święta Policji w Rawie Mazowieckiej), jak również edukację online.

Działania związane z edukacją przyrodniczo-leśną Nadleśnictwo realizuje również poprzez:

- włączanie się w akcje i imprezy ekologiczne, m.in.: Międzynarodowe Sprzątanie Świata, Dzień Ziemi, Międzynarodowy Dzień Lasów, zapraszanie do udziału w ogólnopolskich akcjach (np. „#sadziMY, #sprzątaMY, łączą nas drzewa, czysty las), spacer z leśnikiem, bieg leśnika, konkursy (m.in. Multi las, Sportowa Natura, Natura od Kuchni)
- udział lub współorganizacja imprez środowiskowych o charakterze edukacyjnym, rekreacyjnym, w tym realizacja działań edukacyjno-promocyjnych podczas festynów gminnych i para-

fialnych, odpustów, dożynek, lokalnych imprez okolicznościowych, regionalnych działań tematycznych itp.

Dla celów edukacyjnych wykorzystywane są m.in. następujące obiekty

- ścieżki dydaktyczne (opisane w pododdziale Turystyka)
- Zielona klasa. Punkt edukacyjny szkółka centralna – przy budynkach Nadleśnictwa Skierniewice. Wyposażony w 13 tablic o tematyce przyrodniczo-leśnej. Znajduje się tu zadaszenie ze stołami i ławkami oraz miejsce ogniskowe. Jednorazowo z punktu może korzystać około 70 osób.
- Zielona klasa. Punkt edukacyjny w leśnictwie Babsk. Wyposażony jest w tablice o tematyce przyrodniczo-leśnej, zadaszenie ze stołami oraz miejsce ogniskowe. Jednorazowo z punktu może korzystać blisko 50 osób

Edukację przyrodniczą na terenie Puszczy Bolimowskiej prowadzą również pracownicy Bolimowskiego Parku Krajobrazowego. Na stronie internetowej parku można zapoznać się zarówno z ofertą wycieczkową, szlakami turystycznymi, turystyką konną oraz edukacją przyrodniczą.

Fot. 28. Zielona klasa. Punkt edukacyjny w leśnictwie Babsk wśród pomników przyrody Babskie dęby.

9. PLAN DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OCHRONY PRZYRODY

9.1. Kształtowanie stref ekotonowych

Pojęcie ekotonu definiowane jest jako strefa przejściowa między dwoma wyraźnie odróżniającymi się od siebie ekosystemami. Przykładem może być sąsiedztwo ekosystemów lasu i pola, które może przybierać postać ostrej linii granicznej lub też wykazywać charakter przejściowy o wielowarstwowej strukturze i zróżnicowanym układzie pasów roślinności. Zazwyczaj strefy ekotonowe charakteryzują się bardzo dużym zróżnicowaniem gatunkowym, co jest wynikiem wzajemnego przenikania się sąsiadujących środowisk, wykorzystywanych przez gatunki jednego i drugiego ekosystemu. Dodatkowo na styku tworzą się nowe, specyficzne warunki pozwalające na bytowanie gatunków nie spotykanych w graniczących ze sobą środowiskach.

Dobrze rozbudowana strefa ekotonowa chroni las przed niekorzystnymi wpływami pochodzącymi ze środowisk otwartych, zapobiegając m.in. wywiewaniu ściółki, przesuszaniu, zadarnianiu. Wystąpienie wymienionych procesów powoduje degradację zbiorowisk leśnych, w wyniku czego mogą one tracić swój naturalny charakter. Strefa ekotonowa najczęściej kojarzona jest z tzw. ekotonem zewnętrznym, zlokalizowanym na granicy kompleksów leśnych z terenami otwartymi.

Zgodnie z obowiązującą Instrukcją ochrony lasu wyróżnia się 3 zasadnicze funkcje stref ekotonowych:

- a) Funkcje ochronne – dobrze wykształcone strefy ekotonowe mogą przeciwdziałać rozprzestrzenianiu się pożarów w lasach oraz zapobiegać zjawiskom, które przyjmują duże nasilenie na skrajach lasów o niewykształconych ekotonach. Należą do nich: duża insolacja, wysuszający wpływ wiatru czy wnikanie obcych gatunków roślin, powodujące degradację zbiorowisk leśnych. Strefy ekotonowe chronią również przed wnikaniem do wnętrza kompleksów leśnych różnego rodzaju imisji (pyłów, aerozoli, gazów) oraz buforują niekorzystny wpływ sąsiedztwa terenów otwartych na zocoenozy leśne.
- b) Funkcje biologiczne – strefy ekotonowe charakteryzują się specyficznym składem gatunkowym biocenoz. Bogactwo gatunków i zagęszczenie osobników są często większe niż w sąsiednich ekosystemach, ponieważ oprócz taksonów występujących w obu sąsiadujących środowiskach, zasiedlają je także gatunki charakterystyczne tylko dla strefy styku, które wykorzystują odmienne, specyficzne warunki tam panujące. Niekiedy są to gatunki uważane za rzadkie i objęte ochroną.
- c) Funkcje społeczne – brzegi lasów porośnięte pasami obficie kwitnących i przebarwiających się krzewów i drzew mają istotne znaczenie dla kształtowania krajobrazu. Ich wielowarstwowa struktura i pasowy układ przerywają monotonię drzewostanów i poprawiają estetykę krajobrazu.

O roli ekotonu jako bariery przed niekorzystnymi wpływami środowiska terenów otwartych decyduje jego szerokość i skład gatunkowy. Strefy ekotonowe formuje się więc jako pasy o szerokości 10-30 m,

składające się z trzech przenikających się stref: krzewiastej, drzewiasto-krzewiastej i drzewiastej. Strefa drzewiasta charakteryzuje się stopniowym rozluźnieniem zwarcia drzewostanu, drzewami o silnych systemach korzeniowych i nisko ugałęzionych koronach, występowaniem dolnego piętra oraz szerokością 10-20 m. Strefa drzewiasto-krzewiasta tworzona jest przez gatunki dolnego piętra drzewostanu, o bardzo luźnym zwarcu, nierównomiernym rozmieszczeniu drzew, zmieszaniu jednostkowym. Bogaty podszyt i podrost występuje na strefie około 5 m. Strefa krzewiasta o szerokości 3-5 m zbudowana jest z szeregu gatunków krzewów o zmieszaniu grupowym pozostających pod okapem drzewostanu. Przy doborze gatunków drzew należy kierować się zasadami hodowli lasu i typem drzewostanu, uwzględniając nieco zmienione warunki świetlne (wzrost prześwietlenia drzewostanów na brzegu lasu). Nie należy wprowadzać obcych gatunków drzew i krzewów.

Do kształtowania stref przejściowych wykorzystywane są w zasadzie gatunki liściaste. Gatunki iglaste wykorzystuje się sporadycznie, w celu wzbogacenia składu gatunkowego. Występujące na obrzeżach drzewostanów rębnych krzewy i drzewa zachowywane są jako szkielet strefy ekotonowej. Do kształtowania tych stref wykorzystywane jest również pojawiające się odnowienie naturalne oraz przestoje. W przypadku sadzenia stosuje się zmieszanie grupowe dla gatunków krzewiastych, a dla drzew zmieszanie grupowe lub jednostkowe. Stosuje się przy tym rozluźnioną więźbę - od 1,5x1,5 m w strefie krzewiastej do 2x1,5 m w strefie drzewiasto-krzewiastej. Drzewa iglaste sadi się w więźbie 6x6 m, natomiast liściaste – 10x10 m.

Strefy ekotonowe formuje się w miejscach, gdzie projektowane są cięcia rębnią zupełną na styku z powierzchnią otwartą. Obszary te można wykorzystać w celu pozostawiania wymaganych fragmentów starodrzewów do naturalnego rozpadu. Nie należy jednak tego praktykować przy drogach publicznych oraz zabudowaniach, gdyż w kolejnych latach utrzymanie takiego drzewostanu do naturalnego rozpadu będzie prawdopodobnie niemożliwe ze względów bezpieczeństwa. W takich przypadkach wymagane fragmenty starodrzewu należy lokalizować w bezpiecznej odległości od granicy lasu. Ewentualne podsadzanie drzew i krzewów powinno się odbywać zgodnie z opisaną wcześniej zasadą – stopniowego zmniejszania się udziału drzew a zwiększania udziału krzewów w kierunku powierzchni otwartej.

Nowe strefy ekotonowe mogą być tworzone w przypadku zalesiania gruntów, a także odnawiania zrębów zupełnych sąsiadujących z powierzchnią otwartą, jeżeli nie pozostawiono stref buforowych w postaci pasów starodrzewów o szerokości do 30m. Natomiast w pozostałych przypadkach – w drzewostanach zagospodarowanych rębnią złożoną lub jeśli pozostawiane są pasy nieużytkowanego drzewostanu od strony powierzchni otwartej – kształtuje się strefy ekotonowe wykorzystując istniejący drzewostan oraz pojawiające się odnowienie naturalne.

Inne podejście należy zastosować do tak zwanych „stref przejściowych”, o których mowa w Zasadach hodowli lasu, określanych tam również mianem „ekotonów”. Ich tworzenie zaleca się przy drogach

głównych (krajowych i wojewódzkich) oraz liniach kolejowych. Obszarów tych nie należy mylić ze strefami ekotonowymi omówionymi powyżej. Ich ewentualne funkcje środowiskowe są tu zdecydowanie mniej istotne niż potrzeba zachowania bezpieczeństwa. Dlatego też, tego rodzaju strefy przejściowe powinny być w miarę możliwości kształtowane od podstaw.

Od powyższych należy także odróżnić tzw. „strefy buforowe”, których pozostawianie pożądane jest przy wykonywaniu cięć zupełnych wokół ekosystemów wrażliwych na zaburzenia warunków wodnych – cieków i zbiorników wodnych, bagien, torfowisk. Strefy te należy wykorzystywać do zachowania fragmentów starodrzewów. Wymienione strefy powinny mieć szerokość do 30 m.

9.2. Kształtowanie stosunków wodnych

Szczególne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemu mają prawidłowe stosunki wodne. Procesem zagrażającym trwałości lasów jest pogarszanie warunków nawodnienia terenu, wynikające głównie z nieprawidłowych melioracji wodnych, doprowadzających do obniżenia poziomu wód gruntowych. To z kolei znacząco wpływa na warunki funkcjonowania ekosystemów leśnych i związanych z nimi organizmów. Znaczne obniżenie poziomu wód gruntowych w krótkim czasie może doprowadzić do osłabienia odporności drzewostanów na działanie czynników biotycznych, a w efekcie przyczynić się do obumierania drzew. O ile proces zabagnienia terenu, np. w wyniku działalności bobrów, z reguły nie stwarza zagrożenia przyrodniczego a niekiedy wręcz przeciwnie – wpływa korzystnie na funkcjonowanie ekosystemów na styku las – woda, o tyle proces przesuszania terenu doprowadza do trwałego zniekształcenia warunków glebowych, szczególnie siedlisk wilgotnych i bagiennych. Niebezpieczne jest zwłaszcza trwałe odwodnienie gleb torfowych.

Obszary bagiennie, torfowiska spełniają ogromną rolę w kształtowaniu stosunków wodnych. Ich odwodnienie doprowadza do trwałego unicestwienia procesu torfotwórczego i przekształcenia żywego torfowiska w pokład torfowy, a w przypadku dalszego przesuszania – prowadzi do murszenia torfu. W efekcie zdolności retencyjne torfowiska zostają zachwiane; zwiększony dostęp tlenu sprawia, że do atmosfery wydzielane są znaczne ilości gazów cieplarnianych, magazynowanych dotychczas w torfie.

Zagrożeniem dla ekosystemów wodno-błotnych jest również postępująca eutrofizacja zbiorników wodnych i bagien. Jest to związane przede wszystkim z docieraniem do wód coraz większej ilości biogenów, pochodzących z nawożenia łąk i pól, opadów pyłów wraz z deszczem itp.

W celu korzystnego kształtowania stosunków wodnych na terenie Nadleśnictwa należy mieć na względzie następujące kwestie:

- ograniczenie do niezbędnego minimum działań o charakterze melioracji wodnych (budowa nowych urządzeń odwadniających, utrzymywanie lub przywracanie funkcjonalności urządzeń

- już istniejących), w szczególności w miejscach, w których mogłyby to spowodować znacząco negatywne oddziaływania na cenne siedliska przyrodnicze oraz obszary bagienne i podmokłe,
- zaliczenie do gospodarstwa specjalnego siedlisk bagiennych i łągowych, pozostawianie stref buforowych do 30m. Renaturyzować wszelkie dostępne siedliska i elementy krajobrazu zatrzymujące efektywnie wodę opadową, w postaci terenów podmokłych, terenów zalewowych rzek, koryt rzecznych, promować działania zakładające naturalne metody retencji. Projekt planu przeciwdziałania skutkom suszy na obszarach dorzeczy (Wody Polskie), odstąpienie od budowy ewentualnych urządzeń odwadniających, które mogłyby wpłynąć negatywnie na panujące stosunki wodne siedlisk wilgotnych, utrzymywanie istniejących zbiorników o ile nie powodują one przesuszenia okolicznych siedlisk, drenowania koryta rzeczne, bądź nie są przyczyną innego negatywnego wpływu na otoczenie, przywracanie wysokiego uwilgotnienia gruntów leśnych poprzez budowę zastawek regulujących przepływ wody w większych rowach, pogłębianie i udrażnianie rowów wykonywać tylko w koniecznych przypadkach, należy tak dokonywać prac utrzymania urządzeń melioracji wodnych, aby ich skutkiem nie było przyśpieszenie odpływu wody ze zlewni,
 - podczas odnowień powierzchni na siedliskach bagiennych i łągowych stosowanie sposobów jak najmniej ingerujących w glebę - preferowanie odnowienia naturalnego, odroślowego lub punktowego przygotowania gleby. W przypadku trudności z odnowieniem (np. znaczne zabagnienie powierzchni, które wymagałoby inwazyjnego przygotowania gleby), przeznaczanie powierzchni do naturalnej sukcesji lub odnowienia odroślowego.

Na terenie Nadleśnictwa 10% powierzchni zajmują leśne siedliska wilgotne, bagienne lub łągowe. Mają one duże znaczenie dla kształtowania różnorodności biologicznej kompleksów leśnych, stwarzając korzystne warunki dla rozwoju i ochrony wielu gatunków związanych z tego typu ekosystemami. Przez kilkadziesiąt lat w skali kraju była obserwowana sytuacja obniżania się poziomu wód gruntowych i przesuszania siedlisk, na co nałożyły się prowadzone na wielu obszarach prace o charakterze melioracji wodnych i osuszenia różnego rodzaju obszarów bagiennych w celu ich uproduktywienia. Sytuacje takie mogły doprowadzać do zubażania walorów przyrodniczych obszarów bagiennych, niekorzystnych zmian w istniejących drzewostanach, a także wpływać niekorzystnie na populacje wielu gatunków roślin i zwierząt. W ostatnich kilku latach warunki hydrologiczne uległy poprawie na skutek wystąpienia kilku lat „mokrych”, choć lata 2019 i 2020 były znów ubogie w opady, zwłaszcza w okresie wiosennym. Obecnie obserwowane zjawiska związane z zamieraniem drzewostanów w wyniku podtopień mogą miejscami stanowić tak naprawdę samoistne „odtworzenie” dawnych warunków wodnych, tzn. rosnące w tych miejscach drzewostany zajęły miejsca bagien, które zostały osuszone i uproduktywione. Obecnie dochodzi do odtwarzania tych warunków i jakkolwiek z gospodarczego punktu widzenia, czy też z perspektywy konkretnego drzewostanu jest to zjawisko niekorzystne, to

od strony przyrodniczej stanowi to element renaturalizacji. W związku z tym ewentualne działania o charakterze melioracji wodnych należy prowadzić jednak z rozwagą, w miejscach gdzie jest to uzasadnione i bezwzględnie konieczne.

Znaczne wahania poziomu opadów w kolejnych latach skutkują zmiennością warunków wodnych w krótkim czasie, co naraża rośliny na stres fizjologiczny.

W przypadku nieleśnych ekosystemów wodnych i bagiennych w Planie nie przewidziano żadnych zabiegów gospodarczych. Jednak dla ochrony tych ekosystemów ważne są również działania podejmowane w ich najbliższym sąsiedztwie. Ekosystemy takie charakteryzują się znaczną wrażliwością na wpływy zewnętrzne, w tym zmiany warunków środowiska w ich otoczeniu. Z tego względu przy wykonywaniu cięć zupełnych i uprzątających wokół tych ekosystemów, w celu zabezpieczenia ich wartości przyrodniczych, pożądane jest, aby pozostawić strefę buforową o szerokości do 30m, wykorzystywaną do zachowania fragmentów starodrzewów.

W strefach buforowych zlokalizowanych wzdłuż cieków, zbiorników wodnych i bagien należy pozostawiać wywroty i złomy drzew gatunków rodzimych, pozostawiając ich pnie do naturalnego rozkładu.

9.3. Ochrona gleb leśnych

Erozja gleby może być związana z mechanicznym uszkodzeniem pokrywy glebowej lub jej chemicznym zatruciem.

Narażone na erozję są głównie słabe siedliska borowe. W Nadleśnictwie znaczną powierzchnię zajmują bory świeże – 1443 ha. Część z nich to siedliska bardzo ubogie, z nietrwałą pokrywą roślinną. Grunty takie z powodu bardzo niskiej bonitacji, słabej i nietrwałej pokrywy roślinnej, wymagają szczególnie ostrożnego podejścia podczas wykonywania prac leśnych. Zrywka mechaniczna powinna się odbywać jedynie po wcześniej wyznaczonych szlakach zrywkowych. Cięcia pielęgnacyjne, przy zachowaniu staranności i ostrożności w czasie wykonywania zabiegu, nie będą miały negatywnego wpływu na erozję gleby, a ponadto korzystnie wpłyną na strukturę tych fragmentów siedlisk borowych, na których wykazano bory chrobotkowe, m.in. na warunki występowania światłożądnych gatunków, np. chrobotków. Przy erozji kluczowe jest prawidłowe przygotowanie gleby – orka po warstwicach oraz zakładanie uprawy prostopadle do spływu wód. W przypadku gleb organicznych i organiczno-mineralnych nie stosować radykalnych sposobów przygotowania gleby (rabaty, rabatowałki). Zrywkę drewna prowadzić po szlakach zrywkowych. Na glebach organicznych i organiczno-mineralnych pozyskanie i zrywkę starać się nie prowadzić w okresach największego uwilgotnienia. Należy również zwrócić uwagę na jakość sprzętu/maszyn wykorzystywanych do prac leśnych, aby były sprawne technicznie – żeby zminimalizować w ten sposób możliwość wycieku płynów i olejów do gleby,

9.4. Ochrona różnorodności biologicznej

Oprócz uwarunkowań wynikających z przepisów prawa powszechnie obowiązujących (ustaw i rozporządzeń), wskazania w zakresie ochrony różnorodności biologicznej w Lasach Państwowych wynikają z obowiązujących Zasad hodowli lasu oraz Instrukcji ochrony lasu, w których uwzględniono wytyczne zawarte w Zarządzeniu Nr 11A Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 11 maja 1999 r. zmieniającym zarządzenie Nr 11 z dnia 14 lutego 1995 r. w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych.

Ponadto kierunkowe zadania w zakresie ochrony różnorodności biologicznej w lasach są zawarte w „Programie ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015–2020”, który został zatwierdzony przez Radę Ministrów uchwałą Nr 213 z dnia 6 listopada 2015 r. W ramach celu szczegółowego pn. „Zwiększenie integracji działalności sektorów gospodarki z celami ochrony różnorodności biologicznej”, w odniesieniu do leśnictwa sformułowano m.in. następujące zadania:

- ochrona populacji rzadkich rodzimych gatunków drzew w ekosystemach leśnych;
- zwiększenie udziału różnych typów martwego drewna w ekosystemach leśnych;
- zwiększenie możliwości retencyjnych w ekosystemach leśnych;
- ochrona populacji ptaków leśnych;
- kształtowanie, utrzymanie i promocja zróżnicowanego wieku oraz struktury przestrzennej i gatunkowej drzewostanów.

Dla powyższych zadań, jako instytucję wiodącą wskazano Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe.

Wobec tego, główne cele ochrony różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Skierniewice należy realizować poprzez:

- Zachowanie różnorodności genowej - należy w miarę możliwości wykorzystywać w maksymalnym stopniu pojawiające się odnowienie naturalne. W przypadku odnawiania sztucznego należy w jak największym stopniu wykorzystywać materiał odnowieniowy pochodzący z maksymalnie dużej liczby osobników oraz z różnych obszarów Nadleśnictwa. W trakcie wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych należy pozostawiać w drzewostanach pewną liczbę osobników drzew o ciekawych kształtach, jak przestoje, rozpieracze, „dwójki”, traktowane jako biocenotyczne.
- Zachowanie różnorodności gatunkowej - należy stwarzać warunki rozwoju dla wszystkich warstw ekosystemu leśnego, różnicując skład gatunkowy lasu i tworząc piętra drzewostanowe - dotyczy to również młodego pokolenia i warstwy podszytu (wyjątek stanowią tu specyficzne ekosystemy jak bory chrobotkowe). Powinno dążyć się do pełnego wykorzystania zróżnicowania mikrosiedlisko-

wego w drzewostanach w celu urozmaicenia składów gatunkowych drzewostanów - należy zachowywać w drzewostanie wszelkie domieszki, zarówno drzew jak i krzewów, zgodne z typem siedliskowym lasu i warunkami klimatycznymi, które nie są uwzględnione w składach gatunkowych upraw, a więc pojawiające się naturalnie. Należy pozostawiać w drzewostanach przewidzianych do użytkowania gatunki drzew (krzewów) rzadkich i cennych (wiązy, jesion, trześnia, jabłoń dzika, głogi itp.), co oprócz utrzymania różnorodności drzewostanu wpłynie korzystnie na warunki bytowania wielu innych organizmów np. ptaków.

- Zachowanie różnorodności ekosystemu - należy dążyć do optymalnego wykorzystywania zróżnicowania mikrosiedliskowego w pododdziałach, zachowywać i chronić środowiska marginalne (np. niewielkie bagna niestanowiące wydzieleń, występujące punktowo cenne siedliska przyrodnicze). Jeśli w ramach wydzielenia leśnego opisane są mikrosiedliska, czy to w formie odmiennych typów siedliskowych lasu, czy zbiorowisk roślinnych, czy też innych siedlisk przyrodniczych, to wówczas projektując odnowienie powierzchni należy to zróżnicowanie uwzględnić w składzie gatunkowym uprawy.
- Zachowanie bogactwa i różnorodności krajobrazu - należy utrzymywać śródleśne łąki i bagna o wysokich walorach przyrodniczych, zwracając przy tym uwagę, by granice powierzchni leśnych miały charakter łagodny. Wszędzie gdzie to możliwe, należy pozostawiać drzewa o okazałych rozmiarach, przestoje, do naturalnego rozpadu, pamiętając o względach bezpieczeństwa.

9.5. Ochrona rzadkich i chronionych gatunków

Rośliny i grzyby

Ochrona roślin i grzybów nierozzerwalnie łączy się z ochroną ich siedlisk występowania, co za tym idzie należy chronić je w sposób zapewniający przetrwanie tych gatunków.

Poniżej przedstawiono krótko podstawowe zagrożenia gatunków chronionych roślin i grzybów o znanej lokalizacji oraz możliwe sposoby ich ochrony.

- Rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, – zagrożeniem dla gatunków są przede wszystkim zmiany warunków wodnych, zmiany trofii, dopływ zanieczyszczeń i bezpośrednie zniszczenie siedliska. Stanowiska należy chronić przed oddziaływaniami zewnętrznymi m.in. poprzez niewykonywanie cięć zupełnych w ich otoczeniu, nieskładowanie pozostałości po cięciach na obrzeżu stanowisk i ochronę przed zanieczyszczeniem. Należy także przeciwdziałać potencjalnym zmianom stosunków wodnych, a w szczególności nie podejmować działań melioracyjnych. W odniesieniu do wszystkich stanowisk konieczna jest likwidacja bądź założenie zastawek na wszelkich urządzeniach odwadniających torfowiska (dotyczy to szczególnie rowów). W obrębie stanowisk

powinny być wstrzymane prace leśne, w tym zalesianie. Wybrane stanowiska powinny być objęte monitoringiem.

- Widłak goździsty *Lycopodium clavatum*, widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*, widlicz spłaszczony *Diplazium complanatum* – Należy zapewnić ochronę stanowisk w trakcie wykonywania prac leśnych - zabezpieczenie przed zniszczeniem w czasie śinki i zrywki drzew, pozostawienie kęp drzewostanu w miejscach występowania największych płatów. Monitorować stanowiska.
- Bagno zwyczajne *Rhododendron tomentosum* – gatunek występuje na oligotroficznym siedliskach bagiennych, w borach bagiennych i wilgotnych. Zagrozić mogą mu zmiany wilgotnościowe oraz bezpośrednie zniszczenie. Fragmenty siedlisk bagiennych, w których stwierdzono liczne populacje bagna zwyczajnego planowanych do rębni należy chronić poprzez pozostawianie kęp starodrzewów.
- Cis pospolity *Taxus baccata* – z uwagi na rzadkość gatunku powinien być on traktowany ze szczególną troską poprzez ochronę stanowisk podczas prac leśnych wraz z ich otoczeniem w promieniu co najmniej 30 m. W rębni pozostawienie kępy drzewostanu wokół miejsca występowania. Kontynuowanie programu restytucji cisa.
- Kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* – gatunek storczyka występujący w żyznych i mezotroficznym lasach, również w miejscach prześwietlonych. Rozpoznane stanowiska należy chronić w trakcie zabiegów pielęgnacyjnych poprzez zabezpieczenie przed uszkodzeniem podczas śinki i zrywki drzew.
- Chrobotki *Cladonia sp.*, płucnica islandzka *Cetraria islandica* – zasiedlają suche bory sosnowe i murawy napiaskowe. Ochrona zwartych płatów chrobotków w trakcie prac leśnych poprzez niewykonywanie w ich obrębie zrywki drewna oraz zachowanie ich w możliwie najszerszym zakresie w trakcie przygotowania gleby pod odnowienie. Istotne jest także usuwanie odpadów po cięciach (czuby, gałęzie itp.) z miejsc występowania dużych płatów chrobotków.
- Goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, lilia złotogłów *Lilium martagon* – ochrona poprzez zachowanie cennych zbiorowisk świetlistej dąbrowy oraz widnych borów mieszanych, czyli:
 - usuwanie gatunków obcych drzew i krzewów (głównie czeremcha amerykańska) oraz rodzimych gatunków prowadzących do eutrofizacji siedlisk. Zacieniają one dno lasu, eliminując gatunki światłolubne, a dodatkowo zmieniają warunki siedliskowe na siedliskach mezotroficznym. Pozyskane drzewa, krzewy i ich gałęzie należy usunąć. Zabieg ten należy przeprowadzić również w stosunku do skrajów lasu;

- usuwaniu części rodzimych krzewów nadmiernie zacieniających runo (zwłaszcza leszczyny, a w sąsiedztwie stanowisk rzadkich, światłożądnych gatunków – także grabu).

Oprócz utrzymania wyżej wymienionych gatunków, proponowane działania umożliwią przetrwanie stanowisk wielu innych gatunków, które występują w świetlistych dąbrowach (stanowiących najbogatsze w gatunki zbiorowisko leśne Polski) i widnych borach, na siedliskach zarówno leśnych (lasowych, borowych), jak i murawowych, łąkowych i zaroślowych.

- Starodub łąkowy *Ostericum palustre* – gatunek z Dyrektywy Siedliskowej, Polskiej Czerwonej Listy i Polskiej Czerwonej Księgi. Zagrożeniem dla gatunku jest intensyfikacja użytkowania łąk, zmiana stosunków wodnych siedlisk, ale także zaniechanie użytkowania tych obszarów, prowadzące do ich zarastania. Ochrona staroduba polega na ekstensywnym użytkowaniu łąk - aby zapobiec zarastaniu ich przez trzcinowiska oraz zapobiegnięcie procesowi sukcesji gatunków drzewiastych. Wykoszenie (raz lub dwa razy do roku), zebranie i wywożenie biomasy zapobiega wzrostowi eutrofizacji, dopuszcza więcej światła umożliwiając lepszy rozwój roślinom łąkowym. W przypadku zagrożenia przesuszeniem należy ograniczyć czyszczenie okolicznych rowów melioracyjnych odprowadzających wodę z siedliska, utrzymywanie łąk wilgotnych. Konieczny jest monitoring trwałości zabiegów restytucyjnych.

Na siedliskach nieleśnych rośnie wiele gatunków roślin wymagających ochrony, w tym gatunków z polskiej Czerwonej Listy i Czerwonej Księgi. Ich ochrona jest zatem gwarantem ochrony najcenniejszych gatunków flory.

- Goździk pyszny *Dianthus superbus*, centuria pospolitej *Centaureum umbellatum*. Łąki wymagają ochrony czynnej na zasadach przyjętych dla łąk trzęślicowych – corocznego koszenia, co roku późnym latem/wczesną jesienią przez pierwsze 5 lat ochrony (aby obniżyć żyzność i osłabić gatunki nie odporne na koszenie) a następnie w tym samym terminie, co dwa lata. Podejmując powyższe kroki w odniesieniu do stanowisk goździka pysznego, zagwarantuje się ochronę większej grupie gatunków łąkowych razem z nim występujących.
- Kosaciec syberyjski *Iris sibirica* - Stanowisko powinno być objęte ochroną czynną – konieczne jest wycięcie nalotu osik i łozy, a następnie powinno wprowadzić się regularne koszenie co dwa lata – późnym latem/wczesną jesienią. Gatunek źle znosi częste wypalanie traw. Konieczny jest monitoring trwałości zabiegów restytucyjnych.
- Zimoziół północny *Linnaea borealis* – stanowiska powinny podlegać ochronie przed przypadkowym zniszczeniem podczas prac gospodarczych. W przypadku stwierdzenia zbyt silnego ocienienia stanowisk należy je ostrożnie prześwietlać poprzez umiarkowane, stopniowe przerzedzanie

zacieńającej roślinności w dolnych warstwach drzewostanu. Nie należy doprowadzać do nadmiernego rozluźnienia zwarcia drzewostanu, aby nie dopuścić do zbyt silnego dostępu światła.

Gatunki rosnące na torfowiskach niskich wyłącznie na obszarach charakteryzujących się zachowaną roślinnością bagienną, czyli głównie w dawnych, a obecnie zarośniętych roślinnością mszysto-turzycową potorfiach, a także sąsiadujących wilgotnych łąk.

Ich ochrona powinna polegać na:

- zagwarantowaniu wysokiego uwodnienia torfowiska; konieczne są zabiegi hydrotechniczne, jak budowa zastawek, spiętrzeń itp., a także likwidacji aktywnych źródeł osuszania;
- ochronie czynnej – odkrzaceniu miejsc występowania (usunięcie wierzb i młodych olch), a następnie corocznym (ew. co 2 lata) koszeniu bagiennych łąk.

Zabiegi te umożliwią trwanie stanowisk rzadkich gatunków torfowisk niskich i mokrych łąk.

- Widłak wroniec *Huperzia selago*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*, listera jajowata *Listera ovata*. Ochrona tych gatunków związana jest zarówno z ochroną siedlisk leśnych jak i podmokłych siedlisk nieleśnych. Ich zachowanie nie wymaga ochrony czynnej, a jedynie zabezpieczenia wysokiego poziomu wód gruntowych na siedliskach podmokłych w wilgotnych i bagiennych lasach. W miejscach ich występowania powinny zostać ograniczone prace leśne, w celu zabezpieczenia przed przypadkowym zniszczeniem w czasie ich trwania.

Stosunkowo najbogatsze w gatunki cenne są, obok lasów, ekosystemy otwarte, a szczególnie siedliska podmokłe. Obecny stan tych siedlisk, tak nieleśnych jak leśnych wskazuje na ich przesuszenie na całym terenie. Jest to związane z dawniejszymi tzw. melioracjami i współczesnym deficytem opadów atmosferycznych, kopaniem torfu, budową stawów i poborem wód do celów komunalnych oraz zmiany klimatu. Wynika stąd konieczność zabezpieczenia odpowiedniego stanu uwilgotnienia siedlisk, przywracania poziomu wód i niedopuszczanie do dalszego ich obniżania. Wiele siedlisk ekosystemów otwartych (polnych, użytków zielonych), podobnie jak tereny zalesione, ulega ekspansji budowlanej. Zarzucano już w większości przypadków tradycyjne praktyki rolnicze i tradycyjne ekstenzywne użytkowanie gruntów rolnych. Ogranicza to funkcjonowanie przyrody, jako całości – hamuje swobodne przemieszczanie się populacji wielu gatunków roślin i zwierząt. Zachowanie siedlisk ekosystemów polnych i łąkowych połączone jest z utrzymaniem, choćby w niewielkiej skali, tradycyjnego modelu rolnictwa na tym terenie. Cel ten ściśle związany z ochroną i racjonalną gospodarką zasobami naturalnymi lasów i torfowisk oraz zachowaniem różnorodności biologicznej w krajobrazie z dominującym typem małych i średnich gospodarstw o tradycyjnym sposobie gospodarowania. Produkty takich gospodarstw powinny być np. uznawane za „ekologiczne”, z uwagi na znikomą ilość stosowanych

chemicznych środków plonotwórczych i korzystne warunki czystego środowiska. Utrzymanie tradycyjnych technik rolniczych jest szczególnie ważne dla zachowania wielu cennych ekosystemów otwartych np. łąk stanowiących siedliska awifauny i stanowi istotny czynnik ochrony czynnej i restytucji siedlisk zagrożonych, lecz wyjątkowo trudne do realizacji na terenach podwarszawskich i okolic Łodzi.

Zwierzęta

Ochrona zwierząt w lasach musi być realizowana w nieco inny sposób niż w przypadku roślin i grzybów, przede wszystkim z powodu mobilności większości gatunków. Dlatego dużo istotniejsze jest tu zabezpieczenie siedlisk wykorzystywanych przez poszczególne gatunki lub ich grupy. Prowadzone prace leśne będą część gatunków zmuszały do zmiany miejsca bytowania, natomiast dla części będą stwarzały dodatkowe nisze ekologiczne.

Dla gatunków wymagających specjalnej troski takich jak: modraszek telejus, modraszek eroides, modraszek nausithous, czerwoczyk nieparek, czerwoczyk fioletek należy koordynować termin koszenia łąk z cyklem rozrodczym gatunku.

Ryby potrzebują zachowania czystości wód i maksymalnie ograniczenia zrzutu nieoczyszczonych ścieków z gospodarstw wiejskich.

Płazy i gady są kręgowcami, których liczebność w ostatnim czasie stale spada. Jest to głównie spowodowane dużą śmiertelnością w trakcie wędrówek do miejsc lęgowych i przekraczania szlaków komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu. Zagrożenia płazów i gadów związane są również z intensyfikacją chemizacji w rolnictwie, zanikiem ich naturalnych biotopów czy wiosennym wypalaniem traw. Płazy i gady do prawidłowego funkcjonowania potrzebują zróżnicowanych środowisk z miejscami do polowania, rozrodu, termoregulacji i zimowania.

Ochrona płazów i gadów na terenach leśnych powinna, zatem przebiegać głównie w formie zapewnienia miejsca bytowania tym organizmom, poprzez zabezpieczenie ich biotopów. Ochroną należy objąć śródleśne oczka wodne, torfowiska, wysięki i źródła (w tym ekosystemy opisane w rozdziale 5.5 i załączniku nr 5). Należy chronić same zbiorniki oraz pozostawiać wokół nich strefę buforową z nienaruszonym drzewostanem. Ponadto wokół takich zbiorników wodnych i w miejscach podmokłych należy pozostawiać leżące kłody, karpiny, inne martwe drzewa i sterty kamieni jako kryjówki gadów i płazów. Ponadto nie można zakłócać stosunków wodnych ekosystemów hydrogeniczych.

Dla gatunków wymagających specjalnej troski takich jak: traszka grzebieniasta, ropucha paskówka, ropucha zielona, rzekotka drzewna i kumak nizinny, należy objąć ochroną miejsca rozrodu.

Szczególnie ważnym a niedocenianym gatunkiem jest jaszczurka zwinka, w której pokarmie stwierdzono ok. 70% szkodników drzew. Jest to jeszcze dość liczny gatunek, dlatego pełni dość poważną rolę w ograniczaniu liczebności szkodliwych owadów np. na uprawach. W takich miejscach należałoby

zapewnić jaszczurce miejsca bytowania poprzez pozostawianie dużych pniaków, wykrotów, stert kamieni, pni, itp., – jako miejsc kryjówek.

Liczną i szeroko rozprzestrzenioną grupą kręgowców są ptaki. Ich ochrona powinna być realizowana w formie:

- ochrony miejsca gniazdowania gatunków wymagającego tworzenia strefy ochrony, zarówno dla zatwierdzonej strefy Bielika jak i nowych gniazd które zostaną stwierdzone w trakcie obowiązywania planu,
- ochrony siedlisk i miejsc lęgowych pozostałych gatunków ptaków, lustracji przed zabiegami hodowlanymi w poszukiwaniu gniazd i unikanie ich uszkodzenia.

Ochronę miejsc gniazdowania gatunków ptaków „strefowych” można traktować jako ochronę indywidualną, stosowaną z powodu rzadkości przedmiotu ochrony i specyficznych wymagań do warunków lęgowych. Obecnie na terenie Nadleśnictwa jest ustanowiona jedna strefa ochrony (dla bielika). W strefie ochrony całorocznej nie zostały zaplanowane żadne zabiegi. Na wykonanie jakichkolwiek działań w tej strefie niezbędna jest zgoda RDOŚ. W strefach ochrony okresowej zaplanowane zabiegi należy wykonywać poza okresem wyznaczonym w decyzji powołującej strefę. Ptaki, dla których tworzy się strefy, są na ogół gatunkami o dużych rozmiarach. Gniazda tych gatunków wymagają posadzenia na odpowiednich drzewach, zazwyczaj starych, spełniających dodatkowo określone warunki pod względem ukształtowania korony, położenia w drzewostanie itp. Czasami w typowo zagospodarowanym lesie drzew takich jest niewiele, dlatego jako potencjalne miejsca gniazdowania można traktować przestoje różnych gatunków, pozostawiane aż do ich naturalnej śmierci.

Większość gatunków ptaków występujących w lasach nie należy do zagrożonych. Dlatego nie jest konieczna indywidualna ochrona tych gatunków. Pożądane jest natomiast zapewnienie im właściwych siedlisk oraz miejsc lęgowych. Kilkadziesiąt gatunków ptaków leśnych to dziuplaki, z których tylko kilka potrafi samodzielnie wykuwać dziuple. Pozostałe korzystają z dziupli już istniejących, nieco je tylko modyfikując. Zasady hodowli lasu i Instrukcja ochrony lasu wskazują na konieczność pozostawiania w lesie drzew dziuplastych, możliwie jak największej liczby gatunków. W przypadku braku odpowiednich drzew z dziuplami, należy wywieszać budki lęgowe. Budki powinny być wykonywane i wywieszane zgodnie z wymaganiami określonych grup ptaków (wielkość otworu wejściowego, zagęszczenie budek itp.). Przy wywieszaniu budek należy unikać ich lokalizowania w miejscach zapewniających wystarczającą ilość drzew dziuplastych lub potencjalnie nadających się do wykonania dziupli (starsze osiki, olsze itp.), a przenosić punkt ciężkości w ilości wywieszanych budek lęgowych do drzewostanów młodych, gdzie brak jest możliwości wykonania dziupli w naturalnych warunkach. Należy również unikać zbyt gęstego rozmieszczania budek oraz pamiętać o konieczności systematycznego przeglądu, czyszczenia i naprawiania skrzynek. Skrzyńki powinny być corocznie jesienią

czyszczone z pozostałości lęgu (stare gniazda, pióra, skorupki itp.), co warunkuje skuteczność ponownego zasiedlenia wiosną. W lasach zazwyczaj wywieszane są skrzynki dla drobnych dziuplaków. Należy jednak uwzględnić również budki dużych rozmiarów (typ D i E wg. Sokołowskiego) - mogą z nich korzystać takie gatunki jak np. dudek, puszczyk zwyczajny, tracz nurogęs czy gągoł. W przypadku dwóch ostatnich gatunków, budki (typ E) należy wywieszać na brzegach drzewostanów w sąsiedztwie zbiorników wodnych i rzek (Figarski i in. 2007).

Samo stwierdzenie, podczas lustracji lasu przed zabiegami, gniazd gatunków objętych ochroną wymaga odstąpienia od wycinki drzew w tym miejscu – wynika to z zapisów Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt z dnia 16 grudnia 2016 roku. Poza tym, w przypadku stwierdzenia gniazdowania gatunków rzadkich należy przesunąć prace leśne do zakończenia sezonu lęgowego. Na powierzchni zrębów należy pozostawiać nie tylko drzewa dziuplaste, ale również przestojowe, stare, o okazałych rozmiarach, pojedynczo lub w grupach, najlepiej z drzewostanem osłonowym, jako niezwykle cenne miejsca skupienia wielu gatunków zwierząt, roślin i grzybów, nawet jeśli w danym momencie nie gniazduje na nich żaden gatunek ptaka objętego ochroną.

Najlepszym rozwiązaniem, choć mało realnym do zastosowania w Nadleśnictwie, jest wstrzymanie się od cięć rębnych oraz trzebieży w okresie od kwietnia do lipca – czyli w okresie lęgowym większości gatunków ptaków. Takie podejście wyeliminowałoby wszelkie problemy związane z trudnością w identyfikacji gatunków, oraz problem związany ze znalezieniem zajętych gniazd/dziupli ptaków. Mimo iż rozwiązanie takie od strony ochrony jest najlepsze, zatrzymałoby wszelkie użytkowanie lasu przez 1/3 roku, dlatego zaleca się ograniczenie użytkowania lasu w okresie lęgowym ptaków na tyle, aby nie zaburzać funkcjonowania Nadleśnictwa i wykonania rocznych planów pozyskania.

Z uwagi na charakter Nadleśnictwa i obecność terenów otwartych, zarówno o charakterze bagiennym, jak i murawowym, licznie występują tu również gatunki związane z takimi siedliskami. Obszary te powinny zostać zachowane i chronione przed zmianami sposobu użytkowania. W ich otoczeniu warto kształtować strefy ekotonowe.

Szczegółowe wskazania do ochrony szczególnie cennych gatunków ptaków można znaleźć w literaturze (np. Zawadzka i in. 2013).

Fot. 29. *Dzięcioł duży Dendrocopos major* (fot. T. Figarski)

Ssaki są dość niejednorodną grupą zwierząt, zróżnicowaną pod względem wielkości, liczebności populacji, biotopów i ekologii. W większości są to gatunki pospolite, część objętych jest gospodarką łowiecką. Gatunki wymagające podejmowania działań ochronnych to przede wszystkim nietoperze.

Nietoperze, choć z terenu Nadleśnictwa brak szczegółowych danych, są grupą organizmów wymagającą ochrony w postaci zabezpieczenia ich miejsc rozrodu, zimowisk i noclegowisk. Są to przede wszystkim strychy domów i budynków gospodarczych, zwłaszcza drewnianych, studnie, piwnice, dziuplaste drzewa, a także, coraz częściej, specjalnie wywieszane budki dla nietoperzy. Skrzynki takie mają specjalną budowę; ich opis można znaleźć w Instrukcji ochrony lasu. Podobnie jak nietoperze, drobne ssaki owadożerne (np. ryjówki, zębiełki, jeże) odgrywają znaczącą rolę w ograniczaniu liczebności populacji nadmiernie występujących owadów. W związku z tym należy chronić ich biotopy i tworzyć dodatkowe miejsca zimowania. W 2016 roku były kontrolowane piwnice należące do Nadleśnictwa pod kątem występowania i możliwości adaptacji tych budynków do zasiedlenia ich przez nietoperze. W lustracji brali udział: pracownicy Nadleśnictwa, pracownicy Oddziału Terenowego BPK i chiropterolodzy z SGGW (dr hab. Grzegorz Lesiński, mgr inż. Krzysztof Janus), w 2017 roku Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego wydał publikację "Nietoperze Bolimowskiego Parku Krajobrazowego i okolic" (G. Lesiński, K. Janus)

Kwestią mającą znaczenie dla ochrony większości z ww. organizmów jest obecność w lasach zasobów drewna martwych drzew w odpowiedniej ilości. Zamierające i martwe drzewa, zarówno stojące jak i leżące, w różnych stadiach rozkładu, stanowią bardzo ważny element ekosystemów leśnych (Maser

i in. 1979, Gutowski i in. 2004). Wytyczne w zakresie postępowania z drewnem martwych drzew zawarte są m.in. w Zasadach hodowli lasu oraz Instrukcji ochrony lasu. W dokumentach tych podkreśla się, że drewno martwych drzew jest ważnym elementem ekosystemu leśnego, wpływającym korzystnie na fizyczne, chemiczne i biologiczne właściwości gleby, a także stwarzającym dobre warunki do rozwoju wielu organizmów. Wskazuje się w związku z tym na konieczność pozostawiania w lesie określonej masy martwych drzew lub ich fragmentów do biologicznego rozkładu. Ważne też by drzewa te znajdowały się w różnych fazach rozkładu i była zapewniona ich ciągłość, a także by znajdowały się w różnym położeniu (zarówno w głębi drzewostanów, jak również na ich obrzeżach, w miejscach nasłonecznionych). Postępując zatem w duchu ZHL i IOL, uzasadnione jest, aby przyjąć, iż drzewa martwe (stojące i leżące) należy generalnie uznawać za pożyteczne, a jedynie wyjątkowo stosować od tej zasady odstępstwo (np. przy nagromadzeniu posuszu czynnego, który może wpływać na trwałość drzewostanu). Nie należy natomiast usuwać w ogóle drzew martwych w bardziej zaawansowanym stopniu rozkładu, które z gospodarczego punktu widzenia nie przedstawiają żadnej wartości, nie są także siedliskiem owadów uważanych za „szkodliwe” i nie stwarzają zagrożenia dla drzewostanu, a z drugiej strony, stanowią niezbędne środowisko występowania szeregu pożytecznych i cennych organizmów z różnych grup systematycznych. Jako drzewa biocenotyczne, w rozumieniu obowiązującej IOL, pozostawiane w lesie do ich biologicznej śmierci i naturalnego rozkładu, należy również traktować drzewa dziuplaste oraz część drzew zamierających, w tym z obecnością martwych konarów w koronie. W szczególności pozostawiać należy martwe lub obumierające drzewa grube, o pierśnicy ponad 40 cm, zarówno stojące jak i leżące (Kajtoch i in. 2013). Pożądane jest także pozostawianie przynajmniej części starszych okazów gatunków o miękkim drewnie, które uznaje się za dogodne do wykucia dziupli („dziuplodajne”, m.in. osika, wierzba, olsza). Oczywiście jest przy tym, że nie należy pozostawiać drzew, które mogłyby powodować zagrożenie w miejscach szczególnie często odwiedzanych przez turystów (otoczenie dróg, szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych, miejsca przyśankowe itp.). W takich obszarach można pozostawiać drewno martwych drzew w postaci leżaniny. Należy mieć także na uwadze, że w lesie nigdy nie uda się zapewnić całkowitego bezpieczeństwa osób, które go odwiedzają. Uwzględniając bogate dane literaturowe (przegląd w Müller i Büttler 2010), tam gdzie to możliwe należałoby dążyć do zwiększenia zasobów drewna martwych drzew. Z większą ostrożnością należy postępować jedynie przy pozostawianiu posuszu czynnego w dużych kompleksach jednogeneracyjnych i jednowiekowych drzewostanów, głównie iglastych, choć z punktu widzenia różnorodności siedliska takie również wymagają pozostawiania części drzew martwych. Zaleca się więc pozostawianie w takich miejscach przestoi, aż do ich naturalnej śmierci i rozkładu. Martwe, niezasiedlone lub opuszczone przez owady drzewa, rozkładające się na dnie lasu, nie stwarzają zagrożenia dla drzewostanu a wręcz przeciwnie – sprzyjają zwiększeniu liczebności wielu organizmów. Ich zasoby zwiększają także kępy starodrzewu pozostawiane na zrębach do naturalnego rozpadu.

9.6. Ochrona siedlisk przyrodniczych

W przypadku cennych siedlisk przyrodniczych, które chronione są na mocy dyrektyw wspólnotowych, niezbędne jest zachowanie ich we właściwym stanie ochrony lub przywrócenie ich do tego stanu. Największy wpływ, zapisy Planu urządzenia lasu mają na leśne siedliska przyrodnicze, które na terenie Nadleśnictwa zajmują 2245,9 ha.

Sosnowy bór chrobotkowy (91T0) zajmuje fragment wydzielienia 357-b, w leśnictwie Staropol, niewielką powierzchnię 0,22 ha. Działania ochronne zmierzające do utrzymywania borów chrobotkowych mają w pewnym sensie powstrzymać przebieg procesów naturalnych. Stopień ich dalszego zachowania będzie zależał od zmiany trofii siedliska. Przede wszystkim należy bezwzględnie unikać wprowadzania wszelkich gatunków „biocenotycznych” w tym również podszytów i podsadzeń. Niewielkie płaty borów chrobotkowych powinny być wyłączone z użytkowania rębego poprzez pozostawienie w tym miejscu kępy starodrzewu. Ważne jest prowadzenie systematycznych cięć pielęgnacyjnych, których głównym zadaniem ma być utrzymanie odpowiedniego, niezbyt dużego zwarcia.

W warunkach dużego zwarcia chrobotki przegrywają konkurencję z mszakami, co prowadzi do ich szybkiego zaniku i rozwoju warstwy mszystej. Przy odnawianiu zespołu *Cladonio-Pinetum* należy wykorzystywać wyłącznie odnowienie naturalne, które powinno być kontrolowane pod względem jego zwarcia i zagęszczenia, tak aby nie dopuścić do nadmiernego zacielenia dna lasu. W przypadku borów chrobotkowych, których jedną z przyczyn powstania i utrzymywania w przeszłości było systematyczne usuwanie materii organicznej z dna lasu (wygrabianie ścioty), konieczne może być wynoszenie wyciętych w trakcie cięć pielęgnacyjnych drzewek poza płat boru chrobotkowego. Ma to zapobiec po pierwsze zacieleniu warstwy chrobotków, a po drugie rozkładowi biomasy i wzrostowi trofii gleby.

Bory i lasy bagienne (91D0), występujące lokalnie (5,5 ha), znajdują się w niezbyt dobrym stanie zachowania, głównie na skutek pogorszenia warunków wodnych. Siedlisko to wymaga zachowania odpowiedniego poziomu wód gruntowych, w stopniu pozwalającym na dalszy rozwój roślinności bagiennej. Należy również mieć na uwadze działania prowadzone w sąsiedztwie tych powierzchni, które nie mogą doprowadzić do zmian reżimu wodnego siedlisk torfowiskowych (np. niepodejmowanie odwodnień terenu, regulacji cieków). W przypadku wystąpienia przesuszenia, konieczne jest – na ile to możliwe – podjęcie starań w celu przywróceniu stanu naturalnego w zakresie warunków wodnych. Przejściowego zatopienia nie należy traktować jako przejaw degeneracji fitocenozy. Siedlisko należy wyłączyć z użytkowania rębego. Z kolei w przypadku wykonywania cięć zupełnych w sąsiedztwie płatów siedliska należy pozostawić strefę buforową w postaci pasa starodrzewu o szerokości do 30 m.

Grąd środkowoeuropejski (9170) jest najczęściej spotykanym siedliskiem przyrodniczym na terenie Nadleśnictwa (1628,42 ha). Są to jednocześnie najbardziej przekształcone zbiorowiska leśne, głównie

na skutek pinetyzacji i neofityzacji. Z punktu widzenia właściwego stanu ochrony grądów najistotniejsze jest odpowiednie zagospodarowanie drzewostanów grądowych oraz w miarę możliwości podejmowanie prób restytucji grądów w obrębie zbiorowisk zastępczych. Zbiorowiska grądowe charakteryzują się dużym zróżnicowaniem wewnętrznym pod względem składu gatunkowego drzewostanu. Oznacza to konieczność indywidualnego podejścia do każdego płatu grądu oraz każdorazowo planowanie zabiegów dostosowanych do istniejącej sytuacji.

Grądy, które występują na właściwych dla nich siedliskach powinny być zagospodarowane w taki sposób, aby zapewnić cały zakres naturalnej zmienności tego zbiorowiska, które ma bardzo szerokie spektrum ekologicznych warunków występowania. Między innymi dlatego należy stosować możliwie szeroki zakres gatunków drzew wprowadzanych na uprawy leśne w formie odnowienia sztucznego. Należy oczywiście promować odnowienie naturalne, ale jego uzyskanie może być utrudnione w grądach z dominacją, sosny czy w postaciach silnie zniekształconych. Wszędzie tam, gdzie w drzewostanie dominuje dąb z udziałem lipy i grabu, powinno się stosować rębnię II, III lub IVd w celu uzyskania odnowienia gatunków docelowych. Drzewostany z panującą sosną i drugim piętrem grabowym lub lipowym można przebudowywać stosując także rębnię IIIb. W przypadku grądów na uboższych siedliskach BMśw, LMśw i LMw można stosować rębnię IIIa z wprowadzaniem dębu i gatunków domieszkowych na gniazdach.

Należy unikać stosowania na siedliskach grądów jednorodnych składów gatunkowych upraw i docelowych typów drzewostanów. W zakresie zmienności grądów mieszczą się zarówno drzewostany dębowe, lipowo-dębowe, grabowo-lipowo-dębowe, a nawet brzożowo-grabowe i in. Niektóre z gatunków „wczesnosukcesyjnych”, takie jak brzoza, osika, sosna czy modrzew, mogły w przeszłości pojawiać się w grądach w fazie jego regeneracji. Obecnie oczywiście gatunki te mogą pojedynczo pojawiać się w grądach, jednak nie powinny być uznawane jako gatunki docelowe, choć mogą być traktowane jako gatunki zwiększające zróżnicowanie gatunkowe.

Kwaśne dąbrowy (9190) – są rozpowszechnionym typem siedliska przyrodniczego (279,53ha), które wykazuje dość duże zniekształcenie m.in. na skutek pinetyzacji. Sposób postępowania w przypadku dąbrów powinien być zbliżony do zagospodarowania grądów. W dąbrowach gatunkami panującymi powinny być dęby rodzime. Pielęgnowanie drzewostanów powinno zmierzać do regulacji składu gatunkowego w drzewostanach zniekształconych.

Kwaśne buczyny (9110) – zajmują 15,24 ha. Zgodnie z ZHL w buczynach preferowane są rębnie częściowe II, z możliwie szerokim wykorzystaniem odnowienia naturalnego. Drzewostany z panującą sosną i drugim piętrem bukowym można przebudowywać stosując rębnię II, natomiast w płatach silnie zniekształconych, w których utrudnione jest odnowienie naturalne – IIIB. Duże powierzchnie buczyn są chronione w ramach dwóch rezerwatów przyrody poza nadleśnictwem (Bukowiec, Kwaśna

Buczyna)), co pozwala na obserwację naturalnych procesów przyrodniczych kształtujących te siedliska na obszarze terytorialnym Nadleśnictwa.

Łęgi olszowe i olszowo-jesionowe (91E0) są dość szeroko rozprzestrzenionym siedliskiem przyrodniczym na terenie Nadleśnictwa (237,18 ha), znajdującym się w dość dobrym stanie zachowania. W jego przypadku warunkiem koniecznym jest utrzymanie właściwych stosunków wodnych w postaci przepływu wód powierzchniowych lub podpowierzchniowych – unikanie zmian antropogenicznych, np. odwodnień. Na naturalne zmiany reżimu hydrologicznego zapisy planu nie mają wpływu. Łęgi te wykształcają się na glebach murszowych, czasami z warstwą torfu niskiego, a więc na glebach silnie zależnych od warunków wodnych. Długotrwałe przesuszenie łęgów jesionowo-olszowych skutkuje postępującym zjawiskiem grądowienia łęgów. Jednocześnie odnotowano również sytuacje przeciwne, tj. zabagnienie niektórych łęgów, co może prowadzić do ich przekształcania się w olsy.

W przypadku dojrzałych postaci zespołu *Fraxino-Alnetum*, jego właściwe zagospodarowanie wiąże się bardziej z utrzymaniem właściwych stosunków wodnych, niż z samą formą użytkowania. Istotne jest jedynie aby przy odnowieniu sztucznym nie wykonywać rabat lub rabatowałków trwale zniekształcających strukturę łęgu. Na wierzchołki rabat wkraczają gatunki grądowe, a dolinki porasta często roślinność bagienna. Odnowienie powinno się zatem odbywać na powierzchni płaskiej, raczej punktowo niż w formie pasów. Na ile to możliwe, należy preferować odnowienie naturalne.

Bardzo ważne jest, aby nie dopuszczać do zniszczenia wierzchnich warstw gleby i runa łęgów na skutek używania sprzętu zrywkowego w okresie wegetacyjnym. Powoduje to powstawanie głębokich kolein i zniszczenie roślinności. W takich wrażliwych siedliskach prace ścinkowe i zrywkowe najlepiej prowadzić przy zamarzniętym gruncie.

Na siedliska łęgów *Fraxino-Alnetum* wprowadzane powinny być drzewostany jesionowe, bądź jesionowo-olszowe. Ponieważ jednak odnowienie jesionu stwarza obecnie poważne problemy ze względu na występowanie nie do końca rozpoznanej choroby jesionów, dopuszcza się wprowadzanie litych drzewostanów olszowych z domieszką jesionu. Mieści się to w naturalnej zmienności łęgu jesionowo-olszowego i olszowego, definiowanego jako siedlisko 91E0. Zasadniczo nie powinno się na siedliska łęgowe wprowadzać innych gatunków, zwłaszcza świerka.

Łęgi wiązowo-dębowo-jesionowe (91F0) zidentyfikowano na stosunkowo niewielkiej powierzchni (9,41 ha). W naturalnej postaci powinien być to mieszany drzewostan dębowy z udziałem jesionu, wiązu i olszy. Prawidłowe postępowanie powinno przede wszystkim zapewnić odpowiednie zróżnicowanie gatunkowe drzewostanu łęgowego, a więc w składach gatunkowych odnowienia należy wykorzystywać dąb szypułkowy, wiązy i jesion, a w mniejszym zakresie olszę czarną. Na obszarach występowania 91F0 nie planowano rębni. Istotną kwestią istotną z punktu widzenia ochrony zbiorowisk *Ficario-Ulmetum*, jest zapewnienie właściwych warunków wodnych.

6410 – zmiennowilgotne łąki trzęślicowe – zostały zinwentaryzowane na powierzchni 37,26ha. Najpoważniejszym zagrożeniem dla łąk trzęślicowych jest odchodzenie od tradycyjnej, ekstensywnej gospodarki łąkarskiej (zmiana sposobu uprawy), powodujące uruchomienie proceszarastania (sukcesja) lub dominację gatunków ekspansywnych (interakcje wśród roślin), w tym również samej trzęślicy modrej *Molinia caerulea*. W efekcie zostaje zaburzona struktura i funkcja zbiorowisk, zanikają rzadkie gatunki charakterystyczne (często chronione) i stopniowo zmniejsza się areał łąk. Duży wpływ na stan siedliska mają zmiany stosunków wodnych (rowy melioracyjne) oraz eutrofizacja spowodowana bliskim sąsiedztwem z polami uprawnymi oraz przecinające siedlisko drogi. Zachowanie siedliska wymaga ochrony czynnej i kontroli warunków hydrologicznych. Kluczowe dla jego zachowania wydaje się zapewnienie użytkowania naśladującego dawne metody, tj. koszenie późnym latem/jesienią połączone z usuwaniem biomasy, raz w roku lub przynajmniej co 2 lata.

Łąki świeże (6510) występują na niewielkiej powierzchni 1,9 ha i znajdują się w niezadawalającym stanie zachowania m.in. na skutek zarastania. Ogólnie ważne jest przeciwdziałanie sukcesji wtórnej, czemu najlepiej służy ich ekstensywne użytkowanie, zgodnie z wymaganiami siedlisk. Płaty łąk muszą być również wyłączone z zalesiania. Ochrona tego antropogenicznego siedliska wymaga stosowania ekstensywnych form użytkowania, czyli koszenia 1-2 razy w roku (niezbyt nisko) połączonego z usuwaniem siana i umiarkowanym nawożeniem organicznym. Na obszarach chronionych należy równocześnie z zabiegami prowadzić monitoring zmian składu gatunkowego.

Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (7140) - zinwentaryzowane na niewielkiej powierzchni 2,02 ha. Siedlisko wybitnie wrażliwe na zmiany stosunków wodnych i troficznych, zanieczyszczenia chemiczne, zmiany odczynu, wydeptywanie. Optymalną formą ochrony jest zachowanie naturalnego poziomu wody, bądź przywrócenie do stanu pierwotnego bądź zbliżonego do pierwotnego i kompleksowa ochrona tego układu.

9.7. Zbiorcze zestawienie wskazań z zakresu ochrony przyrody

W poniższej tabeli zamieszczono w sposób syntetyczny wskazania w zakresie modyfikacji działań gospodarczych, mające na celu ograniczenie/eliminację ewentualnego negatywnego wpływu działań gospodarczych przewidzianych w planie.

Tab 42. Wskazania w zakresie modyfikacji działań gospodarczych, mających na celu ograniczenie/eliminację negatywnych oddziaływań Planu

Możliwe negatywne oddziaływanie projektu Planu	Zapisy projektu Planu ograniczające negatywne oddziaływanie
Zmniejszenie różnorodności biologicznej	<p>Należy utrzymywać charakterystyczne dla danego typu siedliska składy drzewostanów, możliwie zróżnicowane gatunkowo. W trakcie prac leśnych należy wykorzystywać mikrozróżnicowanie siedliskowe wydzielań leśnych. Należy pozostawiać w drzewostanach przewidzianych do użytkowania gatunki drzew (krzewów) rzadkich i cennych (wiązy, czereśnia ptasia, jabłoni dzika, głogi itp.), co oprócz utrzymania różnorodności drzewostanu wpłynie korzystnie na warunki bytowania wielu innych organizmów np. ptaków. Niezbędne jest także utrzymywanie w lesie śródleśnych oczek, bagienek, łąk, polan, luk itp.</p>
	<p>Należy w miarę możliwości wykorzystywać pojawiające się odnowienie naturalne. W przypadku odnawiania sztucznego należy w jak największym stopniu wykorzystywać materiał odnowieniowy pochodzący z maksymalnie dużej liczby osobników oraz z różnych obszarów Nadleśnictwa.</p>
	<p>Zaleca się kształtowanie strefy ekotonu, aby zachowana lub zwiększona została różnorodność biologiczna zasiedlających je gatunków. Odnosi się to także do wykonywania odnowień na granicy z powierzchnią otwartą (zapewnienie bogactwa gatunkowego, kształtowanie zróżnicowania przestrzennego i gatunkowego roślinności, wprowadzanie gatunków liściastych, owocodajnych itp.). W przypadku kształtowania strefy ekotonu z wykorzystaniem podsadzeń sztucznych, należy używać jedynie rodzimych gatunków drzew i krzewów.</p>
	<p>W ramach wykonywanych zabiegów należy pozostawiać w lesie pojedyncze sztuki okazałych drzew, jako np. przestoje w rębniach złożonych i rębniach zupełnych, czy w postaci biogrup i kęp na zrębach zupełnych (w szczególności w otoczeniu stanowisk chronionych gatunków roślin i grzybów, dla których otwarta powierzchnia nie jest siedliskiem optymalnym).</p>

Możliwe negatywne oddziaływanie projektu Planu	Zapisy projektu Planu ograniczające negatywne oddziaływanie
<p>Zmniejszenie różnorodności gatunkowej i genetycznej drzewostanów w wyniku selekcji prowadzonej na etapie zabiegów pielęgnacyjnych / pogorszenie właściwości krajobrazowych</p>	<p>Należy zachowywać w drzewostanie wszelkie domieszki, zarówno drzew jak i krzewów, zgodnych z typem siedliskowym lasu i warunkami klimatycznymi, nie uwzględnionych w składach gatunkowych upraw, a więc pojawiających się naturalnie. W trakcie wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych pozostawiać w drzewostanach pewną liczbę osobników drzew o ciekawych kształtach. Mogą to być także drzewa zazwyczaj traktowane jako „szkodliwe” w gospodarce leśnej, a więc przestoje, rozpieracze, „dwójki” itp. W trzebieżach pozostawiać do naturalnej śmierci pojedyncze, wybrane drzewa lub ich grupy cechujące się znacznymi rozmiarami (powyżej 40 cm pierśnicy) lub wiekiem przewyższającym znacznie wiek wydzielenia, w tym gatunki wczesnosukcesyjne, w szczególności brzozy, osiki, topole. W ramach prowadzonych prac hodowlanych w drzewostanach należy zapewnić co najmniej 10% udział drzew gatunków wczesnosukcesyjnych.</p> <p>Cięcia rębne należy prowadzić w sposób gwarantujący maksymalne zachowanie i wykorzystanie w strukturze przyszłego drzewostanu, podrostów oraz znajdujących się w drugim piętrze drzew gatunków właściwych dla danego siedliska.</p> <p>W drzewostanach znajdujących się wzdłuż dróg publicznych (krajowych i wojewódzkich), w pasie o szerokości 20-30 m przylegającym do szlaków komunikacyjnych, wszystkie zabiegi hodowlane powinny być ukierunkowane na poprawę zdrowotności i stabilności strefy przejściowej, a jej kształtowanie winno mieć charakter ciągły, z utrzymaniem ciągłości występowania roślinności drzewiastej. Powinno ograniczyć się usuwanie z ww. pasów drzew cięciami zupełnymi. Kierować należy się jednak nadrzędną zasadą zachowania bezpieczeństwa osób i mienia. Wyżej opisanych stref przejściowych nie należy wliczać w powierzchnię kęp ekologicznych pozostawionych do ich naturalnego rozpadu (pozostawianie kęp do naturalnego rozpadu wzdłuż dróg publicznych jest niewskazane z uwagi na przyszłe duże trudności w zapewnieniu bezpieczeństwa użytkownikom dróg).</p>
<p>Zniszczenie lub degradacja (w wyniku zmian siedliskowych) stanowisk chronionych gatunków roślin i grzybów</p>	<p>Nie należy zakładać gniazd oraz wykonywać cięć zupełnych lub uprzętających w miejscach występowania znanych stanowisk chronionych gatunków. Należy - zgodnie z Zasadami hodowli lasu - pozostawiać kępy drzewostanu o wielkości min. 6 arów wokół stanowisk gatunków chronionych. Dotyczy to zarówno gatunków cienioznośnych, w przypadku których drzewa w tych kępach wraz z dolnymi warstwami drzewostanu powinny być utrzymane do ich biologicznej śmierci, jak i światłożądnych, gdzie drzewa w kępach powinny być również utrzymane do ich biologicznej śmierci oraz a w miarę potrzeb należy przerzedzać dolne warstwy drzewostanu (podrost, podszyt).</p> <p>W miarę możliwości organizacyjnych należy wykonywać prace w obrębie stanowiska w okresie zimowym oraz nie lokalizować w pobliżu stanowiska szlaków zrywkowych. Należy projektować oraz wykorzystywać stałe szlaki zrywkowe. W czasie wykonywania prac konieczna jest ochrona stanowisk poprzez ich oznakowanie oraz zapewnienie nadzoru nad prowadzonymi pracami.</p>
<p>Zubożenie siedliska gatunków związanych z martwymi i zamierającymi drzewami.</p>	<p>Należy pozostawiać martwe, niezasiedlone lub opuszczone przez owady drzewa (posusz jałowy), stojące lub rozkładające się na dnie lasu, które nie stwarzają zagrożenia dla drzewostanu, a wręcz przeciwnie - sprzyjają zwiększeniu liczebności wielu organizmów. W szczególności pozostawiać należy martwe lub obumierające drzewa grube o pierśnicy ponad 40 cm. Należy pozostawiać przestoje, aż do ich biologicznej śmierci.</p>

Możliwe negatywne oddziaływanie projektu Planu	Zapisy projektu Planu ograniczające negatywne oddziaływanie
Zubożenie miejsc występowania płazów i gadów oraz pogorszenie stanu ekologicznego wód	Należy zabezpieczyć wykorzystywane przez poszczególne gatunki biotopy i miejsca schronienia. Można to realizować np. poprzez niewykonywanie w odległości do 30 m od zbiornika wodnego lub bagienka, w których lęgną się płazy działań przekształcających znacząco powierzchnię ziemi, które mogłyby stanowić barierę w przemieszczaniu się płazów lub powodować śmierć osobników (np. głębokie rowy), oraz pozostawianie (w sąsiadujących pododdziałach) leżących kłód, karpiny, stert głązów itp. jako miejsc zimowania płazów i gadów. W przypadku wykonywania cięć rębnych należy pozostawiać strefę buforową w postaci pasa starodrzewu o szerokości do 30 m od zbiorników i cieków wodnych (nie dotyczy urządzeń wpisanych do ewidencji melioracji wodnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne). Przed pozostawieniem buforu należy usunąć ewentualnie występujące w nim gatunki obce drzew i krzewów.
Uszczuplenie potencjalnie dogodnych siedlisk lęgowych ptaków szponiastych i bociana czarnego	Należy, w fazie zabiegów pielęgnacyjnych, pozostawiać w wydzieleniu kilka sztuk drzew określanych jako przestoje lub rozpieracze, aby mogły one w przyszłości stanowić potencjalne miejsca lęgowe ptaków. Potężnych rozmiarowo drzew nie należy także usuwać podczas wykonywania trzebieży czy rębni, a po kilka sztuk, na ile to możliwe, pozostawiać jako przestoje na uprawach.
Uszczuplenie potencjalnie dogodnych siedlisk lęgowych ptaków zasiedlających dziuple i nietoperzy	<p>Pozostawianie w lesie drzew dziuplastych, możliwie jak największej liczby gatunków, a w przypadku ich niedostatku - wywieszanie odpowiednich budek lęgowych. Należy także pozostawiać w lesie drzewa o miękkim drewnie (np. rodzime topole, olsze, lipy), które mogą posłużyć jako dogodne miejsca wykucia gniazd w przyszłości. Również w uprawach i młodnikach w trakcie zabiegów pielęgnacyjnych nie należy usuwać wszystkich występujących gatunków o miękkim drewnie, tak aby w przyszłości mogły one stanowić cenną domieszkę drzewostanów.</p> <p>Zabezpieczenie miejsc rozrodu, zimowisk i noclegowisk nietoperzy. Rozpoznanie stanu populacji m.in. przez kontrolę budek lęgowych dla ptaków.</p>
Ryzyko płoszenia w okresie lęgowym najcenniejszych gatunków ptaków występujących lub mogących występować na terenie Nadleśnictwa.	Dotyczy to takich gatunków, jak: bocian czarny, ptaki szponiaste, sowy, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, dzięcioł zielonosiwy, muchołówka mała, nurogęś, gągoł, samotnik, żuraw. W przypadku stwierdzenia, przed przystąpieniem do wykonania zabiegu, lęgów któregośkolwiek z tych gatunków, należy prace leśne odłożyć w czasie do momentu zakończenia okresu lęgowego.
Ubytek odpowiednich siedlisk dla gatunków ptaków związanych ze środowiskiem strefy styku lasu z terenami otwartymi	Pozostawianie na skrajach lasu, na styku z terenami rolnymi (nie dotyczy dróg i terenów zabudowanych) wszystkich drzew dziuplastych, drzew z bujnie rozwiniętą koroną lub wysokich, wierzb, rodzimych gatunków topól, a także występującego okrajka krzewów. Drzewa takie należy pozostawiać podczas wykonywania cięć pielęgnacyjnych. Zaleca się także takie postępowanie w przypadku wykonywania rębni na styku z terenami rolnymi w zwartych, rozległych kompleksach leśnych.
Zaburzenie stosunków wodnych, zwłaszcza w przypadku cennych siedlisk przyrodniczych	Ograniczenie do niezbędnego minimum działań o charakterze melioracji wodnych (budowa nowych urządzeń odwadniających, utrzymywanie lub przywracanie funkcjonalności urządzeń już istniejących), w szczególności w miejscach, w których mogłoby to spowodować znacząco negatywne oddziaływania na cenne siedliska przyrodnicze oraz obszary bagienne i podmokłe. Wyposażenie urządzeń melioracyjnych w systemy regulacji przepływu wód (zastawki, bystrza itp.). Tam gdzie jest to możliwe i konieczne – tworzenie spiętrzeń na czynnych rowach melioracyjnych
Zniekształcenie fragmentów grądów środkowoeuropejskich (9170)	<p>Pielęgnowanie drzewostanów powinno być stosowane w dotychczasowej formie, z uwzględnieniem popierania cennych gatunków liściastych w tym np. wiązów, lip, topól rodzimych itp.</p> <p>W trakcie użytkowania należy pamiętać o pozostawianiu martwych drzew (szczególnie grubych), wybranych egzemplarzy starych drzew, drzew obumarłych oraz drzew dziuplastych wg ogólnie przyjętych zasad, zgodnie z IOL.</p>

Możliwe negatywne oddziaływanie projektu Planu	Zapisy projektu Planu ograniczające negatywne oddziaływanie
	<p>W trakcie użytkowania rębnych drzewostanów (rębnia I) należy pozostawiać kępy i biogrupy drzew do ich biologicznej śmierci, o wielkości zapisanej w ZHL oraz pojedyncze przestoje.</p> <p>Należy stosować składy gatunkowe odnowień odpowiadające przyrodniczym typom drzewostanów oraz prowadzić przebudowę fragmentów niedostosowanych do siedliska. Udział sosny na siedlisku 9170 ograniczyć do maksymalnie 20% (w uboższych postaciach).</p> <p>W ramach prowadzonych cięć należy usuwać gatunki obce drzew i krzewów, w szczególności klona jesionolistnego, dęba czerwonego, robinie akacjową oraz czeremchę amerykańską.</p>
Zniekształcenie fragmentów kwaśnych buczyn (9110) oraz kwaśnych dąbrów (9190)	<p>Pielęgnowanie drzewostanów powinno być stosowane w dotychczasowej formie, a w jego ramach należy dokonywać regulacji składu gatunkowego w drzewostanach zniekształconych.</p> <p>W trakcie użytkowania należy obowiązkowo pozostawiać drzewa martwe (szczególnie grubych), wybranych egzemplarzy starych drzew, drzew obumarłych oraz drzew dziuplastych.</p> <p>W trakcie użytkowania rębnych drzewostanów zaleca się pozostawiać kępy i biogrupy oraz pojedyncze przestoje gatunków właściwych dla grądów do ich biologicznej śmierci.</p> <p>Należy stosować składy gatunkowe odnowień odpowiadające przyrodniczym typom drzewostanów oraz prowadzić przebudowę fragmentów niedostosowanych do siedliska.</p> <p>W ramach prowadzonych cięć należy usuwać gatunki obce drzew i krzewów, w szczególności klona jesionolistnego, dęba czerwonego, robinie akacjową oraz czeremchę amerykańską.</p>
Zniekształcenie fragmentów łąg olszowych i olszowo-jesionowych (91E0*) oraz lasów łągowych dębowo-wiązowo-jesionowych (91F0)	<p>Niezależnie od sposobu zaplanowanego usunięcia drzewostanu (rodzaju rębni), niezwykle istotny na siedliskach łągowych jest sposób przygotowania gleby pod odnowienie. Należy wykorzystywać możliwie w szerokim zakresie odnowienie naturalne, również jesionu wyniosłego. W przypadku odnowienia w sposób sztuczny przygotowanie gleby należy wykonać w sposób nie naruszający mikroreliefu powierzchni, to znaczy nie wykonywać rabat, rabatowałków i kopczyków. Wykonanie tego rodzaju przekształceń powoduje powstanie lokalnych wyniesień, na które wkraczają gatunki łąkowe, jak również gatunki obce oraz lokalnych podtopień w brzdach, sprzyjających rozwojowi gatunków olszowych. Preferowanym sposobem przygotowania powierzchni powinny być zatem talerze lub pasy zruszonej darni, a najlepiej, aby odnowienie w miarę możliwości odbywało się bez przygotowania gleby. W przypadku braku możliwości skutecznego odnowienia bez wykonania przygotowania gleby w postaci naruszającej znacząco mikrorelief terenu, należy odstąpić od odnowienia sztucznego i wykorzystać zdolności odroślowe olszy. Występujące żywe okazy jesionu wyniosłego należy pozostawić na gruncie unikając uszkodzenia pokrywy roślinnej w obrębie dwóch rzutów jego korony.</p>

Możliwe negatywne oddziaływanie projektu Planu	Zapisy projektu Planu ograniczające negatywne oddziaływanie
	<p>Należy stosować składy gatunkowe odnowień odpowiadające przyrodniczym typom drzewostanów.</p> <p>W ramach zagospodarowania siedliska łągów jesionowo-olszowych, a także innych powierzchni, na których występuje jesion wyniosły, należy w maksymalnym stopniu chronić ten gatunek. Zarówno w ramach użytkowania rębego, jak i cięć pielęgnacyjnych, wszystkie jesiony cechujące się względnie dobrą kondycją zdrowotną winny być pozostawiane na gruncie, przy jednoczesnym unikaniu uszkodzenia pokrywy glebowej i roślinnej w obrębie do dwóch rzutów korony pozostawianych jesionów. Z uwagi na możliwość infekcji grzybowych poprzez uszkodzone korzenie/nabiegi korzeniowe, należy unikać wykonywania przygotowania gleby, sztucznych podsadzeń oraz zrywki pod pozostawianymi jesionami. Przestoje jesionowe należy pozostawiać do naturalnej śmierci. W możliwie szerokim zakresie należy wykorzystywać odnowienie naturalne jesionu, dążąc do jego uzyskania z istniejących drzew. Naturalne odnowienia jesionu są w mniejszym stopniu podatne na zamieranie. Wszelkie odnowienia naturalne jesionu należy zachowywać i chronić przed ewentualnymi uszkodzeniami w ramach wykonywanych prac leśnych. Oprócz jesionu, należy wykorzystywać szerokie spektrum domieszek innych gatunków, takich jak: wiąz, jawor, klon zwyczajny. Nie należy także rezygnować ze sztucznego wprowadzania jesionu pojedynczo na uprawach.</p> <p>W trakcie użytkowania należy pamiętać o pozostawianiu martwych drzew (szczególnie grubych), wybranych egzemplarzy starych drzew, drzew obumarłych oraz drzew dziuplastych wg ogólnie przyjętych zasad, zgodnie z IOL.</p> <p>W trakcie użytkowania rębego drzewostanów (rębnia I) należy pozostawiać kępy i biogrupy drzew do ich biologicznej śmierci, o wielkości zapisanej w ZHL oraz pojedyncze przestoje.</p> <p>W przypadku istniejących rowów bądź cieków, można rozważyć możliwość budowy zastawek regulujących poziom wody, opóźniających wiosenny odpływ, ale niedopuszczających do zbyt długiego zabagnienia.</p> <p>W ramach prowadzonych cięć należy usuwać gatunki obce drzew i krzewów, w szczególności klonu jesionolistnego.</p>
Zniekształcenie fragmentów śródładowych borów chrobotkowych (91T0)	<p>Nie należy dopuścić do zwarcia drzewostanu i podszytu, a także zbyt dużego udziału gatunków liściastych oraz użyźnienia gleby na skutek pozostawiania odpadów po cięciach (gałęzie, czuby).</p> <p>Większe płyty chrobotków należy chronić w trakcie prac leśnych poprzez niewykonywanie w ich obrębie zrywki drewna oraz usuwanie pozostałości po trzebieżach (czuby, gałęzie itp.) tak, aby nie zalegały one na powierzchniach porośniętych przez porosty.</p>
Zniekształcenie fragmentów borów i lasów bagiennych (91D0)	<p>Nie należy modyfikować reżimu hydrologicznego zbiorowisk bagiennych, również poprzez działania realizowane w ich sąsiedztwie. Siedlisko pozostawić działaniu naturalnych procesów przyrodniczych.</p> <p>Wykonując cięcia rębne w ich sąsiedztwie należy pozostawiać wokół nich strefy buforowe szerokości do 30 m.</p>

Możliwe negatywne oddziaływanie projektu Planu	Zapisy projektu Planu ograniczające negatywne oddziaływanie
Zaburzenie warunków występowania ekosystemów nieleśnych o wysokim stopniu uwilgotnienia, w tym siedlisk przyrodniczych (7140,6410,6510))	Przy wykonywaniu cięć zupełnych wokół tych ekosystemów, w celu zabezpieczenia ich wartości przyrodniczych, należy pozostawić strefę buforową o szerokości do 30 m, wykorzystywaną do zachowania fragmentów starodrzewów. W strefach buforowych zlokalizowanych wzdłuż cieków, zbiorników wodnych i bagien należy pozostawiać wywrotów i złomy drzew gatunków rodzimych, pozostawiając ich pnie do naturalnego rozkładu.

10. LITERATURA

Atlas Ssaków Polski www.iop.krakow.pl

Bank Danych Lokalnych GUS www.bdl.stat.gov.pl

Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Warszawie „Opracowanie fitosocjologiczne leśnych zbiorowisk roślinnych dla Nadleśnictwa Skierniewice” przez, 1.01.2020r.

Dokumentacja Plan Ochrony Rezerwatu Babusk, Opracowanie: Klub Przyrodników, Świebodzin 2017

Dokumentacja Plan ochrony rezerwatu Ruda Chlebacz, Opracowanie Klub Przyrodników, Świebodzin 2017

Dokumentacja Planu Ochrony Rezerwatu „Kopanicha”, Opracowanie: Klub Przyrodników, Świebodzin 2016

Głowaciński Z. 2001. Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. Tom I. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszaw.

Głowaciński Z., Nowacki J. 2004. Polska czerwona księga zwierząt. Bezkręgowce. Tom II., Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie & Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu.

Główny inspektorat środowiska www.powietrze.gios.gov.pl.

Herbich J. (red.) 2004. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. T. 2,3,5.

Herz L. Bolimowski Park Krajobrazowy, Przewodnik. Pruszków 2011

Janiszewski T., Wojciechowski Z., Włodarczyk R., Podlaszczuk P., Minias P., Lasner B., Krajewski Ł. 2011r. Inwentaryzacja ptaków lęgowych na terenie Bolimowskiego Parku Krajobrazowego w granicach woj. łódzkiego

Kaźmierczakowa R., Bloch-Orłowska J., Celka Z., Cwener A., Dajdok Z., Michalska-Hejduk D., Pawlikowski P., Szczęśniak E., Ziarnek K. 2016. Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.

Kondracki J. 2002. Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa.

Krótkoterminowa prognoza występowania ważniejszych szkodników i chorób infekcyjnych drzew leśnych w Polsce w 2022 roku, Instytut Badawczy Leśnictwa, Analizy i raporty Nr 34

Lesiński G., K. Janus, K. Nowak, A. Pruszkowska, Parki Narodowe i Rezerwy Przyrody nr 35, 2016 r.

Matuszkiewicz J.M. 2001. Zespoły leśne Polski, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.

Matuszkiewicz J.M. 2008. Regionalizacja geobotaniczna Polski. IGiPZ PAN, Warszawa.

Matuszkiewicz W., Faliński J.B., Kostrowicki A.S., Matuszkiewicz J.M., Olaczek R., Wojterski T. 1995. Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa 1:300 000. Arkusze 1-12, IGiPZ PAN, Warszawa.

Mróz W. (red.). 2010. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa.

Mróz W. (red.). 2012a. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa.

Mróz W. (red.). 2012b. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa.

Mróz W. (red.). 2015. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa.

Plan Ochrony Rezerwatu „Bukowiec” na lata 2012 – 2032, Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”, Biuro Usług Leśnych „Hektor”

Socha G. Rezerwy przyrody województwa łódzkiego, RDOŚ Łódź 2011

Standardowy Formularz Danych Dolina Rawki

Standardowy Formularz Danych Polany Puszczy Bolimowskiej

Strona narodowego instytutu dziedzictwa www.nid.pl

Tokarska-Guzik B., Dajdok Z., Zając M., Zając A., Urbisz A., Danielewicz W., Hołdyński Cz. 2012. Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.

Wilk T., Chodkiewicz T., Sikora A., Chylarecki P., Kuczyński L. 2020 Czerwona Lista Ptaków Polski, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków

Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). 2010. Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. OTOP, Marki, s. 231-232.

WISL 2020. Wielkoobszarowa inwentaryzacja stanu lasu. Wyniki III cyklu (lata 2015-2019). BULiGL, Sękocin Stary.

Wyniki Aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w Lasach Państwowych na dzień 1 stycznia 2021 r. BULiGL na podstawie danych z BDL

Zarządzenie 2011a. Zarządzenie nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie Instrukcji urządzania lasu (ZU-7019-72/2011).

Zarządzenie 2011b. Zarządzenie nr 53 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Zasad hodowli lasu” w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (ZH-710-56/11).

Zarządzenie 2011c. Zarządzenie nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 22 listopada 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji ochrony lasu” w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych (ZO-727-4-34/11).

Zarzycki K. Mirek Z. 2006. Red list of plants and fungi in Poland. Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Kraków: Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków.

Zarzycki K., Kaźmierczakowa R., Mirek Z. 2014. Polska Czerwona Księga Roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Wyd. III. uaktualnione i rozszerzone. Instytut Ochrony Przyrody, PAN.

Zawadzka D., Ciach M., Figarski T., Kajtoch Ł., Rejt Ł. 2013 Materiały do wyznaczania i określania stanu zachowania siedlisk ptasich w obszarach specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. GDOŚ, Warszawa.

Zielony R., Kliczkowska A. 2010. Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych.

11. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000

Kod i nazwa obszaru chronionego	Powierzchnia obszaru w zarządzie LP	Wykaz adresów leśnych
Dolina Rawki	322,94	06-18-1-01-11B -j -00 06-18-1-01-11B -k -00 06-18-1-01-11B -l -00 06-18-1-01-11B -m -00 06-18-1-01-11B -n -00 06-18-1-01-11B -o -00 06-18-1-01-11B -p -00 06-18-1-02-60A - - 06-18-1-02-60B - - 06-18-1-02-67A -a -00 06-18-1-02-67A -b -00 06-18-1-02-67A -c -00 06-18-1-01-195 - - 06-18-1-01-196 -a -00 06-18-1-01-196 -b -00 06-18-1-01-196 -c -00 06-18-1-01-196 -d -00 06-18-1-01-196 -f -00 06-18-1-01-199 - - 06-18-1-01-207 -f -00 06-18-1-01-207 -g -00 06-18-1-01-208 -c -00 06-18-1-01-208 -d -00 06-18-1-01-208 -f -00 06-18-1-01-208 -h -00 06-18-1-01-208 -i -00 06-18-1-01-208 -j -00 06-18-1-01-208 -k -00 06-18-1-01-208 -l -00 06-18-1-01-208 -m -00 06-18-1-01-208 -n -00 06-18-1-01-208 -o -00 06-18-1-01-209 - - 06-18-1-01-211 -a -00 06-18-1-01-212 - - 06-18-1-01-213 - - 06-18-1-01-214 - - 06-18-1-01-214A -a -00 06-18-1-01-214A -b -00 06-18-1-01-214A -c -00 06-18-1-01-214A -d -00 06-18-1-01-214A -f -00 06-18-1-01-214A -g -00 06-18-1-01-214A -h -00 06-18-1-01-214A -i -00 06-18-1-01-214A -j -00 06-18-1-01-214A -k -00 06-18-1-01-214A -l -00 06-18-1-01-214A -m -00

Kod i nazwa obszaru chronionego	Powierzchnia obszaru w zarządzie LP	Wykaz adresów leśnych
		06-18-1-01-214A -n -00
		06-18-1-01-214A -o -00
		06-18-1-01-214A -p -00
		06-18-1-01-214A -r -00
		06-18-1-01-216 - -
		06-18-2-05-67A -a -00
		06-18-2-05-67A -b -00
		06-18-2-05-67A -c -00
		06-18-2-05-67A -h -00
		06-18-2-05-67A -j -00
		06-18-2-05-67A -m -00
		06-18-2-07-143 -a -00
		06-18-2-07-143 -b -00
		06-18-2-07-143 -c -00
		06-18-2-07-143 -d -00
		06-18-2-07-143 -g -00
		06-18-2-07-143 -h -00
		06-18-2-07-143 -i -00
		06-18-2-07-143A - -
		06-18-2-07-144 -b -00
		06-18-2-07-144 -c -00
		06-18-2-07-144 -d -00
		06-18-2-07-144 -f -00
		06-18-2-07-156 - -
		06-18-2-07-157 -a -00
		06-18-2-07-157 -b -00
		06-18-2-07-157 -c -00
		06-18-2-07-169 -a -00
		06-18-2-07-169 -b -00
		06-18-2-07-169 -c -00
		06-18-2-07-169 -d -00
		06-18-2-07-169 -f -00
		06-18-2-07-169A -a -00
		06-18-2-07-210 - -
		06-18-2-08-317 -i -00
		06-18-2-08-317 -j -00
		06-18-2-08-317 -k -00
		06-18-2-08-317 -l -00
		06-18-2-08-323 -f -00
		06-18-2-08-323 -g -00
		06-18-2-08-323 -h -00
		06-18-2-08-323 -i -00
		06-18-2-08-323 -j -00
		06-18-2-08-323 -k -00
		06-18-2-08-323 -o -00
		06-18-2-08-323 -p -00
		06-18-2-08-323 -r -00
		06-18-2-08-323 -s -00
		06-18-2-08-323 -t -00
		06-18-2-08-323 -w -00
		06-18-2-08-329 -f -00
		06-18-2-08-334A - -
		06-18-2-08-335 -h -00
		06-18-2-08-335 -i -00

Kod i nazwa obszaru chronionego	Powierzchnia obszaru w zarządzie LP	Wykaz adresów leśnych
		06-18-2-08-335 -j -00 06-18-2-08-335 -k -00 06-18-2-08-335 -l -00 06-18-2-08-335 -m -00 06-18-2-08-335 -n -00 06-18-2-08-340 -g -00 06-18-2-08-340 -l -00 06-18-2-08-340 -m -00 06-18-2-08-340 -n -00 06-18-2-08-353A -m -00 06-18-2-08-353A -n -00 06-18-2-08-366A -a -00 06-18-2-08-366A -f -00 06-18-2-08-366A -g -00 06-18-2-08-366A -h -00 06-18-2-08-366A -m -00 06-18-2-08-366A -bx -00 06-18-2-08-366A -cx -00 06-18-2-08-368A -a -00 06-18-2-08-368A -b -00 06-18-2-08-368A -c -00 06-18-2-08-368A -g -00 06-18-2-08-368A -h -00 06-18-2-08-368A -i -00 06-18-2-08-368A -j -00 06-18-2-08-369 -j -00 06-18-2-08-369 -k -00 06-18-2-08-369 -l -00 06-18-2-08-371 -j -00 06-18-2-08-371 -k -00 06-18-2-08-371 -l -00
Polany Puszczy Bolimowskiej	91,83	06-18-2-05-40 -k -00 06-18-2-05-41 -j -00 06-18-2-05-41 -n -00 06-18-2-05-50 -b -00 06-18-2-05-50 -c -00 06-18-2-06-79 -h -00 06-18-2-06-80 -i -00 06-18-2-06-80 -l -00 06-18-2-05-88 -d -00 06-18-2-06-93 -b -00 06-18-2-06-93 -c -00 06-18-2-06-93 -k -00 06-18-2-06-94 -a -00 06-18-2-06-94 -d -00 06-18-2-06-94 -f -00 06-18-2-06-95 -c -00 06-18-2-06-95 -f -00 06-18-2-06-95 -g -00 06-18-2-06-95 -i -00 06-18-2-06-95 -l -00 06-18-2-06-95 -m -00 06-18-2-05-105 -b -00 06-18-2-06-110 -b -00

Kod i nazwa obszaru chronionego	Powierzchnia obszaru w zarządzie LP	Wykaz adresów leśnych
		06-18-2-06-110 -c -00 06-18-2-06-111 -a -00 06-18-2-06-111 -b -00 06-18-2-06-111 -d -00 06-18-2-06-111 -g -00 06-18-2-06-111 -h -00 06-18-2-06-111 -i -00 06-18-2-06-126A -c -00 06-18-2-06-126A -g -00 06-18-2-07-177 -i -00
Bielik [<i>Haliaeetus albicilla</i>] 06-27f	11,54	06-18-2-07-177 -j -00 06-18-2-06-27 -f -00
Bielik [<i>Haliaeetus albicilla</i>] 06-27f	25,76	06-18-2-06-27 -g -00 06-18-2-06-27 -a -00 06-18-2-06-27 -b -00 06-18-2-06-27 -c -00 06-18-2-06-27 -d -00 06-18-2-06-27 -h -00 06-18-2-06-27 -i -00 06-18-2-06-27 -j -00 06-18-2-06-27 -k -00 06-18-2-06-27 -l -00 06-18-2-06-27 -m -00 06-18-2-06-27 --a -00 06-18-2-06-27 --b -00

Załącznik 2. Wykaz wydzieleń ze stwierdzonym siedliskiem przyrodniczym z zał. I dyrektywy siedliskowej na terenie Nadleśnictwa Skierniewice

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
1.	06-18-1-01-10 -f -00	5,08	5,08	9170	C	TP
2.	06-18-1-01-10 -k -00	0,56	0,56	9190	B	TP
3.	06-18-1-01-10 -p -00	1,78	1,78	9170	C	TP
4.	06-18-1-01-11 -a -00	6,09	6,09	9170	C	IVD
5.	06-18-1-01-118C -l -00	0,37	0,37	9170	C	BRAK WSK
6.	06-18-1-01-118C -m -00	0,15	0,15	9170	C	BRAK WSK
7.	06-18-1-01-118C -n -00	0,58	0,58	9170	C	BRAK WSK
8.	06-18-1-01-118C -o -00	0,2	0,2	9170	C	BRAK WSK
9.	06-18-1-01-11A -c -00	0,26	0,26	9190	C	BRAK WSK
10.	06-18-1-01-11A -g -00	0,42	0,42	9190	C	BRAK WSK
11.	06-18-1-01-11A -h -00	0,73	0,73	9190	C	BRAK WSK
12.	06-18-1-01-11B -o -00	0,35	0,35	91E0	C	BRAK WSK
13.	06-18-1-01-12 -b -00	2,78	2,78	9170	C	TP
14.	06-18-1-01-12 -c -00	4,5	4,5	9170	C	IIDU
15.	06-18-1-01-12 -i -00	1,22	1,22	9170	B	TP
16.	06-18-1-01-13 -d -00	1,35	1,35	9170	C	TP
17.	06-18-1-01-13 -f -00	4,15	4,15	91E0	B	BRAK WSK
18.	06-18-1-01-13 -h -00	3,34	3,34	9170	C	IIIAU
19.	06-18-1-01-14 -b -00	8,98	4,49	9170	B	PIEL
20.	06-18-1-01-14 -c -00	2,65	2,65	91E0	B	BRAK WSK
21.	06-18-1-01-14 -d -00	2,23	2,23	9170	B	TP
22.	06-18-1-01-14 -f -00	10,6	10,6	9170	B	BRAK WSK
23.	06-18-1-01-14 -g -00	7,03	0,7	9170	C	IIIB
24.	06-18-1-01-15 -a -00	1,72	1,72	9170	B	BRAK WSK
25.	06-18-1-01-15 -b -00	1,44	1,44	91E0	B	BRAK WSK
26.	06-18-1-01-15 -d -00	4,63	4,63	9170	C	IIIB
27.	06-18-1-01-15 -f -00	6,94	0,8	9170	C	IIIB
28.	06-18-1-01-15 -h -00	1,59	1,59	91E0	C	BRAK WSK
29.	06-18-1-01-16 -a -00	1,79	1,79	91E0	B	BRAK WSK
30.	06-18-1-01-16 -b -00	4,09	1,5	9170	C	TP
31.	06-18-1-01-16 -c -00	1,58	0,45	9170	C	TP
32.	06-18-1-01-16 -l -00	3,92	3,92	9170	C	BRAK WSK
33.	06-18-1-01-17 -d -00	3,54	3,54	9170	C	IIIA
34.	06-18-1-01-17 -f -00	2,68	2,68	9170	C	BRAK WSK
35.	06-18-1-01-17 -h -00	2,21	2,21	9170	C	TP
36.	06-18-1-01-18 -b -00	7,99	7,99	9170	C	BRAK WSK
37.	06-18-1-01-18 -c -00	1,05	1,05	9170	C	TP
38.	06-18-1-01-18 -g -00	3,96	0,8	9170	C	TP
39.	06-18-1-01-19 -a -00	4,4	4,4	9170	C	IIIAU
40.	06-18-1-01-19 -b -00	9,17	9,17	9170	C	IIIB
41.	06-18-1-01-195 -b -00	0,68	0,68	91E0	C	BRAK WSK
42.	06-18-1-01-195 -f -00	0,41	0,41	91E0	C	BRAK WSK
43.	06-18-1-01-195 -k -00	3,4	3,4	91E0	C	BRAK WSK

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
44.	06-18-1-01-196 -a -00	0,41	0,41	91E0	C	BRAK WSK
45.	06-18-1-01-197 -c -00	1,97	1,97	91E0	C	BRAK WSK
46.	06-18-1-01-197 -f -00	0,84	0,3	91E0	C	BRAK WSK
47.	06-18-1-01-198 -i -00	0,65	0,4	91E0	C	BRAK WSK
48.	06-18-1-01-199 -f -00	3,61	3,61	91E0	C	BRAK WSK
49.	06-18-1-01-199 -j -00	0,69	0,69	91E0	C	BRAK WSK
50.	06-18-1-01-199 -l -00	1,48	0,3	91F0	C	BRAK WSK
51.	06-18-1-01-20 -a -00	1,22	0,61	9170	C	CP
52.	06-18-1-01-205 -b -00	3,43	3,43	91E0	B	BRAK WSK
53.	06-18-1-01-208 -c -00	1,66	1,66	91E0	C	BRAK WSK
54.	06-18-1-01-208 -h -00	1,89	1,89	91E0	C	TW
55.	06-18-1-01-208 -i -00	0,23	0,23	91E0	C	BRAK WSK
56.	06-18-1-01-208 -k -00	0,32	0,32	91E0	C	BRAK WSK
57.	06-18-1-01-208 -l -00	8,69	8,69	91E0	C	BRAK WSK
58.	06-18-1-01-214A -a -00	0,35	0,35	91E0	C	BRAK WSK
59.	06-18-1-01-214A -c -00	0,09	0,09	91E0	C	BRAK WSK
60.	06-18-1-01-216 -h -00	5,56	5,56	91E0	C	BRAK WSK
61.	06-18-1-01-249 -g -00	1,21	1,21	9170	C	TW
62.	06-18-1-01-250 -d -00	4,82	2,41	9170	C	CW
63.	06-18-1-01-251 -d -00	0,79	0,79	9170	B	TP
64.	06-18-1-01-251 -f -00	1,09	1,09	9170	B	TP
65.	06-18-1-01-251 -j -00	2,93	2,93	9170	B	TP
66.	06-18-1-01-252 -a -00	3,02	3,02	9170	C	IIIA
67.	06-18-1-01-252 -b -00	9,19	5,78	9170	C	IIIA
68.	06-18-1-01-252 -b -00	9,19	3,41	9170	C	IIIA
69.	06-18-1-01-252 -c -00	2,33	2,33	9170	C	TP
70.	06-18-1-01-252 -d -00	3,34	3,34	9170	C	TP
71.	06-18-1-01-252 -g -00	2,36	2,36	9170	B	TP
72.	06-18-1-01-252 -h -00	1,06	1,06	9170	C	TW
73.	06-18-1-01-253 -b -00	1,97	1,97	9170	B	TP
74.	06-18-1-01-253 -f -00	5,14	5,14	9170	C	IIIB
75.	06-18-1-01-253 -g -00	2,73	2,73	9170	C	IIIB
76.	06-18-1-01-27 -b -00	3,15	3,15	9170	B	TP
77.	06-18-1-01-29 -a -00	10,48	5,24	9170	C	CP
78.	06-18-1-01-29 -b -00	6,6	6,6	9170	C	TP
79.	06-18-1-01-29 -c -00	2,04	2,04	9170	C	TP
80.	06-18-1-01-29 -d -00	13,9	13,9	9170	B	TP
81.	06-18-1-01-29 -f -00	10,62	5,31	9170	B	CP
82.	06-18-1-01-29 -g -00	6,32	3,16	9170	C	CP
83.	06-18-1-01-30 -b -00	2,32	2,32	9170	B	IID
84.	06-18-1-01-31 -a -00	8,41	8,41	9170	B	TP
85.	06-18-1-01-31 -b -00	1,92	1,92	91E0	C	TW
86.	06-18-1-01-31 -c -00	11,92	5,96	9170	C	CP
87.	06-18-1-01-31 -d -00	3,2	3,2	9170	B	TP
88.	06-18-1-01-32 -f -00	3,1	3,1	9170	B	IIIAU

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
89.	06-18-1-01-33 -h -00	1,1	1,1	91E0	C	BRAK WSK
90.	06-18-1-01-34 -a -00	2,07	2,07	9170	C	TP
91.	06-18-1-01-34 -b -00	2,65	2,65	9170	C	IIIA
92.	06-18-1-01-34 -c -00	1,42	1,42	9170	B	TP
93.	06-18-1-01-34 -d -00	1,16	1,16	9170	C	TW
94.	06-18-1-01-34 -f -00	3,92	3,92	9170	C	IIIB
95.	06-18-1-01-34 -g -00	10,13	10,13	9170	B	BRAK WSK
96.	06-18-1-01-35 -c -00	19,09	19,09	9170	B	BRAK WSK
97.	06-18-1-01-35 -d -00	2,46	2,46	9170	B	TP
98.	06-18-1-01-36 -f -00	3,87	3,87	9190	C	BRAK WSK
99.	06-18-1-01-36 -j -00	2,95	2,95	9190	B	TP
100.	06-18-1-01-36A -b -00	0,42	0,42	9170	C	BRAK WSK
101.	06-18-1-01-36A -c -00	0,44	0,44	9170	C	BRAK WSK
102.	06-18-1-01-37 -b -00	2,51	2,51	9170	C	BRAK WSK
103.	06-18-1-01-37 -c -00	1,6	1,6	9170	C	TP
104.	06-18-1-01-42 -d -00	2,18	2,18	91E0	C	BRAK WSK
105.	06-18-1-01-44 -a -00	3,69	3,69	9190	B	TP
106.	06-18-1-01-45 -a -00	2,83	2,83	9170	C	TP
107.	06-18-1-01-45 -f -00	1,33	1,33	91E0	B	BRAK WSK
108.	06-18-1-01-47 -b -00	4	2	9190	B	PIEL
109.	06-18-1-01-47 -f -00	7,8	3,9	9190	C	CW
110.	06-18-1-01-47 -i -00	11,35	11,35	9190	B	BRAK WSK
111.	06-18-1-01-48 -d -00	15,92	15,92	9190	B	BRAK WSK
112.	06-18-1-01-48 -i -00	1,65	1,65	9170	C	TW
113.	06-18-1-01-50 -b -00	3,14	3,14	9190	B	BRAK WSK
114.	06-18-1-01-55A -a -00	3,72	3,72	91E0	C	BRAK WSK
115.	06-18-1-01-55A -b -00	1,17	1,17	91E0	C	BRAK WSK
116.	06-18-1-01-55A -c -00	0,98	0,98	91E0	C	BRAK WSK
117.	06-18-1-01-55A -d -00	1,45	1,45	91E0	C	BRAK WSK
118.	06-18-1-01-55A -f -00	0,79	0,79	91E0	C	BRAK WSK
119.	06-18-1-01-7 -g -00	1,36	1,36	9170	C	TP
120.	06-18-1-01-7 -i -00	3,97	3,97	9170	C	IID
121.	06-18-1-01-7 -j -00	2,12	2,12	9170	C	BRAK WSK
122.	06-18-1-01-8 -c -00	1,65	1,65	9170	B	TP
123.	06-18-1-01-8 -f -00	5,88	5,88	9190	B	TP
124.	06-18-1-01-9 -d -00	7,31	7,31	9170	B	BRAK WSK
125.	06-18-1-02-188 -b -00	2,83	0,7	9170	C	TP
126.	06-18-1-02-188 -d -00	2,64	2,64	9170	B	BRAK WSK
127.	06-18-1-02-188 -f -00	3,29	3,29	9170	C	TP
128.	06-18-1-02-188 -i -00	1,75	1,75	9170	C	TP
129.	06-18-1-02-190 -a -00	5,25	5,25	9170	C	CP
130.	06-18-1-02-192 -f -00	1,42	1,42	9170	B	TP
131.	06-18-1-02-193 -b -00	12,39	1,32	9170	B	TP
132.	06-18-1-02-22 -a -00	0,4	0,4	91E0	B	BRAK WSK
133.	06-18-1-02-23 -g -00	1,85	1,85	9190	C	TP

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
134.	06-18-1-02-24 -a -00	0,98	0,98	91E0	B	BRAK WSK
135.	06-18-1-02-24 -h -00	1,04	1,04	91E0	B	BRAK WSK
136.	06-18-1-02-25 -b -00	1,27	1,27	91E0	B	BRAK WSK
137.	06-18-1-02-60 -a -00	2,64	2,64	9170	C	TP
138.	06-18-1-02-60A -a -00	1,47	1,47	9170	B	BRAK WSK
139.	06-18-1-02-61 -f -00	0,94	0,94	9190	C	CP
140.	06-18-1-02-61 -h -00	4,06	4,06	9170	B	TP
141.	06-18-1-02-61 -i -00	5,17	5,17	9170	B	TP
142.	06-18-1-02-61 -j -00	0,54	0,54	9190	C	TP
143.	06-18-1-02-61 -k -00	1,4	1,4	9170	C	TP
144.	06-18-1-02-61 -l -00	1,96	0,45	9170	C	TW
145.	06-18-1-02-62 -a -00	3,25	1,25	9190	C	TW
146.	06-18-1-02-63 -h -00	0,64	0,2	91E0	C	TW
147.	06-18-1-02-64 -f -00	6,97	1	9170	C	CW
148.	06-18-1-02-64 -f -00	6,97	2	9190	C	CW
149.	06-18-1-02-67 -c -00	2,58	2,58	91E0	B	BRAK WSK
150.	06-18-1-02-67 -h -00	1,01	1,01	91E0	C	BRAK WSK
151.	06-18-1-02-67 -i -00	0,13	0,13	91E0	C	BRAK WSK
152.	06-18-1-02-67 -j -00	1,82	1,82	91E0	B	BRAK WSK
153.	06-18-1-02-67 -k -00	0,16	0,16	91E0	C	BRAK WSK
154.	06-18-1-02-67A -a -00	0,47	0,47	91E0	C	BRAK WSK
155.	06-18-1-02-67A -b -00	0,04	0,04	91E0	B	BRAK WSK
156.	06-18-1-02-67A -c -00	0,54	0,54	91E0	B	BRAK WSK
157.	06-18-1-02-67A -h -00	0,74	0,74	91E0	B	BRAK WSK
158.	06-18-1-02-67A -i -00	0,39	0,39	91E0	B	BRAK WSK
159.	06-18-1-02-69 -a -00	0,79	0,79	9190	B	TP
160.	06-18-1-02-69 -d -00	4,64	4,64	9190	B	TP
161.	06-18-1-02-70 -h -00	2,03	2,03	9190	B	TP
162.	06-18-1-02-71 -b -00	1,09	1,09	9170	C	TP
163.	06-18-1-02-71 -c -00	1,47	1,47	9170	C	TP
164.	06-18-1-02-71 -g -00	1,98	1,98	9170	B	TP
165.	06-18-1-02-72 -d -00	8,68	8,68	9170	B	TP
166.	06-18-1-02-72 -f -00	1,17	1,17	9170	B	TP
167.	06-18-1-02-74 -a -00	9,02	4,51	9170	C	PIEL
168.	06-18-1-02-74 -c -00	4,6	4,6	9170	C	IVD
169.	06-18-1-02-75 -d -00	2,95	2,95	9170	B	IIIAU
170.	06-18-1-02-77 -d -00	2,32	0,3	9190	C	TP
171.	06-18-1-02-78 -c -00	1,69	0,3	9190	C	TP
172.	06-18-1-02-82 -g -00	3	3	9190	B	TP
173.	06-18-1-02-83 -b -00	4,7	1,5	9190	C	CW
174.	06-18-1-02-84 -d -00	1,59	1,59	9170	B	TP
175.	06-18-1-02-85 -c -00	0,68	0,68	9170	B	TP
176.	06-18-1-02-85 -d -00	33,17	21,17	9170	B	TP
177.	06-18-1-02-85 -d -00	33,17	12	9190	B	TP
178.	06-18-1-02-85 -g -00	0,96	0,96	9190	C	TP

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
179.	06-18-1-02-86 -b -00	4,71	4,71	9190	C	TP
180.	06-18-1-02-86 -d -00	0,68	0,68	9190	B	TP
181.	06-18-1-02-86 -f -00	9,39	6	9170	C	TP
182.	06-18-1-02-86 -f -00	9,39	3,39	9190	C	TP
183.	06-18-1-03-134 -f -00	3,55	3,55	9170	C	CP
184.	06-18-1-03-134 -o -00	1,22	1,22	91E0	C	BRAK WSK
185.	06-18-1-03-136 -f -00	1,11	1,11	91E0	B	BRAK WSK
186.	06-18-1-03-136A -a -00	6,64	0,4	91E0	C	TW
187.	06-18-1-03-136B -d -00	0,45	0,45	9190	B	BRAK WSK
188.	06-18-1-03-136B -g -00	0,72	0,72	9190	B	BRAK WSK
189.	06-18-1-03-137 -c -00	5,88	5,88	9170	C	IIIAU
190.	06-18-1-03-137 -d -00	2,64	2,64	9170	B	TP
191.	06-18-1-03-137 -t -00	4,98	4,98	9170	B	IIIA
192.	06-18-1-03-138 -a -00	0,88	0,88	9170	C	TW
193.	06-18-1-03-139 -b -00	5	5	9170	C	TP
194.	06-18-1-03-139 -d -00	2,23	2,23	9170	B	TP
195.	06-18-1-03-140 -c -00	27,79	27,79	9190	B	TP
196.	06-18-1-03-140 -d -00	3,85	3,85	9170	C	IID
197.	06-18-1-03-141 -b -00	7,14	3,57	9170	C	PIEL
198.	06-18-1-03-141 -c -00	0,91	0,91	9170	C	BRAK WSK
199.	06-18-1-03-141 -g -00	13,33	6,57	9170	B	IIIB
200.	06-18-1-03-141 -g -00	13,33	6,76	9170	B	IIIB
201.	06-18-1-03-141 -h -00	3,5	3,5	9170	C	TW
202.	06-18-1-03-142 -a -00	3,13	3,13	9170	B	TP
203.	06-18-1-03-142 -b -00	4,05	0,7	9170	C	TP
204.	06-18-1-03-142 -c -00	2,07	2,07	9170	C	TW
205.	06-18-1-03-142 -d -00	1,63	1,63	9170	C	TP
206.	06-18-1-03-142 -f -00	7,26	3,63	9170	C	PIEL
207.	06-18-1-03-142 -g -00	8,4	8,4	9170	C	TP
208.	06-18-1-03-143 -a -00	23,44	23,44	9190	B	TP
209.	06-18-1-03-143 -b -00	3,06	3,06	9170	C	TP
210.	06-18-1-03-144 -a -00	13,14	9,57	9190	C	IIIA
211.	06-18-1-03-144 -a -00	13,14	3,57	9190	C	IIIA
212.	06-18-1-03-144 -b -00	3,45	3,45	9190	B	TP
213.	06-18-1-03-144 -c -00	2,32	2,32	9190	B	TP
214.	06-18-1-03-145 -a -00	2,19	2,19	9190	B	TP
215.	06-18-1-03-145 -b -00	5,07	5,07	9170	C	IIIA
216.	06-18-1-03-145 -d -00	0,83	0,83	91E0	B	BRAK WSK
217.	06-18-1-03-145 -f -00	2,04	2,04	9190	C	TP
218.	06-18-1-03-145 -g -00	5,23	0,6	9170	C	TP
219.	06-18-1-03-145 -g -00	5,23	1	9190	C	TP
220.	06-18-1-03-145 -h -00	8,8	0,8	9170	C	TP
221.	06-18-1-03-146 -a -00	6,95	0,95	9190	C	CP
222.	06-18-1-03-146 -b -00	6,59	0,75	9190	C	ODN-ZŁOŻ
223.	06-18-1-03-146 -d -00	7,43	7,43	9170	B	TP

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
224.	06-18-1-03-147 -c -00	6,61	6,61	9170	B	TP
225.	06-18-1-03-147 -d -00	3,69	3,69	9170	C	BRAK WSK
226.	06-18-1-03-147 -f -00	2,55	2,55	9190	C	IID
227.	06-18-1-03-153 -f -00	5,47	5,47	9170	C	IIIAU
228.	06-18-1-03-156 -b -00	7,27	1,6	9170	C	BRAK WSK
229.	06-18-1-03-157 -a -00	8,84	0,8	9190	C	PIEL
230.	06-18-1-03-158 -f -00	2,5	2,5	9190	C	TP
231.	06-18-1-03-159 -f -00	5,3	5,3	9190	C	CP
232.	06-18-1-03-161 -d -00	3,5	3,5	9170	C	TP
233.	06-18-1-03-165 -f -00	0,45	0,45	9170	C	BRAK WSK
234.	06-18-1-03-165 -h -00	1,39	1,39	9170	C	TP
235.	06-18-1-03-165 -i -00	0,89	0,89	9170	B	TW
236.	06-18-1-03-165 -j -00	1,99	0,45	9170	C	IIIAU
237.	06-18-1-03-165 -k -00	2,25	2,25	91E0	B	BRAK WSK
238.	06-18-1-03-165 -m -00	0,87	0,87	91E0	C	TP
239.	06-18-1-03-165 -n -00	1,5	1	91E0	C	IB
240.	06-18-1-03-165 -r -00	0,73	0,73	91E0	B	BRAK WSK
241.	06-18-1-03-166 -c -00	2,36	2,36	91E0	B	BRAK WSK
242.	06-18-1-03-166 -f -00	1,64	1,64	91E0	B	BRAK WSK
243.	06-18-1-03-166 -g -00	0,94	0,94	91E0	C	BRAK WSK
244.	06-18-1-03-166 -i -00	2,76	2,76	9190	B	BRAK WSK
245.	06-18-1-03-166 -k -00	1	1	91E0	C	BRAK WSK
246.	06-18-1-03-169 -a -00	0,1	0,1	91E0	B	BRAK WSK
247.	06-18-1-03-169 -h -00	1,68	1,68	91E0	B	BRAK WSK
248.	06-18-1-03-172 -a -00	3,01	3,01	9190	C	TW
249.	06-18-1-03-175 -a -00	1,22	1,22	9190	C	TW
250.	06-18-1-03-176 -d -00	3,56	3,56	9170	C	IIIAU
251.	06-18-1-03-179 -j -00	4,06	4,06	9170	C	TP
252.	06-18-1-04-100 -a -00	1,05	1,05	9170	B	TP
253.	06-18-1-04-100 -b -00	11,45	11,45	9170	B	IIIB
254.	06-18-1-04-100 -c -00	2,41	2,41	9170	C	TP
255.	06-18-1-04-101 -d -00	5,56	5,56	9170	C	TW
256.	06-18-1-04-101 -g -00	2,22	2,22	9170	B	TP
257.	06-18-1-04-101 -j -00	5,77	5,77	9170	C	CP
258.	06-18-1-04-103 -b -00	0,52	0,52	91E0	B	BRAK WSK
259.	06-18-1-04-106 -f -00	1,19	1,19	9170	C	TP
260.	06-18-1-04-107 -a -00	1,45	1,45	9170	B	TP
261.	06-18-1-04-107 -c -00	2,68	2,68	9170	B	TP
262.	06-18-1-04-110 -d -00	4,46	4,46	9170	C	CP
263.	06-18-1-04-110 -f -00	4,94	3	9170	C	IIDU
264.	06-18-1-04-110 -f -00	4,94	1,94	9190	C	IIDU
265.	06-18-1-04-110 -g -00	4,95	4,95	9190	B	IIDU
266.	06-18-1-04-111 -a -00	9,1	4,55	9190	C	TP
267.	06-18-1-04-111 -j -00	1,09	1,09	9170	B	TP
268.	06-18-1-04-112 -b -00	6,62	0,8	9170	C	TP

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
269.	06-18-1-04-112 -b -00	6,62	0,7	9190	C	TP
270.	06-18-1-04-112 -c -00	2,62	2,62	9170	C	TP
271.	06-18-1-04-112 -d -00	2,89	0,6	9170	C	TP
272.	06-18-1-04-113 -a -00	15,32	10	9170	B	TP
273.	06-18-1-04-113 -a -00	15,32	5,32	9190	C	TP
274.	06-18-1-04-113 -d -00	2,27	2,27	9170	B	TP
275.	06-18-1-04-114 -d -00	5,49	5,49	9170	C	TW
276.	06-18-1-04-114 -f -00	1,81	1,81	9170	C	TP
277.	06-18-1-04-114 -h -00	3,31	3,31	9170	B	TP
278.	06-18-1-04-114 -j -00	1,18	1,18	9170	C	TP
279.	06-18-1-04-114 -l -00	2,6	2,6	9170	C	TW
280.	06-18-1-04-115 -a -00	2,62	2,62	9170	B	IIIAU
281.	06-18-1-04-115 -b -00	4,96	2,48	9190	B	AGROT
282.	06-18-1-04-115 -f -00	10,91	1,2	9170	C	TP
283.	06-18-1-04-115 -g -00	3,69	3,69	9170	B	TP
284.	06-18-1-04-117A -b -00	0,42	0,42	9170	B	BRAK WSK
285.	06-18-1-04-119 -a -00	10,5	0,26	9170	C	TW
286.	06-18-1-04-119 -c -00	1,02	1,02	9170	B	TP
287.	06-18-1-04-119 -d -00	3,17	3,17	9170	C	TP
288.	06-18-1-04-119 -f -00	11,34	5,67	9170	C	CP
289.	06-18-1-04-119 -i -00	2,12	2,12	9170	C	TP
290.	06-18-1-04-119 -j -00	1,26	1,26	9170	C	TP
291.	06-18-1-04-120 -a -00	2,5	2,5	9170	B	TP
292.	06-18-1-04-121 -c -00	3,17	0,6	9190	C	IID
293.	06-18-1-04-121 -i -00	4,46	2,23	9190	B	CP
294.	06-18-1-04-122 -a -00	4,24	2,12	9170	B	CP
295.	06-18-1-04-123 -c -00	8,56	4,28	9170	C	CP
296.	06-18-1-04-124 -c -00	7,66	3,83	9170	C	TP
297.	06-18-1-04-125 -a -00	4,8	4,8	9170	C	TW
298.	06-18-1-04-125 -c -00	2,54	2,54	9170	C	TW
299.	06-18-1-04-125 -d -00	1,21	1,21	9170	C	TW
300.	06-18-1-04-129 -b -00	4,56	4,56	9170	C	TW
301.	06-18-1-04-89 -a -00	4,63	4,63	9170	C	BRAK WSK
302.	06-18-1-04-89 -c -00	2,56	2,56	9170	C	BRAK WSK
303.	06-18-1-04-89 -d -00	6,44	6,44	9170	C	BRAK WSK
304.	06-18-1-04-89 -k -00	0,43	0,43	9170	B	BRAK WSK
305.	06-18-1-04-90 -a -00	3,11	3,11	9170	B	BRAK WSK
306.	06-18-1-04-90 -c -00	12,54	12,54	9170	B	BRAK WSK
307.	06-18-1-04-90 -g -00	11,84	11,84	9170	A	BRAK WSK
308.	06-18-1-04-90 -h -00	1,67	1,67	9170	C	BRAK WSK
309.	06-18-1-04-91 -a -00	5,49	5,49	9170	A	BRAK WSK
310.	06-18-1-04-91 -d -00	3,69	3,69	9170	B	BRAK WSK
311.	06-18-1-04-91 -f -00	6,04	6,04	9170	A	BRAK WSK
312.	06-18-1-04-91 -g -00	4,7	0,7	9170	C	BRAK WSK
313.	06-18-1-04-94 -c -00	16,74	8,37	9170	C	CP

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
314.	06-18-1-04-95 -b -00	7,05	7,05	9170	A	BRAK WSK
315.	06-18-1-04-95 -c -00	5	5	9170	B	BRAK WSK
316.	06-18-1-04-95A -a -00	0,66	0,66	9170	B	BRAK WSK
317.	06-18-1-04-95A -b -00	0,43	0,43	9170	B	BRAK WSK
318.	06-18-1-04-96 -a -00	6,2	6,2	9170	C	IIIAU
319.	06-18-1-04-96 -b -00	8,84	8,84	9170	B	BRAK WSK
320.	06-18-1-04-97 -a -00	1,87	1,87	9170	B	IIA
321.	06-18-1-04-97 -c -00	4,04	2	9170	B	TP
322.	06-18-1-04-97 -d -00	16,44	16,44	9170	A	BRAK WSK
323.	06-18-1-04-97 -f -00	4,09	4,09	9170	A	BRAK WSK
324.	06-18-1-04-99 -b -00	12,48	12,48	9170	B	TP
325.	06-18-1-04-99 -f -00	4,04	2,02	9170	B	AGROT
326.	06-18-1-04-99 -h -00	1,64	1,64	9170	C	IIIAU
327.	06-18-2-05-10 -d -00	8,8	0,4	9170	C	IIIA
328.	06-18-2-05-103 -f -00	0,58	0,58	9170	B	BRAK WSK
329.	06-18-2-05-104 -h -00	10,78	5,39	91E0	C	CP
330.	06-18-2-05-106 -c -00	2,24	2,24	9170	C	TP
331.	06-18-2-05-11 -c -00	2,07	2,07	9170	C	BRAK WSK
332.	06-18-2-05-11 -g -00	1,65	1,65	9170	C	IIIBU
333.	06-18-2-05-120 -f -00	4,48	4,48	9170	B	IIIB
334.	06-18-2-05-120 -g -00	0,97	0,97	91E0	C	BRAK WSK
335.	06-18-2-05-120 -h -00	2,09	2,09	9170	C	IIIBU
336.	06-18-2-05-121 -a -00	0,98	0,98	91E0	C	BRAK WSK
337.	06-18-2-05-121 -g -00	2,18	2,18	9170	C	IIIAU
338.	06-18-2-05-121 -h -00	1,5	1,5	9170	C	IIIAU
339.	06-18-2-05-128 -f -00	0,51	0,51	9190	C	TP
340.	06-18-2-05-128 -k -00	1,43	1,43	9190	C	TP
341.	06-18-2-05-128 -l -00	0,58	0,58	9190	C	TP
342.	06-18-2-05-133 -f -00	2,07	2,07	9170	C	IID
343.	06-18-2-05-133 -g -00	1,18	1,18	9170	B	IID
344.	06-18-2-05-134 -g -00	2,16	2,16	9170	C	TP
345.	06-18-2-05-134 -i -00	1,05	1,05	9190	C	TP
346.	06-18-2-05-135 -a -00	5,43	3	9170	C	IID
347.	06-18-2-05-135 -a -00	5,43	2,43	9190	C	IID
348.	06-18-2-05-135 -b -00	6,31	4,31	9170	C	CW
349.	06-18-2-05-135 -b -00	6,31	2	9190	C	CW
350.	06-18-2-05-2 -b -00	1,24	1,24	9170	C	TW
351.	06-18-2-05-2 -g -00	3,62	0,45	9170	C	CP
352.	06-18-2-05-2 -m -00	1,6	1,6	9170	C	IIIA
353.	06-18-2-05-22 -c -00	1,73	1,73	9170	C	TP
354.	06-18-2-05-22 -h -00	0,67	0,67	9170	C	CP
355.	06-18-2-05-22 -j -00	9,5	4,75	9170	C	CP
356.	06-18-2-05-22 -k -00	2,08	2,08	9170	C	TW
357.	06-18-2-05-22 -p -00	1,68	1,68	9170	C	IIIAU
358.	06-18-2-05-3 -f -00	1,15	1,15	9170	C	TP

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
359.	06-18-2-05-3 -g -00	3,12	3,12	9170	C	IIIAU
360.	06-18-2-05-33 -b -00	1,72	1,72	91E0	B	TP
361.	06-18-2-05-33 -d -00	2,42	0,4	9170	C	BRAK WSK
362.	06-18-2-05-33 -d -00	2,42	0,8	91E0	C	BRAK WSK
363.	06-18-2-05-34 -a -00	1,4	1,4	91E0	B	IB
364.	06-18-2-05-35 -b -00	4,68	2,34	9170	C	CW
365.	06-18-2-05-38 -d -00	1,8	0,9	9170	C	CW
366.	06-18-2-05-38 -f -00	2,42	0,8	9170	C	IIIAU
367.	06-18-2-05-4 -c -00	3,5	0,5	91E0	C	CP
368.	06-18-2-05-4 -g -00	1,1	1,1	9170	C	CP
369.	06-18-2-05-41 -k -00	1,37	1,37	91E0	C	BRAK WSK
370.	06-18-2-05-41 -l -00	1,18	1,18	9170	C	TW
371.	06-18-2-05-44 -a -00	1,09	0,3	91E0	C	TP
372.	06-18-2-05-45 -f -00	4,43	4,43	9170	B	TP
373.	06-18-2-05-45 -h -00	2,29	2,29	9170	C	TP
374.	06-18-2-05-48 -b -00	0,63	0,63	91E0	C	BRAK WSK
375.	06-18-2-05-4C -j -00	5,78	5,78	9170	C	TW
376.	06-18-2-05-4D -f -00	7,14	7,14	9170	C	TW
377.	06-18-2-05-50 -b -00	5,54	0,7	6410	B	BRAK WSK
378.	06-18-2-05-50 -c -00	5,96	3,04	6410	B	BRAK WSK
379.	06-18-2-05-50 -d -00	0,9	0,9	91E0	C	BRAK WSK
380.	06-18-2-05-50 -f -00	0,7	0,7	9170	B	BRAK WSK
381.	06-18-2-05-50 -g -00	1,01	1,01	91E0	C	BRAK WSK
382.	06-18-2-05-50 -i -00	0,8	0,8	9170	B	BRAK WSK
383.	06-18-2-05-51 -a -00	1,59	1,24	9170	C	TW
384.	06-18-2-05-51 -a -00	1,59	0,35	91E0	C	TW
385.	06-18-2-05-51 -f -00	2,88	1,44	9170	B	CW
386.	06-18-2-05-51 -h -00	1,5	1,5	9170	B	BRAK WSK
387.	06-18-2-05-51 -l -00	4,72	4,72	9170	C	IIIAU
388.	06-18-2-05-51 -m -00	2,25	0,5	9170	C	TP
389.	06-18-2-05-52 -b -00	1,82	1,82	9170	C	TW
390.	06-18-2-05-67 -b -00	2,67	2,67	9170	C	BRAK WSK
391.	06-18-2-05-67 -f -00	7,12	3,56	9170	C	CP
392.	06-18-2-05-68 -a -00	3,4	3,4	9170	B	TP
393.	06-18-2-05-68 -c -00	13,88	6,94	9170	C	PIEL
394.	06-18-2-05-69 -b -00	1,99	1,99	9170	B	TP
395.	06-18-2-05-69 -d -00	2,82	2,82	9170	B	TP
396.	06-18-2-05-74 -d -00	0,88	0,88	91E0	B	BRAK WSK
397.	06-18-2-05-75 -b -00	4,92	4,92	9170	C	IIIAU
398.	06-18-2-05-75 -c -00	5,48	5,48	9170	C	IIIA
399.	06-18-2-05-81 -a -00	1,99	1,99	9170	B	TP
400.	06-18-2-05-81 -b -00	4,2	4,2	9170	B	TP
401.	06-18-2-05-81 -d -00	5,18	2,59	9170	C	CW
402.	06-18-2-05-82 -a -00	1,25	1,25	9170	B	BRAK WSK
403.	06-18-2-05-82 -b -00	2,8	1,4	9170	C	PIEL

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
404.	06-18-2-05-88 -d -00	4,59	1,9	6510	B	BRAK WSK
405.	06-18-2-05-98 -a -00	3,02	3,02	9190	B	TP
406.	06-18-2-06-1 -b -00	0,9	0,9	9170	C	TW
407.	06-18-2-06-110 -b -00	8,26	4	6410	B	BRAK WSK
408.	06-18-2-06-111 -a -00	9,18	9,18	6410	B	BRAK WSK
409.	06-18-2-06-111 -b -00	2,08	0,5	6410	B	BRAK WSK
410.	06-18-2-06-111 -d -00	0,85	0,85	6410	B	BRAK WSK
411.	06-18-2-06-112 -a -00	2,96	2,96	91E0	C	BRAK WSK
412.	06-18-2-06-123 -h -00	1,2	1,2	9170	B	IID
413.	06-18-2-06-126A -d -00	1,7	1,7	9170	C	CP
414.	06-18-2-06-137 -b -00	2,46	1,76	9170	C	BRAK WSK
415.	06-18-2-06-137 -b -00	2,46	0,7	9190	B	BRAK WSK
416.	06-18-2-06-15 -f -00	1,67	1,67	91E0	C	TW
417.	06-18-2-06-16 -h -00	1,27	0,45	91E0	C	TP
418.	06-18-2-06-17 -j -00	0,64	0,64	91E0	C	TW
419.	06-18-2-06-18A -h -00	0,52	0,52	9170	C	CP
420.	06-18-2-06-24 -b -00	7,17	7,17	9170	C	IIIBU
421.	06-18-2-06-25 -b -00	1,64	1,64	9170	D	CP
422.	06-18-2-06-25 -d -00	4,61	4,61	91E0	C	IIIAU
423.	06-18-2-06-25 -i -00	4,28	4,28	9170	C	CP
424.	06-18-2-06-26 -d -00	0,47	0,47	91E0	C	TP
425.	06-18-2-06-26 -h -00	2,26	0,4	91E0	C	IIIAU
426.	06-18-2-06-26 -i -00	1,03	1,03	91E0	C	TP
427.	06-18-2-06-26 -j -00	3,31	3,31	91E0	B	BRAK WSK
428.	06-18-2-06-26 -k -00	4,64	4,64	91E0	B	BRAK WSK
429.	06-18-2-06-27 -b -00	4,71	0,3	91E0	C	BRAK WSK
430.	06-18-2-06-27 -h -00	1,35	1,35	9170	C	TW
431.	06-18-2-06-27 -i -00	1,85	1,85	91E0	B	TP
432.	06-18-2-06-28 -a -00	5,92	1	9170	C	IIIB
433.	06-18-2-06-28 -b -00	5,63	0,4	9170	C	IIIA
434.	06-18-2-06-28 -c -00	6,13	6,13	91F0	C	TP
435.	06-18-2-06-28 -g -00	4,62	2,31	91F0	C	CP
436.	06-18-2-06-28A -c -00	3,64	3,04	9170	C	CW
437.	06-18-2-06-28A -c -00	3,64	0,6	91E0	C	CW
438.	06-18-2-06-28A -f -00	1,38	1,38	91E0	B	BRAK WSK
439.	06-18-2-06-28A -g -00	3,33	3,33	9170	B	TP
440.	06-18-2-06-28A -l -00	1,29	1,29	9170	C	TW
441.	06-18-2-06-28A -m -00	3,2	1,6	91E0	D	CW
442.	06-18-2-06-28A -n -00	1,68	1,68	91E0	C	IIIAU
443.	06-18-2-06-29 -a -00	1,15	1,15	91E0	C	BRAK WSK
444.	06-18-2-06-29 -g -00	2,02	0,4	9170	C	IIIAU
445.	06-18-2-06-29 -h -00	2,7	0,9	9170	C	CW
446.	06-18-2-06-29A -b -00	1,11	1,11	9170	C	TP
447.	06-18-2-06-29A -c -00	1,92	1,92	9170	B	IID
448.	06-18-2-06-29A -d -00	0,84	0,84	9170	A	BRAK WSK

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
449.	06-18-2-06-29A -f -00	0,8	0,8	9170	C	CP
450.	06-18-2-06-29A -g -00	8,26	1,5	9170	C	TP
451.	06-18-2-06-30 -a -00	2,83	2,83	9170	B	TP
452.	06-18-2-06-30 -b -00	3,08	1,54	9170	B	CP
453.	06-18-2-06-5 -c -00	10,28	5,14	9170	D	CW
454.	06-18-2-06-56 -i -00	0,96	0,96	9170	D	TW
455.	06-18-2-06-57 -d -00	12,92	6,46	9170	C	CW
456.	06-18-2-06-57 -f -00	3,28	1,64	9170	C	CW
457.	06-18-2-06-57 -h -00	4	4	9170	B	BRAK WSK
458.	06-18-2-06-58 -a -00	5,56	2,78	9170	C	CP
459.	06-18-2-06-58 -b -00	2	2	9190	B	BRAK WSK
460.	06-18-2-06-58 -c -00	6,38	6,38	9170	B	BRAK WSK
461.	06-18-2-06-58 -f -00	3,16	3,16	9170	C	CP
462.	06-18-2-06-58 -h -00	2,16	2,16	9170	B	BRAK WSK
463.	06-18-2-06-59 -h -00	13,32	6,66	9170	D	TW
464.	06-18-2-06-6 -b -00	0,96	0,96	91E0	C	IB
465.	06-18-2-06-6 -d -00	0,85	0,85	91E0	C	BRAK WSK
466.	06-18-2-06-60 -f -00	1,02	1,02	9170	C	TW
467.	06-18-2-06-60 -g -00	1,11	0,2	91E0	C	BRAK WSK
468.	06-18-2-06-60 -h -00	0,89	0,89	91E0	C	BRAK WSK
469.	06-18-2-06-61 -a -00	0,14	0,14	91E0	C	TW
470.	06-18-2-06-61 -b -00	0,71	0,71	91E0	C	IB
471.	06-18-2-06-61 -c -00	1	1	91E0	C	TW
472.	06-18-2-06-61 -f -00	1,15	1,15	91E0	B	TP
473.	06-18-2-06-61 -g -00	0,32	0,32	91E0	C	TW
474.	06-18-2-06-61 -h -00	1,88	1,88	91E0	B	IIIA
475.	06-18-2-06-61 -j -00	2	0,6	91E0	C	PIEL
476.	06-18-2-06-7 -a -00	2,68	1,34	9170	D	CW
477.	06-18-2-06-7 -b -00	4,11	4,11	9170	B	BRAK WSK
478.	06-18-2-06-78 -d -00	6,32	3,16	9170	D	TW
479.	06-18-2-06-78 -f -00	3,2	1,6	9170	D	CP
480.	06-18-2-06-79 -d -00	1,92	0,96	9170	D	CW
481.	06-18-2-06-79 -h -00	1,56	1,56	6410	B	BRAK WSK
482.	06-18-2-06-79 -i -00	3,34	1,67	9170	D	CP
483.	06-18-2-06-8 -a -00	0,6	0,6	9170	C	TP
484.	06-18-2-06-8 -f -00	1,01	1,01	91E0	C	BRAK WSK
485.	06-18-2-06-80 -i -00	2,8	2,8	6410	B	BRAK WSK
486.	06-18-2-06-9 -f -00	5,1	5,1	91E0	C	TP
487.	06-18-2-06-9 -i -00	2,4	2,4	91E0	B	BRAK WSK
488.	06-18-2-06-9 -j -00	1,37	1,37	91E0	B	BRAK WSK
489.	06-18-2-06-9 -k -00	1,56	0,78	91E0	C	CP
490.	06-18-2-06-9 -l -00	1,25	0,35	91E0	C	TP
491.	06-18-2-06-92 -c -00	8,96	4,48	9170	D	PIEL
492.	06-18-2-06-92 -k -00	1,08	1,08	9170	C	IID
493.	06-18-2-06-93 -b -00	9,11	9,11	6410	B	BRAK WSK

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
494.	06-18-2-06-93 -c -00	0,91	0,91	6410	B	BRAK WSK
495.	06-18-2-06-93 -f -00	1,08	1,08	9170	D	CP
496.	06-18-2-06-95 -b -00	1,74	1,74	9170	D	CP
497.	06-18-2-06-95 -i -00	4,61	4,61	6410	C	BRAK WSK
498.	06-18-2-06-95 -j -00	3,5	3,5	91E0	B	BRAK WSK
499.	06-18-2-06-96 -i -00	0,9	0,9	91E0	B	BRAK WSK
500.	06-18-2-06-97 -d -00	1,73	1,73	91E0	C	TP
501.	06-18-2-06-97A -m -00	1,08	1,08	9170	C	CP
502.	06-18-2-07-143 -b -00	2,58	2,58	91E0	B	BRAK WSK
503.	06-18-2-07-143 -c -00	1,62	0,9	91E0	B	BRAK WSK
504.	06-18-2-07-143 -d -00	0,96	0,96	9190	B	BRAK WSK
505.	06-18-2-07-143 -f -00	2,24	0,3	9190	B	BRAK WSK
506.	06-18-2-07-143 -h -00	1,9	1,9	91E0	B	BRAK WSK
507.	06-18-2-07-143 -i -00	1,37	0,65	91D0	C	BRAK WSK
508.	06-18-2-07-143 -i -00	1,37	0,72	91E0	C	BRAK WSK
509.	06-18-2-07-144 -b -00	0,9	0,9	9190	B	BRAK WSK
510.	06-18-2-07-144 -c -00	2,33	2,33	91E0	B	BRAK WSK
511.	06-18-2-07-144 -d -00	1,08	1,08	91E0	B	BRAK WSK
512.	06-18-2-07-156 -a -00	2,45	2,45	91E0	B	BRAK WSK
513.	06-18-2-07-156 -b -00	6,9	6,9	91E0	B	BRAK WSK
514.	06-18-2-07-156 -d -00	1,87	1,87	91E0	B	BRAK WSK
515.	06-18-2-07-156 -f -00	1,23	1,23	91D0	B	BRAK WSK
516.	06-18-2-07-156 -g -00	0,55	0,55	91D0	C	BRAK WSK
517.	06-18-2-07-156 -h -00	0,53	0,53	91D0	C	BRAK WSK
518.	06-18-2-07-157 -a -00	0,64	0,25	91E0	C	BRAK WSK
519.	06-18-2-07-157 -c -00	1,79	1,79	9190	B	BRAK WSK
520.	06-18-2-07-167 -j -00	1,04	1,04	9110	C	TP
521.	06-18-2-07-169 -a -00	1,65	1,65	91D0	C	BRAK WSK
522.	06-18-2-07-169 -c -00	0,48	0,48	91D0	C	BRAK WSK
523.	06-18-2-07-169 -f -00	0,41	0,41	91D0	C	BRAK WSK
524.	06-18-2-07-177 -c -00	3,6	1,8	9170	A	CP
525.	06-18-2-07-177 -k -00	5,2	2,6	9170	C	CP
526.	06-18-2-07-178 -d -00	8,31	8,31	9170	C	IIIB
527.	06-18-2-07-178 -f -00	1,8	1,8	9170	C	TW
528.	06-18-2-07-182 -c -00	1,87	1,87	9190	C	TP
529.	06-18-2-07-183 -c -00	2,88	2,88	9190	B	TP
530.	06-18-2-07-183 -f -00	1,05	1,05	9190	B	TP
531.	06-18-2-07-184 -b -00	3,24	3,24	9190	B	TP
532.	06-18-2-07-185 -h -00	6,34	6,34	9190	B	TP
533.	06-18-2-07-188 -a -00	3,09	3,09	9170	C	TW
534.	06-18-2-07-192 -b -00	3,33	3,33	9170	B	TP
535.	06-18-2-07-192 -c -00	0,81	0,81	9170	B	BRAK WSK
536.	06-18-2-07-192 -d -00	1,02	1,02	9170	B	TP
537.	06-18-2-07-192 -f -00	4,74	2,37	9170	C	PIEL
538.	06-18-2-07-193 -a -00	13,19	13,19	9170	B	TP

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
539.	06-18-2-07-193 -b -00	2,92	2,92	9170	C	IIIA
540.	06-18-2-07-194 -a -00	2,71	2,71	9170	B	TP
541.	06-18-2-07-194 -h -00	1,98	1,98	9170	C	CW
542.	06-18-2-07-194 -i -00	0,55	0,55	9170	C	TP
543.	06-18-2-07-198 -b -00	4,93	1,44	9170	B	PIEL
544.	06-18-2-07-198 -b -00	4,93	3	9190	B	PIEL
545.	06-18-2-07-198 -c -00	1,56	1,56	9170	C	IVD
546.	06-18-2-07-198 -f -00	1,86	0,5	9170	C	TP
547.	06-18-2-07-198 -f -00	1,86	1,36	9190	C	TP
548.	06-18-2-07-200 -k -00	2,21	2,21	9170	B	TP
549.	06-18-2-07-201 -c -00	4,13	4,13	9170	B	TP
550.	06-18-2-07-202 -a -00	8,58	4,29	9170	C	CP-P
551.	06-18-2-07-202 -f -00	6,46	3,23	9170	B	ODN-ZŁOŻ
552.	06-18-2-07-204 -c -00	3,05	3,05	9190	C	TP
553.	06-18-2-07-205 -h -00	1,22	1,22	9170	C	CP
554.	06-18-2-07-206 -b -00	7,74	3,87	9170	B	PIEL
555.	06-18-2-07-206 -f -00	1,21	1,21	9170	B	BRAK WSK
556.	06-18-2-07-207 -a -00	8,2	8,2	9170	C	TP
557.	06-18-2-07-208 -a -00	7,01	7,01	9170	B	TP
558.	06-18-2-07-209 -c -00	4,67	4,67	9170	B	IVD
559.	06-18-2-07-210 -a -00	2,4	2,4	91E0	B	BRAK WSK
560.	06-18-2-07-210 -b -00	2,4	2,4	91E0	B	BRAK WSK
561.	06-18-2-07-210 -d -00	5,39	5,39	91E0	A	BRAK WSK
562.	06-18-2-07-216 -b -00	6,33	6,33	9170	B	TP
563.	06-18-2-07-222 -a -00	0,76	0,76	91E0	B	BRAK WSK
564.	06-18-2-07-222 -b -00	1,23	1,23	91E0	B	BRAK WSK
565.	06-18-2-07-224 -h -00	1,7	1,7	9170	B	BRAK WSK
566.	06-18-2-08-226 -f -00	13,26	13,26	9170	B	TP
567.	06-18-2-08-227 -g -00	3,56	3,56	9170	B	TP
568.	06-18-2-08-229 -f -00	4,74	4,74	9170	C	TW
569.	06-18-2-08-230 -a -00	2,29	2,29	9170	B	TP
570.	06-18-2-08-230 -d -00	2,39	2,39	9170	C	BRAK WSK
571.	06-18-2-08-231 -c -00	12,1	6,05	9170	C	CP
572.	06-18-2-08-231 -h -00	12,62	6,31	9170	C	CW
573.	06-18-2-08-232 -b -00	9,94	4,97	9170	C	PIEL
574.	06-18-2-08-232 -c -00	6,67	6,67	9170	B	IIIB
575.	06-18-2-08-232 -h -00	8,46	4,23	9170	C	ODN-ZŁOŻ
576.	06-18-2-08-232 -i -00	4,79	4,79	9170	B	IIIB
577.	06-18-2-08-232 -j -00	0,21	0,21	9170	C	BRAK WSK
578.	06-18-2-08-233 -a -00	6,8	6,8	9170	B	TP
579.	06-18-2-08-233 -b -00	2,67	2,67	9170	C	IIIB
580.	06-18-2-08-233 -d -00	5,32	5,32	9170	C	IIIB
581.	06-18-2-08-234 -a -00	24,19	24,19	9170	B	TP
582.	06-18-2-08-235 -a -00	2,87	2,87	9170	B	TP
583.	06-18-2-08-235 -b -00	1,75	1,75	9170	C	TP

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
584.	06-18-2-08-235 -c -00	1,18	1,18	9170	B	TP
585.	06-18-2-08-235 -f -00	3,56	3,56	9170	A	BRAK WSK
586.	06-18-2-08-235 -g -00	3,32	3,32	9170	B	TP
587.	06-18-2-08-235 -i -00	1,04	1,04	9170	B	TP
588.	06-18-2-08-235 -k -00	2,21	2,21	9170	B	BRAK WSK
589.	06-18-2-08-235 -l -00	4,74	4,74	9170	B	IIIBU
590.	06-18-2-08-236 -a -00	5,62	5,62	9170	C	IIIAU
591.	06-18-2-08-236 -b -00	20,34	20,34	9170	C	IVD
592.	06-18-2-08-237 -a -00	8,6	8,6	9170	B	TP
593.	06-18-2-08-237 -d -00	1,72	1,72	9170	B	TP
594.	06-18-2-08-238 -a -00	3,9	3,9	9170	B	TP
595.	06-18-2-08-238 -b -00	3,59	3,59	9170	B	TP
596.	06-18-2-08-238 -g -00	9,41	9,41	9170	B	BRAK WSK
597.	06-18-2-08-238 -h -00	3,7	3,7	9170	B	TP
598.	06-18-2-08-239 -g -00	2,02	2,02	91E0	C	BRAK WSK
599.	06-18-2-08-239 -h -00	0,5	0,5	91E0	B	BRAK WSK
600.	06-18-2-08-309 -f -00	1,69	1,69	9190	B	BRAK WSK
601.	06-18-2-08-309 -g -00	0,88	0,88	9190	B	BRAK WSK
602.	06-18-2-08-310 -d -00	1,85	1,85	9170	B	BRAK WSK
603.	06-18-2-08-314 -a -00	2,35	0,56	9190	C	BRAK WSK
604.	06-18-2-08-314 -b -00	2,3	0,5	9190	C	TP
605.	06-18-2-08-314 -g -00	1,31	1,31	91E0	C	BRAK WSK
606.	06-18-2-08-314 -h -00	0,81	0,81	91E0	B	BRAK WSK
607.	06-18-2-08-317 -g -00	4,99	4,99	9170	B	BRAK WSK
608.	06-18-2-08-317 -k -00	0,51	0,51	9190	C	BRAK WSK
609.	06-18-2-08-318 -c -00	1,85	0,83	91E0	C	BRAK WSK
610.	06-18-2-08-323 -f -00	0,77	0,77	9170	C	BRAK WSK
611.	06-18-2-08-323 -k -00	0,14	0,14	9170	B	BRAK WSK
612.	06-18-2-08-323 -m -00	3,81	3,81	9190	B	BRAK WSK
613.	06-18-2-08-323 -x -00	3,63	3,63	9170	B	BRAK WSK
614.	06-18-2-08-329 -c -00	4,05	1	9170	C	BRAK WSK
615.	06-18-2-08-329 -c -00	4,05	3,05	9190	B	BRAK WSK
616.	06-18-2-08-329 -f -00	0,31	0,31	91E0	C	BRAK WSK
617.	06-18-2-08-335 -d -00	2,29	2,29	9170	C	BRAK WSK
618.	06-18-2-08-345 -b -00	1,11	1,11	91E0	B	BRAK WSK
619.	06-18-2-08-346 -a -00	0,83	0,83	9170	C	CP
620.	06-18-2-08-346 -b -00	1,94	1,94	9170	C	TW
621.	06-18-2-08-351E -d -00	0,8	0,8	91E0	B	BRAK WSK
622.	06-18-2-08-357 -b -00	4,59	0,22	91T0	C	TP
623.	06-18-2-08-358 -b -00	1,19	1,19	91E0	B	BRAK WSK
624.	06-18-2-08-363 -h -00	1,39	1,39	91E0	C	BRAK WSK
625.	06-18-2-08-363A -j -00	0,51	0,51	91E0	B	BRAK WSK
626.	06-18-2-08-363A -k -00	0,32	0,32	91E0	B	BRAK WSK
627.	06-18-2-08-363A -l -00	0,33	0,33	91E0	B	BRAK WSK
628.	06-18-2-08-363A -m -00	0,16	0,16	91E0	B	BRAK WSK

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
629.	06-18-2-08-363A -y -00	0,29	0,29	91E0	C	BRAK WSK
630.	06-18-2-08-366A -g -00	0,64	0,64	91E0	B	BRAK WSK
631.	06-18-2-08-368 -f -00	1,04	1,04	9170	B	BRAK WSK
632.	06-18-2-08-368A -a -00	1,85	1,85	91E0	C	BRAK WSK
633.	06-18-2-08-368A -b -00	3,77	3,77	9170	C	BRAK WSK
634.	06-18-2-08-368A -f -00	6,94	0,68	9190	C	TW
635.	06-18-2-08-371 -a -00	3,07	0,97	9190	C	TW
636.	06-18-2-08-371 -g -00	0,16	0,16	91E0	B	BRAK WSK
637.	06-18-2-08-371 -h -00	0,2	0,2	91E0	B	BRAK WSK
638.	06-18-2-09-240 -a -00	3,62	3,62	9170	B	TP
639.	06-18-2-09-240 -c -00	20,04	10,02	9170	B	CP
640.	06-18-2-09-241 -a -00	13,85	13,85	9170	B	TP
641.	06-18-2-09-241 -b -00	0,85	0,85	9170	C	BRAK WSK
642.	06-18-2-09-241 -d -00	0,48	0,48	91E0	C	BRAK WSK
643.	06-18-2-09-241 -f -00	0,49	0,49	91E0	C	TW
644.	06-18-2-09-242 -d -00	5,7	5,7	9170	B	IVD
645.	06-18-2-09-242 -g -00	6,24	3,12	9170	C	CW
646.	06-18-2-09-244 -d -00	6,8	3,4	9190	B	ODN-ZŁOŻ
647.	06-18-2-09-244 -g -00	5,21	5,21	9190	B	BRAK WSK
648.	06-18-2-09-245 -b -00	0,79	0,79	9170	C	TW
649.	06-18-2-09-245 -j -00	1,35	1,35	9190	B	BRAK WSK
650.	06-18-2-09-246 -g -00	1,36	1,36	9190	B	TP
651.	06-18-2-09-247 -b -00	2,26	2,26	9170	B	BRAK WSK
652.	06-18-2-09-248 -g -00	1,23	1,23	91E0	B	IIIAU
653.	06-18-2-09-248 -i -00	3,3	0,6	91E0	C	TP
654.	06-18-2-09-248 -y -00	1,12	1,12	9170	C	TW
655.	06-18-2-09-249 -j -00	0,84	0,84	91E0	C	BRAK WSK
656.	06-18-2-09-250 -f -00	1,35	1,35	9170	B	IIIAU
657.	06-18-2-09-250 -l -00	1,11	1,11	9170	B	TP
658.	06-18-2-09-250 -o -00	3,36	3,36	9170	C	TW
659.	06-18-2-09-250 -p -00	1,07	1,07	9170	C	TW
660.	06-18-2-09-250 -r -00	0,79	0,79	9170	C	IB
661.	06-18-2-09-251 -a -00	0,91	0,91	9170	C	CP
662.	06-18-2-09-251 -b -00	9,66	4,83	9170	B	ODN-ZŁOŻ
663.	06-18-2-09-251 -c -00	3,47	3,47	9170	C	TW
664.	06-18-2-09-251 -d -00	1,97	1,97	9170	C	IIIBU
665.	06-18-2-09-251 -f -00	5,17	5,17	9170	B	TP
666.	06-18-2-09-251 -g -00	1,72	0,86	9170	B	CW
667.	06-18-2-09-251 -h -00	4,85	4,85	9170	C	CP
668.	06-18-2-09-251 -i -00	2,2	2,2	9170	C	BRAK WSK
669.	06-18-2-09-251 -j -00	2,92	2,92	9170	C	CP
670.	06-18-2-09-251 -k -00	2,58	2,58	9170	B	TP
671.	06-18-2-09-251 -l -00	1,81	1,81	9170	C	BRAK WSK
672.	06-18-2-09-253 -i -00	1,13	1,13	9170	B	BRAK WSK
673.	06-18-2-09-254 -b -00	4,21	0,5	9170	C	IIIA

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
674.	06-18-2-09-254 -d -00	3,56	0,4	9170	C	TP
675.	06-18-2-09-255 -a -00	0,67	0,25	91E0	B	BRAK WSK
676.	06-18-2-09-255 -c -00	3,07	3,07	9170	B	IIIB
677.	06-18-2-09-255 -f -00	4,1	4,1	9170	B	IIIB
678.	06-18-2-09-256 -a -00	0,37	0,37	91F0	B	BRAK WSK
679.	06-18-2-09-256 -c -00	3,78	3,48	9170	B	TP
680.	06-18-2-09-256 -c -00	3,78	0,3	91F0	C	TP
681.	06-18-2-09-256 -d -00	1,73	1,73	9170	B	IIIA
682.	06-18-2-09-256 -f -00	2,99	2,99	9170	B	TP
683.	06-18-2-09-256 -h -00	1,35	1,35	9170	C	TP
684.	06-18-2-09-256 -i -00	1,8	0,9	9170	C	PIEL
685.	06-18-2-09-256 -j -00	0,76	0,3	91E0	C	BRAK WSK
686.	06-18-2-09-257 -b -00	2,22	0,68	9170	C	BRAK WSK
687.	06-18-2-09-257 -b -00	2,22	1,54	91E0	C	BRAK WSK
688.	06-18-2-09-257 -d -00	2,8	2,8	9170	C	CP
689.	06-18-2-09-257 -j -00	0,93	0,93	9170	C	CW
690.	06-18-2-09-257 -m -00	0,58	0,58	9170	C	TW
691.	06-18-2-09-257 -s -00	2	2	9170	B	IIIBU
692.	06-18-2-09-258 -a -00	5,57	5,57	9170	B	TP
693.	06-18-2-09-258 -b -00	6,98	6,98	9170	B	TP
694.	06-18-2-09-258 -c -00	1,01	1,01	9170	B	BRAK WSK
695.	06-18-2-09-258 -d -00	0,62	0,62	9170	B	TP
696.	06-18-2-09-258 -f -00	1,54	1,54	9170	B	TP
697.	06-18-2-09-258 -g -00	3,26	3,26	9170	C	TW
698.	06-18-2-09-258 -h -00	2,85	2,85	9170	C	CP
699.	06-18-2-09-258 -i -00	1,39	1,39	9170	C	CW
700.	06-18-2-09-258 -j -00	2,24	2,24	9170	B	BRAK WSK
701.	06-18-2-09-258 -k -00	3,8	1,9	9170	C	CW
702.	06-18-2-09-258 -m -00	0,98	0,98	9170	B	BRAK WSK
703.	06-18-2-09-258 -n -00	1,48	1,48	9170	B	PIEL
704.	06-18-2-09-258 -o -00	7,66	3,83	9170	B	CW
705.	06-18-2-09-260 -b -00	5,24	5,24	9170	B	BRAK WSK
706.	06-18-2-09-261 -a -00	4,36	4,36	9170	C	IIIBU
707.	06-18-2-09-261 -h -00	1,16	0,33	9170	C	IB
708.	06-18-2-09-261 -h -00	1,16	0,8	91E0	C	IB
709.	06-18-2-09-261 -j -00	6,28	2,02	7140	B	BRAK WSK
710.	06-18-2-09-261 -k -00	1,32	1,32	9170	B	BRAK WSK
711.	06-18-2-09-262 -a -00	1,78	1,78	9170	A	BRAK WSK
712.	06-18-2-09-262 -c -00	3,35	3,35	9170	C	CW
713.	06-18-2-09-262 -d -00	1,97	1,97	9170	C	TW
714.	06-18-2-09-262 -f -00	0,52	0,52	9170	B	BRAK WSK
715.	06-18-2-09-264 -h -00	0,72	0,72	9110	B	TP
716.	06-18-2-09-266 -b -00	1,66	1,66	9170	B	TP
717.	06-18-2-09-268 -c -00	2,67	0,66	9170	C	BRAK WSK
718.	06-18-2-09-271 -d -00	4,08	2,38	9170	C	IIIA

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
719.	06-18-2-09-271 -d -00	4,08	1,7	9170	C	IIIA
720.	06-18-2-09-271 -f -00	2,31	1,27	9170	C	IIIA
721.	06-18-2-09-271 -f -00	2,31	1,04	9170	C	IIIA
722.	06-18-2-09-272 -b -00	3,2	3,2	9170	C	TP
723.	06-18-2-09-272 -c -00	6,66	6,66	9170	C	IIIB
724.	06-18-2-09-273 -f -00	1,32	1,32	9170	B	TP
725.	06-18-2-09-273 -h -00	3,68	3,68	9170	C	TP
726.	06-18-2-09-273 -i -00	1,63	1,63	9110	B	TP
727.	06-18-2-09-274 -a -00	9,74	4,87	9170	C	PIEL
728.	06-18-2-09-274 -b -00	4,51	4,51	9170	B	IIIAU
729.	06-18-2-09-274 -g -00	5,38	5,38	9170	B	IIIB
730.	06-18-2-09-274 -h -00	2,48	1,24	9170	C	PIEL
731.	06-18-2-09-276 -f -00	2,84	2,84	9170	C	IIIAU
732.	06-18-2-09-276 -h -00	1,28	1,28	9170	B	IIIA
733.	06-18-2-09-276 -i -00	1,55	1,55	9170	B	IIIA
734.	06-18-2-09-281 -c -00	9,31	9,31	9170	B	BRAK WSK
735.	06-18-2-09-283 -a -00	5,02	5,02	9170	C	TP
736.	06-18-2-09-283 -b -00	6,24	6,24	9170	C	TP
737.	06-18-2-09-284 -a -00	5,54	5,54	9110	B	TP
738.	06-18-2-09-284 -b -00	7,51	7,51	9170	C	IIIB
739.	06-18-2-09-285 -i -00	2,85	2,85	9170	B	TP
740.	06-18-2-09-285 -j -00	2,05	2,05	9170	C	IIIA
741.	06-18-2-09-286 -a -00	4,13	4,13	9170	C	TP
742.	06-18-2-09-286 -b -00	9,05	9,05	9170	C	TP
743.	06-18-2-09-286 -c -00	4,82	4,82	9170	C	TW
744.	06-18-2-09-287 -a -00	29,72	14,86	9170	B	TW
745.	06-18-2-09-288 -a -00	1,33	1,33	9170	B	TP
746.	06-18-2-09-288 -d -00	4,92	4,92	9170	B	BRAK WSK
747.	06-18-2-09-289 -a -00	6,31	6,31	9110	B	TP
748.	06-18-2-09-289 -b -00	2,22	2,22	9170	B	TP
749.	06-18-2-09-289 -c -00	2,16	2,16	9170	B	TP
750.	06-18-2-09-291 -a -00	0,28	0,28	91E0	B	BRAK WSK
751.	06-18-2-09-291 -w -00	1,61	1	9170	B	BRAK WSK
752.	06-18-2-09-291 -w -00	1,61	0,61	91E0	B	BRAK WSK
753.	06-18-2-09-291A -cx -00	0,03	0,03	91E0	B	BRAK WSK
754.	06-18-2-09-291A -dx -00	0,18	0,18	91E0	B	BRAK WSK
755.	06-18-2-09-291A -fx -00	0,12	0,12	91E0	B	BRAK WSK
756.	06-18-2-09-292 -a -00	6,2	0,45	9170	B	CP
757.	06-18-2-09-292 -b -00	5,64	5,64	9170	B	IIIB
758.	06-18-2-09-292 -c -00	1,38	1,38	9170	C	IIIAU
759.	06-18-2-09-292A -b -00	0,74	0,74	9170	C	TW
760.	06-18-2-09-293 -b -00	1,29	1,29	9170	C	TP
761.	06-18-2-09-293 -c -00	6,56	6,56	9170	C	TP
762.	06-18-2-09-293 -d -00	0,55	0,55	9170	C	BRAK WSK
763.	06-18-2-09-293 -f -00	1,61	1,61	9170	C	TP

Lp.	Adres leśny	Powierzchnia wydzielenia	Powierzchnia siedliska	Kod siedliska Natura 2000	Stan siedliska Natura 2000	Zabieg w PUL
764.	06-18-2-09-293 -g -00	6,97	6,97	9170	B	IIIBU
765.	06-18-2-09-294 -b -00	8,02	4,01	9170	B	CW
766.	06-18-2-09-294 -d -00	1,25	1,25	9170	B	TP
767.	06-18-2-09-294 -h -00	5,3	5,3	9170	B	TP
768.	06-18-2-09-294 -i -00	2,03	2,03	9170	B	TP
769.	06-18-2-09-295 -a -00	3,81	3,81	9170	B	IIIBU
770.	06-18-2-09-295 -c -00	11,88	11,88	9170	B	TP
771.	06-18-2-09-296 -a -00	11,49	11,49	9170	C	TP
772.	06-18-2-09-297 -g -00	4,91	4,91	9170	B	TP
773.	06-18-2-09-298A -a -00	0,6	0,6	9170	B	BRAK WSK
774.	06-18-2-09-300 -a -00	0,79	0,79	91E0	C	BRAK WSK
775.	06-18-2-09-300 -b -00	1,81	1,81	91E0	C	IIIAU
776.	06-18-2-09-301 -b -00	1,03	1,03	9170	B	BRAK WSK
777.	06-18-2-09-301 -d -00	3,66	3,66	91E0	C	BRAK WSK
778.	06-18-2-09-301 -f -00	1,79	1,79	91E0	A	BRAK WSK
779.	06-18-2-09-301 -i -00	1,06	1,06	9170	C	BRAK WSK
780.	06-18-2-09-301 -j -00	1,81	1,81	9170	B	BRAK WSK
781.	06-18-2-09-301 -k -00	1,84	1,84	9170	B	BRAK WSK
782.	06-18-2-09-301 -l -00	0,62	0,62	9170	B	BRAK WSK
783.	06-18-2-09-301 -n -00	1,68	1,68	9170	A	BRAK WSK
784.	06-18-2-09-301 -o -00	0,69	0,69	9170	B	BRAK WSK
785.	06-18-2-09-302 -a -00	0,75	0,75	91E0	B	BRAK WSK
786.	06-18-2-09-302 -b -00	1,36	1,36	91E0	C	BRAK WSK
787.	06-18-2-09-302 -c -00	2,08	2,08	91E0	A	BRAK WSK
788.	06-18-2-09-302 -d -00	1,62	1,62	9170	B	BRAK WSK
789.	06-18-2-09-302 -f -00	2,41	2,41	9170	C	BRAK WSK
790.	06-18-2-09-302 -g -00	3,22	3,22	9170	B	BRAK WSK
791.	06-18-2-09-302 -i -00	2,91	2,91	91E0	B	BRAK WSK
792.	06-18-2-09-302 -j -00	1,24	1,24	9170	A	BRAK WSK
793.	06-18-2-09-302 -k -00	1,03	1,03	9170	B	BRAK WSK
794.	06-18-2-09-302 -m -00	0,95	0,95	91E0	A	BRAK WSK
795.	06-18-2-09-302 -o -00	0,48	0,48	9170	C	BRAK WSK
796.	06-18-2-09-306A -a -00	1,76	1,76	91E0	C	BRAK WSK
797.	06-18-2-09-306A -b -00	2,14	2,14	91E0	C	BRAK WSK
798.	06-18-2-09-306B -f -00	0,14	0,14	91E0	C	BRAK WSK
799.	06-18-2-09-306B -i -00	0,07	0,07	91E0	B	BRAK WSK
800.	06-18-2-09-306B -o -00	0,23	0,23	91E0	B	BRAK WSK
801.	06-18-2-09-306B -r -00	0,2	0,2	91E0	B	BRAK WSK
802.	06-18-2-09-385 -h -00	0,4	0,4	9190	C	BRAK WSK
803.	Suma końcowa	2872,61	2216,68			

Załącznik 3. Wykaz drzewostanów uznanych powyżej 100 lat w Nadleśnictwie Skierniewice

Adres leśny	powierzchnia	TSL	gatunek	Wiek
06-18-1-01-203 -d -00	4,24	LMŚW	SO	101
06-18-1-01-3 -c -00	4,78	LMŚW	SO	101
06-18-2-05-134 -b -00	4,52	BMŚW	SO	101
06-18-1-01-196 -l -00	3	LMW	SO	102
06-18-1-01-197 -b -00	4,12	LMŚW	SO	102
06-18-1-01-36 -k -00	3,45	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-188 -c -00	4,51	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-189 -b -00	4,04	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-191 -a -00	3,98	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-77 -b -00	6,31	BMŚW	SO	102
06-18-2-05-51 -l -00	4,72	LŚW	SO	102
06-18-2-06-24 -b -00	7,17	LŚW	SO	102
06-18-2-06-29 -g -00	2,02	LŚW	SO	102
06-18-2-07-156A -a -00	4,82	BMŚW	SO	102
06-18-2-07-188 -d -00	6,92	BMW	SO	102
06-18-2-08-229 -h -00	5,73	LMŚW	SO	102
06-18-2-09-249 -k -00	3,16	LŚW	SO	102
06-18-2-08-314 -m -00	5,47	LMW	SO	103
06-18-2-08-315 -i -00	5,1	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-318 -a -00	7,2	BMŚW	SO	103
06-18-1-01-33 -c -00	4,65	LMŚW	SO	104
06-18-1-04-97 -g -00	1,59	LŚW	MD	104
06-18-1-01-27 -f -00	2,25	LMŚW	SO	105
06-18-2-09-247 -f -00	2,88	LMW	OL	105
06-18-2-09-260 -c -00	4,15	LMŚW	DB	105
06-18-2-09-248 -t -00	2,36	LMŚW	SO	106
06-18-1-04-111 -b -00	3,3	LMŚW	SO	107
06-18-2-05-75 -b -00	4,92	LMŚW	SO	107
06-18-2-09-248 -r -00	1,3	LMW	SO	107
06-18-2-09-292 -c -00	1,38	LŚW	SO	107
06-18-2-09-293 -g -00	6,97	LŚW	SO	107
06-18-1-02-87 -c -00	2,72	LMŚW	SO	108
06-18-2-08-311 -d -00	2,28	BW	SO	108
06-18-2-08-332 -c -00	3,67	BŚW	SO	108
06-18-2-08-336 -g -00	2,78	BMW	SO	108
06-18-2-09-257 -s -00	2	LŚW	DB	109
06-18-1-01-42 -h -00	2,57	LMW	OL	110
06-18-1-02-66 -b -00	5,68	LMŚW	SO	110
06-18-1-02-66 -d -00	5,56	BMŚW	SO	110
06-18-1-02-88 -b -00	7,41	LMŚW	SO	110
06-18-1-03-153 -f -00	5,47	LMŚW	SO	110
06-18-1-01-3 -b -00	1,84	BMŚW	SO	111

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

Adres leśny	powierzchnia	TSL	gatunek	Wiek
06-18-2-05-122 -f -00	3,13	BMŚW	SO	111
06-18-2-05-121 -g -00	2,18	LŚW	OL	112
06-18-2-05-121 -h -00	1,5	LŚW	SO	112
06-18-2-05-46 -d -00	9,45	BMŚW	SO	112
06-18-2-05-47 -d -00	5,9	LMŚW	SO	112
06-18-2-05-47 -g -00	4,15	LMŚW	SO	112
06-18-2-09-261 -a -00	4,36	LMŚW	DB	112
06-18-1-04-123 -j -00	3,76	LMŚW	SO	113
06-18-1-03-134 -g -00	1,63	LMŚW	SO	114
06-18-1-04-109 -c -00	4,95	LMŚW	SO	115
06-18-1-01-48 -a -00	4,3	BMŚW	SO	117
06-18-1-03-153 -b -00	3,53	BMŚW	SO	117
06-18-2-08-235 -l -00	4,74	LŚW	SO	117
06-18-2-08-236 -a -00	5,62	LŚW	SO	117
06-18-2-09-274 -d -00	1,64	BMŚW	SO	117
06-18-1-03-183 -f -00	4,48	LMŚW	SO	119
06-18-1-03-184 -c -00	5,14	LMŚW	SO	119
06-18-1-04-117 -f -00	5,79	LMŚW	SO	119
06-18-1-04-117 -g -00	10,97	LMŚW	SO	119
06-18-1-01-47 -h -00	0,89	BMŚW	SO	120
06-18-1-01-50 -d -00	5,12	LMŚW	SO	120
06-18-1-02-62 -f -00	1,78	LMŚW	SO	120
06-18-1-03-153 -a -00	0,84	BMŚW	SO	120
06-18-1-03-157 -b -00	6,13	BMŚW	SO	120
06-18-1-03-157 -f -00	7,01	BMŚW	SO	120
06-18-1-03-163 -b -00	5,25	LMŚW	SO	120
06-18-2-09-251 -d -00	1,97	LW	DB	120
06-18-1-01-194 -a -00	7,56	LMŚW	SO	121
06-18-2-07-167 -g -00	2,75	BMŚW	SO	122
06-18-1-03-176 -d -00	3,56	LMŚW	SO	124
06-18-1-03-180 -g -00	6,93	BMŚW	SO	124
06-18-1-03-180 -i -00	2,77	BMŚW	SO	124
06-18-1-04-99 -h -00	1,64	LŚW	SO	125
06-18-2-07-153 -h -00	2,25	BMŚW	SO	126
06-18-2-08-332 -f -00	1,65	BŚW	SO	127
06-18-2-09-276 -f -00	2,84	LŚW	SO	127
06-18-1-03-177 -c -00	4,63	LMŚW	SO	129
06-18-2-05-102 -h -00	2,12	BMŚW	SO	129
06-18-2-09-288 -b -00	8,68	LŚW	SO	129
06-18-2-08-228 -i -00	2,89	LMŚW	SO	130
06-18-2-07-151 -d -00	4,78	LMŚW	SO	132
06-18-2-07-219 -c -00	4,43	LŚW	SO	132
06-18-2-07-220 -a -00	9,89	LŚW	SO	132

Adres leśny	powierzchnia	TSL	gatunek	Wiek
06-18-2-07-224 -c -00	4,61	LMŚW	SO	132
06-18-2-08-345 -c -00	1,18	BŚW	SO	132
06-18-2-08-345 -f -00	5,3	BŚW	SO	132
06-18-2-09-274 -b -00	4,51	LMŚW	SO	132
06-18-2-08-338 -g -00	4,12	BŚW	SO	133
06-18-1-04-110 -f -00	4,94	LMŚW	DB	134
06-18-1-04-110 -f -00	4,94	LMŚW	DB	134
06-18-1-04-110 -g -00	4,95	LMŚW	DB	134
06-18-2-07-206 -g -00	3,93	LŚW	SO	136
06-18-2-07-223 -h -00	1,87	BMŚW	SO	137
06-18-2-07-223 -j -00	1,34	BMŚW	SO	137
06-18-1-03-165 -j -00	1,99	LMŚW	SO	140
06-18-2-09-295 -a -00	3,81	LŚW	SO	142
06-18-2-05-127 -a -00	0,94	LMŚW	SO	143
06-18-2-05-127 -f -00	3,72	LMŚW	SO	156
06-18-1-01-196 -f -00	1,02	LMŚW	SO	101
06-18-1-01-201 -g -00	3,4	LMŚW	SO	101
06-18-1-04-115 -d -00	14,1	LMŚW	SO	101
06-18-1-02-189 -c -00	4,47	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-190 -b -00	6,19	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-77 -c -00	14,38	LMŚW	SO	102
06-18-2-05-121 -a -00	0,98	OL	OL	102
06-18-2-05-121 -b -00	2,88	OL	OL	102
06-18-2-06-28A -g -00	3,33	LŚW	DB	102
06-18-2-06-29 -b -00	5,81	LŚW	SO	102
06-18-2-07-181 -b -00	2,57	OLJ	OL	102
06-18-2-07-189 -d -00	9,69	BMŚW	SO	102
06-18-2-07-199 -a -00	12,37	LMŚW	SO	102
06-18-2-07-203 -b -00	1,31	LMŚW	SO	102
06-18-2-07-203 -c -00	5,69	LMŚW	SO	102
06-18-2-08-229 -i -00	4,36	LMŚW	SO	102
06-18-2-08-229 -j -00	4,63	LMŚW	SO	102
06-18-2-08-235 -a -00	2,87	LŚW	DB	102
06-18-2-08-345 -h -00	3,45	BMŚW	SO	102
06-18-2-09-244 -g -00	5,21	LMŚW	DB	102
06-18-1-01-30 -f -00	5,39	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-310 -c -00	1,06	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-310 -f -00	1,37	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-315 -h -00	6,52	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-315 -h -00	6,52	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-317 -d -00	0,93	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-323 -x -00	3,63	LMŚW	DB	103
06-18-2-08-329 -c -00	4,05	LMŚW	DB	103

Adres leśny	powierzchnia	TSL	gatunek	Wiek
06-18-2-08-329 -c -00	4,05	LMŚW	DB	103
06-18-2-05-106 -g -00	4,07	LMŚW	SO	104
06-18-2-08-320 -a -00	2,88	LMW	SO	104
06-18-2-08-320 -a -00	2,88	LMW	SO	104
06-18-1-01-118C -m -00	0,15	LŚW	DB	105
06-18-1-01-118C -n -00	0,58	LŚW	DB	105
06-18-1-01-14 -b -00	4,49	LMŚW	DB	105
06-18-1-01-14 -b -00	4,49	LMŚW	DB	105
06-18-1-01-15 -a -00	1,72	LMŚW	DB.S	105
06-18-1-01-36 -j -00	2,95	LMŚW	DB	105
06-18-1-02-81 -f -00	5,54	LMŚW	SO	105
06-18-1-02-83 -f -00	4,22	BMŚW	SO	105
06-18-1-02-85 -f -00	1	LMŚW	DB.S	105
06-18-1-02-86 -b -00	4,71	LMŚW	DB	105
06-18-1-03-147 -c -00	6,61	LMŚW	DB	105
06-18-1-04-100 -a -00	1,05	LŚW	DB	105
06-18-2-08-239 -a -00	9,53	LŚW	SO	105
06-18-2-09-260 -b -00	5,24	LMŚW	DB	105
06-18-2-09-263 -j -00	1,48	BMŚW	SO	105
06-18-2-09-263 -k -00	0,71	BMŚW	SO	105
06-18-2-09-263 -l -00	0,6	BMŚW	SO	105
06-18-2-09-306B -ax -00	0,71	BŚW	SO	105
06-18-1-02-85 -d -00	33,17	LMŚW	DB	106
06-18-1-02-85 -d -00	33,17	LMŚW	DB	106
06-18-2-07-143 -f -00	2,24	BMŚW	SO	106
06-18-2-08-317 -g -00	4,99	LMŚW	DB	106
06-18-2-09-276 -g -00	3,14	LMŚW	SO	106
06-18-1-02-191 -c -00	0,93	LŚW	DB	107
06-18-2-05-42 -k -00	0,36	BMŚW	SO	107
06-18-2-05-75 -c -00	5,48	LMŚW	SO	107
06-18-2-07-197 -g -00	5,55	LMŚW	SO	107
06-18-2-07-213 -d -00	12,9	LMŚW	SO	107
06-18-2-08-235 -f -00	3,56	LŚW	DB	107
06-18-2-08-318 -f -00	1,54	LMW	SO	107
06-18-2-08-318 -f -00	1,54	LMW	SO	107
06-18-2-09-255 -a -00	0,67	LW	OL	107
06-18-2-09-255 -c -00	3,07	LŚW	SO	107
06-18-2-09-255 -f -00	4,1	LMŚW	SO	107
06-18-2-09-257 -cx -00	0,55	LŚW	DB.C	107
06-18-2-09-258 -a -00	5,57	LŚW	DB	107
06-18-2-09-258 -c -00	1,01	LŚW	DB	107
06-18-2-09-262 -a -00	1,78	LŚW	DB	107
06-18-2-09-276 -c -00	3,37	BMŚW	SO	107

Adres leśny	powierzchnia	TSL	gatunek	Wiek
06-18-2-09-276 -d -00	3,19	LŚW	SO	107
06-18-2-09-276 -i -00	1,55	LMŚW	SO	107
06-18-2-09-276 -j -00	2,13	BMŚW	SO	107
06-18-2-09-277 -f -00	5,17	LMŚW	SO	107
06-18-2-09-284 -b -00	7,51	LŚW	SO	107
06-18-1-02-87 -d -00	9,15	LMŚW	SO	108
06-18-1-04-121 -c -00	3,17	BMŚW	SO	108
06-18-1-04-89 -i -00	1,59	LŚW	MD	108
06-18-1-03-147 -b -00	3,29	LMŚW	SO	109
06-18-1-04-96 -b -00	8,84	LŚW	DB	109
06-18-2-05-98 -a -00	3,02	LMŚW	DB	109
06-18-2-08-323 -f -00	0,77	LMŚW	DB	109
06-18-2-08-323 -k -00	0,14	LMŚW	DB	109
06-18-2-09-258 -b -00	6,98	LŚW	DB	109
06-18-1-01-34 -g -00	10,13	LŚW	DB	110
06-18-1-01-35 -c -00	19,09	LŚW	DB	110
06-18-1-01-35 -d -00	2,46	LŚW	DB	110
06-18-1-01-41 -h -00	2,17	LW	OL	110
06-18-1-01-42 -i -00	2,06	LW	OL	110
06-18-1-02-193 -b -00	12,39	LMŚW	DB	110
06-18-1-02-66 -f -00	5,49	BMŚW	SO	110
06-18-1-02-71 -g -00	1,98	LMŚW	DB	110
06-18-1-02-72 -d -00	8,68	LMŚW	DB	110
06-18-1-02-86 -f -00	9,39	LMŚW	DB	110
06-18-1-02-86 -f -00	9,39	LMŚW	DB	110
06-18-1-03-146 -c -00	9,15	LMŚW	SO	110
06-18-1-04-121 -i -00	2,23	LMŚW	DB	110
06-18-1-04-121 -i -00	2,23	LMŚW	DB	110
06-18-1-04-122 -a -00	2,12	LMŚW	DB	110
06-18-1-04-122 -a -00	2,12	LMŚW	DB	110
06-18-2-08-232 -j -00	0,21	LMŚW	SO	110
06-18-2-09-251 -i -00	2,2	LŚW	DB	110
06-18-2-09-256 -a -00	0,37	LW	OL	110
06-18-2-09-256 -i -00	0,9	LŚW	DB	110
06-18-2-09-256 -i -00	0,9	LŚW	DB	110
06-18-1-01-51 -f -00	3,03	BMŚW	SO	111
06-18-2-07-144 -b -00	0,9	LMŚW	DB	111
06-18-1-02-192 -d -00	7,1	LMŚW	DB	112
06-18-1-02-192 -f -00	1,42	LMŚW	DB	112
06-18-1-03-183 -h -00	0,06	BMŚW	SO	112
06-18-1-03-183 -i -00	0,1	BMŚW	SO	112
06-18-2-05-120 -f -00	4,48	LMŚW	SO	112
06-18-2-05-120 -g -00	0,97	OL	OL	112

Adres leśny	powierzchnia	TSL	gatunek	Wiek
06-18-2-05-134 -g -00	2,16	LMŚW	DB	112
06-18-2-05-47 -h -00	3,54	LMŚW	SO	112
06-18-2-06-27 -f -00	5,83	LMŚW	SO	112
06-18-2-06-27 -g -00	5,71	LMŚW	SO	112
06-18-2-08-239A -i -00	6,05	LMŚW	SO	112
06-18-2-09-256 -j -00	0,76	LŚW	DB	112
06-18-2-09-258 -n -00	1,48	LW	DB	112
06-18-2-09-262 -f -00	0,52	LW	DB	112
06-18-2-09-292 -b -00	5,64	LŚW	SO	112
06-18-2-09-302 -j -00	1,24	LW	BRZ	112
06-18-1-04-89 -g -00	1,27	LŚW	MD	113
06-18-1-01-29 -f -00	5,31	LMŚW	DB	115
06-18-1-01-29 -f -00	5,31	LMŚW	DB	115
06-18-1-01-45 -f -00	1,33	LW	OL	115
06-18-1-02-84 -d -00	1,59	LMŚW	DB	115
06-18-1-03-160 -j -00	5,73	LMŚW	SO	115
06-18-1-03-160 -j -00	5,73	LMŚW	SO	115
06-18-1-04-109 -d -00	15,86	LMŚW	SO	115
06-18-2-06-55 -f -00	0,8	BMŚW	SO	115
06-18-2-07-212 -b -00	6,34	LMŚW	SO	115
06-18-2-07-212 -c -00	12,61	LMŚW	SO	115
06-18-2-09-261 -k -00	1,32	LŚW	DB	115
06-18-1-01-51 -g -00	4,25	LMŚW	SO	116
06-18-1-01-51 -h -00	4,09	LMŚW	SO	116
06-18-2-07-143 -a -00	1,86	BMŚW	SO	116
06-18-2-07-143 -d -00	0,96	LMŚW	DB	116
06-18-2-09-245 -d -00	0,64	LŚW	SO	116
06-18-2-05-106 -c -00	2,24	LMŚW	DB	117
06-18-2-05-82 -a -00	1,25	LMŚW	DB	117
06-18-2-06-57 -h -00	4	LŚW	DB	117
06-18-2-06-58 -h -00	2,16	LŚW	DB	117
06-18-2-06-96 -a -00	2,08	LMŚW	DB	117
06-18-2-08-235 -k -00	2,21	LŚW	DB	117
06-18-2-08-236 -b -00	20,34	LŚW	SO	117
06-18-2-09-251 -f -00	5,17	LŚW	DB	117
06-18-2-09-251 -l -00	1,81	LŚW	DB	117
06-18-2-09-301 -k -00	1,84	LŚW	BRZ	117
06-18-1-04-93 -b -00	2,7	LŚW	MD	118
06-18-1-03-134 -n -00	4,03	LMŚW	SO	119
06-18-2-09-301 -o -00	0,69	LMŚW	DB	119
06-18-1-01-50 -b -00	3,14	LMŚW	DB	120
06-18-1-04-97 -a -00	1,87	LŚW	DB	120
06-18-2-06-97C -d -00	0,38	BŚW	SO	120

Adres leśny	powierzchnia	TSL	gatunek	Wiek
06-18-2-09-253 -i -00	1,13	LMŚW	DB	120
06-18-1-01-47 -i -00	11,35	LMŚW	DB	121
06-18-2-06-58 -b -00	2	LMŚW	DB	121
06-18-2-06-58 -c -00	6,38	LŚW	DB	121
06-18-2-07-143 -c -00	1,62	LMB	OL	121
06-18-1-02-188 -d -00	2,64	LMŚW	DB	122
06-18-2-06-29A -d -00	0,84	LŚW	DB	122
06-18-2-07-153 -b -00	3,55	LMŚW	SO	122
06-18-2-07-153 -b -00	3,55	LMŚW	SO	122
06-18-2-09-301 -b -00	1,03	LŚW	DB	122
06-18-2-09-301 -f -00	1,79	OLJ	OL	122
06-18-2-09-301 -n -00	1,68	LW	OL	122
06-18-1-04-89 -j -00	6,12	LŚW	MD	123
06-18-1-04-115 -b -00	2,48	LMŚW	DB	125
06-18-1-04-115 -b -00	2,48	LMŚW	DB	125
06-18-1-01-48 -d -00	15,92	LMŚW	DB	126
06-18-2-07-156 -b -00	6,9	OL	OL	126
06-18-2-08-232 -c -00	6,67	LMŚW	SO	127
06-18-2-08-232 -i -00	4,79	LŚW	SO	127
06-18-2-08-333 -d -00	0,57	LMŚW	SO	127
06-18-2-09-276 -h -00	1,28	LŚW	SO	127
06-18-2-09-302 -c -00	2,08	OLJ	OL	127
06-18-2-09-302 -g -00	3,22	LŚW	BRZ	127
06-18-2-08-335 -a -00	3,68	LMŚW	SO	128
06-18-2-08-340 -b -00	1,91	LMŚW	SO	128
06-18-2-09-288 -c -00	8,17	LŚW	SO	129
06-18-2-07-169 -c -00	0,48	BB	SO	130
06-18-2-08-357A -j -00	0,41	BMŚW	SO	130
06-18-2-07-157 -a -00	0,64	LMB	OL	131
06-18-2-06-123 -h -00	1,2	LŚW	DB	132
06-18-2-06-137 -b -00	2,46	LMŚW	DB	132
06-18-2-06-137 -b -00	2,46	LMŚW	DB	132
06-18-2-07-210 -d -00	5,39	OLJ	OL	132
06-18-2-07-220 -b -00	5,98	LŚW	SO	132
06-18-2-07-224 -d -00	4,34	LMŚW	SO	132
06-18-2-07-224 -d -00	4,34	LMŚW	SO	132
06-18-2-07-224 -f -00	4,33	LMŚW	SO	132
06-18-2-09-258 -m -00	0,98	LŚW	DB	132
06-18-2-09-274 -c -00	1,98	LMŚW	SO	132
06-18-2-09-274 -f -00	1,42	LMŚW	SO	132
06-18-2-09-274 -g -00	5,38	LŚW	SO	132
06-18-2-09-302 -m -00	0,95	LW	OL	132
06-18-2-05-103 -f -00	0,58	LMŚW	DB	137

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

Adres leśny	powierzchnia	TSL	gatunek	Wiek
06-18-2-09-268 -c -00	2,67	LMŚW	SO	142
06-18-2-09-281 -c -00	9,31	LMŚW	SO	142
06-18-2-09-281 -d -00	3,3	LMŚW	SO	142
06-18-1-04-91 -f -00	6,04	LŚW	DB	148
06-18-2-09-251 -g -00	0,86	LŚW	DB	150
06-18-2-09-251 -g -00	0,86	LŚW	DB	150
06-18-1-04-89 -d -00	6,44	LŚW	DB	152
06-18-1-04-89 -k -00	0,43	LŚW	DB	152
06-18-2-07-209 -c -00	4,67	LŚW	DB	152
06-18-2-09-258 -o -00	3,83	LŚW	DB	152
06-18-2-09-258 -o -00	3,83	LŚW	DB	152
06-18-1-04-89 -f -00	0,82	LŚW	MD	153
06-18-1-04-90 -c -00	12,54	LŚW	DB	153
06-18-1-04-90 -g -00	11,84	LŚW	DB	153
06-18-1-04-90 -h -00	1,67	LŚW	DB	153
06-18-1-04-94 -b -00	3,8	LŚW	DB	153
06-18-1-04-95 -b -00	7,05	LŚW	DB	153
06-18-1-04-97 -d -00	16,44	LŚW	DB	153
06-18-1-04-97 -f -00	4,09	LŚW	DB	153
06-18-1-04-99 -f -00	2,02	LŚW	DB	155
06-18-1-04-99 -f -00	2,02	LŚW	DB	155
06-18-2-07-156 -c -00	1,04	LMB	SO	156
06-18-2-05-83 -d -00	1,37	BMŚW	SO	157
06-18-2-05-51 -h -00	1,5	LŚW	DB	159
06-18-1-04-100 -b -00	11,45	LŚW	DB	160
06-18-1-04-91 -a -00	5,49	LŚW	DB	168
06-18-2-07-156 -f -00	1,23	BB	SO	171
06-18-2-07-177 -c -00	1,8	LŚW	DB	172
06-18-2-07-177 -c -00	1,8	LŚW	DB	172
06-18-1-01-14 -f -00	10,6	LŚW	DB	184

Załącznik 4. Wykaz drzewostanów przekraczających wiek rębności.

Adres leśny	powierzchnia	TSL	gatunek	Wiek
06-18-1-01-202 -g -00	0,95	LMŚW	BRZ	61
06-18-1-01-204 -d -00	0,62	LMŚW	BRZ	61
06-18-1-01-210 -c -00	5,56	BMŚW	BRZ	61
06-18-2-05-35 -a -00	2,71	LMW	OL	62
06-18-2-05-43 -a -00	0,76	OL	OL	62
06-18-2-05-4C -k -00	1,01	LMŚW	BRZ	62
06-18-2-06-18A -c -00	1,85	LMŚW	BRZ	62
06-18-2-07-195 -k -00	1,06	LMŚW	BRZ	63
06-18-1-03-165 -n -00	1,5	OL	OL	64
06-18-2-05-120 -a -00	1,21	OL	OL	64
06-18-2-06-59 -n -00	1,16	LW	OL	64
06-18-2-07-194 -f -00	2,71	LMŚW	BRZ	64
06-18-2-08-360 -c -00	2,87	BŚW	BRZ	64
06-18-2-05-10 -a -00	0,99	LMW	BRZ	65
06-18-2-05-4E -a -00	0,61	LMW	OL	65
06-18-2-05-4E -b -00	0,7	LMŚW	BRZ	65
06-18-2-05-4E -d -00	1,83	LMW	OL	65
06-18-2-06-24 -a -00	0,96	LW	OL	65
06-18-2-06-24 -d -00	2,39	OLJ	OL	65
06-18-2-09-250 -r -00	0,79	LŚW	OL	65
06-18-2-05-33 -c -00	0,89	LMW	OL	67
06-18-2-05-70 -h -00	1,09	LW	OL	67
06-18-2-06-92 -d -00	3,12	OL	OL	67
06-18-2-05-39 -h -00	1,37	LMW	BRZ	69
06-18-1-02-59 -b -00	1,32	LMŚW	BRZ	70
06-18-1-03-133A -f -00	3,46	BMŚW	BRZ	70
06-18-2-06-61 -b -00	0,71	LW	OL	70
06-18-2-09-261 -h -00	1,16	LW	OL	70
06-18-2-09-261 -h -00	1,16	LW	OL	70
06-18-2-06-109 -c -00	0,93	LW	BRZ	72
06-18-2-06-61 -d -00	2,18	OL	OL	72
06-18-2-06-9 -h -00	1,7	OLJ	BRZ	72
06-18-2-06-91 -h -00	1,08	LW	OL	72
06-18-2-05-22 -f -00	1,3	OL	OL	74
06-18-2-05-34 -a -00	1,4	OL	OL	74
06-18-2-05-4B -f -00	1,02	LMŚW	BRZ	75
06-18-1-01-4C -b -00	2,12	LMŚW	BRZ	77
06-18-2-06-6 -b -00	0,96	OL	OL	77
06-18-2-09-260 -g -00	1,49	LMŚW	BRZ	77
06-18-2-09-243 -d -00	3,92	LMW	BRZ	78
06-18-2-05-33 -h -00	1,12	LMW	OL	79
06-18-2-06-8 -d -00	1,43	LW	OL	79

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-1-02-60 -d -00	1,9	BMŚW	BRZ	80
06-18-1-01-32 -f -00	3,1	LW	OL	84
06-18-2-06-28A -n -00	1,68	LW	OL	84
06-18-2-05-120 -h -00	2,09	LMŚW	BRZ	85
06-18-2-05-33 -i -00	2,95	LMW	OL	85
06-18-1-01-7 -h -00	2,38	LMŚW	BRZ	87
06-18-2-05-20 -a -00	2,52	LW	OL	87
06-18-2-05-20 -b -00	4,51	LW	OL	87
06-18-2-06-29 -o -00	1,41	LŚW	OL	87
06-18-2-06-6 -c -00	3,79	LW	OL	87
06-18-2-06-6 -h -00	4,31	LW	OL	87
06-18-2-06-61 -m -00	0,74	LMW	BRZ	87
06-18-2-06-62 -c -00	0,55	LW	OL	87
06-18-2-09-248 -g -00	1,23	LW	OL	87
06-18-2-09-300 -b -00	1,81	OLJ	OL	87
06-18-2-05-11 -g -00	1,65	LW	OL	88
06-18-2-05-34 -d -00	3,56	LMŚW	OL	88
06-18-2-06-62 -a -00	1,79	LW	OL	88
06-18-2-05-22 -p -00	1,68	LW	OL	90
06-18-1-03-165 -l -00	2,42	LMŚW	BRZ	94
06-18-2-06-25 -d -00	4,61	OLJ	OL	94
06-18-2-09-259 -d -00	6,52	LMŚW	BRZ	95
06-18-2-05-38 -g -00	0,97	LW	OL	97
06-18-2-06-96 -g -00	0,45	LW	OL	97
06-18-2-06-96 -m -00	2,2	LMW	BRZ	97
06-18-2-09-250 -f -00	1,35	LW	OL	100
06-18-1-01-203 -d -00	4,24	LMŚW	SO	101
06-18-1-01-3 -c -00	4,78	LMŚW	SO	101
06-18-2-05-134 -b -00	4,52	BMŚW	SO	101
06-18-1-01-196 -l -00	3	LMW	SO	102
06-18-1-01-197 -b -00	4,12	LMŚW	SO	102
06-18-1-01-36 -k -00	3,45	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-188 -c -00	4,51	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-189 -b -00	4,04	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-191 -a -00	3,98	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-77 -b -00	6,31	BMŚW	SO	102
06-18-2-05-51 -l -00	4,72	LŚW	SO	102
06-18-2-06-24 -b -00	7,17	LŚW	SO	102
06-18-2-06-29 -g -00	2,02	LŚW	SO	102
06-18-2-07-156A -a -00	4,82	BMŚW	SO	102
06-18-2-07-188 -d -00	6,92	BMW	SO	102
06-18-2-08-229 -h -00	5,73	LMŚW	SO	102
06-18-2-09-249 -k -00	3,16	LŚW	SO	102
06-18-2-08-314 -m -00	5,47	LMW	SO	103

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-2-08-315 -i -00	5,1	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-318 -a -00	7,2	BMŚW	SO	103
06-18-1-01-33 -c -00	4,65	LMŚW	SO	104
06-18-1-04-97 -g -00	1,59	LŚW	MD	104
06-18-1-01-27 -f -00	2,25	LMŚW	SO	105
06-18-2-09-247 -f -00	2,88	LMW	OL	105
06-18-2-09-248 -t -00	2,36	LMŚW	SO	106
06-18-1-04-111 -b -00	3,3	LMŚW	SO	107
06-18-2-05-75 -b -00	4,92	LMŚW	SO	107
06-18-2-09-248 -r -00	1,3	LMW	SO	107
06-18-2-09-292 -c -00	1,38	LŚW	SO	107
06-18-2-09-293 -g -00	6,97	LŚW	SO	107
06-18-1-02-87 -c -00	2,72	LMŚW	SO	108
06-18-2-08-311 -d -00	2,28	BW	SO	108
06-18-2-08-332 -c -00	3,67	BŚW	SO	108
06-18-2-08-336 -g -00	2,78	BMW	SO	108
06-18-1-01-42 -h -00	2,57	LMW	OL	110
06-18-1-02-66 -b -00	5,68	LMŚW	SO	110
06-18-1-02-66 -d -00	5,56	BMŚW	SO	110
06-18-1-02-88 -b -00	7,41	LMŚW	SO	110
06-18-1-03-153 -f -00	5,47	LMŚW	SO	110
06-18-1-01-3 -b -00	1,84	BMŚW	SO	111
06-18-2-05-122 -f -00	3,13	BMŚW	SO	111
06-18-2-05-121 -g -00	2,18	LŚW	OL	112
06-18-2-05-121 -h -00	1,5	LŚW	SO	112
06-18-2-05-46 -d -00	9,45	BMŚW	SO	112
06-18-2-05-47 -d -00	5,9	LMŚW	SO	112
06-18-2-05-47 -g -00	4,15	LMŚW	SO	112
06-18-1-04-123 -j -00	3,76	LMŚW	SO	113
06-18-1-03-134 -g -00	1,63	LMŚW	SO	114
06-18-1-04-109 -c -00	4,95	LMŚW	SO	115
06-18-1-01-48 -a -00	4,3	BMŚW	SO	117
06-18-1-03-153 -b -00	3,53	BMŚW	SO	117
06-18-2-08-235 -l -00	4,74	LŚW	SO	117
06-18-2-08-236 -a -00	5,62	LŚW	SO	117
06-18-2-09-274 -d -00	1,64	BMŚW	SO	117
06-18-1-03-183 -f -00	4,48	LMŚW	SO	119
06-18-1-03-184 -c -00	5,14	LMŚW	SO	119
06-18-1-04-117 -f -00	5,79	LMŚW	SO	119
06-18-1-04-117 -g -00	10,97	LMŚW	SO	119
06-18-1-01-47 -h -00	0,89	BMŚW	SO	120
06-18-1-01-50 -d -00	5,12	LMŚW	SO	120
06-18-1-02-62 -f -00	1,78	LMŚW	SO	120
06-18-1-03-153 -a -00	0,84	BMŚW	SO	120

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-1-03-157 -b -00	6,13	BMŚW	SO	120
06-18-1-03-157 -f -00	7,01	BMŚW	SO	120
06-18-1-03-163 -b -00	5,25	LMŚW	SO	120
06-18-1-01-194 -a -00	7,56	LMŚW	SO	121
06-18-2-07-167 -g -00	2,75	BMŚW	SO	122
06-18-1-03-176 -d -00	3,56	LMŚW	SO	124
06-18-1-03-180 -g -00	6,93	BMŚW	SO	124
06-18-1-03-180 -i -00	2,77	BMŚW	SO	124
06-18-1-04-99 -h -00	1,64	LŚW	SO	125
06-18-2-07-153 -h -00	2,25	BMŚW	SO	126
06-18-2-08-332 -f -00	1,65	BŚW	SO	127
06-18-2-09-276 -f -00	2,84	LŚW	SO	127
06-18-1-03-177 -c -00	4,63	LMŚW	SO	129
06-18-2-05-102 -h -00	2,12	BMŚW	SO	129
06-18-2-09-288 -b -00	8,68	LŚW	SO	129
06-18-2-08-228 -i -00	2,89	LMŚW	SO	130
06-18-2-07-151 -d -00	4,78	LMŚW	SO	132
06-18-2-07-219 -c -00	4,43	LŚW	SO	132
06-18-2-07-220 -a -00	9,89	LŚW	SO	132
06-18-2-07-224 -c -00	4,61	LMŚW	SO	132
06-18-2-08-345 -c -00	1,18	BŚW	SO	132
06-18-2-08-345 -f -00	5,3	BŚW	SO	132
06-18-2-09-274 -b -00	4,51	LMŚW	SO	132
06-18-2-08-338 -g -00	4,12	BŚW	SO	133
06-18-2-07-206 -g -00	3,93	LŚW	SO	136
06-18-2-07-223 -h -00	1,87	BMŚW	SO	137
06-18-2-07-223 -j -00	1,34	BMŚW	SO	137
06-18-1-03-165 -j -00	1,99	LMŚW	SO	140
06-18-2-09-295 -a -00	3,81	LŚW	SO	142
06-18-2-05-127 -a -00	0,94	LMŚW	SO	143
06-18-2-05-127 -f -00	3,72	LMŚW	SO	156
06-18-1-01-3 -g -00	0,31	LW	OS	51
06-18-2-07-206 -b -00	3,87	LŚW	OS	57
06-18-2-07-206 -b -00	3,87	LŚW	OS	57
06-18-1-01-198 -dx -00	0,22	LMW	OL	61
06-18-1-01-200 -f -00	5,89	LMŚW	BRZ	61
06-18-1-01-201 -h -00	1,96	LMŚW	BRZ	61
06-18-1-01-202 -d -00	4,12	LMŚW	BRZ	61
06-18-1-01-207 -a -00	0,32	LMŚW	AK	61
06-18-1-01-208 -j -00	2,18	OL	OL	61
06-18-1-01-213 -b -00	0,1	LMŚW	OL	61
06-18-1-01-48 -g -00	6,96	LW	OL	61
06-18-1-01-55A -b -00	1,17	OL	OL	61
06-18-1-01-55A -c -00	0,98	OL	OL	61

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-1-02-67A -h -00	0,74	OL	OL	61
06-18-1-03-170B -m -00	0,11	BŚW	BRZ	61
06-18-2-05-121 -i -00	4,23	LMŚW	BRZ	61
06-18-2-08-239 -h -00	0,5	LW	OL	61
06-18-2-08-363A -y -00	0,29	OL	OL	61
06-18-1-03-178 -c -00	0,62	OLJ	OL	62
06-18-2-06-93 -j -00	2,3	LW	OL	62
06-18-2-08-232B -b -00	0,79	LMŚW	BRZ	62
06-18-2-05-4C -b -00	0,14	LMŚW	BRZ	63
06-18-1-01-196 -n -00	0,24	LMW	OL	64
06-18-1-02-67A -b -00	0,04	OL	OL	64
06-18-1-02-67A -c -00	0,54	OL	OL	64
06-18-2-05-72 -b -00	1,33	LMW	OL	64
06-18-2-06-8 -f -00	1,01	OLJ	OL	64
06-18-2-07-180 -m -00	0,92	BMŚW	BRZ	64
06-18-2-08-334A -a -00	0,06	OL	OL	64
06-18-1-01-118A -g -00	0,94	LMŚW	OS	65
06-18-1-01-198 -g -00	0,75	LW	OL	65
06-18-1-01-250 -f -00	0,56	LŚW	OL	65
06-18-1-04-125A -a -00	0,22	LMŚW	BRZ	65
06-18-2-05-135 -a -00	5,43	LMŚW	LP	65
06-18-2-05-135 -a -00	5,43	LMŚW	LP	65
06-18-2-05-4C -c -00	0,57	LMW	BRZ	65
06-18-2-06-111 -g -00	1,72	OL	OL	65
06-18-2-06-25 -g -00	1,07	LŚW	BRZ	65
06-18-2-06-91 -j -00	1,99	LW	OL	65
06-18-2-07-155A -l -00	2,07	LMŚW	BRZ	65
06-18-2-07-168A -j -00	1,69	BMŚW	BRZ	65
06-18-2-08-232B -a -00	0,59	LMŚW	BRZ	65
06-18-2-09-245 -a -00	9,26	LW	OL	66
06-18-2-09-258 -d -00	0,62	LŚW	GB	66
06-18-1-01-249 -f -00	2,53	LŚW	BRZ	67
06-18-2-05-105 -a -00	4	LMW	OL	67
06-18-2-05-105 -a -00	4	LMW	OL	67
06-18-2-06-59 -o -00	0,66	OL	OL	67
06-18-2-07-155A -n -00	0,54	BMŚW	BRZ	67
06-18-2-07-191 -c -00	3,86	LMŚW	BRZ	67
06-18-1-03-167A -f -00	1,14	LMŚW	BRZ	68
06-18-2-07-168A -a -00	1,07	BŚW	BRZ	68
06-18-1-01-118 -b -00	2,74	LMŚW	BRZ	69
06-18-2-05-50 -d -00	0,9	OL	OL	69
06-18-2-05-50 -f -00	0,7	LW	OL	69
06-18-2-08-359 -f -00	1,45	OL	OL	69
06-18-1-03-169 -a -00	0,1	OLJ	OL	70

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-2-05-4E -f -00	0,25	LMŚW	OL	70
06-18-2-05-51 -f -00	1,44	LŚW	LP	70
06-18-2-05-51 -f -00	1,44	LŚW	LP	70
06-18-2-06-29A -c -00	1,92	LŚW	BRZ	70
06-18-2-06-97 -f -00	2,97	OL	OL	70
06-18-2-06-97 -g -00	2,49	OL	OL	70
06-18-2-06-97B -m -00	0,88	BMŚW	AK	70
06-18-2-06-97B -s -00	0,36	BMŚW	AK	70
06-18-2-07-143A -b -00	0,31	OL	OL	70
06-18-2-08-239D -b -00	1,3	LMŚW	BRZ	70
06-18-1-01-118A -f -00	2,2	LŚW	BRZ	71
06-18-1-01-118C -a -00	0,28	OLJ	OL	71
06-18-1-01-15 -b -00	1,44	OLJ	OL	71
06-18-1-02-63 -i -00	0,92	LW	OL	71
06-18-1-03-136 -f -00	1,11	OLJ	OL	71
06-18-1-03-145 -d -00	0,83	OLJ	OL	71
06-18-1-03-168 -f -00	1,43	BŚW	BRZ	71
06-18-1-03-169 -h -00	1,68	OLJ	OL	71
06-18-2-07-156 -g -00	0,55	BB	BRZ	71
06-18-2-05-74 -d -00	0,88	OL	OL	72
06-18-2-05-89 -b -00	3,23	LMW	OL	72
06-18-2-06-126 -c -00	1,83	LW	OL	72
06-18-2-06-126A -b -00	0,87	OL	OL	72
06-18-2-06-26 -j -00	3,31	OLJ	OL	72
06-18-2-06-29 -a -00	1,15	OLJ	OL	72
06-18-2-06-61 -h -00	1,88	LW	OL	72
06-18-2-09-302 -d -00	1,62	LŚW	BRZ	72
06-18-2-09-302 -i -00	2,91	OLJ	OL	72
06-18-2-09-306A -d -00	1,32	BŚW	BRZ	72
06-18-1-03-170B -a -00	0,14	OLJ	OL	73
06-18-1-03-170B -n -00	0,08	OLJ	OL	73
06-18-2-08-358 -b -00	1,19	LW	OL	73
06-18-1-01-52B -a -00	0,34	BMŚW	BRZ	74
06-18-2-07-143A -p -00	0,35	OL	OL	74
06-18-2-08-368 -b -00	10,66	OL	OL	74
06-18-2-09-256 -d -00	1,73	LMŚW	GB	74
06-18-1-01-196 -b -00	0,16	OLJ	OL	75
06-18-1-01-198 -h -00	0,36	LW	OL	75
06-18-1-01-198 -p -00	0,36	LMW	OL	75
06-18-1-02-69 -f -00	0,81	LMŚW	AK	75
06-18-2-07-169A -h -00	0,32	OL	OL	75
06-18-2-09-258 -j -00	2,24	LW	OL	75
06-18-1-01-34 -b -00	2,65	LŚW	BRZ	76
06-18-1-04-96 -g -00	1	LW	OL	76

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-2-05-122 -j -00	2,94	LW	BRZ	76
06-18-2-06-138B -d -00	0,38	LMŚW	OL	76
06-18-1-01-42 -d -00	2,18	OLJ	OL	77
06-18-2-07-143 -b -00	2,58	OL	OL	77
06-18-2-07-143 -i -00	1,37	OL	BRZ	77
06-18-2-07-143 -i -00	1,37	OL	BRZ	77
06-18-2-07-156 -d -00	1,87	OL	OL	77
06-18-2-07-157 -b -00	2,2	LMB	OL	77
06-18-2-07-169 -a -00	1,65	BB	BRZ	77
06-18-2-07-169 -b -00	0,38	OL	OL	77
06-18-2-08-355A -f -00	2,2	OL	OL	77
06-18-2-08-355A -h -00	0,96	OL	OL	77
06-18-2-08-355A -j -00	0,97	OL	OL	77
06-18-2-08-363A -j -00	0,51	OL	OL	77
06-18-2-09-254 -b -00	4,21	LMŚW	BRZ	77
06-18-2-09-302 -a -00	0,75	OLJ	OL	77
06-18-2-09-302 -k -00	1,03	LW	BRZ	77
06-18-1-01-33 -h -00	1,1	OLJ	OL	78
06-18-1-03-158 -f -00	2,5	BMŚW	BRZ	78
06-18-2-08-345 -b -00	1,11	OL	OL	78
06-18-1-03-166 -c -00	2,36	OL	OL	79
06-18-2-07-144 -c -00	2,33	OL	OL	79
06-18-2-07-144 -f -00	0,2	LMB	OL	79
06-18-2-08-340 -k -00	3,37	LMW	OL	79
06-18-1-01-11B -b -00	0,28	BMŚW	BRZ	80
06-18-1-01-15 -h -00	1,59	OL	OL	80
06-18-1-01-48 -h -00	0,79	LW	OL	80
06-18-1-02-25 -b -00	1,27	OLJ	OL	80
06-18-1-02-67 -j -00	1,82	OLJ	OL	80
06-18-2-08-323 -r -00	0,82	LMW	OL	80
06-18-2-08-353A -m -00	0,84	LMW	OL	80
06-18-2-08-363 -h -00	1,39	OL	BRZ	80
06-18-2-08-363A -k -00	0,32	OL	OL	80
06-18-2-08-371 -f -00	0,25	OLJ	OL	80
06-18-2-08-371 -i -00	0,54	OLJ	OL	80
06-18-2-09-256 -h -00	1,35	LŚW	BRZ	80
06-18-2-09-291A -cx -00	0,03	OL	OL	80
06-18-2-09-306B -o -00	0,23	OL	OL	80
06-18-1-01-199 -i -00	1,39	LW	OL	81
06-18-1-01-28 -d -00	1,44	LMB	OL	81
06-18-1-01-57 -f -00	0,71	OL	OL	81
06-18-2-09-303 -a -00	3,11	OLJ	OL	81
06-18-1-01-196 -a -00	0,41	OLJ	OL	82
06-18-2-07-186 -d -00	1,58	LMW	OL	82

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-1-01-196 -d -00	0,65	LW	OL	83
06-18-1-03-170A -a -00	0,94	LW	BRZ	83
06-18-1-03-170A -c -00	0,41	LMW	BRZ	83
06-18-1-04-122B -a -00	0,91	BMŚW	BRZ	83
06-18-2-08-334 -h -00	1,47	OL	OL	83
06-18-2-08-340 -c -00	8,21	OL	OL	83
06-18-1-02-63 -g -00	2,03	LW	OL	84
06-18-2-05-133 -f -00	2,07	LMŚW	LP	84
06-18-2-08-340 -o -00	0,67	OL	OL	84
06-18-2-08-365 -b -00	1,83	BMŚW	BRZ	85
06-18-2-08-371 -d -00	1,13	OLJ	OL	86
06-18-2-06-60 -h -00	0,89	OLJ	OL	87
06-18-2-06-9 -j -00	1,37	OLJ	OL	87
06-18-2-07-143 -h -00	1,9	OL	OL	87
06-18-2-09-252 -j -00	6,31	LMŚW	BRZ	87
06-18-2-09-252 -k -00	4,45	LMŚW	BRZ	87
06-18-2-09-253 -g -00	6,73	LMŚW	BRZ	87
06-18-2-09-261 -g -00	0,8	LW	OL	87
06-18-2-09-299 -g -00	1,02	OLJ	OL	87
06-18-2-09-306A -b -00	2,14	OLJ	OL	87
06-18-1-01-11B -l -00	0,14	OL	OL	90
06-18-1-01-11B -m -00	0,33	OL	OL	90
06-18-1-01-11B -n -00	0,07	OL	OL	90
06-18-1-01-11B -o -00	0,35	OL	OL	90
06-18-1-01-11B -p -00	0,08	OL	OL	90
06-18-1-02-24 -h -00	1,04	OLJ	OL	90
06-18-2-05-133 -g -00	1,18	LŚW	LP	90
06-18-2-08-351E -a -00	2,17	OL	OL	90
06-18-2-08-351E -d -00	0,8	OL	OL	90
06-18-2-08-360A -d -00	1,16	BMŚW	BRZ	90
06-18-2-09-291 -w -00	1,61	LW	OL	91
06-18-2-09-291 -w -00	1,61	LW	OL	91
06-18-2-06-9 -i -00	2,4	OLJ	OL	92
06-18-2-06-9 -k -00	0,78	OLJ	OL	92
06-18-2-06-9 -k -00	0,78	OLJ	OL	92
06-18-2-09-268 -d -00	0,98	LMB	OL	92
06-18-1-03-165 -k -00	2,25	OLJ	OL	94
06-18-1-03-165 -r -00	0,73	OLJ	OL	94
06-18-2-08-371 -c -00	0,81	OLJ	OL	95
06-18-2-09-291A -dx -00	0,18	OL	OL	95
06-18-2-09-291A -fx -00	0,12	OL	OL	95
06-18-2-06-96 -o -00	3,08	LW	OL	97
06-18-2-08-314 -h -00	0,81	OL	OL	97
06-18-2-05-50 -g -00	1,01	OL	OL	99

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-2-05-50 -i -00	0,8	LW	OL	99
06-18-1-01-196 -f -00	1,02	LMŚW	SO	101
06-18-1-01-201 -g -00	3,4	LMŚW	SO	101
06-18-1-04-115 -d -00	14,1	LMŚW	SO	101
06-18-1-02-189 -c -00	4,47	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-190 -b -00	6,19	LMŚW	SO	102
06-18-1-02-77 -c -00	14,38	LMŚW	SO	102
06-18-2-05-121 -a -00	0,98	OL	OL	102
06-18-2-05-121 -b -00	2,88	OL	OL	102
06-18-2-06-29 -b -00	5,81	LŚW	SO	102
06-18-2-07-181 -b -00	2,57	OLJ	OL	102
06-18-2-07-189 -d -00	9,69	BMŚW	SO	102
06-18-2-07-199 -a -00	12,37	LMŚW	SO	102
06-18-2-07-203 -b -00	1,31	LMŚW	SO	102
06-18-2-07-203 -c -00	5,69	LMŚW	SO	102
06-18-2-08-229 -i -00	4,36	LMŚW	SO	102
06-18-2-08-229 -j -00	4,63	LMŚW	SO	102
06-18-2-08-345 -h -00	3,45	BMŚW	SO	102
06-18-1-01-30 -f -00	5,39	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-310 -c -00	1,06	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-310 -f -00	1,37	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-315 -h -00	6,52	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-315 -h -00	6,52	LMŚW	SO	103
06-18-2-08-317 -d -00	0,93	LMŚW	SO	103
06-18-2-05-106 -g -00	4,07	LMŚW	SO	104
06-18-2-08-320 -a -00	2,88	LMW	SO	104
06-18-2-08-320 -a -00	2,88	LMW	SO	104
06-18-1-02-81 -f -00	5,54	LMŚW	SO	105
06-18-1-02-83 -f -00	4,22	BMŚW	SO	105
06-18-2-08-239 -a -00	9,53	LŚW	SO	105
06-18-2-09-257 -cx -00	0,55	LŚW	DB.C	107
06-18-2-09-263 -j -00	1,48	BMŚW	SO	105
06-18-2-09-263 -k -00	0,71	BMŚW	SO	105
06-18-2-09-263 -l -00	0,6	BMŚW	SO	105
06-18-2-09-306B -ax -00	0,71	BŚW	SO	105
06-18-2-07-143 -f -00	2,24	BMŚW	SO	106
06-18-2-09-276 -g -00	3,14	LMŚW	SO	106
06-18-2-05-42 -k -00	0,36	BMŚW	SO	107
06-18-2-05-75 -c -00	5,48	LMŚW	SO	107
06-18-2-07-197 -g -00	5,55	LMŚW	SO	107
06-18-2-07-213 -d -00	12,9	LMŚW	SO	107
06-18-2-08-318 -f -00	1,54	LMW	SO	107
06-18-2-08-318 -f -00	1,54	LMW	SO	107
06-18-2-09-255 -a -00	0,67	LW	OL	107

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-2-09-255 -c -00	3,07	LŚW	SO	107
06-18-2-09-255 -f -00	4,1	LMŚW	SO	107
06-18-2-09-276 -c -00	3,37	BMŚW	SO	107
06-18-2-09-276 -d -00	3,19	LŚW	SO	107
06-18-2-09-276 -i -00	1,55	LMŚW	SO	107
06-18-2-09-276 -j -00	2,13	BMŚW	SO	107
06-18-2-09-277 -f -00	5,17	LMŚW	SO	107
06-18-2-09-284 -b -00	7,51	LŚW	SO	107
06-18-1-02-87 -d -00	9,15	LMŚW	SO	108
06-18-1-04-121 -c -00	3,17	BMŚW	SO	108
06-18-1-04-89 -i -00	1,59	LŚW	MD	108
06-18-1-03-147 -b -00	3,29	LMŚW	SO	109
06-18-1-01-41 -h -00	2,17	LW	OL	110
06-18-1-01-42 -i -00	2,06	LW	OL	110
06-18-1-02-66 -f -00	5,49	BMŚW	SO	110
06-18-1-03-146 -c -00	9,15	LMŚW	SO	110
06-18-2-08-232 -j -00	0,21	LMŚW	SO	110
06-18-2-09-256 -a -00	0,37	LW	OL	110
06-18-1-01-51 -f -00	3,03	BMŚW	SO	111
06-18-1-03-183 -h -00	0,06	BMŚW	SO	112
06-18-1-03-183 -i -00	0,1	BMŚW	SO	112
06-18-2-05-120 -f -00	4,48	LMŚW	SO	112
06-18-2-05-120 -g -00	0,97	OL	OL	112
06-18-2-05-47 -h -00	3,54	LMŚW	SO	112
06-18-2-06-27 -f -00	5,83	LMŚW	SO	112
06-18-2-06-27 -g -00	5,71	LMŚW	SO	112
06-18-2-08-239A -i -00	6,05	LMŚW	SO	112
06-18-2-09-292 -b -00	5,64	LŚW	SO	112
06-18-2-09-302 -j -00	1,24	LW	BRZ	112
06-18-1-04-89 -g -00	1,27	LŚW	MD	113
06-18-1-01-45 -f -00	1,33	LW	OL	115
06-18-1-03-160 -j -00	5,73	LMŚW	SO	115
06-18-1-03-160 -j -00	5,73	LMŚW	SO	115
06-18-1-04-109 -d -00	15,86	LMŚW	SO	115
06-18-2-06-55 -f -00	0,8	BMŚW	SO	115
06-18-2-07-212 -b -00	6,34	LMŚW	SO	115
06-18-2-07-212 -c -00	12,61	LMŚW	SO	115
06-18-1-01-51 -g -00	4,25	LMŚW	SO	116
06-18-1-01-51 -h -00	4,09	LMŚW	SO	116
06-18-2-07-143 -a -00	1,86	BMŚW	SO	116
06-18-2-09-245 -d -00	0,64	LŚW	SO	116
06-18-2-08-236 -b -00	20,34	LŚW	SO	117
06-18-2-09-301 -k -00	1,84	LŚW	BRZ	117
06-18-1-04-93 -b -00	2,7	LŚW	MD	118

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-1-03-134 -n -00	4,03	LMŚW	SO	119
06-18-2-06-97C -d -00	0,38	BŚW	SO	120
06-18-2-07-143 -c -00	1,62	LMB	OL	121
06-18-2-07-153 -b -00	3,55	LMŚW	SO	122
06-18-2-07-153 -b -00	3,55	LMŚW	SO	122
06-18-2-09-301 -f -00	1,79	OLJ	OL	122
06-18-2-09-301 -n -00	1,68	LW	OL	122
06-18-1-04-89 -j -00	6,12	LŚW	MD	123
06-18-2-07-156 -b -00	6,9	OL	OL	126
06-18-2-08-232 -c -00	6,67	LMŚW	SO	127
06-18-2-08-232 -i -00	4,79	LŚW	SO	127
06-18-2-08-333 -d -00	0,57	LMŚW	SO	127
06-18-2-09-276 -h -00	1,28	LŚW	SO	127
06-18-2-09-302 -c -00	2,08	OLJ	OL	127
06-18-2-09-302 -g -00	3,22	LŚW	BRZ	127
06-18-2-08-335 -a -00	3,68	LMŚW	SO	128
06-18-2-08-340 -b -00	1,91	LMŚW	SO	128
06-18-2-09-288 -c -00	8,17	LŚW	SO	129
06-18-2-07-169 -c -00	0,48	BB	SO	130
06-18-2-08-357A -j -00	0,41	BMŚW	SO	130
06-18-2-07-157 -a -00	0,64	LMB	OL	131
06-18-2-07-210 -d -00	5,39	OLJ	OL	132
06-18-2-07-220 -b -00	5,98	LŚW	SO	132
06-18-2-07-224 -d -00	4,34	LMŚW	SO	132
06-18-2-07-224 -d -00	4,34	LMŚW	SO	132
06-18-2-07-224 -f -00	4,33	LMŚW	SO	132
06-18-2-09-274 -c -00	1,98	LMŚW	SO	132
06-18-2-09-274 -f -00	1,42	LMŚW	SO	132
06-18-2-09-274 -g -00	5,38	LŚW	SO	132
06-18-2-09-302 -m -00	0,95	LW	OL	132
06-18-2-09-268 -c -00	2,67	LMŚW	SO	142
06-18-2-09-281 -c -00	9,31	LMŚW	SO	142
06-18-2-09-281 -d -00	3,3	LMŚW	SO	142
06-18-1-04-91 -f -00	6,04	LŚW	DB	148
06-18-2-09-251 -g -00	0,86	LŚW	DB	150
06-18-2-09-251 -g -00	0,86	LŚW	DB	150
06-18-1-04-89 -d -00	6,44	LŚW	DB	152
06-18-1-04-89 -k -00	0,43	LŚW	DB	152
06-18-2-07-209 -c -00	4,67	LŚW	DB	152
06-18-2-09-258 -o -00	3,83	LŚW	DB	152
06-18-2-09-258 -o -00	3,83	LŚW	DB	152
06-18-1-04-89 -f -00	0,82	LŚW	MD	153
06-18-1-04-90 -c -00	12,54	LŚW	DB	153
06-18-1-04-90 -g -00	11,84	LŚW	DB	153

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Skierniewice na lata 2023-2032

06-18-1-04-90 -h -00	1,67	LŚW	DB	153
06-18-1-04-94 -b -00	3,8	LŚW	DB	153
06-18-1-04-95 -b -00	7,05	LŚW	DB	153
06-18-1-04-97 -d -00	16,44	LŚW	DB	153
06-18-1-04-97 -f -00	4,09	LŚW	DB	153
06-18-1-04-99 -f -00	2,02	LŚW	DB	155
06-18-1-04-99 -f -00	2,02	LŚW	DB	155
06-18-2-07-156 -c -00	1,04	LMB	SO	156
06-18-2-05-83 -d -00	1,37	BMŚW	SO	157
06-18-2-05-51 -h -00	1,5	LŚW	DB	159
06-18-1-04-100 -b -00	11,45	LŚW	DB	160
06-18-1-04-91 -a -00	5,49	LŚW	DB	168
06-18-2-07-156 -f -00	1,23	BB	SO	171
06-18-2-07-177 -c -00	1,8	LŚW	DB	172
06-18-2-07-177 -c -00	1,8	LŚW	DB	172
06-18-1-01-14 -f -00	10,6	LŚW	DB	184

Załącznik 5. Wykaz ekosystemów wodno-błotnych.

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL	Siedlisko przyrodnicze
leśne siedliska wilgotne i bagienne				
06-18-1-01-14 -c -00	D-STAN	2,65	OLJ	91E0
06-18-1-01-15 -b -00	D-STAN	1,44	OLJ	91E0
06-18-1-01-15 -h -00	D-STAN	1,59	OL	91E0
06-18-1-01-195 -k -00	D-STAN	3,4	LW	91E0
06-18-1-01-196 -a -00	D-STAN	0,41	OLJ	91E0
06-18-1-01-198 -i -00	D-STAN	0,65	LW	91E0
06-18-1-01-208 -c -00	D-STAN	1,66	OL	91E0
06-18-1-01-208 -h -00	D-STAN	1,89	OL	91E0
06-18-1-01-208 -i -00	SUKCESJA	0,23	LW	91E0
06-18-1-01-208 -l -00	D-STAN	8,69	OL	91E0
06-18-1-01-33 -h -00	D-STAN	1,1	OLJ	91E0
06-18-1-01-55A -b -00	D-STAN	1,17	OL	91E0
06-18-1-01-55A -d -00	D-STAN	1,45	OL	91E0
06-18-1-02-24 -a -00	SUKCESJA	0,98	OL	91E0
06-18-1-02-67 -c -00	D-STAN	2,58	LW	91E0
06-18-1-02-67 -i -00	SUKCESJA	0,13	OLJ	91E0
06-18-1-02-67 -h -00	D-STAN	1,01	OLJ	91E0
06-18-1-02-25 -b -00	D-STAN	1,27	OLJ	91E0
06-18-2-05-120 -g -00	D-STAN	0,97	OL	91E0
06-18-2-08-363A -y -00	D-STAN	0,29	OL	91E0
06-18-1-03-169 -h -00	D-STAN	1,68	OLJ	91E0
06-18-1-03-134 -o -00	D-STAN	1,22	OLJ	91E0
06-18-1-03-145 -d -00	D-STAN	0,83	OLJ	91E0
06-18-2-05-33 -b -00	D-STAN	1,72	OLJ	91E0
06-18-2-05-34 -a -00	D-STAN	1,4	OL	91E0
06-18-2-05-41 -k -00	D-STAN	1,37	OL	91E0
06-18-2-06-26 -d -00	D-STAN	0,47	OLJ	91E0
06-18-2-06-26 -j -00	D-STAN	3,31	OLJ	91E0
06-18-2-06-26 -k -00	D-STAN	4,64	OLJ	91E0
06-18-2-06-27 -b -00	D-STAN	4,71	LW	91E0
06-18-2-06-28 -c -00	D-STAN	6,13	LW	91F0
06-18-2-06-29 -a -00	D-STAN	1,15	OLJ	91E0
06-18-2-06-6 -b -00	D-STAN	0,96	OL	91E0
06-18-2-06-60 -g -00	D-STAN	1,11	LMŚW	91E0
06-18-2-06-9 -f -00	D-STAN	5,1	OLJ	91E0
06-18-2-06-9 -l -00	D-STAN	1,25	LW	91E0
06-18-2-06-96 -i -00	D-STAN	0,9	OLJ	91E0
06-18-2-07-156 -b -00	D-STAN	6,9	OL	91E0
06-18-2-07-156 -f -00	D-STAN	1,23	BB	91D0
06-18-2-07-157 -a -00	D-STAN	0,64	LMB	91E0
06-18-2-07-210 -d -00	D-STAN	5,39	OLJ	91E0
06-18-2-07-222 -a -00	D-STAN	0,76	OLJ	91E0
06-18-2-07-222 -b -00	D-STAN	1,23	OLJ	91E0
06-18-2-07-143 -b -00	D-STAN	2,58	OL	91E0
06-18-2-07-143 -c -00	D-STAN	1,62	LMB	91E0

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL	Siedlisko przyrodnicze
leśne siedliska wilgotne i bagienne				
06-18-2-07-143 -h -00	D-STAN	1,9	OL	91E0
06-18-2-07-143 -i -00	D-STAN	1,37	OL	91D0
06-18-2-07-143 -i -00	D-STAN	1,37	OL	91E0
06-18-2-07-144 -c -00	D-STAN	2,33	OL	91E0
06-18-2-07-156 -a -00	D-STAN	2,45	OL	91E0
06-18-2-08-318 -c -00	D-STAN	1,85	OL	91E0
06-18-2-08-314 -g -00	SUKCESJA	1,31	OL	91E0
06-18-2-08-366A -g -00	D-STAN	0,64	OL	91E0
06-18-2-08-371 -h -00	D-STAN	0,2	OLJ	91E0
06-18-2-09-248 -g -00	D-STAN	1,23	LW	91E0
06-18-2-09-248 -i -00	D-STAN	3,3	LMW	91E0
06-18-2-09-256 -c -00	D-STAN	3,78	LMŚW	91F0
06-18-2-09-256 -j -00	D-STAN	0,76	LŚW	91E0
06-18-2-09-300 -a -00	D-STAN	0,79	OLJ	91E0
06-18-2-09-301 -d -00	D-STAN	3,66	OL	91E0
06-18-2-09-306A -a -00	D-STAN	1,76	OLJ	91E0
06-18-2-09-291 -a -00	D-STAN	0,28	OL	91E0
06-18-2-09-261 -h -00	D-STAN	1,16	LW	91E0
06-18-2-09-302 -a -00	D-STAN	0,75	OLJ	91E0
06-18-2-08-368A -a -00	SUKCESJA	1,85	OL	91E0
06-18-2-09-249 -j -00	D-STAN	0,84	LW	91E0
06-18-1-03-136A -a -00	D-STAN	6,64	LMŚW	91E0
06-18-2-06-6 -d -00	D-STAN	0,85	OL	91E0
06-18-1-01-55A -f -00	D-STAN	0,79	OL	91E0
06-18-1-01-216 -h -00	D-STAN	5,56	OL	91E0
06-18-2-05-44 -a -00	D-STAN	1,09	LW	91E0
06-18-2-05-74 -d -00	D-STAN	0,88	OL	91E0
06-18-2-09-291A -cx -00	D-STAN	0,03	OL	91E0
06-18-1-01-197 -c -00	D-STAN	1,97	LW	91E0
06-18-1-01-197 -f -00	D-STAN	0,84	LW	91E0
06-18-2-09-306B -r -00	D-STAN	0,2	OL	91E0
06-18-2-08-363A -j -00	D-STAN	0,51	OL	91E0
06-18-2-09-306B -o -00	D-STAN	0,23	OL	91E0
06-18-1-01-16 -a -00	D-STAN	1,79	OLJ	91E0
06-18-2-06-17 -j -00	D-STAN	0,64	OLJ	91E0
06-18-2-09-302 -b -00	D-STAN	1,36	OLJ	91E0
06-18-1-01-214A -a -00	D-STAN	0,35	OL	91E0
06-18-2-08-351E -d -00	D-STAN	0,8	OL	91E0
06-18-2-06-61 -g -00	D-STAN	0,32	OL	91E0
06-18-2-07-156 -d -00	D-STAN	1,87	OL	91E0
06-18-2-07-156 -g -00	D-STAN	0,55	BB	91D0
06-18-2-07-156 -h -00	D-STAN	0,53	BB	91D0
06-18-2-09-255 -a -00	D-STAN	0,67	LW	91E0
06-18-1-03-165 -k -00	D-STAN	2,25	OLJ	91E0
06-18-2-06-9 -i -00	D-STAN	2,4	OLJ	91E0
06-18-2-07-169 -f -00	D-STAN	0,41	BB	91D0

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL	Siedlisko przyrodnicze
leśne siedliska wilgotne i bagienne				
06-18-2-06-97 -d -00	D-STAN	1,73	LW	91E0
06-18-1-01-199 -f -00	D-STAN	3,61	LW	91E0
06-18-2-06-28A -f -00	D-STAN	1,38	LW	91E0
06-18-1-01-55A -a -00	D-STAN	3,72	OL	91E0
06-18-2-09-306B -i -00	D-STAN	0,07	OL	91E0
06-18-1-03-165 -n -00	D-STAN	1,5	OL	91E0
06-18-2-09-256 -a -00	D-STAN	0,37	LW	91F0
06-18-2-07-210 -a -00	D-STAN	2,4	OLJ	91E0
06-18-2-09-241 -f -00	D-STAN	0,49	LW	91E0
06-18-2-06-61 -f -00	D-STAN	1,15	OLJ	91E0
06-18-2-06-61 -b -00	D-STAN	0,71	LW	91E0
06-18-2-06-95 -j -00	D-STAN	3,5	OL	91E0
06-18-2-08-314 -h -00	D-STAN	0,81	OL	91E0
06-18-1-01-11B -o -00	D-STAN	0,35	OL	91E0
06-18-1-02-24 -h -00	D-STAN	1,04	OLJ	91E0
06-18-1-01-45 -f -00	D-STAN	1,33	LW	91E0
06-18-2-06-28A -c -00	D-STAN	3,64	LMW	91E0
06-18-2-05-48 -b -00	D-STAN	0,63	LW	91E0
06-18-2-07-210 -b -00	D-STAN	2,4	OLJ	91E0
06-18-2-08-345 -b -00	D-STAN	1,11	OL	91E0
06-18-2-09-291 -w -00	D-STAN	1,61	LW	91E0
06-18-2-06-9 -k -00	D-STAN	0,78	OLJ	91E0
06-18-1-03-166 -c -00	D-STAN	2,36	OL	91E0
06-18-2-08-239 -h -00	D-STAN	0,5	LW	91E0
06-18-2-09-300 -b -00	D-STAN	1,81	OLJ	91E0
06-18-1-01-208 -k -00	SUKCESJA	0,32	OL	91E0
06-18-1-03-169 -a -00	D-STAN	0,1	OLJ	91E0
06-18-2-09-257 -b -00	D-STAN	2,22	OLJ	91E0
06-18-2-09-291A -dx -00	D-STAN	0,18	OL	91E0
06-18-2-09-302 -i -00	D-STAN	2,91	OLJ	91E0
06-18-1-01-13 -f -00	D-STAN	4,15	OLJ	91E0
06-18-2-06-28 -g -00	D-STAN	2,31	LW	91F0
06-18-1-01-199 -j -00	D-STAN	0,69	LW	91E0
06-18-1-02-67 -k -00	SUKCESJA	0,16	OLJ	91E0
06-18-2-06-112 -a -00	D-STAN	2,96	OL	91E0
06-18-2-07-169 -a -00	D-STAN	1,65	BB	91D0
06-18-2-08-363A -l -00	D-STAN	0,33	OL	91E0
06-18-2-09-302 -c -00	D-STAN	2,08	OLJ	91E0
06-18-2-09-302 -m -00	D-STAN	0,95	LW	91E0
06-18-2-06-26 -h -00	D-STAN	2,26	LW	91E0
06-18-2-06-61 -j -00	D-STAN	2	LW	91E0
06-18-2-06-28A -m -00	D-STAN	1,6	LW	91E0
06-18-2-09-291A -fx -00	D-STAN	0,12	OL	91E0
06-18-2-06-61 -a -00	D-STAN	0,14	LW	91E0
06-18-1-04-103 -b -00	D-STAN	0,52	OL	91E0
06-18-2-08-363 -h -00	D-STAN	1,39	OL	91E0

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL	Siedlisko przyrodnicze
leśne siedliska wilgotne i bagienne				
06-18-2-05-51 -a -00	D-STAN	1,59	LW	91E0
06-18-1-03-166 -f -00	D-STAN	1,64	OL	91E0
06-18-2-05-4 -c -00	D-STAN	3,5	LW	91E0
06-18-2-07-169 -c -00	D-STAN	0,48	BB	91D0
06-18-1-02-22 -a -00	SUKCESJA	0,4	OL	91E0
06-18-1-02-67 -j -00	D-STAN	1,82	OLJ	91E0
06-18-1-01-42 -d -00	D-STAN	2,18	OLJ	91E0
06-18-2-06-25 -d -00	D-STAN	4,61	OLJ	91E0
06-18-2-06-60 -h -00	D-STAN	0,89	OLJ	91E0
06-18-2-09-241 -d -00	D-STAN	0,48	LW	91E0
06-18-2-09-301 -f -00	D-STAN	1,79	OLJ	91E0
06-18-1-03-165 -m -00	D-STAN	0,87	OL	91E0
06-18-2-06-26 -i -00	D-STAN	1,03	OLJ	91E0
06-18-2-06-8 -f -00	D-STAN	1,01	OLJ	91E0
06-18-2-06-27 -i -00	D-STAN	1,85	OLJ	91E0
06-18-2-06-28A -n -00	D-STAN	1,68	LW	91E0
06-18-2-08-239 -g -00	D-STAN	2,02	OLJ	91E0
06-18-2-09-306A -b -00	D-STAN	2,14	OLJ	91E0
06-18-2-09-306B -f -00	D-STAN	0,14	OLJ	91E0
06-18-1-01-199 -l -00	D-STAN	1,48	LW	91F0
06-18-2-06-16 -h -00	D-STAN	1,27	LW	91E0
06-18-1-02-63 -h -00	D-STAN	0,64	LW	91E0
06-18-2-05-33 -d -00	D-STAN	2,42	LW	91E0
06-18-2-05-121 -a -00	D-STAN	0,98	OL	91E0
06-18-1-01-31 -b -00	D-STAN	1,92	OLJ	91E0
06-18-2-06-15 -f -00	D-STAN	1,67	OLJ	91E0
06-18-2-06-61 -c -00	D-STAN	1	LW	91E0
06-18-2-06-61 -h -00	D-STAN	1,88	LW	91E0
06-18-2-08-371 -g -00	D-STAN	0,16	OLJ	91E0
06-18-2-07-144 -d -00	D-STAN	1,08	OL	91E0
06-18-2-08-358 -b -00	D-STAN	1,19	LW	91E0
06-18-2-06-9 -j -00	D-STAN	1,37	OLJ	91E0
06-18-1-01-55A -c -00	D-STAN	0,98	OL	91E0
06-18-2-05-104 -h -00	D-STAN	5,39	OLJ	91E0
06-18-1-03-165 -r -00	D-STAN	0,73	OLJ	91E0
06-18-1-03-166 -g -00	D-STAN	0,94	OL	91E0
06-18-2-05-50 -d -00	D-STAN	0,9	OL	91E0
06-18-2-05-50 -g -00	D-STAN	1,01	OL	91E0
06-18-1-01-205 -b -00	D-STAN	3,43	OL	91E0
06-18-1-03-136 -f -00	D-STAN	1,11	OLJ	91E0
06-18-2-08-363A -k -00	D-STAN	0,32	OL	91E0
06-18-2-08-363A -m -00	D-STAN	0,16	OL	91E0
06-18-1-02-67A -c -00	D-STAN	0,54	OL	91E0
06-18-1-02-67A -h -00	D-STAN	0,74	OL	91E0
06-18-1-02-67A -i -00	D-STAN	0,39	OL	91E0
06-18-1-02-67A -a -00	D-STAN	0,47	OL	91E0

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL	Siedlisko przyrodnicze
leśne siedliska wilgotne i bagienne				
06-18-1-02-67A -b -00	D-STAN	0,04	OL	91E0
06-18-1-01-195 -b -00	D-STAN	0,68	OLJ	91E0
06-18-1-01-195 -f -00	D-STAN	0,41	OLJ	91E0
06-18-1-01-214A -c -00	D-STAN	0,09	OL	91E0
06-18-2-08-329 -f -00	D-STAN	0,31	OL	91E0
06-18-1-03-166 -k -00	D-STAN	1	OL	91E0
nieleśne siedliska hydrogeniczne				
06-18-2-09-261 -j -00	ł	6,28		7140

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-1-01-118C -a -00	D-STAN	0,28	OLJ
06-18-1-01-118C -b -00	D-STAN	0,73	LMW
06-18-1-01-11B -l -00	D-STAN	0,14	OL
06-18-1-01-11B -m -00	D-STAN	0,33	OL
06-18-1-01-11B -n -00	D-STAN	0,07	OL
06-18-1-01-11B -o -00	D-STAN	0,35	OL
06-18-1-01-11B -p -00	D-STAN	0,08	OL
06-18-1-01-13 -f -00	D-STAN	4,15	OLJ
06-18-1-01-14 -c -00	D-STAN	2,65	OLJ
06-18-1-01-15 -b -00	D-STAN	1,44	OLJ
06-18-1-01-15 -h -00	D-STAN	1,59	OL
06-18-1-01-16 -a -00	D-STAN	1,79	OLJ
06-18-1-01-195 -a -00	SUKCESJA	3,7	Łł
06-18-1-01-195 -b -00	D-STAN	0,68	OLJ
06-18-1-01-195 -c -00	SUKCESJA	2,74	Łł
06-18-1-01-195 -d -00	D-STAN	0,65	LW
06-18-1-01-195 -f -00	D-STAN	0,41	OLJ
06-18-1-01-195 -g -00	D-STAN	0,22	LW
06-18-1-01-195 -k -00	D-STAN	3,4	LW
06-18-1-01-195 -l -00	SUKCESJA	2,79	Łł
06-18-1-01-196 -a -00	D-STAN	0,41	OLJ
06-18-1-01-196 -b -00	D-STAN	0,16	OLJ
06-18-1-01-196 -d -00	D-STAN	0,65	LW
06-18-1-01-196 -g -00	D-STAN	0,52	LW
06-18-1-01-196 -j -00	D-STAN	0,89	LMW
06-18-1-01-196 -k -00	D-STAN	0,7	LMW
06-18-1-01-196 -l -00	D-STAN	3	LMW
06-18-1-01-196 -m -00	SUKCESJA	0,11	LMW
06-18-1-01-196 -n -00	D-STAN	0,24	LMW
06-18-1-01-197 -c -00	D-STAN	1,97	LW
06-18-1-01-197 -f -00	D-STAN	0,84	LW
06-18-1-01-198 -dx -00	D-STAN	0,22	LMW
06-18-1-01-198 -g -00	D-STAN	0,75	LW
06-18-1-01-198 -h -00	D-STAN	0,36	LW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-1-01-198 -i -00	D-STAN	0,65	LW
06-18-1-01-198 -l -00	D-STAN	0,37	LMW
06-18-1-01-198 -m -00	D-STAN	0,25	LMW
06-18-1-01-198 -o -00	D-STAN	0,66	LMW
06-18-1-01-198 -p -00	D-STAN	0,36	LMW
06-18-1-01-199 -b -00	SUKCESJA	3,39	LŁ
06-18-1-01-199 -c -00	SZCZ CHR	1,11	LŁ
06-18-1-01-199 -d -00	SUKCESJA	2,51	LŁ
06-18-1-01-199 -f -00	D-STAN	3,61	LW
06-18-1-01-199 -g -00	SZCZ CHR	0,56	LW
06-18-1-01-199 -h -00	SZCZ CHR	0,27	LŁ
06-18-1-01-199 -i -00	D-STAN	1,39	LW
06-18-1-01-199 -j -00	D-STAN	0,69	LW
06-18-1-01-199 -k -00	SUKCESJA	0,68	LW
06-18-1-01-199 -l -00	D-STAN	1,48	LW
06-18-1-01-205 -a -00	D-STAN	0,85	LW
06-18-1-01-205 -b -00	D-STAN	3,43	OL
06-18-1-01-205 -d -00	D-STAN	2,58	LW
06-18-1-01-208 -c -00	D-STAN	1,66	OL
06-18-1-01-208 -h -00	D-STAN	1,89	OL
06-18-1-01-208 -i -00	SUKCESJA	0,23	LW
06-18-1-01-208 -j -00	D-STAN	2,18	OL
06-18-1-01-208 -k -00	SUKCESJA	0,32	OL
06-18-1-01-208 -l -00	D-STAN	8,69	OL
06-18-1-01-208 -m -00	D-STAN	3,52	OL
06-18-1-01-208 -n -00	SZCZ CHR	0,46	OL
06-18-1-01-209 -a -00	SUKCESJA	0,11	LMW
06-18-1-01-209 -b -00	SZCZ CHR	1,65	LMW
06-18-1-01-209 -c -00	D-STAN	6,03	LW
06-18-1-01-214A -a -00	D-STAN	0,35	OL
06-18-1-01-214A -c -00	D-STAN	0,09	OL
06-18-1-01-216 -c -00	SZCZ CHR	0,62	OL
06-18-1-01-216 -d -00	SUKCESJA	1,62	OL
06-18-1-01-216 -h -00	D-STAN	5,56	OL
06-18-1-01-249 -h -00	D-STAN	0,87	LW
06-18-1-01-249 -j -00	D-STAN	3,27	LW
06-18-1-01-249 -k -00	D-STAN	1,21	OL
06-18-1-01-250 -c -00	D-STAN	3,38	LW
06-18-1-01-253 -a -00	D-STAN	1,52	LW
06-18-1-01-253 -b -00	D-STAN	1,97	LW
06-18-1-01-28 -d -00	D-STAN	1,44	LMB
06-18-1-01-3 -g -00	D-STAN	0,31	LW
06-18-1-01-30 -g -00	D-STAN	0,55	LMB
06-18-1-01-31 -b -00	D-STAN	1,92	OLJ
06-18-1-01-32 -f -00	D-STAN	3,1	LW
06-18-1-01-33 -h -00	D-STAN	1,1	OLJ

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-1-01-39 -d -00	D-STAN	0,22	OL
06-18-1-01-41 -h -00	D-STAN	2,17	LW
06-18-1-01-42 -d -00	D-STAN	2,18	OLJ
06-18-1-01-42 -h -00	D-STAN	2,57	LMW
06-18-1-01-42 -i -00	D-STAN	2,06	LW
06-18-1-01-45 -c -00	D-STAN	1,59	LMW
06-18-1-01-45 -f -00	D-STAN	1,33	LW
06-18-1-01-45A -a -00	D-STAN	0,39	LMW
06-18-1-01-48 -f -00	D-STAN	1,11	LMW
06-18-1-01-48 -g -00	D-STAN	6,96	LW
06-18-1-01-48 -h -00	D-STAN	0,79	LW
06-18-1-01-5 -d -00	SZCZ CHR	0,43	LW
06-18-1-01-55A -a -00	D-STAN	3,72	OL
06-18-1-01-55A -b -00	D-STAN	1,17	OL
06-18-1-01-55A -c -00	D-STAN	0,98	OL
06-18-1-01-55A -d -00	D-STAN	1,45	OL
06-18-1-01-55A -f -00	D-STAN	0,79	OL
06-18-1-01-57 -d -00	D-STAN	2,27	LW
06-18-1-01-57 -f -00	D-STAN	0,71	OL
06-18-1-02-22 -a -00	SUKCESJA	0,4	OL
06-18-1-02-24 -a -00	SUKCESJA	0,98	OL
06-18-1-02-24 -c -00	SUKCESJA	1,41	OL
06-18-1-02-24 -g -00	SUKCESJA	0,63	OL
06-18-1-02-24 -h -00	D-STAN	1,04	OLJ
06-18-1-02-25 -b -00	D-STAN	1,27	OLJ
06-18-1-02-63 -g -00	D-STAN	2,03	LW
06-18-1-02-63 -h -00	D-STAN	0,64	LW
06-18-1-02-63 -i -00	D-STAN	0,92	LW
06-18-1-02-67 -c -00	D-STAN	2,58	LW
06-18-1-02-67 -f -00	D-STAN	0,14	LW
06-18-1-02-67 -h -00	D-STAN	1,01	OLJ
06-18-1-02-67 -i -00	SUKCESJA	0,13	OLJ
06-18-1-02-67 -j -00	D-STAN	1,82	OLJ
06-18-1-02-67 -k -00	SUKCESJA	0,16	OLJ
06-18-1-02-67 -n -00	SUKCESJA	0,02	OLJ
06-18-1-02-67A -a -00	D-STAN	0,47	OL
06-18-1-02-67A -b -00	D-STAN	0,04	OL
06-18-1-02-67A -c -00	D-STAN	0,54	OL
06-18-1-02-67A -f -00	D-STAN	0,96	OL
06-18-1-02-67A -g -00	D-STAN	0,72	OL
06-18-1-02-67A -h -00	D-STAN	0,74	OL
06-18-1-02-67A -i -00	D-STAN	0,39	OL
06-18-1-02-70 -b -00	D-STAN	3,95	LMW
06-18-1-02-75 -f -00	D-STAN	1,44	LMW
06-18-1-02-82 -h -00	D-STAN	1,15	LMW
06-18-1-03-133 -a -00	D-STAN	0,56	OLJ

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-1-03-133A -d -00	D-STAN	0,55	LMW
06-18-1-03-133A -g -00	D-STAN	0,58	LW
06-18-1-03-134 -o -00	D-STAN	1,22	OLJ
06-18-1-03-135 -g -00	D-STAN	1,03	LW
06-18-1-03-136 -f -00	D-STAN	1,11	OLJ
06-18-1-03-140A -l -00	D-STAN	0,34	LMW
06-18-1-03-145 -d -00	D-STAN	0,83	OLJ
06-18-1-03-157 -g -00	ZRĄB	2,17	BMW
06-18-1-03-157 -i -00	D-STAN	0,97	LMW
06-18-1-03-158 -g -00	D-STAN	1,63	LMW
06-18-1-03-159 -c -00	D-STAN	1,37	LMW
06-18-1-03-161 -c -00	D-STAN	2,85	BMW
06-18-1-03-165 -g -00	D-STAN	0,51	LW
06-18-1-03-165 -k -00	D-STAN	2,25	OLJ
06-18-1-03-165 -m -00	D-STAN	0,87	OL
06-18-1-03-165 -n -00	D-STAN	1,5	OL
06-18-1-03-165 -r -00	D-STAN	0,73	OLJ
06-18-1-03-166 -b -00	D-STAN	1,65	OL
06-18-1-03-166 -c -00	D-STAN	2,36	OL
06-18-1-03-166 -f -00	D-STAN	1,64	OL
06-18-1-03-166 -g -00	D-STAN	0,94	OL
06-18-1-03-166 -k -00	D-STAN	1	OL
06-18-1-03-169 -a -00	D-STAN	0,1	OLJ
06-18-1-03-169 -h -00	D-STAN	1,68	OLJ
06-18-1-03-169 -y -00	D-STAN	0,38	LW
06-18-1-03-170A -a -00	D-STAN	0,94	LW
06-18-1-03-170A -b -00	D-STAN	0,3	OLJ
06-18-1-03-170A -c -00	D-STAN	0,41	LMW
06-18-1-03-170B -a -00	D-STAN	0,14	OLJ
06-18-1-03-170B -b -00	D-STAN	0,19	OL
06-18-1-03-170B -d -00	D-STAN	0,12	LW
06-18-1-03-170B -n -00	D-STAN	0,08	OLJ
06-18-1-03-170B -o -00	D-STAN	0,12	OL
06-18-1-03-173 -g -00	D-STAN	0,9	OLJ
06-18-1-03-178 -a -00	D-STAN	1,89	OLJ
06-18-1-03-178 -c -00	D-STAN	0,62	OLJ
06-18-1-04-103 -b -00	D-STAN	0,52	OL
06-18-1-04-107 -d -00	D-STAN	0,78	LW
06-18-1-04-96 -g -00	D-STAN	1	LW
06-18-2-05-10 -a -00	D-STAN	0,99	LMW
06-18-2-05-10 -f -00	D-STAN	2,36	LMW
06-18-2-05-104 -f -00	D-STAN	1,43	LMW
06-18-2-05-104 -g -00	D-STAN	0,83	LMW
06-18-2-05-104 -h -00	D-STAN	5,39	OLJ
06-18-2-05-105 -a -00	D-STAN	4	LMW
06-18-2-05-105 -c -00	SUKCESJA	1,03	LMW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-05-105 -f -00	D-STAN	2,82	LMW
06-18-2-05-11 -g -00	D-STAN	1,65	LW
06-18-2-05-119 -h -00	D-STAN	1,65	BMW
06-18-2-05-120 -a -00	D-STAN	1,21	OL
06-18-2-05-120 -c -00	D-STAN	2,33	OL
06-18-2-05-120 -g -00	D-STAN	0,97	OL
06-18-2-05-121 -a -00	D-STAN	0,98	OL
06-18-2-05-121 -b -00	D-STAN	2,88	OL
06-18-2-05-121 -c -00	D-STAN	1,49	LMW
06-18-2-05-121 -d -00	D-STAN	3,2	LMW
06-18-2-05-122 -d -00	D-STAN	1,25	LMW
06-18-2-05-122 -j -00	D-STAN	2,94	LW
06-18-2-05-2 -a -00	D-STAN	2,32	LMW
06-18-2-05-2 -b -00	D-STAN	1,24	LMW
06-18-2-05-2 -c -00	D-STAN	1,46	LMW
06-18-2-05-2 -d -00	D-STAN	1,16	LMW
06-18-2-05-2 -j -00	D-STAN	1,1	LMW
06-18-2-05-20 -a -00	D-STAN	2,52	LW
06-18-2-05-20 -b -00	D-STAN	4,51	LW
06-18-2-05-20 -c -00	D-STAN	1,34	OL
06-18-2-05-20 -f -00	D-STAN	0,62	OL
06-18-2-05-20 -g -00	D-STAN	0,4	OL
06-18-2-05-20 -k -00	D-STAN	1,4	LMW
06-18-2-05-20 -l -00	D-STAN	2,78	LW
06-18-2-05-21 -f -00	D-STAN	0,81	LMW
06-18-2-05-21 -g -00	D-STAN	2,6	LMW
06-18-2-05-21 -h -00	D-STAN	1,85	LMW
06-18-2-05-21 -r -00	D-STAN	1,86	LMW
06-18-2-05-21 -s -00	D-STAN	1,56	LMW
06-18-2-05-22 -c -00	D-STAN	1,73	LW
06-18-2-05-22 -f -00	D-STAN	1,3	OL
06-18-2-05-22 -h -00	D-STAN	0,67	LW
06-18-2-05-22 -i -00	D-STAN	0,98	OL
06-18-2-05-22 -j -00	D-STAN	4,75	LW
06-18-2-05-22 -k -00	D-STAN	2,08	LW
06-18-2-05-22 -n -00	D-STAN	2,04	LMW
06-18-2-05-22 -o -00	D-STAN	1,43	LW
06-18-2-05-22 -p -00	D-STAN	1,68	LW
06-18-2-05-3 -a -00	D-STAN	2,47	LMW
06-18-2-05-32 -b -00	D-STAN	4,6	BMW
06-18-2-05-32 -c -00	D-STAN	7,53	LMW
06-18-2-05-33 -a -00	D-STAN	1,1	LMW
06-18-2-05-33 -b -00	D-STAN	1,72	OLJ
06-18-2-05-33 -c -00	D-STAN	0,89	LMW
06-18-2-05-33 -d -00	D-STAN	2,42	LW
06-18-2-05-33 -d -00	D-STAN	2,42	LW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-05-33 -f -00	D-STAN	1,28	LMW
06-18-2-05-33 -g -00	D-STAN	0,69	LMW
06-18-2-05-33 -h -00	D-STAN	1,12	LMW
06-18-2-05-33 -i -00	D-STAN	2,95	LMW
06-18-2-05-33 -k -00	D-STAN	1,53	LMW
06-18-2-05-33 -m -00	D-STAN	1,34	LMW
06-18-2-05-34 -a -00	D-STAN	1,4	OL
06-18-2-05-34 -f -00	D-STAN	0,93	LMW
06-18-2-05-34 -h -00	D-STAN	0,79	LMW
06-18-2-05-34 -j -00	D-STAN	1,52	LMW
06-18-2-05-34 -k -00	D-STAN	0,96	LMW
06-18-2-05-35 -a -00	D-STAN	2,71	LMW
06-18-2-05-35 -b -00	D-STAN	2,34	LMW
06-18-2-05-35 -d -00	D-STAN	0,89	LMW
06-18-2-05-35 -g -00	D-STAN	1,26	LMW
06-18-2-05-35 -i -00	D-STAN	1,53	LMW
06-18-2-05-36 -b -00	D-STAN	1,1	LMW
06-18-2-05-36 -f -00	D-STAN	1,49	LMW
06-18-2-05-36 -g -00	D-STAN	1,77	BMW
06-18-2-05-36 -h -00	D-STAN	1,58	BMW
06-18-2-05-36 -m -00	D-STAN	1,12	LMW
06-18-2-05-37 -a -00	D-STAN	4,2	BMW
06-18-2-05-37 -c -00	D-STAN	1,3	BMW
06-18-2-05-37 -d -00	D-STAN	2,78	LMW
06-18-2-05-37 -s -00	D-STAN	2,63	BMW
06-18-2-05-37 -t -00	D-STAN	1,48	BMW
06-18-2-05-38 -b -00	D-STAN	1,06	LW
06-18-2-05-38 -c -00	D-STAN	4,67	LMW
06-18-2-05-38 -g -00	D-STAN	0,97	LW
06-18-2-05-38 -h -00	D-STAN	0,91	OL
06-18-2-05-38 -k -00	D-STAN	1,12	LMW
06-18-2-05-39 -c -00	D-STAN	0,63	LMW
06-18-2-05-39 -d -00	D-STAN	1,72	LMW
06-18-2-05-39 -f -00	D-STAN	1,43	LMW
06-18-2-05-39 -g -00	D-STAN	6,33	LMW
06-18-2-05-39 -h -00	D-STAN	1,37	LMW
06-18-2-05-39 -j -00	D-STAN	1,82	LMW
06-18-2-05-4 -c -00	D-STAN	3,5	LW
06-18-2-05-40 -a -00	D-STAN	1,26	LMW
06-18-2-05-40 -b -00	D-STAN	1,96	BMW
06-18-2-05-40 -c -00	D-STAN	1,95	LMW
06-18-2-05-40 -d -00	D-STAN	3,46	LMW
06-18-2-05-40 -f -00	D-STAN	4,4	LMW
06-18-2-05-40 -i -00	D-STAN	1,36	LMW
06-18-2-05-41 -a -00	D-STAN	0,85	LMW
06-18-2-05-41 -c -00	D-STAN	1,91	LMW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-05-41 -g -00	D-STAN	1,58	LMW
06-18-2-05-41 -j -00	SZCZ CHR	0,97	BB
06-18-2-05-41 -k -00	D-STAN	1,37	OL
06-18-2-05-41 -l -00	D-STAN	1,18	LMW
06-18-2-05-42 -f -00	D-STAN	1,71	LMW
06-18-2-05-43 -a -00	D-STAN	0,76	OL
06-18-2-05-43 -b -00	D-STAN	0,36	OL
06-18-2-05-43 -c -00	D-STAN	6,27	LMW
06-18-2-05-43 -d -00	D-STAN	1,01	LMW
06-18-2-05-44 -a -00	D-STAN	1,09	LW
06-18-2-05-48 -b -00	D-STAN	0,63	LW
06-18-2-05-48 -c -00	D-STAN	2,58	LW
06-18-2-05-48 -h -00	D-STAN	1,1	LMW
06-18-2-05-48 -j -00	D-STAN	3,18	LMW
06-18-2-05-49 -b -00	D-STAN	0,86	LW
06-18-2-05-49 -g -00	D-STAN	0,95	LW
06-18-2-05-4A -b -00	D-STAN	0,59	LMW
06-18-2-05-4C -c -00	D-STAN	0,57	LMW
06-18-2-05-4C -d -00	D-STAN	1	LMW
06-18-2-05-4E -a -00	D-STAN	0,61	LMW
06-18-2-05-4E -d -00	D-STAN	1,83	LMW
06-18-2-05-50 -b -00	SZCZ CHR	5,54	LMW
06-18-2-05-50 -c -00	SZCZ CHR	5,96	LMW
06-18-2-05-50 -d -00	D-STAN	0,9	OL
06-18-2-05-50 -f -00	D-STAN	0,7	LW
06-18-2-05-50 -g -00	D-STAN	1,01	OL
06-18-2-05-50 -i -00	D-STAN	0,8	LW
06-18-2-05-51 -a -00	D-STAN	1,59	LW
06-18-2-05-51 -a -00	D-STAN	1,59	LW
06-18-2-05-67A -a -00	SUKCESJA	4,52	LŁ
06-18-2-05-67A -b -00	D-STAN	1,24	LŁ
06-18-2-05-67A -c -00	SZCZ CHR	1,1	LŁ
06-18-2-05-67A -d -00	D-STAN	0,87	LMW
06-18-2-05-67A -h -00	D-STAN	0,56	LŁ
06-18-2-05-67A -j -00	SUKCESJA	0,99	LŁ
06-18-2-05-70 -h -00	D-STAN	1,09	LW
06-18-2-05-70 -l -00	D-STAN	2,44	LMW
06-18-2-05-72 -b -00	D-STAN	1,33	LMW
06-18-2-05-72 -f -00	D-STAN	0,89	LW
06-18-2-05-73 -g -00	D-STAN	3,86	BMW
06-18-2-05-74 -d -00	D-STAN	0,88	OL
06-18-2-05-74 -f -00	D-STAN	4,89	LMW
06-18-2-05-74 -i -00	D-STAN	1,83	LMW
06-18-2-05-74 -k -00	D-STAN	2,28	LMW
06-18-2-05-83 -a -00	D-STAN	0,82	LMW
06-18-2-05-88 -c -00	D-STAN	1,75	LMW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-05-88 -f -00	D-STAN	1,18	BMW
06-18-2-05-88 -h -00	D-STAN	0,88	LMW
06-18-2-05-88 -i -00	SUKCESJA	0,35	OL
06-18-2-05-89 -b -00	D-STAN	3,23	LMW
06-18-2-05-90 -b -00	D-STAN	10,06	LMW
06-18-2-05-98 -f -00	D-STAN	0,9	BMW
06-18-2-05-98 -g -00	D-STAN	3,62	BMW
06-18-2-05-98 -i -00	D-STAN	1,31	BMW
06-18-2-06-107 -b -00	D-STAN	2,74	LW
06-18-2-06-107 -f -00	D-STAN	1,42	LMW
06-18-2-06-107 -g -00	D-STAN	3,6	LMW
06-18-2-06-109 -c -00	D-STAN	0,93	LW
06-18-2-06-110 -a -00	D-STAN	1,6	LW
06-18-2-06-111 -c -00	D-STAN	1,45	OL
06-18-2-06-111 -g -00	D-STAN	1,72	OL
06-18-2-06-112 -a -00	D-STAN	2,96	OL
06-18-2-06-112 -c -00	D-STAN	2,48	LMW
06-18-2-06-123 -f -00	D-STAN	1,94	LMW
06-18-2-06-126 -c -00	D-STAN	1,83	LW
06-18-2-06-126A -b -00	D-STAN	0,87	OL
06-18-2-06-126A -c -00	SUKCESJA	1,02	OL
06-18-2-06-126A -d -00	D-STAN	1,7	LW
06-18-2-06-138B -a -00	D-STAN	0,73	LW
06-18-2-06-138C -b -00	SUKCESJA	0,05	LW
06-18-2-06-15 -f -00	D-STAN	1,67	OLJ
06-18-2-06-16 -h -00	D-STAN	1,27	LW
06-18-2-06-17 -c -00	D-STAN	1,19	LW
06-18-2-06-17 -d -00	D-STAN	0,53	LW
06-18-2-06-17 -f -00	D-STAN	2,32	LW
06-18-2-06-17 -g -00	D-STAN	2,09	OLJ
06-18-2-06-17 -j -00	D-STAN	0,64	OLJ
06-18-2-06-18 -a -00	D-STAN	1,1	OLJ
06-18-2-06-18 -d -00	D-STAN	0,88	LW
06-18-2-06-18 -g -00	D-STAN	1,81	OLJ
06-18-2-06-24 -a -00	D-STAN	0,96	LW
06-18-2-06-24 -c -00	SUKCESJA	0,24	OL
06-18-2-06-24 -d -00	D-STAN	2,39	OLJ
06-18-2-06-25 -d -00	D-STAN	4,61	OLJ
06-18-2-06-25 -i -00	D-STAN	4,28	LW
06-18-2-06-25 -l -00	SUKCESJA	0,56	OL
06-18-2-06-26 -c -00	D-STAN	2,07	LW
06-18-2-06-26 -d -00	D-STAN	0,47	OLJ
06-18-2-06-26 -g -00	D-STAN	2,63	LW
06-18-2-06-26 -h -00	D-STAN	2,26	LW
06-18-2-06-26 -i -00	D-STAN	1,03	OLJ
06-18-2-06-26 -j -00	D-STAN	3,31	OLJ

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-06-26 -k -00	D-STAN	4,64	OLJ
06-18-2-06-27 -b -00	D-STAN	4,71	LW
06-18-2-06-27 -c -00	D-STAN	0,94	OLJ
06-18-2-06-27 -h -00	D-STAN	1,35	LW
06-18-2-06-27 -i -00	D-STAN	1,85	OLJ
06-18-2-06-28 -c -00	D-STAN	6,13	LW
06-18-2-06-28 -g -00	D-STAN	2,31	LW
06-18-2-06-28A -c -00	D-STAN	3,64	LMW
06-18-2-06-28A -c -00	D-STAN	3,64	LMW
06-18-2-06-28A -f -00	D-STAN	1,38	LW
06-18-2-06-28A -l -00	D-STAN	1,29	LW
06-18-2-06-28A -m -00	D-STAN	1,6	LW
06-18-2-06-28A -n -00	D-STAN	1,68	LW
06-18-2-06-29 -a -00	D-STAN	1,15	OLJ
06-18-2-06-29 -l -00	D-STAN	0,87	LW
06-18-2-06-29A -g -00	D-STAN	8,26	LW
06-18-2-06-30 -a -00	D-STAN	2,83	LW
06-18-2-06-30 -b -00	D-STAN	1,54	LW
06-18-2-06-5 -k -00	D-STAN	1,55	LW
06-18-2-06-5 -l -00	D-STAN	2,33	OLJ
06-18-2-06-57 -d -00	D-STAN	6,46	LMW
06-18-2-06-57 -j -00	D-STAN	3,25	LMW
06-18-2-06-58 -k -00	D-STAN	1,28	LMW
06-18-2-06-59 -d -00	SZCZ CHR	0,5	OL
06-18-2-06-59 -g -00	D-STAN	2,62	LW
06-18-2-06-59 -h -00	D-STAN	6,66	LW
06-18-2-06-59 -i -00	D-STAN	0,92	LW
06-18-2-06-59 -j -00	D-STAN	1,54	OL
06-18-2-06-59 -l -00	SZCZ CHR	2,57	OL
06-18-2-06-59 -m -00	SZCZ CHR	0,86	OL
06-18-2-06-59 -n -00	D-STAN	1,16	LW
06-18-2-06-59 -o -00	D-STAN	0,66	OL
06-18-2-06-6 -b -00	D-STAN	0,96	OL
06-18-2-06-6 -c -00	D-STAN	3,79	LW
06-18-2-06-6 -d -00	D-STAN	0,85	OL
06-18-2-06-6 -h -00	D-STAN	4,31	LW
06-18-2-06-60 -b -00	D-STAN	1,63	LW
06-18-2-06-60 -f -00	D-STAN	1,02	LW
06-18-2-06-60 -h -00	D-STAN	0,89	OLJ
06-18-2-06-61 -a -00	D-STAN	0,14	LW
06-18-2-06-61 -b -00	D-STAN	0,71	LW
06-18-2-06-61 -c -00	D-STAN	1	LW
06-18-2-06-61 -d -00	D-STAN	2,18	OL
06-18-2-06-61 -f -00	D-STAN	1,15	OLJ
06-18-2-06-61 -g -00	D-STAN	0,32	OL
06-18-2-06-61 -h -00	D-STAN	1,88	LW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-06-61 -j -00	D-STAN	2	LW
06-18-2-06-61 -k -00	D-STAN	3,49	LW
06-18-2-06-61 -l -00	D-STAN	0,36	LW
06-18-2-06-61 -m -00	D-STAN	0,74	LMW
06-18-2-06-62 -a -00	D-STAN	1,79	LW
06-18-2-06-62 -b -00	D-STAN	2,29	LW
06-18-2-06-62 -c -00	D-STAN	0,55	LW
06-18-2-06-62 -f -00	D-STAN	0,74	LMW
06-18-2-06-62 -g -00	D-STAN	1,14	LW
06-18-2-06-62 -h -00	D-STAN	0,54	LW
06-18-2-06-62 -m -00	D-STAN	0,55	LMW
06-18-2-06-62 -n -00	D-STAN	1,05	LMW
06-18-2-06-78 -f -00	D-STAN	1,6	LW
06-18-2-06-79 -g -00	D-STAN	0,61	LW
06-18-2-06-79 -i -00	D-STAN	1,67	LW
06-18-2-06-8 -c -00	D-STAN	3,08	LW
06-18-2-06-8 -d -00	D-STAN	1,43	LW
06-18-2-06-8 -f -00	D-STAN	1,01	OLJ
06-18-2-06-8 -j -00	D-STAN	1,65	LW
06-18-2-06-8 -k -00	D-STAN	0,79	LW
06-18-2-06-80 -j -00	D-STAN	0,16	LW
06-18-2-06-9 -a -00	D-STAN	1,82	LMW
06-18-2-06-9 -f -00	D-STAN	5,1	OLJ
06-18-2-06-9 -h -00	D-STAN	1,7	OLJ
06-18-2-06-9 -i -00	D-STAN	2,4	OLJ
06-18-2-06-9 -j -00	D-STAN	1,37	OLJ
06-18-2-06-9 -k -00	D-STAN	0,78	OLJ
06-18-2-06-9 -l -00	D-STAN	1,25	LW
06-18-2-06-9 -n -00	D-STAN	2,79	LW
06-18-2-06-91 -h -00	D-STAN	1,08	LW
06-18-2-06-91 -j -00	D-STAN	1,99	LW
06-18-2-06-91 -k -00	D-STAN	0,89	LW
06-18-2-06-91 -l -00	D-STAN	0,61	LMW
06-18-2-06-91 -m -00	D-STAN	0,52	LMW
06-18-2-06-92 -c -00	D-STAN	4,48	LW
06-18-2-06-92 -d -00	D-STAN	3,12	OL
06-18-2-06-92 -f -00	D-STAN	0,68	LMW
06-18-2-06-92 -g -00	D-STAN	2,14	LMW
06-18-2-06-92 -i -00	D-STAN	0,53	LMW
06-18-2-06-93 -d -00	D-STAN	1,9	LMW
06-18-2-06-93 -f -00	D-STAN	1,08	LMW
06-18-2-06-93 -g -00	SUKCESJA	0,51	LMW
06-18-2-06-93 -h -00	D-STAN	0,7	LMW
06-18-2-06-93 -i -00	D-STAN	1,29	LW
06-18-2-06-93 -j -00	D-STAN	2,3	LW
06-18-2-06-95 -h -00	D-STAN	3,91	LMW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-06-95 -j -00	D-STAN	3,5	OL
06-18-2-06-95 -k -00	D-STAN	2,35	LMW
06-18-2-06-96 -g -00	D-STAN	0,45	LW
06-18-2-06-96 -i -00	D-STAN	0,9	OLJ
06-18-2-06-96 -j -00	D-STAN	2,12	LMW
06-18-2-06-96 -k -00	D-STAN	1,15	LMW
06-18-2-06-96 -l -00	D-STAN	0,54	LMW
06-18-2-06-96 -m -00	D-STAN	2,2	LMW
06-18-2-06-96 -o -00	D-STAN	3,08	LW
06-18-2-06-97 -c -00	D-STAN	3,31	LW
06-18-2-06-97 -d -00	D-STAN	1,73	LW
06-18-2-06-97 -f -00	D-STAN	2,97	OL
06-18-2-06-97 -g -00	D-STAN	2,49	OL
06-18-2-06-97A -l -00	D-STAN	0,46	LW
06-18-2-06-97A -m -00	D-STAN	1,08	LW
06-18-2-06-97D -b -00	D-STAN	1,17	LW
06-18-2-06-97D -c -00	D-STAN	0,44	LMW
06-18-2-06-97D -h -00	D-STAN	0,34	LMW
06-18-2-07-143 -b -00	D-STAN	2,58	OL
06-18-2-07-143 -c -00	D-STAN	1,62	LMB
06-18-2-07-143 -g -00	D-STAN	2,23	BMW
06-18-2-07-143 -h -00	D-STAN	1,9	OL
06-18-2-07-143 -i -00	D-STAN	1,37	OL
06-18-2-07-143 -i -00	D-STAN	1,37	OL
06-18-2-07-143A -a -00	SUKCESJA	0,42	OL
06-18-2-07-143A -b -00	D-STAN	0,31	OL
06-18-2-07-143A -c -00	D-STAN	0,29	OL
06-18-2-07-143A -d -00	D-STAN	0,41	OL
06-18-2-07-143A -f -00	D-STAN	0,7	OL
06-18-2-07-143A -g -00	D-STAN	0,39	OL
06-18-2-07-143A -h -00	D-STAN	0,18	OL
06-18-2-07-143A -i -00	D-STAN	0,82	OL
06-18-2-07-143A -j -00	D-STAN	0,3	OL
06-18-2-07-143A -k -00	D-STAN	0,26	OL
06-18-2-07-143A -l -00	D-STAN	0,13	OL
06-18-2-07-143A -m -00	D-STAN	0,13	OL
06-18-2-07-143A -n -00	D-STAN	0,55	OL
06-18-2-07-143A -o -00	D-STAN	0,48	OL
06-18-2-07-143A -p -00	D-STAN	0,35	OL
06-18-2-07-144 -c -00	D-STAN	2,33	OL
06-18-2-07-144 -d -00	D-STAN	1,08	OL
06-18-2-07-144 -f -00	D-STAN	0,2	LMB
06-18-2-07-153 -d -00	D-STAN	1,22	LMW
06-18-2-07-156 -a -00	D-STAN	2,45	OL
06-18-2-07-156 -b -00	D-STAN	6,9	OL
06-18-2-07-156 -c -00	D-STAN	1,04	LMB

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-07-156 -d -00	D-STAN	1,87	OL
06-18-2-07-156 -f -00	D-STAN	1,23	BB
06-18-2-07-156 -g -00	D-STAN	0,55	BB
06-18-2-07-156 -h -00	D-STAN	0,53	BB
06-18-2-07-157 -a -00	D-STAN	0,64	LMB
06-18-2-07-157 -b -00	D-STAN	2,2	LMB
06-18-2-07-163 -d -00	D-STAN	1,35	BW
06-18-2-07-164 -a -00	D-STAN	7,02	BMW
06-18-2-07-164 -c -00	D-STAN	2,44	BMW
06-18-2-07-164 -d -00	D-STAN	0,63	BMW
06-18-2-07-165 -d -00	D-STAN	0,8	LMW
06-18-2-07-166 -f -00	D-STAN	3,09	BMW
06-18-2-07-166 -g -00	D-STAN	1,65	LMW
06-18-2-07-167 -a -00	D-STAN	0,74	BMW
06-18-2-07-167 -b -00	D-STAN	2,03	LMW
06-18-2-07-168A -r -00	SUKCESJA	0,1	LMW
06-18-2-07-169 -a -00	D-STAN	1,65	BB
06-18-2-07-169 -b -00	D-STAN	0,38	OL
06-18-2-07-169 -c -00	D-STAN	0,48	BB
06-18-2-07-169 -f -00	D-STAN	0,41	BB
06-18-2-07-169A -h -00	D-STAN	0,32	OL
06-18-2-07-172 -f -00	D-STAN	1,66	BMW
06-18-2-07-172 -h -00	D-STAN	2,86	BMW
06-18-2-07-174 -d -00	D-STAN	2,43	BMW
06-18-2-07-174 -f -00	D-STAN	1,88	BMW
06-18-2-07-177 -b -00	D-STAN	2,82	LMW
06-18-2-07-178 -a -00	D-STAN	1,68	LMW
06-18-2-07-179 -f -00	D-STAN	1,39	BW
06-18-2-07-181 -b -00	D-STAN	2,57	OLJ
06-18-2-07-181 -c -00	D-STAN	0,88	OLJ
06-18-2-07-185 -a -00	D-STAN	0,42	BMW
06-18-2-07-185 -b -00	D-STAN	2,31	BMW
06-18-2-07-185 -c -00	D-STAN	1,39	BW
06-18-2-07-185 -j -00	D-STAN	0,78	BMW
06-18-2-07-186 -c -00	D-STAN	1,17	BMW
06-18-2-07-186 -d -00	D-STAN	1,58	LMW
06-18-2-07-186 -f -00	D-STAN	1,64	LMW
06-18-2-07-186 -i -00	D-STAN	1,42	BMW
06-18-2-07-187 -a -00	D-STAN	3,12	BMW
06-18-2-07-187 -b -00	D-STAN	7,58	LMW
06-18-2-07-187 -c -00	D-STAN	0,79	LMW
06-18-2-07-187 -d -00	D-STAN	3,38	LMW
06-18-2-07-187 -f -00	D-STAN	0,7	LMW
06-18-2-07-187 -g -00	D-STAN	1,92	LMW
06-18-2-07-188 -a -00	D-STAN	3,09	LMW
06-18-2-07-188 -b -00	D-STAN	4,81	LMW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-07-188 -c -00	ZRĄB	3,35	LMW
06-18-2-07-188 -d -00	D-STAN	6,92	BMW
06-18-2-07-200 -b -00	D-STAN	0,89	BMW
06-18-2-07-200 -c -00	D-STAN	1,33	BMW
06-18-2-07-200 -d -00	D-STAN	2,75	LMW
06-18-2-07-200 -f -00	D-STAN	5,16	LMW
06-18-2-07-200 -g -00	D-STAN	0,72	BMW
06-18-2-07-200 -j -00	D-STAN	1,85	LMW
06-18-2-07-200 -k -00	D-STAN	2,21	LMW
06-18-2-07-200 -l -00	D-STAN	1,01	LMW
06-18-2-07-201 -a -00	D-STAN	4,53	BMW
06-18-2-07-201 -b -00	D-STAN	1,07	LMW
06-18-2-07-201 -d -00	D-STAN	2,27	LMW
06-18-2-07-201 -f -00	D-STAN	0,79	LMW
06-18-2-07-201 -g -00	D-STAN	3,76	LMW
06-18-2-07-201 -h -00	D-STAN	3,48	LMW
06-18-2-07-201 -i -00	D-STAN	1,15	LMW
06-18-2-07-201 -j -00	D-STAN	1,85	LMW
06-18-2-07-202 -a -00	D-STAN	4,29	LMW
06-18-2-07-202 -f -00	D-STAN	3,23	LMW
06-18-2-07-202 -g -00	D-STAN	5,6	LMW
06-18-2-07-206 -d -00	SUKCESJA	0,58	OL
06-18-2-07-210 -a -00	D-STAN	2,4	OLJ
06-18-2-07-210 -b -00	D-STAN	2,4	OLJ
06-18-2-07-210 -d -00	D-STAN	5,39	OLJ
06-18-2-07-213 -b -00	D-STAN	1,59	LMW
06-18-2-07-214 -a -00	D-STAN	14,58	LMW
06-18-2-07-214 -b -00	D-STAN	3,39	LMW
06-18-2-07-214 -c -00	D-STAN	2,65	LMW
06-18-2-07-215 -a -00	D-STAN	5,25	LMW
06-18-2-07-215 -b -00	D-STAN	4,44	LMW
06-18-2-07-215 -c -00	D-STAN	4,06	LMW
06-18-2-07-215 -d -00	D-STAN	10,09	LMW
06-18-2-07-215 -f -00	D-STAN	0,99	LMW
06-18-2-07-216 -a -00	D-STAN	2,86	LMW
06-18-2-07-216 -c -00	D-STAN	3,77	LMW
06-18-2-07-216 -d -00	D-STAN	1,61	LMW
06-18-2-07-216 -f -00	D-STAN	3,21	LMW
06-18-2-07-216 -g -00	D-STAN	2,17	BMW
06-18-2-07-222 -a -00	D-STAN	0,76	OLJ
06-18-2-07-222 -b -00	D-STAN	1,23	OLJ
06-18-2-07-225 -f -00	D-STAN	0,67	LMW
06-18-2-07-225 -g -00	D-STAN	0,75	LMW
06-18-2-08-239 -g -00	D-STAN	2,02	OLJ
06-18-2-08-239 -h -00	D-STAN	0,5	LW
06-18-2-08-307 -a -00	D-STAN	3,54	BMW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-08-307 -b -00	D-STAN	3,53	BMW
06-18-2-08-307 -d -00	D-STAN	10,44	BW
06-18-2-08-307 -f -00	D-STAN	0,77	BW
06-18-2-08-308 -a -00	D-STAN	0,77	BW
06-18-2-08-308 -b -00	D-STAN	2,93	BW
06-18-2-08-308 -c -00	D-STAN	4,11	BW
06-18-2-08-308 -d -00	D-STAN	2,18	BMW
06-18-2-08-308 -f -00	D-STAN	1	BMW
06-18-2-08-308 -g -00	D-STAN	1,17	BW
06-18-2-08-310 -h -00	D-STAN	0,81	LMW
06-18-2-08-311 -a -00	D-STAN	5,69	BMW
06-18-2-08-311 -b -00	D-STAN	0,7	BMW
06-18-2-08-311 -c -00	ZRĄB	2,31	BW
06-18-2-08-311 -d -00	D-STAN	2,28	BW
06-18-2-08-312 -a -00	D-STAN	1,95	BW
06-18-2-08-312 -b -00	D-STAN	1,4	BMW
06-18-2-08-312 -c -00	ZRĄB	2,7	BMW
06-18-2-08-312 -d -00	D-STAN	6,51	BMW
06-18-2-08-312 -f -00	D-STAN	5,57	BW
06-18-2-08-312 -g -00	D-STAN	2,86	BW
06-18-2-08-313 -a -00	D-STAN	0,94	LMW
06-18-2-08-313 -b -00	D-STAN	1,62	BW
06-18-2-08-313 -c -00	D-STAN	4,09	BW
06-18-2-08-313 -i -00	D-STAN	2,64	OL
06-18-2-08-314 -f -00	D-STAN	1,32	LMW
06-18-2-08-314 -g -00	SUKCESJA	1,31	OL
06-18-2-08-314 -h -00	D-STAN	0,81	OL
06-18-2-08-314 -j -00	D-STAN	3,03	LMW
06-18-2-08-314 -k -00	D-STAN	1,33	LMW
06-18-2-08-314 -l -00	D-STAN	3,47	LMW
06-18-2-08-314 -m -00	D-STAN	5,47	LMW
06-18-2-08-315 -a -00	SUKCESJA	0,59	OL
06-18-2-08-315 -b -00	D-STAN	1,72	LMW
06-18-2-08-315 -d -00	D-STAN	3,23	BMW
06-18-2-08-316 -h -00	D-STAN	2,81	LMW
06-18-2-08-317 -f -00	D-STAN	1,13	LMW
06-18-2-08-317 -j -00	SUKCESJA	0,29	OL
06-18-2-08-318 -c -00	D-STAN	1,85	OL
06-18-2-08-318 -d -00	D-STAN	0,79	LMW
06-18-2-08-318 -f -00	D-STAN	1,54	LMW
06-18-2-08-319 -b -00	D-STAN	1,8	LMW
06-18-2-08-319 -c -00	D-STAN	2,7	LMW
06-18-2-08-319 -d -00	D-STAN	2,51	LMW
06-18-2-08-319 -f -00	D-STAN	1,83	LMW
06-18-2-08-319 -g -00	D-STAN	2,3	LMW
06-18-2-08-319 -h -00	D-STAN	2,62	LMW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-08-319 -i -00	D-STAN	3,31	LMW
06-18-2-08-319 -j -00	D-STAN	4,7	LMW
06-18-2-08-319 -k -00	D-STAN	1,62	LMW
06-18-2-08-319 -m -00	D-STAN	1,07	BMW
06-18-2-08-319 -n -00	D-STAN	0,99	LMW
06-18-2-08-320 -a -00	D-STAN	2,88	LMW
06-18-2-08-320 -b -00	D-STAN	3,01	LMW
06-18-2-08-320 -c -00	D-STAN	2,99	LMW
06-18-2-08-320 -d -00	D-STAN	1,53	BMW
06-18-2-08-320 -f -00	D-STAN	4,18	BMW
06-18-2-08-320 -g -00	D-STAN	1,47	BMW
06-18-2-08-320 -i -00	D-STAN	2,05	BMW
06-18-2-08-323 -r -00	D-STAN	0,82	LMW
06-18-2-08-323 -w -00	D-STAN	0,17	LMW
06-18-2-08-325 -a -00	D-STAN	1,11	BMW
06-18-2-08-325 -b -00	D-STAN	4,54	BMW
06-18-2-08-325 -c -00	D-STAN	4,8	BMW
06-18-2-08-325 -d -00	ZRĄB	0,76	BMW
06-18-2-08-329 -f -00	D-STAN	0,31	OL
06-18-2-08-330 -g -00	D-STAN	1,36	BW
06-18-2-08-331 -f -00	D-STAN	1,07	BW
06-18-2-08-334 -h -00	D-STAN	1,47	OL
06-18-2-08-334 -i -00	D-STAN	2,09	LMW
06-18-2-08-334 -j -00	SUKCESJA	0,69	OL
06-18-2-08-334A -a -00	D-STAN	0,06	OL
06-18-2-08-335 -k -00	SUKCESJA	0,14	OL
06-18-2-08-335 -l -00	RETENCJA	0,48	OLJ
06-18-2-08-335A -f -00	D-STAN	1,02	BMW
06-18-2-08-335A -g -00	D-STAN	0,65	BMW
06-18-2-08-335A -h -00	D-STAN	0,49	BMW
06-18-2-08-335A -j -00	D-STAN	1,64	BMW
06-18-2-08-335A -k -00	D-STAN	1,21	BMW
06-18-2-08-335A -l -00	D-STAN	1,26	BMW
06-18-2-08-336 -f -00	D-STAN	3,24	BMW
06-18-2-08-336 -g -00	D-STAN	2,78	BMW
06-18-2-08-336 -h -00	D-STAN	1,83	BMW
06-18-2-08-336 -k -00	SUKCESJA	0,69	BMW
06-18-2-08-336 -l -00	D-STAN	0,38	BMW
06-18-2-08-340 -c -00	D-STAN	8,21	OL
06-18-2-08-340 -d -00	D-STAN	2,68	LMW
06-18-2-08-340 -i -00	D-STAN	1,54	LMW
06-18-2-08-340 -j -00	D-STAN	1,02	LMW
06-18-2-08-340 -k -00	D-STAN	3,37	LMW
06-18-2-08-340 -o -00	D-STAN	0,67	OL
06-18-2-08-342 -a -00	D-STAN	2,44	BMW
06-18-2-08-345 -b -00	D-STAN	1,11	OL

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-08-346 -a -00	D-STAN	0,83	LMW
06-18-2-08-346 -d -00	D-STAN	3,78	BMW
06-18-2-08-346 -g -00	D-STAN	1,03	LMW
06-18-2-08-347 -a -00	D-STAN	4,33	BMW
06-18-2-08-347 -c -00	D-STAN	1,91	BW
06-18-2-08-347 -d -00	D-STAN	2,37	BW
06-18-2-08-347 -f -00	D-STAN	5,71	BMW
06-18-2-08-347 -g -00	D-STAN	1,79	BMW
06-18-2-08-347 -h -00	D-STAN	1,82	BMW
06-18-2-08-347 -i -00	D-STAN	3,28	BMW
06-18-2-08-347 -j -00	D-STAN	1,42	BMW
06-18-2-08-351A -a -00	ZRĄB	0,26	LMW
06-18-2-08-351E -a -00	D-STAN	2,17	OL
06-18-2-08-351E -c -00	D-STAN	1,32	LMW
06-18-2-08-351E -d -00	D-STAN	0,8	OL
06-18-2-08-353A -k -00	SUKCESJA	0,3	OL
06-18-2-08-353A -l -00	SUKCESJA	0,29	OL
06-18-2-08-353A -m -00	D-STAN	0,84	LMW
06-18-2-08-353A -n -00	SUKCESJA	0,15	LMW
06-18-2-08-355A -f -00	D-STAN	2,2	OL
06-18-2-08-355A -h -00	D-STAN	0,96	OL
06-18-2-08-355A -j -00	D-STAN	0,97	OL
06-18-2-08-358 -b -00	D-STAN	1,19	LW
06-18-2-08-359 -f -00	D-STAN	1,45	OL
06-18-2-08-361 -f -00	D-STAN	0,9	LMW
06-18-2-08-363 -f -00	D-STAN	2,5	OL
06-18-2-08-363 -g -00	D-STAN	1,23	LMW
06-18-2-08-363 -h -00	D-STAN	1,39	OL
06-18-2-08-363 -j -00	D-STAN	0,6	OL
06-18-2-08-363A -j -00	D-STAN	0,51	OL
06-18-2-08-363A -k -00	D-STAN	0,32	OL
06-18-2-08-363A -l -00	D-STAN	0,33	OL
06-18-2-08-363A -m -00	D-STAN	0,16	OL
06-18-2-08-363A -y -00	D-STAN	0,29	OL
06-18-2-08-364 -g -00	D-STAN	1,62	LMW
06-18-2-08-366A -bx -00	SUKCESJA	0,02	OL
06-18-2-08-366A -cx -00	SUKCESJA	0,01	OL
06-18-2-08-366A -g -00	D-STAN	0,64	OL
06-18-2-08-366A -h -00	D-STAN	0,59	OLJ
06-18-2-08-367 -a -00	D-STAN	0,3	LMW
06-18-2-08-367 -d -00	SUKCESJA	0,78	OLJ
06-18-2-08-368 -b -00	D-STAN	10,66	OL
06-18-2-08-368A -a -00	SUKCESJA	1,85	OL
06-18-2-08-368A -h -00	SUKCESJA	1,24	OL
06-18-2-08-368A -j -00	D-STAN	2,38	LMW
06-18-2-08-368A -k -00	D-STAN	0,02	OLJ

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-08-369 -h -00	D-STAN	1,28	LMW
06-18-2-08-369 -j -00	D-STAN	1,21	LMW
06-18-2-08-369 -k -00	SUKCESJA	0,18	LMW
06-18-2-08-369 -l -00	SUKCESJA	0,04	OL
06-18-2-08-371 -c -00	D-STAN	0,81	OLJ
06-18-2-08-371 -d -00	D-STAN	1,13	OLJ
06-18-2-08-371 -f -00	D-STAN	0,25	OLJ
06-18-2-08-371 -g -00	D-STAN	0,16	OLJ
06-18-2-08-371 -h -00	D-STAN	0,2	OLJ
06-18-2-08-371 -i -00	D-STAN	0,54	OLJ
06-18-2-08-371 -j -00	SUKCESJA	0,36	OLJ
06-18-2-08-371 -k -00	SUKCESJA	0,2	OLJ
06-18-2-08-371 -l -00	SUKCESJA	0,18	OLJ
06-18-2-09-241 -d -00	D-STAN	0,48	LW
06-18-2-09-241 -f -00	D-STAN	0,49	LW
06-18-2-09-242 -d -00	D-STAN	5,7	LW
06-18-2-09-242 -g -00	D-STAN	3,12	LMW
06-18-2-09-242 -j -00	D-STAN	2,42	LMW
06-18-2-09-243 -d -00	D-STAN	3,92	LMW
06-18-2-09-243 -g -00	D-STAN	0,67	LMW
06-18-2-09-243 -h -00	D-STAN	1,14	LW
06-18-2-09-244 -i -00	D-STAN	0,72	LMW
06-18-2-09-245 -a -00	D-STAN	9,26	LW
06-18-2-09-245 -b -00	D-STAN	0,79	LW
06-18-2-09-246 -h -00	D-STAN	4,02	LMW
06-18-2-09-247 -c -00	SUKCESJA	2,57	OL
06-18-2-09-247 -d -00	D-STAN	1,62	LMW
06-18-2-09-247 -f -00	D-STAN	2,88	LMW
06-18-2-09-247 -i -00	D-STAN	4,57	LMW
06-18-2-09-248 -a -00	D-STAN	0,42	LW
06-18-2-09-248 -b -00	D-STAN	0,66	LW
06-18-2-09-248 -c -00	D-STAN	2,45	LMW
06-18-2-09-248 -d -00	D-STAN	0,68	LW
06-18-2-09-248 -g -00	D-STAN	1,23	LW
06-18-2-09-248 -h -00	D-STAN	2,07	LMW
06-18-2-09-248 -i -00	D-STAN	3,3	LMW
06-18-2-09-248 -k -00	SUKCESJA	1,54	LMW
06-18-2-09-248 -l -00	D-STAN	0,19	LMW
06-18-2-09-248 -m -00	D-STAN	0,15	LMW
06-18-2-09-248 -n -00	SUKCESJA	1,56	LMW
06-18-2-09-248 -p -00	SUKCESJA	0,15	LMW
06-18-2-09-248 -r -00	D-STAN	1,3	LMW
06-18-2-09-248 -x -00	D-STAN	1,02	LMW
06-18-2-09-249 -i -00	D-STAN	1,17	LMW
06-18-2-09-249 -j -00	D-STAN	0,84	LW
06-18-2-09-250 -f -00	D-STAN	1,35	LW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-09-250 -o -00	D-STAN	3,36	LW
06-18-2-09-250 -p -00	D-STAN	1,07	LMW
06-18-2-09-250 -s -00	SUKCESJA	0,37	LW
06-18-2-09-251 -a -00	D-STAN	0,91	LW
06-18-2-09-251 -b -00	D-STAN	4,83	LW
06-18-2-09-251 -d -00	D-STAN	1,97	LW
06-18-2-09-251 -h -00	D-STAN	4,85	LW
06-18-2-09-251 -j -00	D-STAN	2,92	LW
06-18-2-09-251 -k -00	D-STAN	2,58	LW
06-18-2-09-252 -c -00	D-STAN	0,22	LMW
06-18-2-09-254 -c -00	D-STAN	0,67	LW
06-18-2-09-255 -a -00	D-STAN	0,67	LW
06-18-2-09-256 -a -00	D-STAN	0,37	LW
06-18-2-09-257 -b -00	D-STAN	2,22	OLJ
06-18-2-09-257 -b -00	D-STAN	2,22	OLJ
06-18-2-09-257 -bx -00	SUKCESJA	0,69	LW
06-18-2-09-257 -g -00	SUKCESJA	0,09	LW
06-18-2-09-257 -j -00	D-STAN	0,93	LMW
06-18-2-09-257 -k -00	SUKCESJA	0,36	OLJ
06-18-2-09-257 -l -00	D-STAN	0,9	LW
06-18-2-09-257 -p -00	SUKCESJA	0,88	LW
06-18-2-09-258 -h -00	D-STAN	2,85	LW
06-18-2-09-258 -j -00	D-STAN	2,24	LW
06-18-2-09-258 -k -00	D-STAN	1,9	LW
06-18-2-09-258 -l -00	D-STAN	1,4	LW
06-18-2-09-258 -n -00	D-STAN	1,48	LW
06-18-2-09-261 -g -00	D-STAN	0,8	LW
06-18-2-09-261 -h -00	D-STAN	1,16	LW
06-18-2-09-261 -h -00	D-STAN	1,16	LW
06-18-2-09-261 -i -00	SUKCESJA	1,3	OL
06-18-2-09-262 -b -00	D-STAN	1,59	LW
06-18-2-09-262 -c -00	D-STAN	3,35	LW
06-18-2-09-262 -f -00	D-STAN	0,52	LW
06-18-2-09-267 -c -00	D-STAN	1,31	LMB
06-18-2-09-268 -d -00	D-STAN	0,98	LMB
06-18-2-09-291 -a -00	D-STAN	0,28	OL
06-18-2-09-291 -o -00	D-STAN	0,29	OL
06-18-2-09-291 -p -00	D-STAN	0,44	OL
06-18-2-09-291 -w -00	D-STAN	1,61	LW
06-18-2-09-291 -w -00	D-STAN	1,61	LW
06-18-2-09-291 -x -00	D-STAN	1,25	LW
06-18-2-09-291A -cx -00	D-STAN	0,03	OL
06-18-2-09-291A -dx -00	D-STAN	0,18	OL
06-18-2-09-291A -fx -00	D-STAN	0,12	OL
06-18-2-09-299 -g -00	D-STAN	1,02	OLJ
06-18-2-09-300 -a -00	D-STAN	0,79	OLJ

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	TSL
wilgotne i bagienne typy siedliskowe lasu			
06-18-2-09-300 -b -00	D-STAN	1,81	OLJ
06-18-2-09-301 -d -00	D-STAN	3,66	OL
06-18-2-09-301 -f -00	D-STAN	1,79	OLJ
06-18-2-09-301 -n -00	D-STAN	1,68	LW
06-18-2-09-302 -a -00	D-STAN	0,75	OLJ
06-18-2-09-302 -b -00	D-STAN	1,36	OLJ
06-18-2-09-302 -c -00	D-STAN	2,08	OLJ
06-18-2-09-302 -i -00	D-STAN	2,91	OLJ
06-18-2-09-302 -j -00	D-STAN	1,24	LW
06-18-2-09-302 -k -00	D-STAN	1,03	LW
06-18-2-09-302 -l -00	D-STAN	1,15	LW
06-18-2-09-302 -m -00	D-STAN	0,95	LW
06-18-2-09-303 -a -00	D-STAN	3,11	OLJ
06-18-2-09-304A -w -00	D-STAN	0,76	BMW
06-18-2-09-306A -a -00	D-STAN	1,76	OLJ
06-18-2-09-306A -b -00	D-STAN	2,14	OLJ
06-18-2-09-306B -f -00	D-STAN	0,14	OLJ
06-18-2-09-306B -i -00	D-STAN	0,07	OL
06-18-2-09-306B -n -00	SUKCESJA	0,17	LW
06-18-2-09-306B -o -00	D-STAN	0,23	OL
06-18-2-09-306B -r -00	D-STAN	0,2	OL
06-18-2-09-385 -k -00	D-STAN	1,23	LMW

Adres	Warstwa	Pow. [ha]
nieleśne typy użytków		
06-18-1-01-252 -f -00	BAGNO	0,37
06-18-1-01-55A -g -00	BAGNO	0,63
06-18-2-06-8 -g -00	E-N	0,75
06-18-2-06-93 -c -00	BAGNO	0,91
06-18-2-06-94 -b -00	URZ WOD	0,47
06-18-2-06-95 -f -00	BAGNO	2,47
06-18-2-06-110 -c -00	BAGNO	0,8
06-18-2-05-74 -c -00	URZ WOD	0,46
06-18-2-07-185 -f -00	URZ WOD	0,01
06-18-2-07-186 -b -00	URZ WOD	0,42
06-18-2-08-373 -c -00	BAGNO	0,67
06-18-2-09-252 -g -00	E-N	1,06
06-18-2-08-236 -d -00	E-N	0,3
06-18-2-08-237 -c -00	E-N	0,5
06-18-2-09-248 -j -00	URZ WOD	0,23
06-18-2-05-21 -d -00	URZ WOD	0,15
06-18-2-06-95 -d -00	URZ WOD	0,14
06-18-2-06-9 -d -00	E-N	1,58
06-18-2-07-176 -h -00	URZ WOD	0,23
06-18-2-09-285 -k -00	URZ WOD	0,17

Adres	Warstwa	Pow. [ha]
nieleśne typy urzytków		
06-18-2-05-67A -m -00	BAGNO	0,18
06-18-2-08-335 -j -00	BAGNO	0,12
06-18-2-06-111 -d -00	BAGNO	0,85
06-18-2-05-82 -d -00	URZ WOD	1,19
06-18-2-09-256 -b -00	URZ WOD	1,47
06-18-2-09-255 -b -00	URZ WOD	1,01
06-18-1-01-253 -h -00	BAGNO	0,28
06-18-2-08-239 -c -00	BAGNO	0,03
06-18-2-07-177 -i -00	E-N	0,23
06-18-2-09-252 -b -00	E-N	1,39
06-18-2-08-239 -d -00	E-N	0,47
06-18-2-09-242 -h -00	E-N	0,74
06-18-2-06-94 -a -00	BAGNO	11,69

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	PNSW	Pow. pnsw [ha]
bagna Nieliterowane				
06-18-1-01-196 -h -00	D-STAN	2,53	BAGNO	0,15
06-18-1-01-208 -c -00	D-STAN	1,66	BAGNO	0,01
06-18-1-01-253 -c -00	D-STAN	4,33	BAGNO	0,1
06-18-2-08-363 -g -00	D-STAN	1,23	BAGNO	0,2
06-18-1-03-145 -d -00	D-STAN	0,83	BAGNO	0,15
06-18-1-03-166 -b -00	D-STAN	1,65	BAGNO	0,2
06-18-1-04-115 -b -00	D-STAN	2,48	BAGNO	0,45
06-18-2-05-12 -b -00	D-STAN	3,68	BAGNO	0,15
06-18-2-05-68 -b -00	D-STAN	7,28	BAGNO	0,13
06-18-2-06-125 -b -00	D-STAN	2,45	BAGNO	0,05
06-18-2-06-59 -j -00	D-STAN	1,54	BAGNO	0,12
06-18-2-05-120 -b -00	D-STAN	4,24	BAGNO	0,18
06-18-2-07-169A -g -00	D-STAN	3	BAGNO	0,1
06-18-2-07-195 -r -00	D-STAN	3,08	BAGNO	0,05
06-18-2-07-206 -g -00	D-STAN	3,93	BAGNO	0,21
06-18-2-07-168A -j -00	D-STAN	1,69	BAGNO	0,1
06-18-2-07-203 -d -00	D-STAN	1,71	BAGNO	0,15
06-18-2-08-313 -i -00	D-STAN	2,64	BAGNO	0,35
06-18-2-08-356A -d -00	D-STAN	0,92	BAGNO	0,17
06-18-2-08-323 -d -00	D-STAN	1	BAGNO	0,06
06-18-2-08-360A -c -00	D-STAN	0,84	BAGNO	0,06
06-18-2-08-366A -g -00	D-STAN	0,64	BAGNO	0,08
06-18-2-08-366A -h -00	D-STAN	0,59	BAGNO	0,1
06-18-2-09-251 -a -00	D-STAN	0,91	BAGNO	0,2
06-18-2-08-363C -a -00	D-STAN	7,18	BAGNO	0,17
06-18-2-09-255 -d -00	D-STAN	4,55	BAGNO	0,05
06-18-2-09-259 -g -00	D-STAN	0,79	BAGNO	0,07
06-18-2-08-367 -a -00	D-STAN	0,3	BAGNO	0,15
06-18-2-05-135 -b -00	D-STAN	6,31	BAGNO	0,07

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	PNSW	Pow. pnsw [ha]
bagna nieliterowane				
06-18-2-08-351A -b -00	D-STAN	1,69	BAGNO	0,06
06-18-2-08-351A -b -00	D-STAN	1,69	BAGNO	0,09
06-18-1-01-55A -f -00	D-STAN	0,79	BAGNO	0,1
06-18-2-06-7 -c -00	D-STAN	3,74	BAGNO	0,1
06-18-1-01-197 -c -00	D-STAN	1,97	BAGNO	0,1
06-18-1-01-197 -c -00	D-STAN	1,97	BAGNO	0,15
06-18-1-01-197 -c -00	D-STAN	1,97	BAGNO	0,2
06-18-2-07-201 -j -00	D-STAN	1,85	BAGNO	0,1
06-18-2-06-95 -a -00	D-STAN	5,71	BAGNO	0,24
06-18-2-07-178 -a -00	D-STAN	1,68	BAGNO	0,15
06-18-2-05-82 -h -00	D-STAN	0,67	BAGNO	0,1
06-18-1-01-252 -d -00	D-STAN	3,34	BAGNO	0,05
06-18-2-08-320 -j -00	D-STAN	3,99	BAGNO	0,03
06-18-2-07-168A -b -00	D-STAN	2,48	BAGNO	0,04
06-18-2-06-80 -h -00	D-STAN	0,88	BAGNO	0,15
06-18-2-06-18 -g -00	D-STAN	1,81	BAGNO	0,05
06-18-2-05-90 -a -00	D-STAN	1,87	BAGNO	0,15
06-18-2-06-97B -r -00	D-STAN	0,87	BAGNO	0,07
06-18-2-06-138C -j -00	D-STAN	2,01	BAGNO	0,05
06-18-2-09-240 -b -00	D-STAN	1,69	BAGNO	0,08
06-18-2-08-313 -d -00	D-STAN	3,09	BAGNO	0,1
06-18-2-08-369 -i -00	D-STAN	4,32	BAGNO	0,05
06-18-2-09-245 -a -00	D-STAN	9,26	BAGNO	0,15
06-18-2-08-360A -d -00	D-STAN	1,16	BAGNO	0,16
06-18-2-05-67A -b -00	D-STAN	1,24	BAGNO	0,14
06-18-2-06-112 -a -00	D-STAN	2,96	BAGNO	0,15
06-18-2-07-169A -f -00	D-STAN	0,84	BAGNO	0,15
06-18-2-08-369 -j -00	D-STAN	1,21	BAGNO	0,18
06-18-2-08-369 -j -00	D-STAN	1,21	BAGNO	0,06
06-18-2-08-369 -j -00	D-STAN	1,21	BAGNO	0,25
06-18-2-07-214 -b -00	D-STAN	3,39	BAGNO	0,04
06-18-2-06-109 -g -00	D-STAN	4,06	BAGNO	0,02
06-18-2-07-143A -i -00	D-STAN	0,82	BAGNO	0,25
06-18-2-06-91 -b -00	D-STAN	5,61	BAGNO	0,1
06-18-2-08-368A -j -00	D-STAN	2,38	BAGNO	0,06
06-18-1-01-196 -j -00	D-STAN	0,89	BAGNO	0,15
06-18-1-01-196 -j -00	D-STAN	0,89	BAGNO	0,1
06-18-1-01-196 -j -00	D-STAN	0,89	BAGNO	0,14
06-18-2-05-44 -d -00	D-STAN	2,24	BAGNO	0,09
06-18-2-08-360A -f -00	D-STAN	0,68	BAGNO	0,02
06-18-2-08-360A -f -00	D-STAN	0,68	BAGNO	0,08
06-18-2-09-240 -a -00	D-STAN	3,62	BAGNO	0,19
06-18-2-07-172 -h -00	D-STAN	2,86	BAGNO	0,2
06-18-2-05-104 -h -00	D-STAN	5,39	BAGNO	0,2
06-18-2-06-138 -b -00	D-STAN	6,51	BAGNO	0,12
06-18-1-03-170B -a -00	D-STAN	0,14	BAGNO	0,03

Adres	Warstwa	Pow. [ha]	PNSW	Pow. pnsw [ha]
bagna nieliterowane				
06-18-2-05-48 -i -00	D-STAN	4,31	BAGNO	0,04
06-18-2-08-235 -k -00	D-STAN	2,21	BAGNO	0,32
06-18-1-01-118A -k -00	D-STAN	3,54	BAGNO	0,05
06-18-1-01-209 -c -00	D-STAN	6,03	BAGNO	0,15
06-18-1-01-209 -c -00	D-STAN	6,03	BAGNO	0,29
06-18-1-01-209 -c -00	D-STAN	6,03	BAGNO	0,1
06-18-1-01-209 -c -00	D-STAN	6,03	BAGNO	0,14
06-18-1-01-209 -c -00	D-STAN	6,03	BAGNO	0,1
06-18-1-01-209 -c -00	D-STAN	6,03	BAGNO	0,07
06-18-1-02-85 -f -00	D-STAN	1	BAGNO	0,07

Załącznik 6. Wykaz adresów Bolimowskiego Parku Krajobrazowego na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Skierniewice.

Adres leśny	Oddział/wydziałenie	Obiekt
06-18-1-01-186 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-100 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-101 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-102 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-103 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-104 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-105 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-106 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-113 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-114 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-115 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-116 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-117 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-118 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-119 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-120 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-121 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-122 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-127 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-128 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-129 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-130 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-131 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-132 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-133 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-134 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-135 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-136 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-31 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-32 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-33 -f -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-33 -g -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-33 -h -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-33 -i -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-33 -j -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-33 -k -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-33 -l -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-33 -m -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-33 -n -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-34 -i -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-34 -j -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-34 -k -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-36 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-37 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-38 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy

Adres leśny	Oddział/wydział	Obiekt
06-18-2-05-39 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-40 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-41 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-42 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-43 -c -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-43 -d -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-43 -f -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-43 -g -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-43 -h -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-44 -f -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-44 -g -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-44 -h -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-44 -i -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-45 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-46 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-47 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-48 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-49 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-50 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-51 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-52 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-67 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-67A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-68 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-69 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-70 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-72 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-73 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-74 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-75 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-76 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-81 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-82 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-83 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-84 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-85 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-86 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-87 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-88 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-89 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-90 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-98 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-05-99 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-107 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-108 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-109 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-110 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy

Adres leśny	Oddział/wydział	Obiekt
06-18-2-06-111 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-112 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-123 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-124 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-125 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-126 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-126A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-137 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-138 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-138A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-138B - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-138C - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-14 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-15 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-16 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-17 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-18 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-23 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-24 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-25 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-26 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-27 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-28 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-28A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-29 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-29A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-30 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-30A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-5 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-53 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-54 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-55 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-56 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-57 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-58 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-59 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-6 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-60 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-61 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-62 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-63 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-7 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-77 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-78 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-79 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-8 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-80 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy

Adres leśny	Oddział/wydział	Obiekt
06-18-2-06-9 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-91 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-92 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-93 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-94 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-95 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-96 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-97 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-97A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-97D -a -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-97D -b -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-97D -c -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-97D -d -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-97D -f -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-97D -g -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-06-97D -h -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-143 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-143A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-144 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-145 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-146 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-147 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-148 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-149 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-150 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-151 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-152 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-153 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-154 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-155 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-155A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-156 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-156A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-157 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-158 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-159 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-160 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-161 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-162 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-163 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-164 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-165 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-166 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-167 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-168 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-168A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-169 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy

Adres leśny	Oddział/wydziałenie	Obiekt
06-18-2-07-169A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-170 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-171 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-172 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-173 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-174 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-175 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-176 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-177 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-178 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-179 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-180 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-181 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-182 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-183 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-184 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-185 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-186 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-187 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-188 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-189 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-190 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-191 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-192 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-193 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-194 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-195 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-196 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-197 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-198 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-199 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-200 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-201 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-202 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-203 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-204 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-205 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-206 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-207 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-208 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-209 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-210 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-211 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-212 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-213 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-214 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-215 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy

Adres leśny	Oddział/wydział	Obiekt
06-18-2-07-216 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-217 -a -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-217 -b -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-217 -c -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-217 -d -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-218 -a -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-218 -b -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-218 -d -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-218 -f -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-219 -b -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-219 -c -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-220 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-221 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-222 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-223 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-224 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-07-225 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-307 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-308 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-309 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-310 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-311 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-312 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-313 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-314 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-315 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-316 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-317 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-318 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-319 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-320 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-321 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-322 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-323 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-325 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-326 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-327 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-328 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-329 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-330 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-331 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-332 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-333 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-334 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-334A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-335 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-336 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy

Adres leśny	Oddział/wydział	Obiekt
06-18-2-08-337 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-338 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-339 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-340 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-341 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-342 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-343 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-344 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-345 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-346 -c -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-346 -d -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-346 -i -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-347 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-348 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-349 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-350 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -b -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -c -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -d -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -f -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -g -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -h -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -i -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -j -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -k -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -l -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -m -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -n -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -o -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -p -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -r -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -s -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351A -t -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351B - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351C - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351D - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-351E - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-352 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-353 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-353A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-354 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-355 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-355A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-356 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-356A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-357 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy

Adres leśny	Oddział/wydział	Obiekt
06-18-2-08-357A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-358 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-359 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-360 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-360A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-361 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-361A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-361B - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-362 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -a -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -b -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -c -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -d -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -f -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -g -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -h -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -i -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -j -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -k -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -l -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363A -m -00	WYDZIEL	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-363B - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-364 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-365 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-365A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-365B - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-366 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-366A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-367 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-368 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-368A - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-368B - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-369 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy
06-18-2-08-371 - -	ODDZ	Bolimowski Park Krajobrazowy

12. OPINIE WYMAGANE PRZEPISAMI PRAWA

